

utan-skriften f. best. *a^utoskriptn* Älvd. *ūtaskriftä* Leks. 'det yttre, utseendet'; *ä s^unns f^ull på ūtaskriftä* Leks. 'det syns väl på utseendet'.

utan-tak n. II *u^utåtak* Soll. 'yttertak'. Jfr under-tak. **Syn.:** utanåtak.

utan-till prep. *o^utatä* Dju. 'utanför, på utsidan av'; *o^utatä støttjän* 'på utsidan av stocken'. **Syn.:** utan, bet. 2, m.fl.

utan-till adv. *a^utåtilk* Älvd. Våmh. *o^atotilk* Bon. *åjtåti* Ve. *a^ujtåil* Orsa *ūtatā* Bo. *ūtatä* Leks. Flo. Jä. *o^utatä* Dju. *u^utatā* Äpp. *u^utatē* Mal. **1.** 'utanför, utanpå' Älvd. Våmh. Bon. Orsa Bo. Leks. Flo. Jä. Äpp. Mal.; (bildl.): *o^uvi hallom s^un utatä så länghs* Bo. 'vi håller honom utanför så länge'. Jfr utanav; utani, bet. 2; utanå. **Syn.:** utan, bet. 2. **2.** 'utantill' Ve. Dju. *i kan ä åjtåti* Ve. 'jag kan det utantill'. Jfr innantill, bet. 2. **Syn.:** utan, bet. 3, m.fl. **3.** 'i den del av (daglig)-stugan som är närmast dörren' Orsa. Jfr innantill, bet. 3. **Syn.:** utomtill, bet. 2.

utan-träde n. III *u^utåträd* Soll. 'trädesåker där kreaturen fick beta' (jfr ÖDB I 392). **Syn.:** utträde.

utan-under prep. *u^uttanundi* Mal. 'nedanför'; *kū^una va u^uttanundi bā^urrin* 'kon var nedanför berget'. **Syn.:** nedan, bet. 1, m.fl.

utan-under adv. *u^uttanundi* Mal. 'nedanför, nedtill inunder, vid foten av en höjd'. **Syn.:** nedan, bet. 3.

utan-varv n. I a *ūtavarrv* Leks. 'överskjutande stockvarv i byggnad, exv. härbre'. Jfr framskäft. **Syn.:** utskott, bet. 3.

utan-vid prep. *u^uttavē* Mal. 'utanför, på utsidan av'; *u^uttavē mē^uan* 'på utsidan av medarna'. **Syn.:** utan, bet. 2, m.fl.

utan-vid adv. *u^uttavē* Mal. 'utanför (och invid)'. Jfr utan adv., bet. 2, m.fl.

utan-å prep. *o^atono* Älvd. *åjtånå* Ve. *utå* Soll. *åjtōno* öOrsa *utanå* Leks. *o^utaå* Nås *utaå* Jä. *u^uttanå* Mal. Tra. 'utanpå, ovanpå'; *mjs^utšä jä^us s^u ä vā^uk frā^u u^uttanå ā^un* Tra. 'mjölken jäser så att det bildas fradga ovanpå den'. Jfr utani, bet. 3, utanmed, bet. 3. **Syn.:** ovanå, bet. 1.

utan-å adv. *a^utånå* Älvd. *utanå* Bo. *utanå* Leks. *ūtaå* Äpp. *u^uttanå* Mal. 'utanpå'; *o^ustugu e fin utanå* Bo. 'stugan är vacker utanpå'; *vā^uggan va frā^uyd bā^u u^uttanå s^u i^unnanī* Mal. 'väggarna var

bilade på både utsidan och insidan av huset'. Jfr utan adv., bet. 2. **Syn.:** utanav; utani, bet. 2.

utanå-förföte n. *a^utånåfu^urfj^ut* Älvd. 'strumpfot att bära utanpå strumpa'. Jfr tafs, bet. 4. **Syn.:** skosocka, bet. 2; utanåsocka.

utanå-kjortle m. III a *ūtanåtjo.λλλs* Rättv.; best. *ūtanåtjo.λλλn* Bo. 'ytterkjol' (bars utanpå särk och underkjol; jfr ÖDB IV 184, 186, 200).

utanå-lås n. I a *o^utanåläs* Bo. 'hänglås'. Jfr vill-lås. **Syn.:** utanlås m.fl.

utanå-rock m. I b; best. *o^uåtanårutttjen* Ore; pl. *o^uttanårskkär* Mal. = utanpårock.

utanå-socka f. IV a *a^utånåsukk* Älvd. = utanå-förföte.

utanå-stövla f. IV a *ūtanåstøvka* Leks. 'pälstövvel'.

utanå-söm m. I a *ūtanåsöm* Leks. 'plattsöm'.

utan-åt adv. *a^utånað* Älvd. 'utanför'. Jfr utan adv., bet. 2, m.fl.

utanå-tak n. II *s^ujtånåtak* Ore = utantak.

utanå-tröja f. IV a *ūtanåtrīa* Bo. 'kort jackliknande kvinnoplagg som bars utanpå skinntröja' (OÖD IV 312, 320, 321). Jfr gröntröja, bet. 1; svarttröja.

utare adj. kompar., se utre.

ut-armad adj. I *ā^utarmadn* Soll. *ūtarmin* ~ *ūta^urmin* Mal. *ūtarmin* ~ *ūta^urmin* Li. 'utarmad'; *ä ē s^u ūtarmin s^u dā vā^uk i^unginting* Li. 'det är så utarmat så där (på den åkern) blir ingenting'. Jfr arma ut; utfaren, bet. 3; utmager, bet. 2; utsvulten, bet. 2.

utast adj. superl., se uterst.

ut-av prep. *a^utā^uv* Våmh. *åjtā^uv* Mora *ōjtā^uv* Ve. *utå* Leks. *tå* Dju. Ga. Äpp. ~ *ūtå* Mal. Li. *tå* Flo. Nås Jä. *utā^u* ~ *tå* Tra. **1.** (lokalt:) '(ut) från' allm. *rullār åjtā^uv bordi* öMora 'rullar ned från bordet'; *dār dryp int ä tā ste^utja int* Jä. 'där (i gården) dryper det inte av steken inte'; *an a fār jā^uo tā-n jā vā^uln* Tra. 'han har farit hädan från den här världen'. Jfr fläck, bet. 3 a; fråån, bet. 1; park, bet. 1; sticka f., bet. 5 b–c; strå, bet. 2. **Syn.:** av, bet. 1. **2.** (om tid:) *ūtā ga^ummst* Mal. 'sedan gammalt, från förr i tiden'. **Syn.:** av, bet. 2. **3.** (om avskiljande:) *s^u je sköll add tāj skō^ulln tā åjn ru^uppkār* Li. 'så jag skulle ha kunnat ta av huvudet på en riptupp'; (bildl.): *s^u i^unnt du tal^u hu^uvvu tā^u däg* Äpp. 'så att du inte talar huvudet

av dig, dvs. far med osanning'. **Syn.:** av, bet. 3. **4.** (om erhållande av något:) *han ha fått kläderna utå må'* Ga. 'han har fått kläderna av mig'; *han fekk skrø'bb utå ko'ngam* Li. 'han fick bannor av kungen'. **Syn.:** av, bet. 4. **5.** (om ämne, beståndsdel:) *tätjä ä tå tē'gel* Dju. 'taket är av tegel'; *ä-nt gåli tå still tå sässä* Ga. 'det är inte rådligt att utfodra (kreaturen) med utsädeshavren'. **Syn.:** av, bet. 5. **6.** (betecknande upphov, orsak, följd m.m.): *dsm skull få sō tī' utå didda ö'kspa, bār'tjärinan* Leks. 'barnsängskvinnorna sades få mycket mjölk i bröstet (eg. så uti) av den där ölsupan'; *ä va sty'kkt utå på'jk* Leks. 'det var fult (gjort) av pojken'; *je kās-a'tt de utå fā'-dī'nsm* Li. 'jag känner igen dig genom din likhet med din far' (jfr kända, pass., bet. 2, slutet). Jfr av, bet. 6. **7.** (betecknande medel el. verkan:) *öä hōlld int tå bak tå mjöl'ä* Dju. 'mjölet höll inte att baka av'; *fō'tn va't sō'ndarstøttjin tå rō'gstøbbän* Flo. 'foten blev sönderstucken av rågstubben'; *lī o'nnt tå krō'ppän* Nås 'ha ont i (eg. lida ont utav) kroppen'. **Syn.:** av, bet. 7. **8.** (om lynne, natur o.d.): *östrid tå sä* Dju. 'snabb av sig (om häst)'; *ö ä sō svi'u tå sä* Ga. 'hon är så ängslig av sig'; *krē'n tå sä* Flo. 'sjuklig av sig'. **Syn.:** av, bet. 8. **9.** (om slag varav myckenhet el. art anges:) *e'nn tå va'nndera llāji* Ga. 'en av vardera slaget'; *je a sett sä'ks rä'jer å nī's utå nōr ā'r fu'ggler* Li. 'jag har sett sex tjäderhonor och nio av något annat slags fåglar'. Jfr snaring. **Syn.:** av, bet. 10. **10.** (om det hela varav en del framhålls:) *nu ha ja tvätt en skå're tå gō'lrve* Flo. 'nu har jag tvättat en del av golvytan'; *äjn bī't tå ä'kksskaftū* Tra. 'en bit av yxskafet'. **Syn.:** av, bet. 11.

ut-av adv. *a''tåv* Älvd. *a''tā'v ~ atā'v* Våmh. *öatåv* Bon. *åjtåv ~ ajtåv* Ve. *u''tåv ~ utā'v* Soll. *tå* Dju. Mock. Nås *tå* Ga. Flo. Jä. Mal. ÖVd. **1.** 'ut ur, utöver, fram under el. över, ned från m.m.' Älvd. Våmh. Bon. Ve. Soll. *dar eð ir a''tåv kriteð, so ir eð i't trū'g* Älvd. 'då det (den övre kanten) skjuter fram lite (över den nedre), så är det ett tråg (och inte en skål)'; *eð a steð a''tā'v* Våmh. 'det har skjutit fram (ur väggen)'; *å nā'r a''tā'v* Våmh. 'den (remmen) når fram under'; (bildl.) *um ä ē nā åjtå'v* Ve. 'om det är något ovanligt, särdeles intressant'. **2.** (om avskiljande, bortförande m.m.): 'av, bort, från' Ve. Ga. Mock. Flo. Jä.

Mal. ÖVd. *gār o tå'* Jä. 'går den av?'; *je ska' dā' fōll a kō'tje tå'* Li. 'jag ska då väl lyfta av grytan med den kokande maten (eg. ha koket utav)'; *kē'te e dā sō'pa'ss tå'* Tra. 'flagorna är då så pass avlägsnade'. Ofta i förb. med verb, bl.a. blåsa; fara; flyga; löpa sv. v.; panta; skvälla; svida; syta.

utav-faren adj. IV *tā'fjryn ~ tå'fj'ryn* Mal. *tā'fārin* ÖVd. 'avmagrad, avtynad'. Jfr utfaren, bet. 2. **Syn.:** bortfallen; urfaren.

ut-beryktad adj. I *ut'berykta* Äpp. 'beryktad'; *han ē sō ut'berykta sm hädā* 'han är så beryktad för det där'. Jfr utspord.

ut-bett adj. I *ut'bett* Äpp. 'som har förlorat sin skärpa (om väl använd lie)'. Jfr skämma, p. pret., bet. 3, m.fl.

ut-bodar f. pl. *a'jt'büder* Orsa 'fabodar belägna långt bort' (jfr ÖDB I 142). **Syn.:** bortabodar; långfabodar m.fl.

ut-brukad adj. I *utbruka* Bo. 'gammal och orkeslös'. Jfr bofällig, bet. 2.

ut-burding m. I b *ut'bul'ij* Ga. 'dödat spädbarn el. foster som inte får ro efter döden'. **Syn.:** bannbörding, bet. 2; skväling, bet. 3; utbörding, bet. 2, m.fl.

ut-by(e)s oböjl. adj. *a''tbys* Älvd. Våmh. *öåjtbyss ~ ö'jtbyss* vMora *åjtbis* öMora *utbys* Soll. *a'jtbyss* Orsa *ö'jtbyss* Ore *utbīs* Bo. *utbyjss ~ utbys* Leks. *utbyss* Ål *utbis* Dju. *utbyäs* Jä. 'som är bosatt i annan by (i socknen)'; *an e ö'jtbyss andā'* Ore 'han är från en annan by den där'; (ofta substantiverat:) *a''tbysär* Våmh. 'personer från andra byar'; *ed e full jen ö'jtbyss så kumm* vMora 'det är väl en person från någon annan by som kommer'. Jfr inbys; utbygge; utsocknes.

ut-by(e)s adv. *a''tbys* Älvd. *a'jtbyss* Orsa *utbīs* Bo. *utbys* Leks. 'utanför byn'; *an djī'fte sig a''tbys* Älvd. 'han gifte sig utom byn'; *nā olls va på'jk å kām utbīs dā bleknō dām lell* Bo. 'när Olle var ogift och kom till någon grannby då hajade de till ändå' (jfr blekna¹, bet. 2; poj, bet. 4). **Syn.:** utanbys.

utby(e)s-folk n. I a *ö'jtbyssfōk* vMora 'folk från annan by'. Jfr inbys, ssg.

utby(e)s-karl m. I a *a''tbyskall* Älvd. *utbyjsskār* Leks. 'man från annan by (i socknen)'.
 1) *blekna* ¹

utby(e)s-käring f. I b *ùtbyjstjäriy* Leks. 'gift kvinna från annan by'.

utby(e)s-pojk m. I b *øjtbyspøjk* Ore; pl. *ùtbisøpøjkar* Bo.; best. pl. *a^utbyspåjkä* Våmh. 'yngling från annan by'.

ut-bygge m. III a *à'jbidj* öOrsa *ùtbeddje* ÖVd.; pl. *åjtbyddjä* vMora 'person från en annan trakt'. Jfr utby(e)s adj.; utbörding, bet. 1; utsocknes. — **Ssg:** *à'jbidjkäl* m. öOrsa 'man från någon av byarna i nedre delen av Oreälvens dalgång'; *à'jbidjmöl* n. öOrsa 'dialekt som talas i annan by i Orsa än Skattungbyn'.

ut-börding m. I b *åjtbödring* Ve. *øutbøriy* Bo. Bju. *ùtbøriy* Leks. *øutbøriy* Dju. *ùtbøriy* Mock. ~ *ùtbøriy* Nås Äpp. *ùtbøriy* Jä. Mal. *ùtbåriy(g)* ÖVd.; pl. *åjtbö^ulingär* öMora. **1.** 'utsocknes person' öMora Bo. Dju. Nås Jä. Äpp. Mal. Li. *øä a frittä hit en utbøriy* Bo. 'det har flyttat hit en utsocknes person'. Jfr utbygge; utsocknes. **2.** = utburding Ve. Bju. Mock. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd. **3.** 'dålig el. besvärlig person' Leks. Dju. Jfr fä, bet. 2; krängel, bet. 1; onarding m.fl.

ut-dans m. I a *ùtdans* Rättv. *ùtdans* Ga. Flo.; best. *ùtdansn* Bo. 'danstillställning som avslutning på bröllopsfestlighet' (kunde exv. hållas på bröllopet tredje dag el. en vecka efter bröllopdagen, varvid även personer som inte varit bröllopgäster kunde delta). Jfr utdanskväll.

utdanskväll m. I a *øutdanskväll* Bo. 'kväll med avslutningsdans i samband med bröllop'. Jfr utdans.

utdrags-krok m. I b *øutdragskrok* Bo. 'redskap använt vid utrivning av kolmila' (jfr ÖDB I 523). **Syn.:** kol-, utrivs-krok m.fl.

ute adv. *a^ute* Älvd. *a^utä* Våmh. Bon. (trycksvagt at Bon.) *øjta* vMora *øjto* ~ *åjtå* öMora *åjta* ~ *åjta* ~ *øjto* Ve. *å^ute* Soll. *àjtä* Orsa *øjtä* Ore *ùtø* Bo. Rättv. Leks. *øuta* Bju. ~ *ùte* Nås *ùta* Ål *øutä* Dju. *ùta* Ga. Mock. *ùtä* ~ *ùte* Jä. *ütä* Äpp. *ùt* Mal. ÖVd. **1.** (om befintlighet utomhus, i vissa utrymmen el. längre bort el. ner i förhållande till viss plats:) 'ute' allm. *a^ut i kü^uvåm* Älvd. '(ute) i kammaren'; *ig a we a^ut å st^ull tju^um* Våmh. 'jag har varit ute (i fähuset) och utfodrat korna'; *a^ut i so^ukkijn* Våmh. 'i den yttre delen av socknen'; *dän øjta* vMora 'där nere';

äd e svä^uli øjto öMora 'det är kyligt ute'; *frå øjt* Ve. *fro àjtä* Orsa 'utifrån' (jfr utanför adv.; utedär); *e dem ùtø a^ull i^ustar* Rättv. 'är alla hästarna ute?'; *uta å svē^uvä* Ål 'ute och svivar'; *øøm låg utä mä sømmar^u* Dju. 'de låg i något uthus (källarstuga, parhärbarge e.d.) under sommaren'; *hä a v^uri brä^uhett ùte n^u sm dā^ugor* Jä. 'det har varit tryckande hett ute nu om dagarna'; *øppätt ä^ughom a ä v^ury fu^ullt i rö^uppsnerur ùt* Mal. 'uppefter ängarna har det varit fullt av ripsnaror ute (utsatta)'. Jfr utan adv., bet. 2; utanmed adv.; uterst; utre. **2.** 'slut, förbi' Bon. Mal. *dä säg i att a^ull vō^unä^u va ùt* Mal. 'då såg jag att alla förhoppningar var ute' (jfr vän). Jfr slut, bet. 2 b.

ute-där adv. *a^udda* Våmh. *øjtdär* Mora; (föregånget av prep. frå:n:) *tru^u u^ukin so kum nu frå a^udda* Våmh. 'männro vem som kommer nu där utifrån bygden'; *an kü^umm frå øjtdär* Mora 'han kommer hemifrån (hit till fäbodarna)'. Jfr utanför adv.; ute, bet. 1; ute i prep. och adv.

ut-efter prep. *a^uter* Älvd. *øjtär* ~ *åjtär* Mora *å^uter* Soll. *øutättär* ~ *ütet* Nås *ütätt* Mal. Tra. 'utåt, utöver, utför, nedåt, nedöver'; *a^uter ø^uvijn* Älvd. 'utför älven'; *slepa an øjtär gō^uvi* öMora 'släpa den utåt golvet'; *äd a väj s^udn øjtär lanndi* öMora 'det har varit sed nedåt landet'; *ütätt snjō^unnom* Mal. '(linnet las till blekning) ut över snön'. Jfr nedför, bet. 1; sudefter prep. m.fl.

ut-efter adv. *a^uter* Älvd. *a^utä* Våmh. *åjtär* ~ *øjtär* Mora *åjter* Ve. ~ *å^uter* Soll. *åjter* Orsa *u^uttär* Flo. *ute^utter* Nås *ùt(t)är* Äpp. *ùtät* ~ *ütätt* Mal. *utätt* ~ *ütätt* Li. *ùtät* Tra. 'ut, utåt; utför, nedåt, söderut'; *mona a väj øjtär min däm* öMora 'mor har varit nedåt sjön med dem'; *ø kam åjter å våss* Soll. 'hon kom ut till oss'; *døm för ütätt ø rodd drä^ug* Mal. 'de for utför älven och rodde drag'. Jfr nedför (~ ner-), bet. 1; sudefter adv.; utanför adv.; utåt adv.; utöver adv.

utefter-flotte m. IV *a^utefloti* Älvd. 'flotte på vilken kyrkfolk från nordliga älvdalsbyar färdades till Kyrkbyn'; (i liknelse: *e s^uir-a^ut l^uajs i^un a^utefloti*) 'det ser ut som en kyrkflotte (om matbord fullt av oordnade föremål)'.
ute-för prep. *a^utför* Älvd. *øjtfär* Mora *ajtär* Orsa 'utanför, ovanför'; *ev ød a^utför bā^urfridim* Älvd.

'lägg det utanför förstukvisten'; *illi ajtför därrma* Orsa 'hyllan ovanför dörren'. Jfr uppe-över; utan prep., bet. 2; utom prep., bet. 1, m.fl.

ute-för adv. *a^utför* Älvd. 'utanför'; *rek-nī edā jär a^utför* 'sätt ner det där här utanför'. **Syn.:** utanom.

ute-göra oböjl. n. *a^u(t)djārā* Älvd. *ājti(d)jārā* Mora *outjārā* Bo. *ūtjārā* Rättv. *ūtjōra* Leks. *utjōra* Dju. *ūtjōra* Ga. *ūtjōrē* Nås *ūtjārē* Äpp. *ūtidsārē* Mal. 'arbete utomhus'; *an a mītjið a^u(t) djārā* Älvd. 'han har mycket att göra utomhus'.

ute-i prep. *a^uti* Älvd. Våmh. *ōāti* Bon. *ōjti* ~ *ājti* Mora *u^uti* nVe. Soll. *ōjti* sVe. Ore *ajti* ~ *ati* Orsa *ti* Leks. Mal. *ōutti* Dju. *ōuti* Jä. **1.** 'ute i; ned el. söderut i el. till; längre el. längst bort i' Våmh. Ve. Soll. Orsa Ore Dju. Jä. Mal. *an ī ajti bīm* vOrsa 'han är ner till byn'; *ōðsm mått fšll gå utti byn* Dju. 'de fick väl gå längst ut i byn'; *i mā ro skā i ti so^ukkina* Mal. 'i morgon ska jag söderut i socknen'; (föregånget av prep. från:): 'från ett stycke längre bort, utifrån'; *frā a^uti kī^eksand* Våmh. '(ända) från Leksand'; *dām ka^m frā u^uti by^um* Soll. 'de kom från de längst bort belägna byarna'; *an kum frō ati stēlli* öOrsa 'han kom utifrån stallet'; *ōe du frā uti byar jānnā* Jä. 'är du från byarna söderut i socknen?'. Jfr *ute* där. **2.** 'bland; tillsammans med' Älvd. Våmh. Bon. Mora Orsa Leks. *a^uti skā^ukum* Älvd. 'bland skå-larna'; *a^uti tjj^otī* Älvd. '(man kokade inälvorna) tillsammans med köttet'; *ōso tākå dem āti fū^utje* Bon. 'så talar man bland folk'; *ōan i så gāv āti kullom dannda så* Bon. 'han är så populär bland flickorna den där så'; *ā swārt tā stā^unnda jā a krēkuma ajti flu^ugumā* öOrsa 'det är svårt för kreaturen att stå här bland flugorna'.

ute-i adv. *utī* ~ *ū^uti* Leks. *utti* Ål *utī* Li. 'nerigenom, söderut'; *vi har bū^udan utī jān* vi Leks. 'vi har vår fåbod här längre nedåt sjön vi'; *fō^us kā^uri ū^uti* Leks. 'Sjös Karin i nedre Sjösgården'; *o va jiff^u utī^u dan* Leks. 'hon var gift där nere (söderut)' (jfr därna, bet. 2); *bo-n ānda utti^u dān* Ål 'bor han ända där nere?' (jfr därna, bet. 2); *je trū^u fšll du kā^us dā vē^u de^um ē^ull utī^u dā* Li. 'jag tror då du känner dem alla där nere i södra änden av socknen'.

ute-knut m. I a *a^utkna^ut* Älvd. *ōjtknōjt* öMora

ājtknājt Ve. *ē^ujtknējt* Ore *ū^utknūt* Leks. Mal. ÖVd.; best. pl. *ū^utknūtār* Jä. 'utskjutande knut på timmerbyggnad'.

ute-löpare m. III c *ūt^ulōpar* Jä. 'utklädd person (t.ex. i samband med namnsdagsfirande)'. Jfr anders-, anna-bock.

ute-när prep. *ūtnā* Leks. **1.** 'ute hos'; *kan du-nt vā ūtnā fā^ur* 'kan du inte vara ute hos far?'. **2.** 'nere vid'; *ūtnā fō^uñ* 'nere vid sjön'. Jfr *ute* vid prep. **Syn.:** nedvid.

ute-piga f. IV a *ūtpiga* Mock. 'piga som skötte utesysslor'. Jfr *innan* piga.

uterst, utrast adj. superl.; adv. *a^utest* Älvd. *ājtest* Ve. *ōutrēst* Bo. *ūttrēst* Rättv. Leks. *ūttrēst* Bju. *ūttrēst* Ga. 'ytterst, längst ut el. ner'; *ōvi tāgom di utrēsta fāsst* Bo. 'vi tar den nedersta först'; *ōvi giñjom utrēst ā uddñ* Bo. 'vi gick längst ut på udden'. **Syn.:** ytterst.

ute-stuga f. V *ūtstuggu* Ga. 'stuga som man kan övernatta i endast på sommaren'.

ute-varande adj. I *ō^ujtvärend* vMora *āj^utwārānd* Ve. *ē^ujtvärnd* Ore 'möjligt att vara ute på grund av vädret'; *ed e-nt ō^ujtvärend idāg* vMora 'man kan inte vara ute idag'. **Syn.:** utevärt.

ute-vid prep. *ōjtvi* öMora *āj^utwi(d)~ōjt^uwið* Ve. *ō^utwi* Soll. *ūtve* Mal. *utve* ÖVd. 'ute vid, nere vid'; *ō^utwi dōrār* Soll. 'vid dörren'; *ā ē sē jō^usst utve la^unda* Li. 'det är så ljust ute vid horisonten' (jfr *land*, bet. 7 a). Jfr *utenär*, bet. 2.

ute-vid adv. *a^utwið* Älvd. *ūtve^u* Mal. Li. 'ute el. nere (vid något); vid yttre kanten av något'; *byr-ā^u* *a^utwið* Älvd. 'börja (plöja) vid yttre kanten av åkern'; *an stā^und dā ūtvē^u* Mal. 'han står där nere (vid älven)'. Jfr *nedan* vid.

ute-värt adj. I n. *a^utwärt* Älvd. Bon. *ā^utwärt* Soll. = utevarande; *nū^u bñ^urjār ā ful ā^u bi ā^utwärt* Soll. 'nu börjar det väl på att bli utegångsväder'.

ut-fagge m. *ōutfaggā* Mock. 'spjuver'. Jfr *trinto* fil; *upptock*, bet. 2, m.fl.

ut-fara sv. v. 1. *a^utfērā* Älvd. 'trötta ut'. **Syn.:** trötta ut; tröttna ut. — **Ref.:** *a^utfērā sig* Älvd. 'trötta ut sig'.

ut-faren adj. IV *a^utfēr^un* Älvd. *a^utfē^urin* ~ *a^utfēr^uin* ~ *a^utfēr^un* Våmh. *ō^ujt^ufēr^uin* ~ *ō^ujt^ufēr^uin* vMora *ō^ujt^ufār^uin* ~ *āj^utfār^uin* öMora *āj^utfēr^uin* ~ *ō^ujt^ufēr^uin* ~ *ō^ujt^ufēr^uin* Ve. *ā^utfēr^uin* ~ *āj^utfēr^uin* ~

å'jtfe`rin Soll. *a'jtfe`rin* ~ *a'jtferi`n* Orsa *ö'jtfe`ren* Ore *°utfä`rin* Bo. *ü'tfä`rin* ~ *ü'tfä`rin* ~ *utfä`rin* Leks. *°utfarin* Bju. *ü'tfä`rin* Ål *°utfä`rin* Dju. Ga. *ü'tfä`rin* Nås *ü'tfä`rin* Äpp. *ü'tfä`ryn* ~ *ü'tfä`ryn* Mal. *ü'tfä`rin* ~ *ü'tfä`rin* Tra. **1.** 'uttröttad, kraftlös, illa medfaren' OvSi. Bo. Ål Ga. Nås Äpp. Mal. Tra. *je e sß ü'tfä`rin sß je hærrk int ä flä`s* Tra. 'jag är så utschasad så jag orkar inte det minsta'. Jfr skryp(el), bet. 1; skjål, bet. 2; stadställd, bet. 1; utmattad; utmjölken; utmängtd; vanmäktig. **Syn.:** utallad; uthjonad; utstrapatserad; uttjägad; utåken, bet. 1, m.fl. **2.** 'mager och eländig, utmärglad' Orsa Leks. Dju. *°an ha vottt sß utfä`rin på sß korta tid* Dju. 'han har blivit så utmärglad på så kort tid'. Jfr skryp(el), bet. 1; utavfaren; utmjölken. **Syn.:** urfaren; utmager, bet. 1, m.fl. **3.** 'utarmad' Bo. Bju. *°ä e utfä`ri fär-n* Bo. 'han är ruinerad'. Jfr utarmad; utända.

ut-fattig adj. I *ü'tfä`ttig* Leks. *°utfattig* Nås *ü'tfä`tten* Äpp. *ü'tfatti* ~ *ü'tfä`tti* Mal. 'utfattig'. Jfr hus-arm, -fattig; utöknad.

ut-flakad adj. I *ü'tfläk`n* Mal. *ü'tflak`kon* Li. 'utfläkt'. Jfr flaka ut; återvidöppen.

ut-fotad adj. I *ü'tfö`ta* Silj. Leks. 'vars fötter pekar ut åt sidorna'.

ut-från adv. *a`tfra`* ~ *a`tfra`* Älvd. *ü'tfro`* Li. 'på (litet) avstånd (från något); stickande ut (från något)'; *eð ir a`tfra` kited* Älvd. 'det sticker fram lite'.

ut-för prep. *a`tfö`* Älvd. *ü'tfär* Nås *utfär* Mal. (Y.) 'utför, nerför'; *an fä`r a`tfö` bjä`rred* Älvd. 'han for utför berget'. **Syn.:** ned-efter, bet. 1, -för, bet. 1, -över; utgenom, bet. 2.

ut-för(e) adv. *a`tför`* Älvd. *°utfä`r* Bju. *°ü'tfä`r* Ga. *utfä`r* Flo. Nås *utfä`re* Äpp. *utfö`* Mal. **1.** 'utför, nerför' Älvd. Ga. Flo. Nås Äpp. Mal. *hä e ett llikkt e räk dä utfä`re* Äpp. 'där nerför älven är det ett sådant där ställe där vattnet sällan fryser till fast is' (jfr råk^{ll}); *li`asvitsa e e`nnd utfö` fro hi`nndrik* Mal. 'Liasviken är belägen rakt ut(för) från Hindriksgården'. Jfr utgenom adv. **Syn.:** nedför, bet. 1; utförefter; utförs. **2.** 'i vägen, till hinders' Bju. Nås. Jfr för adv., bet. 1. **Syn.:** före, bet. 1.

utför-efter adv. *ü'tförtär* Jä. = utför(e), bet. 1 (ofta med bibetydelsen 'västerut').

ut-förs adv. *°ü'tfä`s* Ga. = utför(e), bet. 1; *°ä lut ü'tfä`s* 'det lutar utför'; (bildl.): *°ä gå ü'tfä`s fär-n* 'det går utför för honom'.

utförs-backe m. III a *ü'tfä`sbakke* Flo. 'utförsbacke'. **Syn.:** efterbacke; medland; utförs-lut m.fl.

utförs-lut f. I a *ü'tfä`slut* Flo. = föreg.

ut-gammal adj. V *a`tgå`mål* Älvd. *°utgå`mål* Bo. *°utgammal* Bju. 'mycket gammal'. Jfr utlevad. **Syn.:** ogammal; ur-gammal, -åldrig.

ut-genom prep. *öjtgä`jnum* öMora *utjonom* Leks. **1.** 'ut genom' allm. *öjtgä`jnum fönsträ* öMora 'ut genom fönstret'. **2.** = utför Leks. *utjonom trappa* 'utför trappan'.

ut-genom adv. *utjö`nom* ~ *utjö`nom* Leks. *utjä`nsm* Mock. 'utför, utöver, ned el. fram ut-efter'; *dra on ända utjö`nom* Leks. 'dra den (mattan) mot dörren (utmed golvet; eg. ända utgenom)'. Jfr utför(e), bet. 1.

ut-gräven adj. *a'jtgrä`vin* Orsa 'avmagrad, utmärglad'; *du sjär äjt sß a'jtgrä`vin i öguma* 'du ser så avmagrad ut i ansiktet'. Jfr urskaven, bet. 2, m.fl. **Syn.:** uturskaven m.fl.

ut-gå st. v. *ü'tgå`* Nås Jä. Äpp. *ü'tgå`* Mal. (endast refl.): 'reda sig, klara sig'; *va du gåtä` ü'tgå` dä mä ä* Jä. 'kunde du klara dig med det'; *ü'tgå` sä på ett a`rrbett* Mal. 'få rimlig förtjänst på ett arbete'. Jfr bärga, refl., bet. 1. **Syn.:** reda, refl., bet. 2; utreda, refl.

ut-gången adj. *ü'tgå`jn* Tra. 'uttjänt'; *li`nnda e ü'tgå`jn, sß ve få te pkä`j-s`ppatt* 'slättervallen är uttjänt, så vi får ta och plöja upp (den) igen' (jfr uppåter). Jfr utväxt, bet. 2.

ut-gård m. I a *°a`tgard* Älvd. *ü'tgå`r* Äpp. Mal. Övd.; pl. *°utgå`lär* Bo. 'hägnad kring en bys hela inägoområde el. kring ett fäbodställe'. Jfr medelgård, bet. 2, m.fl. **Syn.:** utrodgård.

ut-gårds adv. *ü'tgå`r* Mal. 'utanför inhägnat område, på ej inhägnat område'; *va`lln add vott ü'tgå`r* 'fäbodvallen hade hamnat på ej inhägnat område (pga. att gårdsgården hade fallit ner)'. Jfr utom till, bet. 1.

ut-gårlig adj. I *ü'tgå`len* Flo. ~ *ü'tgå`kä* Jä.; n. *ü'tgå`li* Mock. Nås. **1.** 'bra, utmärkt' Nås Jä. Jfr duktig, bet. 3. **Syn.:** bra, bet. 1. **2. a.** 'förstörd, utnött, trasig, oanvändbar' Flo. Jfr slarvig, bet. 1; söndrig; torvig, bet. 2 b; utnyttjad. **b.**

(n.:) 'eländigt, bedrövligt' Mock. *hä vä då üt'gāli* 'det var då för bedrövligt'. Jfr ogårlig, bet. 3 a; sorglig; stopp^l, bet. 1 (slutet); useleländig.
ut-gårliga adv. *üt'gāli* Mock. Nås Jä. (allm. förstärkande adv.): 'väldigt'; (substantiverat:) *ö fär üt'gāli tä vär* Mock. 'det är ett förskräckligt väder' (jfr tuskande). **Syn.:** ogårliga, bet. 1, m.fl.

ut-göra sv. v. 3. *a''(t)djarā* Älvd. *utdsāræ* Mal. 'avgöra'; *ukjn ak a''(t)djarā' e'ð* Älvd. 'vem ska avgöra det?'.
ut-görning f. I b *üt'dsār'niñ* Mal. (Y.) 'skatt som ska erläggas'. Jfr skatt, bet. 2; utlaga.

ut-hjonad adj. I *a''tju'nað* Älvd. *üt'jöna* Leks. (jfr hjona) 'uttröttad, utarbetad'. **Syn.:** utfaren, bet. 1, m.fl.

ut-hoppad adj. I *a''tu'ppadñ* ~ *ä''tuppadñ* ~ *öjt-uppadñ* Soll. *u'thu'ppa* Dju. 'duktig, (mycket) skicklig, fullfjädrad; full av upptåg, full av rackartyg, odygdig'; *bra'nüg ä''tu'ppadñ te djä''rå ku'n'nster* Soll. 'ganska fullfjädrad när det gäller att göra konst'; *o va üthuppa tä spinna* Dju. 'hon var mycket skicklig på att spinna'. Jfr duktig, bet. 1; fullgod, bet. 1–2; häv, bet. 1; ogårlig, bet. 4; varig^l, bet. 3; vedervärdig, bet. 2; vida, bet. 2 b.

ut-hungrig adj. I *üthunru* Mal. *ü'thongræ* ÖVd. 'utsvulten'. Jfr urgrävd m.fl. **Syn.:** urtom; utsvulten, bet. 1, m.fl.

ut-hus n. I a *äjthåjs* Ve. *a'jtajs* Orsa *ü'thus* Leks. *ö'uthus* Nås *üt(h)üs* Jä.; best. pl. *u't(t)hüsan* Äl 'uthus'. Jfr redd^{ll}, bet. 3.

ut-i prep. *a''ti* Älvd. *a''tī* (trycksvagt *ati*) Våmh. *ö'ati* Bon. *öjti' ~ äjti'* Mora *ä'jti ~ öjti ~ uti* Ve. *u''ti* Soll. *ajti* (trycksvagt *ati*) Orsa *ti* (trycksvagt *te*) Ore *uti ~ ti* Bo. *tī* Rättv. Tra. ~ *utī* Leks. Mal. Li. *ti* Silj. Äl Dju. Mock. Jä. Äpp. *ö'uti* Nås 'i, uti'; *ö'an gek ti väjæn får hisstam* Bo. 'han gick i vägen för hästen'; *ö'läs ti dörn* Rättv. 'dörrens lås'; *varken næ tī' sä ä'l pā' sä* Leks. 'varken något i sig eller på sig'; *ä va jö' ti fiö'kñ* Jä. 'det var fint ljud i fiolen'; (bildl.:) *æn wā ajti mi'tji æn* öOrsa 'han var inne i (insatt i, engagerad i, höll på med) mycket han'; (i uttr. vara uti det att:) 'förhålla sig så att, tendera att, halvt om halvt vara så att' Mal. (jfr uti-det); (i användning där standardsvenskan har en annan preposition än i):

æn ak ta'j a''ti lla'jkå Älvd. 'man ska tuga om sådant'; *di'er ad skrī'evað a''ti e'sstum* Älvd. 'de hade skrivit angående hästar'; *ö'an olld-ö äti nōgu jemt* Bon. 'han håller jämt på med något' (jfr i prep., bet. 14); *ö'briita står ti späjiläm å donær håræ* Bo. 'Britta står framför spegeln och snyggas till håret'; *æks är ä tī' no* Leks. 'vad står på nu?'; *han a'dd en llikken bri'nnañdä ä'gæ ti omda fi'sstjam* Äpp. 'han hade en sådan stark lust till den där fisken, dvs. han var en sådan ivrig fiskare' (jfr i prep., bet. 16); *i a-ñt væki tæ'kræ tī' ä næ'* Mal. 'jag har inte velat föra det på tal och blanda mig i det alls'; *dem va stā bīt se sē' ti næ'ran dem ad smitt* Li. 'de måste iväg och byta till sig säd mot något de hade smitt' (jfr byta, refl.); (som slutställd:) *wæn fi'us di'er auti'* Älvd. 'vad pratade de om'; (i tidsuttryck:) *ö'allt uti slutä* Soll. 'ända till dödsögonblicket'; *e wār ati wā'rwittrem* vOrsa 'det var på vårvintern'; *ö'ti vikkon* Äl 'under veckornas söckendagar'; *två vikkur æ tī' o tre'ja* Mal. 'två veckor och in på den tredje'.

ut-i adv. *a''ti ~ a''ti* Älvd. ~ *a''tī ~ atī* Våmh. *ä'jti ~ ö'jti* Mora *ä''ti ~ u''ti ~ utī' ~ ti* Soll. *a'jti ~ a'jti* Orsa *tī* Ore Bo. Rättv. Leks. Mock. Flo. Jä. Äpp. ~ *utī'* Mal. Li. **1.** 'ut, utåt' Våmh. Mora Soll. Orsa Jä. Mal. *ä'ru stannad re'tt a''ti* Våmh. 'örönen står rätt ut'; *gakk int sō laññt uti'* Mal. 'gå inte så långt ut'. Jfr ut, bet. 1. **2.** 'i' Älvd. Våmh. Mora Soll. Bo. Leks. Jä. Mal. *i ke'nnner at eð i so'kkreð a''ti* Älvd. 'jag känner att det är socker i'; *du ak djä''rå i'en rå'wel'i'ng a''ti* Älvd. 'du ska göra en avredning och ha i' (jfr råvälling, bet. 1); *ö'takk får hä som va tī* Bo. *takk fö tī' vä* Mal. 'tack för det som var i' (sas vid återlämnande av ett kärl som man fått exv. smör i); *bārä int dæm vo ha'kka ti sæ* Leks. 'bara de (potatisarna) inte vore så hackade i'; *ni'tjilñ e tī'* Mock. 'nyckeln sitter i'; *ö'då i add jysä tī i natt* Jä. 'då ni hade ljuset i (dvs. tänt) i natt'; *ha dū' vi(r)-tī' næ' idā'g* Jä. 'har du varit i (dvs. badat) något idag'; (bildl.:) *lugg u''ti ä'll sta'ss* Soll. 'hålla sig framme överallt' (jfr ligga med, bet. 1). Ofta i förb. med verb, bl.a. dimpa; fälla; gloppa; glupa; gå; hava; komma; lägga; nappa; regna; råka^l; slå; suppa; svala; taga. Se även utav prep., bet. 6.

uti-det adj. *tī'dy* Äpp. *tī'di* Mal. *tī'di* ÖVd. **1.** 'orolig, ängslig' allm. *an vā sē tī'di ve sköll int kām-ne' te mā'ronḡ* Li. 'han var så ängslig att vi inte skulle komma ner till Malung'. Jfr tråssig, bet. 3. **Syn.:** led, bet. 5; skedslig, bet. 2; sveden, bet. 3; utsatt, bet. 2, m.fl. **2.** 'beskäftig' Mal. ÖVd. Jfr tävig, bet. 1.

uti-kal. ÖVd. IV *ūtikōmin* Bo. 'som råkat illa ut, som är illa dāran'; *°an e allt bra ütikōmin dända ā nu lell* 'han är allt bra illa dāran den där också nu ändå'. Jfr komma uti, bet. 3; ställa ut, bet. 4, p. pret.

uti-lagt sbst. *tī'lakkt* Mal. (jfr lägga uti, bet. 1) 'matsäck'. Jfr matsäck, bet. 3.

ut-iring prep. *ajtiri'ḡḡ* Orsa 'omkring'; *an djikk ajtiring stu'go* 'han gick omkring stugan'. Jfr utankring prep. m.fl. **Syn.:** ikring; kringom, bet. 1, m.fl.

ut-iring adv. *ajtiri'ḡḡ* öOrsa 'utomkring, i närheten'; *dem wa dā ajtiri'ḡḡ* 'de var där i närheten'. **Syn.:** utkring.

uti-sig adj. *tī-me* Ve. 'redlös'. Jfr redlös; vimla, p. pres.

uti-stoppad adj. I *tī'stēfft* Mal. 'gravid'; *o a vott-tī'stēfft* 'hon har blivit gravid'. **Syn.:** krippdiger m.fl.

uti-stuga f. V *ūtistugu* ~ *ūtistugu* Bo. Rättv. 'rum beläget mittemot vardagsstugan i en parstuga och skilt från vardagsstugan av förstuga och kammare' (användes ofta till klädförvaring; jfr ÖDB II 65). **Syn.:** anderstuga, bet. 1; utrestuga m.fl.

uti-söm m. I a *tī'söm* Ga. ~ *tī'söm* Mal. 'broderi på tyll'.

uti-sömmad adj. I *tī'sömmt* Mal. 'broderad på tyll (om spets på huvudkudde)'.

utisömmad-knytning f. I b *ūtī'sōmaknītniḡ* Ga. (jfr knytning, bet. 2; ÖDB IV 27, 290) 'spets i tyll med broderi (alltså ej knypplad)'.

uti-ändes adv. *utiā'ndēs* Bo. **1.** 'fram till änden'. **2.** (förstärkande): 'väldigt, ofantligt'; *utiā'ndēs ma slō'g* 'ofantligt med slätterängar'. Jfr tuskande; vanskapliga. **Syn.:** genom, avl., bet. 2; ovörden, adv., bet. 2; utandes, bet. 1; vida, bet. 1, m.fl.

ut-kast n. I a *ājtkasst* Ve. *ūtikasst* Bju. Nås 'ett slags magisk handling använd inom folklig läke-

konst'; *djä"rå ājtkasst* Ve. 'som folklig sjukdomsbot kasta ut (ett knyte med) nio ting (exv. hud, naglar, kol)'. Jfr kasta ut.

ut-kasting m. I b *a"tkasti'ḡḡ* ~ *a"tkassting* Älvd. *a"tkassting* Våmh. *a"tkassting* Bon. *ājtkassting* ~ *ōjtkassting* ~ *ōjtkassting* ~ *ōjtka"ssting* vMora *ājtkassting* ~ *ōjtka'ssting* öMora *ājtkassting* Ve. *ōjtkassting* ~ *ūtikassting* Soll. *ājtkassting* Orsa. **1.** 'utstött, ynkelig, föraktad människa' Älvd. Bon. *an sir-a"t som i"n ri"kkītn a"tkassting* Bon. 'han ser alldeles förfallen ut'; *°i kennā mī som en a"tkassting* Bon. 'jag känner mig som en utstött'. Jfr skit, bet. 6; skrulus, bet. 2; utskott, bet. 6; vesäld, bet. 2. **2.** 'dödat spädbarn el. foster som inte fått ro efter döden, myling' allm. *fā'smōr a ārt jenn ū'tkasting dan nid nā kvā'nneḡ uti d'ān jet tā'g* Soll. 'farmor hörde en myling där nere vid kvarnen i ån en gång'. **Syn.:** utburding; utbörding, bet. 2, m.fl.

ut-komma f. IV a *ūt'kōmma* Mal. 'utkomst, försörjningsmöjlighet'; *han add int a'ffti nēro ū'tkōmma jē'r int* 'han hade inte haft någon försörjningsmöjlighet här inte'.

ut-kring prep. *ūt'kriḡ* Nås 'i utkanterna av'; *ūt'kriḡ so'kkna* 'i utkanterna av socknen'.

ut-kring adv. *ut'kri'ḡḡ* Bo. 'utomkring'; *an gēk ut'kri'ḡḡ* 'han gick utomkring'. **Syn.:** utiring.

ut-laga f. V *°a"tlāga* Bon. *°utlāgu* Bo. *ūtlagu* Leks. *°utlagu* Dju. *ūtlāgu* Nås; ack. *°a"tlāgu* Våmh.; pl. *a"tlāgu'r* Älvd. *u"tlāgu'r* Soll. *a'jtlāgu'r* Orsa *ūtlāgu'* Mal. 'utgift, exv. skatt'; *°jä add e stur utlāgu i lādīs* Bo. 'jag hade en stor utgift i våras'; *°barā vi kumm-övä'r vasst utlāguna* Dju. 'bara vi kommer över de värsta utgifterna'. Jfr skatt, bet. 2; utgörning.

ut-lagd adj. *ūt'lagd* Mal. 'ödelagd'.

ut-leken adj. III *ūt'lekin* Leks. 'som man lekt med så länge att man tröttnat därpå'; *dēmda ga'mmēk' lē'kon ā sē ū'tlekin* 'de där gamla leksakerna är alldeles »utlekt»' (jfr lekan, bet. 1).

ut-levad adj. I a *°tlivād* Älvd. *°utleva* Bju. *°utlāva* Dju. *°utlāvē* Nås *ūt'lāvē* Jä. *ūt'lēvā* Li. 'mycket gammal, skröplig'. Jfr skugge, bet. 2; utgammal.

ut-linggare m. III c *ūt'liggar* Leks. Flo. *ūt'liddjar* Jä. *ūt'liggarā* Mal.; pl. *°utliggarē'r* Ga. **1.** 'taksparre, särskilt om den del som skjuter utanför

- väggen' Leks. Flo. Jä. Mal. **2.** 'fram till böjd sidomed på vinterfordon, exv. stakdrög' Ga. **Syn.:** hävel, bet. 2; utläggare m.fl.
- ut-läggare** m. III c *ø*'*jtläddjär* Ore = föreg.
- ut-lärd** adj. I *ajtlärd* Orsa 'fullärd'. **Syn.:** fullgod, bet. 3, m.fl.
- ut-läsning** f. I b; best. *utläsninga* Jä. 'läsning av ett bibelord då den döde fördes från hemgården till jordfärtingen'; *på utläsninga* 'vid utläsningen'. Jfr läsa ut, bet. 1.
- ut-löp** n. I a *a*'*tlöp* Älvd. Våmh. *o*'*tlöp* Bon. *u*'*tlöp* Ve. *a*'*jtlöp* Orsa *u*'*tlöp* Bo. Rättv. Jä. *utlöp* Mal. **1.** 'utlopp' allm. Jfr inlopp. **2.** 'del av tak som når utanför väggen' Jä. *hur stört utlöp ska vi järs* 'hur långt ska vi låta taket skjuta utanför väggen?'. Jfr takfot; utskott, bet. 1, m.fl.
- ut-löt** f. I a *ajtlöt* ~ *u*'*tlöt* Ve. 'avläget belägen betesmark'. Jfr bod-, hem-löt. **Syn.:** bortalöt.
- ut-mager** adj. V *a*'*tmäger* Älvd. *o*'*tmägär* Bon. *ø*'*tmägär* Mora *o*'*tmägär* Bju. **1.** 'utmärglad' Bon. Bju. *ø*'*tjgnär i wēl a*'*tmagrä* Bon. 'korna är mycket magra'. Jfr mängta^{II}, avl. **Syn.:** utfaren; utfaren, bet. 2; utmagrad; utmärglad; uturskaven m.fl. **2.** 'som saknar tillräcklig näring (om exv. jord, växtlighet)' Älvd. Mora. Jfr mager, bet. 2; utarmad. **Syn.:** utsvulten, bet. 2.
- ut-magrad** adj. I *utmagra* Nås *utmägän* Mal. = föreg., bet. 1.
- ut-mark** f. I b *ajtmarrk* nvMora Ve. ~ *øjtma'rrk* öMora *u*'*tmarrk* Soll. *u*'*tmarrk* Nås; best. *øjtmarrtji* svMora 'mark utanför det inhägnade byområdet, utmark(er)'. Jfr löt f. ~ m., bet. 1.
- ut-mattad** adj. I *a*'*tmattadn* Bon. *o*'*utmatta* Nås 'utmattad'. Jfr utfaren, bet. 1, m.fl.
- ut-med** prep. *a*'*tmīn* Älvd. Våmh. *øjtmin* Mora *ajtmī'nn* Ve. *ä*'*tmīn* ~ *ä*'*tmin* Soll. *ajtmin* Orsa *øjtmä* Ore *utma* Bo. *utmä'* Leks. *utmä'* Äl Mal. *ø*'*utmä* Nås. **1.** 'utmed, invid, bredvid' allm. utom Soll. *ajtmin lē'ngweddi* Orsa 'utmed långväggen'; *dēm sāt utmä' va'ran* Leks. 'de satt bredvid varandra'; *sāt dā utmä bō'vä* Äl 'sätt dig till bords'. Jfr bredvid, bet. 1; invid, bet. 1; långs, bet. 2. **2.** 'hitom; på yttre sidan av' Soll. *stā'bban stor ä*'*tmin spisim* 'huggkubben står vid den sida av spismuren som är närmast dörren'. Jfr hädan prep.; utom till adv., bet. 2.
- ut-med** adv. *a*'*tmīn* Älvd. *a*'*tmī'nn* Våmh. *ajtmī'nn* Ve. *utmä'* Äl Mal. 'utmed, invid'; *an i jä'r a*'*tmī'nn* Våmh. 'han är någonstans här utmed (ån)'; *sāt dā utmä'* Äl 'sätt dig bredvid'.
- ut-med-er** sbst. *øtmer* Bon. 'ett slags tafattlek'. Jfr fiska, bet. 3; vargochräv m.fl.
- utmed-sido** adv. *a*'*tmīnsa*'*jdū* Våmh. 'äntligen; så småningom'; *an kām fel a*'*tmīnsa*'*jdū nosn* 'han kom ju sent omsider'. Jfr småningom. **Syn.:** omsider.
- ut-mjölken** adj. III *o*'*tmåtjin* Bon. (jfr mjölka) 'mager, utsliten (av arbete), trött, slö'; *du si dā a*'*t wēl a*'*tmåtjin* 'du ser då alldeles utsliten ut'. Jfr förtagen, bet. 1; tröttkörd; utfaren, bet. 1–2, m.fl.
- ut-munnad** adj. I *øtmunna* Bo. 'som har utstående mun'.
- ut-mängtad** adj. I *a*'*tmājyktadn* Bon. *a*'*jmājyktadn* ~ *a*'*jmājycta* Orsa (jfr mängta^{II}, bet. 2) 'utsliten, uttröttad, kraftlös (om person, om jord)'; *ø i så wēl a*'*tmājyktadn* Bon. 'den (jorden) är så totalt utmattad'. Jfr förtagen, bet. 1; många, p. pret., bet. 2; utfaren, bet. 1, m.fl.
- ut-märglad** adj. I *a*'*tmjargla* Orsa = utmager, bet. 1.
- ut-na** adv. *ajtn* ~ *ø'jtn* ~ *ø'jtn* öMora (jfr -na suffix) 'ute'; *dān ø'jtn* 'där ute'.
- ut-nyttjad** adj. I *utnskkt* Flo.; n. *utnskkt* Mal. (jfr nyttja) 'utnött (om exv. lie, klädesplagg)'. Jfr nyttja ut; skämma, p. pret., bet. 3; slöm, bet. 4; utgårlig, bet. 2 a. **Syn.:** utslitig.
- ut-om** prep. *a*'*tum* Älvd. *ajtum* ~ *øjtum* Mora *øjtumm* Ve. *ajtum* Soll. *ajtum* Orsa *utom* Bo. Leks. *utsm* Bju. Mal. *utsm* Nås. **1.** 'utanför' OvSi. Leks. Mal. *ajtum rō'gärdn* Soll. 'utanför gårdsgården'. Jfr utanom prep.; utantill prep.; utan vid prep.; uteför prep. **Syn.:** utanför, bet. 1; utanmed, bet. 1, m.fl. **2.** 'utom, förutom' Soll. Orsa Bo. Leks. Bju. Nås; *utsm hā' sē fekk ja mē'r s* Bju. 'förutom det så fick jag mer också'. **Syn.:** oframt; sänär, bet. 2; utanför, bet. 2, m.fl.
- ut-om** adv. *a*'*tum* Älvd. *a*'*t-um* Våmh. *ajtu'mm* Ve. *ajtu'mm* Soll. *utōm* ~ *uto'mm* Leks. *utō'mm* Nås Mal. Li. **1.** 'utanför' Älvd. Ve. Leks.

Mal. *i ska åjtu'mm* Ve. 'jag ska (gå) utanför'. Jfr utanför adv. m.fl. **2.** 'söderut' Soll. *an a fe' å'tu'mm* 'han har farit söderut'. Jfr sudefter adv.; utanför adv. m.fl. **3.** 'dessutom' Nås. **Syn.:** därutom. **4. a.** (adjektiviskt): 'angelägen om' Våmh. Leks. *ig i då int a''t-u'mm i'ntå* Våmh. 'jag är då inte angelägen (om det) inte'; *dsm ä s8 ù'tom förtjänsta* Leks. 'de är så angelägna om förtjänsten'; *dū s8m ä s8 ù'tom va'rm8n* Leks. 'du som tycker så mycket om värmen'. Jfr angelägen; utom-sig; ut-sig, bet. 4, m.fl. **Syn.:** om adv., bet. 9. **b.** (i uttr. sitta utom:) Älvd. Li., se sitta utom.

utom konj. *ù't8m* Mal. 'utan att'; *fù'll d8g i te ga ù't ù't8m du l8' m8g* 'nog kan jag gå ut utan att du leder mig'. Jfr utan prep., bet. 1; utan konj.

utom-hus adv. *å''tum-å''us ~ å''tumå''us* Soll. *ù't8mh8s* Mal. (Y.) 'utomhus'; *um j8'kd8n f8' i'ngen g8 å''tumå''us* Soll. 'på juldagen får ingen gå utomhus'; *e-nt k'8'nt ll8'pp ä å''tumå''us* Soll. 'det är inte värt att släppa ut det utanför familjen'. Jfr inomhus; ut adv., bet. 1; utanmed adv.

utom-kring prep. *ut8mkri'ij* Mal. 'runt, omkring'; *gakk ut8mkri'ij d'i'tjipussn* 'gå runt gyttjepölen' (jfr dike n., bet. 2). **Syn.:** utankring.

utom-meds (utomes?) oböjl. adj. *ù't8mes* Mal. 'utsocknes'; *i h8'd ä v8 ett ù't8mes kv'i'nnf8'k* 'jag hörde att det var en utsocknes kvinna'. **Syn.:** utsocknes.

utom-sig adj. *a''tumm-sig* Älvd. *8'jt-u'mm-si* Mora *åjtu'mm-si* Ve. *å''t-u'mm-si* Soll. *åjtu'mm-si* Orsa *ut8m-mä* Nås *ut8'm(m)-sä* Jä. Mal. *ut8'mm-se* ÖVd. '(mån) om sig, egennyttig, girig'; *du a' war a''tumm-dig um du a' f8' no8* Älvd. 'du ska hålla dig framme om du ska få något'; *han va sn8'l 8 ut8'mm-sä* Mal. 'han var snål och mån om sitt'. Jfr för-sig, bet. 1; mån, bet. 1 b; om adv., bet. 9; utom, bet. 4 a. **Syn.:** om-sig.

utom-till adv. *a''tumt8l* Våmh. *å'jtumt8l* öOrsa. **1.** 'utanför inhägnat område' Våmh. Jfr utgård s. **2.** 'på yttre sidan av spisen, dvs. den sida som är närmast dörren' öOrsa; *an a fl'i'tta gu'bbst8ln å'jtumt8l* 'han har flyttat gubbstolen till den yttre sidan av spisen'. Jfr utmed prep., bet. 2. **Syn.:** utantill, bet. 3.

ut-på adv. *utp8'* Mal. Li. 'ut el. iväg på något el. för att uträtta något'; *je ska utp8' ä sk8'v* Li. 'jag ska ut (på jakt) ett tag'. Jfr stad adv., bet. 1.

utrast adj. komp., se uterst.

utre adj. kompar. *ù't8r* Bo. Rättv. Leks. *8'ut8r* Bju. Nås *ù't8r* Ga. *ù'tra* Mock. *ù'tt8r* Äpp. 'yttre'; *8'ut8r sida* Bo. *8'ut8r sia* Bju. 'yttre sidan'. **Syn.:** yttre. — **Ssg:** *ti ù't8rr8nn8jn8n* Rättv. 'i den längst ner vid vattendraget belägna röjningen'.

ut-reda sv. v. 3. *a''tri8'* Älvd. *8'jtr8d* Mora *ù'tr8da* Leks. *ù'tr8-* Flo. Nås Jä. *ù'ttri8'* Tra. **1.** 'betala (skatt)' öMora. Jfr skatta, bet. 2. **2.** 'skvallra' Tra. *je ska ù'ttri8' ä f8' dem j8'* 'jag ska skvallra (det) för dem jag'. **Syn.:** skvallra, bet. 2; slärpa, bet. 4; smallra, bet. 3, m.fl. — **Refl.:** 'reda sig, klara sig' Älvd. Leks. Flo. Nås Jä. *na''g d8g ig a''tri8' mi min 8'num* Älvd. 'nog kan jag reda mig mot honom'; *kan d8m ù'tred sä ma e'tt r8'mm* Leks. 'kan de reda sig med ett rum?'; *han ù'tr8r sä br8'* Nås 'han klarar sig bra'. **Syn.:** reda, refl., bet. 2; utgå.

utre-stuga f. V *ù't8rstugu'* Rättv. = utistuga.

utrivare m. III c *8'utrivar* Bju. 'person som utförde utrivningen av liggmila'. Jfr riva ut; utrivar-, utrivnings-, utrivs-krok.

utrivar-krok m. I b *8'utrivarkrok* Flo. Nås *ù'triv8'kr8k* Mal. 'redskap använt vid utrivning av kolmila'. **Syn.:** utdrags-, utrivnings-, utrivs-krok m.fl.

utrivar-moder f. *å'jtriv8rm8r* Ve. *8'utrivarmor* Jä. 'barnmorska'. **Syn.:** jordgumma m.fl.

utrivnings-krok m. I b *8'utrivni8kr8k* Dju. = utrivarkrok.

utrivs-krok m. I b *8'åjtr8jfskrok* (best. *8'jtr8jvs-krotj8n*) Ore *8'utreff8skrok* Bo. *8'utrev8skrok* Ål *ù'triv8kr8k* Ga. = utrivarkrok (se ill.; jfr ÖDB I 523).

ut-rodgård m. I a *a''tru8g8'rd* Älvd. Våmh. *8'utrogard* Soll. *8'jtrug8r* Ore 'hägnad kring en bys hela inägoområde el. kring ett fäbodställe'. Jfr bys-, medel-rodgård. **Syn.:** utgård.

ut-ropad adj. I *å'jtr8padn* öMora *ù'tropa* Leks. *8'utropa* Nås *ù'tr8pa ~ ù'trofft* Äpp. *ù'trofft* Mal. *ù'trofft* Li. 'omtalad, berömd, beryktad'; *d8m ä ù'tropa ti h8'k8' so'kkna* Leks. 'de är beryktade i hela socknen'. Jfr prima ut; ropa ut; utberöktad; utspord.

ut-runnen adj. *ū'trønn* Mal. 'som har grott (om potatis)'; *jök'äppka e fər ū'trønn* 'potatisen har grott för mycket (fått för stora groddar)'. Jfr *ri n a ut*.

ut-räknad adj. *ū'trāknen* Tra. 'beräknande'; *o vā lite ū'trāknen ho* 'hon var lite beräknande hon'. Jfr *slug*, bet. 1.

ut-räkning f. I b *ū'trākniņ* Mal. (Y.) 'beräkning, plan'. Jfr *spel*¹, bet. 3.

utränning f. I b *ā'jtreniņ* Ve. 'plats i strandkan- ten där hållare för notlina fästes'. Jfr *ränn a ut*.

utrännings-rev f. I a; best. *ā'jtrenniņsrevā* Ve. 'rev på not som vid notdragning förankrades i land'.

ut-rätta sv. v. 1. *ū'trätt sVe*. Soll. *ū'trätta* Nås Mal. *ū'tretta* Li. *ū'tretta* Tra.; p. pret. n. *ū'trätta* Äpp. *ū'trett* Tra. **1.** 'uträtta' Mal. ÖVd. *du vā'jt, ā vā'k-ŋe vā'k-ŋē'ran ū'trett* Tra. 'du vet, det måste bli någonting uträttat'. **2.** 'berätta, omtala' allm. *du ska-nt ū'trett ādā' fe nē'n* Li. 'du ska inte berätta det där för någon'. Jfr *sprida ut*; *sticka uti*. **Syn.:** *slappra om*.

ut-satt adj. I *a''ssett* Älvd. *ō'jtsätt* öMora *ā''tsätt* Soll. *ē'jtsett ~ ē'jtsett* Ore *ō'utsätt* Nås *ū'tsätt* Mal. *ū'tsätt* ÖVd. **1.** 'utsatt, illa ute, illa dāran' allm. utom Älvd. *ē'jtsett fər bjō'nem* Ore 'illa ute för björnen'; *je ska ve ū'tsätt fe nōo krā'mpa jā'mt* Tra. 'jag ska alltid vara utsatt för någon krämpa'. Jfr *utikommen*; *ut-sig*, bet. 1. **Syn.:** *fast*, bet. 4. **2.** 'orolig, nervös' Älvd. *ān i so a''ssett yvy ōy'ō'ā'r* 'han är så orolig över det där'. Jfr *tråssig*, bet. 3; *upprådd*; *ut-sig*, bet. 3. **Syn.:** *uti-det*, bet. 1, m.fl.

ut-sett adj. *ō'a'tsīt* Älvd. *ā''tsitt* Soll. *ū'tsett* Tra. 'förutbestämt av ödet'; *hā sēm e ū'tsett a ā'jnēm, hā vā'k-ŋ fēll ga-djā'nēm* Tra. 'det som är av ödet bestämt för någon, det måste den nog gå igenom'. **Syn.:** *staka ut*, bet. 2.

ut-sig adj. *ā'jtse ~ ō'jtsi* vMora *ā'jtsi* öMora *ā'jtsi* Ve. *ā''tsi* Soll. **1.** 'utsatt; i en svår belāgenhet' vMora Ve. *i e so ō'jtsi fō ku'ppum so* vMora 'jag är så utsatt för loppor så'. Jfr *utsatt*, bet. 1; *uti-sig*. **2.** 'rådlös' öMora. Jfr *försagd*, bet. 1; *ill-satt*, bet. 1; *upprådd*; *valete*, bet. 4 b. **Syn.:** *rådlös*, bet. 1; *skamdom*. **3.** 'orolig, nervös, ledsen' vMora Soll. *i a sakt vē'' ā''tmi i kvā'lld so* Soll. 'jag har minnsann varit så orolig i kväll'.

Jfr *upprådd*; *utsatt*, bet. 2, m.fl. **4.** 'ivrig' vMora; *du e sā ōjtdi upā ita jān sprātjā* 'du är så ivrig med det här målet'. Jfr *angelāgen*; *till-sig*; *uppsatt*, bet. 2; *utom adv.*, bet. 4 a m.fl. **Syn.:** *mån*, bet. 1 c och 2 c.

ut-skog m. I c *a''tskū'g* Älvd. Vāmh. Bon. *ū'tskog* Leks. *ō'utskog* Bju. *ū'tskōg* Nås Jä. Mal. 'skogskifte belāget långt från byn'. Jfr *bod-*, *hem-skog*.

ut-skott n. II *a''tskū't* Älvd. *ō'jtskō't ~ ō'jtskāt* (endast i bet. 6) öMora *ā'jtskōt* Ve. *ē'jtskōt* Ore *ō'utskōt* Bo. *ō'utskōtt* Silj. *ū'tskōtt* Leks. *ō'utskōtt* Dju. *ū'tskōt* Flo. Jä. Äpp. Mal. ÖVd. **1.** 'del av tak som når utanför väggen (i fråga om såväl långväggen som gavelväggen)' (jfr ÖDB III 131) Älvd. öMora Ore Leks. Dju. Flo. Tra. Jfr *utlöp*, bet. 2; *utskov*, bet. 1; *utskäft*, bet. 1. **Syn.:** *utskyve*. **2.** 'litet skyddstak över dörr' (se ill.) Älvd. Jä. Li. **Syn.:** *uppetak*; *utskov*, bet. 2; *utskäft*, bet. 2, m.fl. **3.** 'överskjutande stock- varv i byggnad, exv. härbre' (se ill.) Älvd. **Syn.:** *utan varv*. **4.** 'utskjutande överdel av en byggnad' Älvd. Ve. Leks. Dju. Jfr *framskäft*. **Syn.:** *utskov*, bet. 3. **5.** 'del av hässjestång som sticker utanför hässjestolpen' öMora Bo. Silj. Äpp. **Syn.:** *skagānde*; *utskov*, bet. 4. **6.** 'illa sedd person' öMora Leks. Li. Jfr *usling*, bet. 2; *ut-kasting*, bet. 1, m.fl.

ut-skov n. II *a''tskūv* Älvd. *~ a''tskōv* Vāmh. *a''tskōv* Bon. *ū'tskōv* Soll. *ā'jtskōv* vOrsa *ū'tskōv* öOrsa. **1.** 'den del av takfallet som skjuter utanför långväggen' (jfr ÖDB III 131) Älvd. Vāmh. Bon. öOrsa. Jfr *utskott*, bet. 1, m.fl. **Syn.:** *tak- fot*. **2.** = *utskott*, bet. 2, Vāmh. **3.** = *utskott*, bet. 4, Bon. öOrsa. **4.** = *utskott*, bet. 5, Soll. **5.** 'brādēna som vattnet rinner över i själva vatten- rännan nedanför dammlucka' vOrsa. **6.** 'utskju- tande parti av berg' vÄlvd. Jfr *tånge*, bet. 3 a.

ut-skyldig adj. I *a''tstjylldun* Vāmh. *ō'a'tstjylldon* Bon. 'skyldig mer än man äger (inklusive går- dens värde)'; *ān i sā a''tstjylldun sā ān i'ēg itj spa'jtjīn i we'ddjīn* Vāmh. 'han har så stora skul- der så han äger inte spiken i väggen'. Jfr *slut*, bet. 2 a.

ut-skyve n. III *ū'tstjīvō* Bo. *ū'tfjvā* Leks. *ō'ūtjīvā* Dju. *ū'tfjvā* Ga. = *utskott*, bet. 1.

ut-skäft n. *ā'jtskäft* vMora. **1.** 'takparti som

skjuter ut över gavelvägg' (jfr ÖDB III 131). Jfr utskott, bet. 1. **2.** = utskott, bet. 2.

ut-slag n. I a *åjt.llag* Ve. *ūt.lläg* Nås Mal. ÖVd.

1. 'utslag, hudåkomma' allm. Jfr styggskorv. **2.** 'besked; beslut' Nås Mal. Li. *hå ska du få üt.lläg å me' djännast* Li. 'det ska du få besked om av mig genast'. Jfr skäl^{III}, bet. 1.

utslags-kvist m. I a *ūt.llakkskvesst* Tra. 'stor grov gren på ett träd ovanför vilken trädet kraftigt smalnar av' (och således är odugligt till timmer); *fun sætt se' på åjn üt.llakkskvesst* 'fågeln satte sig på en utslagskvist'.

ut-slitig adj. I *å'ūt.lliti'n* (pl. *å'ūt.llitigär*) Soll. *å'jt.llitig* Orsa 'utsliten'. **Syn.:** utnyttjad.

ut-sloge m. III a *ūt.llöga* Nås *ūt.slöga* Jä. 'slogmark belägen utanför byns inhägnad'. Jfr hemslått(er).

ut-socknes oböjl. sbst. *ūtsocknæs* Leks. 'person från annan socken'.

ut-socknes oböjl. adj. *å'utsocknes* Älvd. *å'jtsokens* Ve. *ajtsökens* Orsa *outsöknes* Bo. *ūtsocknæs* Mock. Flo. Jä. *ūtsocknes* Nås *ūtsockins* Mal. ~ *ūtsojyns* Li. 'som hör hemma i el. ursprungligen kommer från annan socken'. **Syn.:** utommeds.

ut-spord adj. I *å'utspū'rd* Älvd.; n. *ūtspōt* (~ *ūtspörrja*) Äpp. 'välkänd'; *an wart sakt å'nn å'utspū'rd at-ñ wår i'ēn dukktig pridika'nnt* Älvd. 'visst blev han allmänt känd för att vara en duktig predikant'; *hädā ē full sē vā'v' utspōt sē* Äpp. 'det där känner väl alla människor till så väl så'. Jfr framefter adv., bet. 5; utberyktad; utropad m.fl.

ut-spår n. II *å'utspū'r* Bon. *å'jtspor* nvMora *ūtspēr* Tra. 'spår som leder ut från ett område där man ringat in ett villebråd'; *å vā' int nē üt-spēr fro ts'llam* Tra. 'det fanns inte något spår som ledde ut från tallen (där mården hade krupit in i ett hackspettshål)' (jfr vedrinna.).

ut-stofferad adj. I *å'utstufirað* Älvd. *å'jtstuffra* Ve. *ūtst'sffä'n* Mal. 'utsmyckad; pråligt klädd'; *jen si'våkrok så e så å'jtstuffra* Ve. 'en selkrok som är så utstofferad' (jfr ill. 1638, 1639). Jfr uppställd, bet. 1, m.fl.

ut-straffad adj. I *ūtstraffin* Li. 'som har fått slita spö under militärtjänsten'.

ut-strapatserad adj. *ūtstraffsē'ā* Mal. 'fullkomligt uttröttad'. **Syn.:** utfaren, bet. 1, m.fl.

ut-stängslor f. pl. *ūtstän.llør* Flo. 'gårdsgård kring inägor utanför byn'. Jfr utänge.

ut-svulten adj. III *å'uttsu'lltñ* ~ *å'uttsu'lltñ* Älvd. *öjtsvulltin* öMora *ūttsv'lltñ* ~ *ūttsv'lltñ* Mal. **1.** 'uthungrad' öMora Mal. Jfr mängt^{II}, p. pret., bet.1; svälta ut. **Syn.:** uthungrig m.fl. **2.** = utmager, bet. 2, Älvd. *eð ir å'uttsu'llteð* 'det (jorden) har förlorat all växtkraft'. Jfr utarmad. **ut-säde** n. *å'uttsäde* Våmh. *ūttsädi* Leks. 'utsäde'. **Syn.:** sädessäd.

utsöms-sko m. V b *ūttsämsskō* Tra. 'sko sydd med becktråd'. Jfr becksöm.

utt interj. *utt* Våmh. *stt* Bo. Leks. 'oj'; *utt ut uttt* ~ *tuttü* Våmh. 'ojoj; passa dig; låt bli det där'; *stt, hør jekk ä då nū* Leks. 'oj, hur gick det nu då!'. Jfr uh, bet. 1, m.fl.

ut-tag n. I a *ūttag* Äpp. 'skopa ovelt'; *du må trō han fe'kk säg ett üttag å tjärinjen* 'du må tro att han fick sig en skopa ovelt av hustrun'. **Syn.:** skrift, bet. 7; uppsträckning m.fl.

utter m. I d *ūtter* Älvd. *ūtär* Våmh. *ōttär* nvMora *ōttur* ~ *ōttär* nVe. *ō'ter* sVe. *ūtter* (bet. 1) ~ *ō'tur* (bet. 2) Orsa *ō'ter* Ore *ūtter* Bo. Leks. *ūtter* (bet. 1) ~ *ō'ter* (bet. 2) Rättv. *ūtär* Silj. Ål Mock. *stär* Flo. Nås ~ *ūtter* Jä. *stär* ~ *ūtär* Mal. *stter* Li. ~ *ō'tter* Tra. **1.** 'utter, Lutra lutra' Älvd. Våmh. nvMora Ve. Orsa Bo. Rättv. Leks. Ål Mock. Flo. Nås Jä. Mal. ÖVd. **2.** '(åker)sork' Orsa Rättv. Jfr mull-. **Syn.:** mullbök m.fl. **3.** 'ett slags fiskeredskap' Bo. Silj. Leks. Ål. **Syn.:** utterbräde. **4.** 'ett slags med att transportera vattenså på' Mal. **Syn.:** snöskid; vattumed.

utter-bräde n. III *ūtärbrädi* Våmh. *ōtterbräe* Tra. = utter, bet. 3.

utter-giller n. I d *ūttedjillder* Älvd. *ūtärjdilldär* öMora 'giller för fångst av utter' (jfr ÖDB I 41). **Syn.:** utterstock.

utter-mössa f. IV a *ūtärmössa* Mal. 'mössa av utterskinn'.

utter-sax f. I a *ūttesakks* Älvd. *ōttärsakks* vMora *ūtärsakks* öMora 'sax använd för utterfångst' (kunde även användas för gäddfångst; jfr ÖDB I 41). Jfr gäddsax.

utter-stock m. I b *sttstskk* ÖVd. = uttergiller (jfr ÖDB I 41).

ut-tjägad adj. I *ūtjtjāga* Äpp. (jfr tjāga v.) 'uttröttad'. **Syn.:** utfaren, bet. 1; uttjänad m.fl.

ut-tjänad adj. I *a^uttjū^anað ~ a^uttjū^anad* Älvd. = föreg.

uttra sv. v. 1. *o^uttra* Tra. 'fiska med utter'.

ut-tråde n. III *o^ujtträddä* Ore *o^uutträddä* Dju. *o^uut-träddä* Jä. 'träde där svin (el. andra husdjur) får gå' (jfr ÖDB I 392). **Syn.:** utanträde.

ut-tydliga adv. *o^uuttydli* Bju. 'mycket tydligt'. Jfr tydliga.

ut-undan prep. *o^autundo* Älvd. *toⁿna* Mal. *toⁿndä ~ toⁿnd* Li. *toⁿndä* Tra. **1.** 'bort (ut) från undre sidan av något' Mal. ÖVd. *på^uttå drē^ute toⁿdä nä^uglēm* Tra. 'peta bort smutsen under naglarna'. Jfr undan, bet. 1. **2.** 'härstammande från' allm. *o^andär kävin ir a^utundo i^e bra tju^r* Älvd. 'den där kalven är fallen från en bra ko'; *add dē^m i^unyin toⁿna sē* Mal. 'hade de inget barn?'. Jfr undan, bet. 1.

ut-undan adv. *o^autundo* Älvd. *toⁿna* Mal. *toⁿndä ~ toⁿnd* Li. *toⁿndä* Tra. 'bort (ut) från undre sidan av något; fram under något'; *ä syⁿns toⁿna* Mal. 'underkjolen syns under kjolen'; *anda gē^bbin sēm dē^t ka^mm å toⁿnd mē* Li. 'den där gubben som kom dit och tog ut mig (där jag låg fastklämd under skåpet)'. Jfr draga utundan; stå ~ stånda undan; taga utunder (ska ev. i stället vara utundan).

ut-under prep.; adv. *o^atunndä* Våmh. *ū^ut^undi* Mal. **1.** (prep.): 'under' Mal. *ū^ut^undi stū^pin å bārⁱn* 'under begets stup'. **2.** (adv.): 'utåt el. ut bakåt inunder (el. genom)' allm. *o^så int akksj wallt a^utundä* Våmh. 'så inte axen föll ut bakåt genom vidjebågen på lien'.

ut-ur prep. *a^uutyr ~ a^utyr* Älvd. *a^utj^r* Våmh. Bon. *ōjt^r* vMora *ōjt^r* öMora *ōt^r* Ve. *u^utj^r* Soll. *o^uutur* Nås tu ÖVd. 'ur, från'; *fā^r du i^u mⁱ nān so i^ungān fā^r du dē^a a^utj^r mⁱ* Våmh. 'om du så får i mig någon (ond ande) så ingen får du då ur mig' (sagt till en präst); *dē^k a^uty so^kkin* Våmh. 'åka ur (från) socknen'; *s^pp tu sēⁿdjin* Li. 'uppe ur sängen'; *dem djo^r āj tet^t-tu stāⁿ in* Li. 'de gjorde tolv stycken ur (av) varje stång (eg. stången)' (jfr to1ft). **Syn.:** ur, bet. 1.

ut-ur adv. *a^uutyr ~ a^utyr* Älvd. *atj^r* Våmh. *o^atyr* Bon. *ājt^r* ~ *utj^r* Ve. *utj^r* Soll. *tū* Äpp. ÖVd. *ū^utū* Mal. **1.** '(ut) ur' allm. *dē^r u^r a^uty nū*, *krj^utj^re* Älvd. 'de ska ut ur gärdet nu, kreaturen'. Jfr framur. Främst i förb. med verb, bl.a.

bära; dricka; dynga; falla; fara; hava; knäppa; kräka; regna; rota^{III}; råta^I; slippa; suga; två. **2. a.** (i förb. med gå:) 'ta slut, försvinna, gå ur bruk, upphöra' Våmh. Ve. Mal. *e a gajð-atj^r wē^r Våmh.* 'det har fullkomligt gått ur bruk'; *ä åld-å gōr-utj^r* Ve. 'det (genuina språket) håller på att försvinna'; *nō^a ä gānnji sē vā^r ū^utū^a mā smē^an* Mal. 'nu har det tagit så totalt slut på smöret'. Jfr gå ut(e)ur, bet. 7; slut, bet. 2 b. **b.** (i förb. med bygga:) *o^ubyggd ātyr ann* Bon. 'byggde så stort att han (delägaren) inte kunde följa med'. **3.** 'utantill' Älvd. *i kaⁿn edā^r a^utyr* 'jag kan det där utantill'. **Syn.:** utan, bet. 3; utantill, bet. 2.

utur-matad adj. I *ōjt^rrmātād^u* öMora *u^utyr-mātād^u* Soll. 'mogen (att skära; om säd)'. Jfr gjord, bet. 3; mogen, bet. 1; taga, p. pres., bet. 1. **Syn.:** fullgar, bet. 2; fullmatad.

utur-skaven adj. IV *o^utuskavin* Tra. 'utmärglad'. Jfr urskaven, bet. 2, m.fl. **Syn.:** urfaren; utmager, bet. 1; utgräven m.fl.

ut-vind adj. I *a^utwinn^d* Älvd. **1.** 'utochivänd'; *krj^uvstyttjē^d ir a^utwinn^t* 'västen är utochivänd'. **2.** 'vresig, som sätter sig på tvären'. Jfr truntig, bet. 1; tvärsklig m.fl.

utvind-sida f. IV a; best. *a^utwindsajⁿ* Älvd.; (i uttr. vara å utvindsidan:) *tjū^u.lⁿ ir å a^utwindsajⁿ* 'kjolen vänder insidan ut'.

ut-vägg f. I b *ū^utvägg* Flo. 'yttervägg'.

ut-väntad adj. I *a^utwen^tad* Älvd. 'som väntat tills tålmodet tagit slut'. Jfr ur adv.; urväntad; ut, bet. 1 (slutet).

ut-växt adj. I *a^utwekksⁿ* Älvd. *ā^ujt^uwōkkst* Ve. **1.** 'fullmogen, färdig' (om potatis, rovor m.m.)' Ve. **2.** 'som inte längre visar någon växtkraft (om vall el. gräs på vall)' Älvd. *isujā^r krⁱndā^r ir a^utwekksⁿ* 'den här vallen har inte mera växtkraft'. Jfr utgången.

ut-å prep. *a^utā ~ atā* Våmh. *a^utā ~ atā* Bon. *ōjtā* Mora *ājtā* nVe. *ōjtā* sVe. *utā* Soll. Leks. Nås *ajtō* Orsa *ōjtā* Ore *tā* Bo. Rättv. ÖVd. ~ *utā* Mal. **1.** 'ut på, (ut el. ner) till, mot, framemot' Mora Ve. Orsa Ore Bo. Rättv. Mal. Tra. *ajto nō^ti* Orsa 'framemot natten'; *o^a gātt tā vāsstanā* Bo. 'hon har gått (ner) till Västanå'; *āⁿnjs kom tā lō^tā* Rättv. 'änget övergår till betesmark'; *nā^rr je kā^mm tā vā^jn* Tra. 'närhelst jag kommer ut

på vägen'; (i uttr. för att en viss känsla el. ett visst agerande riktas mot någon:) *an i ä^utun atä^u mi* Våmh. 'han är hatisk mot mig' (jfr hatig); *°an bāra dĵv^uv^u atä^u mi* Bon. 'han bara bråkar och grålar på mig'. **2.** '(ute) på' allm. *a^utå gā^ur^udem* Bon. 'ute på gården'; *°utå ä^undam* Soll. 'på ytterkanten (av bordet, dvs. mot dörren)'; *i äjto sju^uttiseksta* Orsa 'jag är på sjuttiosjätte året'; *sjtå mō^urdäjkam* Ore 'ute på den lilla myren'; *utå dju^uff^u va^unn* Li. 'ute på djupt vatten'.

ut-å adv. *atä^u* Våmh. *åjtä^u* Mora Ve. *u^utå* Soll. *utä^u* Nås Mal. **1.** 'ut på (något)' allm. *an a fe åjtä^u* Mora 'han har farit ut (på sjön)'. **2.** (i förbindelse med verb:) *i ska set-atä^u wa^utt^unä* Våmh. 'jag ska sätta på vattnet'; *hev-åjtä^u gr^uta* Ve. *°äv-u^utå gry^uto* Soll. 'sätt grytan över elden'. Se bl.a. lägga utå; skjuta utå; sätta utå.

ut-åken adj. III *a^utätj^un* Älvd. *°utätj^un* Dju. **1.** 'tröttkörd (om häst)' Älvd. Jfr utfaren, bet. 1, m.fl. **Syn.:** tröttkörd. **2.** 'utvidgad' Dju. Jfr vidga ut.

ut-år f. IV a; best. *ū^utāra* Flo. 'den åra som är utåt sjön när man rör'. Jfr landår.

ut-åt prep. *a^utað* Älvd. *öjta* Mora *°uta* Bo. *ūta* Mal. Li. *uta* Tra. 'ut till, fram till'; *°jä add ti sässäckkar uta kvarn* Bo. 'jag hade tio sädessäckkar ut till kvarnen'.

ut-åt adv. *a^utað* Älvd. *°utåt* Nås *utä^ut* Mal. 'utåt, åt utsidan, nedåt, hit/dit ut'; *far a^uta ne^ummera* Älvd. 'flytta dig närmare åt utsidan'; *kōm a^utað* Älvd. 'kom hit ut!'; *fār utä^ut mä kläom a mä, dū* Mal. 'far ned till älven med tvättkläderna åt mig, du'. Jfr utan adv., bet. 4; utefter adv.

ut-åter adv. *åjtat* ~ *öjtatt* Mora 'hem från fäbodarna'; *i skum åjtat nū* 'vi ska hem till byn (från fäbodarna) nu'. Jfr hem adv., bet. 1; hemåter adv., bet. 1.

ut-ända adv. *utä^unda* Li. 'slut, i botten (om ekonomi)'; *dem vatt fsll stj^ulls å ä djekk utä^unda fe^u-dde^um* 'de kom väl i skuld och allt tog slut för dem (de fick gå från gård och grund)'. Jfr fallit sbst.; utökna d.

ut-änge n. III *åjtendj* Orsa *°utänj^us* Bo. 'inhägnat

slätteränge beläget utanför byn' (jfr ÖDB I 216). Jfr utstängslo; vaktänge.

ut-ögd adj. I *°åjtögd* Ve. *a^ujtägd* Orsa *°sjtögd* Ore *ū^utögd* Silj. *ū^utöggd* Leks. Flo. Nås Mal. *ū^utäggd* Li. 'som har utstående ögonglober'. **Syn.:** glosögd, bet. 1.

ut-öknad adj. I *a^ujtäknad* Orsa 'utfattig (om gård, hushåll)'. Jfr utfaren, bet. 3; utfattig; utända m.fl.

ut-över prep. *a^utyvyr* Älvd. *åjtivär* Ve. *å^utyvyr* Soll. *ajtever* Orsa *uti^uvir* Bi. *utyvy* Mal. *ūt^uvi* Li. '(ut) över'; *d^ur ĵ^upt a^utyvy we^unn-a^unan* Älvd. 'de ropade över varandra'; *ä fā å^utyvyr bra^uddi* Soll. 'det far (rinner) över brädden'; *an skä^u s^u ä stōg gi^utrōggār ä^ut o^um utyvy äkkä^un* Mal. 'han skar (säden) så att det stod hög stubb efter honom utöver åkern' (jfr getrygg, bet. 3); (i tidsuttryck:) *wi wām dār ajtever jōli* öOrsa 'vi var där över jul'.

ut-över adv. *a^ut^uy^uvyr* ~ *a^uty^uvyr* Älvd. *a^ut^uy^uvyr* Våmh. *åjt^uy^uvyr* ~ *ö^ujt^uy^uvyr* Mora *åjt^ui^uvär* ~ *åjt^ui^uvär* Ve. *å^uty^uvyr* ~ *å^uty^uvyr* ~ *å^uty^uv^ur* Soll. *ajtever* Orsa *uti^uvir* Bo. *uti^uvir* Bi. *ūt^uv^ur* ~ *ū^uty^uv^ur* Leks. *ut^uvär* ~ *ū^utöv^ur* Mock. *ut^uy^u* Mal. *ūt^uvi* Li. *ū^utivi* ~ *ūt^uvi* Tra. 'utöver, nedöver, söderut (el. i älvens riktning)'; *däm a fe^u å^uty^uvyr* Soll. 'de har farit söderut'; *an jek ut^uv^ur a fō^un* Leks. 'han gick nedåt sjön till'; *an gār ū^utöv^ur* Mock. 'den (bussen) går i älvens riktning (österut mot Gagnef)'. Jfr utefter adv.

u-u interj. *ū^uū* ~ *ū^u!* Älvd. *ūū^u* Våmh. 'jaha, ja så; nehej, nej'. Jfr u interj.

uv m. I a *a^uv* Älvd. *ūv* Våmh. Bon. Bi. Leks. Ga. Ål Nås Jä. Äpp. Mal. Li. *ōjv* ~ *åjv* Mora *ōjv* sVe. *åjv* ~ *å^uv* Soll. *ajv* Orsa; best. *°uv^un* Bo. **1.** 'berg-uv' allm. **Syn.:** berg-ulv, -uv. **2. a.** (använt som skällsord) Soll. **b.** (använt som öknamn på person från viss by:) *a^uvär* Älvd. 'invånare i byn Åsen'.

uv- prefix, se ov-.

uven adj. III *a^ujv^un* Orsa 'frusen, ruggig'; *i kännes-a^ujt s^u a^ujv^un* 'jag känner mig så frusen'. Jfr huskig, bet. 2; ugglig^u m.fl.

uvendes adv., adj., se ovenendes.

V

vabb m. I a *wabb* Älvd. Ve. *vabb* öMora *vabb* Bo. Ål -*vabb* Leks. **1.** 'påbyltad person; något byltigt el. omlindat (t.ex. trasdocka)' Älvd. öMora Ve. Bo. Leks. *°jä a vävi en stur vabb mattår i vintår* Bo. 'jag har vävt en stor bunt mattor i vinter'; *°ganvabb* öMora 'garn som lindats löst kring fingrarna'; *tjo'llsvabb* Leks. 'tjock och varm kjol'. Jfr *vabb* n., bet. 1; *vabbe*, bet. (1-)2; tras-. **2. a.** 'person som är tjock och klumpig (och senfärdig)' Bo. Jfr *klubb*, bet. 1; *slabbat*¹, bet. 1; *svadd*, bet. 2; *tambak* m.fl. **b.** (överfört:) *°ä va en vabb tä abbär* Ål 'det var en tjock (och fin) abborre'.

vabb n. I a *vabb* Bo. Leks. Bju. **1.** 'något hopbyltat el. slarvigt inlindat' Leks. Bju. Jfr *svadd*, bet. 1; *vabb* m., bet. 1; *vams* n. m.fl. **2.** 'oordentlighet' Bo. Jfr *slabb* n. m.fl. **3.** 'oredigt el. otydligt tal' Bo. Bju. Jfr *tövel* n., bet. 1 b.

vabba f. IV a *°vabba* Bo. **1.** 'tjock och otymplig kvinna'. Jfr *tossa*¹, bet. 1; *trumpa* f. **Syn.:** *ludda*¹, bet. 6, m.fl. **2.** 'oordentlig kvinna'. Jfr *slarva* f., bet. 3. **Syn.:** *slabba*, bet. 1; *svadda*, bet. 2; *tofsa*, bet. 2 c.

vabba sv. v. 1. *wa`bba* Älvd. *va`bba* öMora *wabb*-Ore *va`bba* Rättv. *va`bba* Leks. *°vabba* Bju.; pres. *wa`bbär* vMora; pret. *°vabbår* Bo.; sup. *°vabba* Bo.; pass. *wa`bbas* Orsa. **1.** 'linda om (tjockt), bylta' öMora Orsa Ore Rättv. Bju. Leks. Jfr *pylta*¹, bet. 2; *tulla*¹¹; *vabba* in; *vavla*, bet. 1. **Syn.:** *vabba* iring. **2.** 'gå för varmt klädd' Älvd. *an wa`bber i kã`sundjem* 'han går för varmt klädd i pälsen'. **Syn.:** *fagga*, bet. 2; *svabba*; *svadda*, bet. 2, m.fl. **3.** 'tala oredigt el. otydligt, röra munnen utan att få fram något ljud' öMora Bo. *va`bbär um sumū'* öMora 'talar otydligt om samma sak'; *°vabbär min tunjon* öMora 'rör (med) tungan utan att säga något'. Jfr *töla*¹, bet. 2; *vavla*, bet. 5, m.fl. **4.** 'ställa till oreda, röra ihop, trassla till' Rättv. *°an vabbår ma näti* 'han trasslar med nätet'; *°an vabbår ma paniyar å revassar sår-r-å e alt askli* 'han rör ihop det med pengar och reverser så det är helt hiskligt' (jfr *hasklig*, bet. 1). Jfr *syllra*. **Syn.:** *ogreda*; *torvla*, bet. 1, m.fl. — **Särsk. förb.**

(ihop:) *vabb-ihöp* Leks. 'bylta ihop'. **Syn.:** *bylta* hop; (i)kring:) *vabb-ikri'ng* on öMora 'stoppa om henne'. Jfr *svepa*¹¹ om; (in:) *an wabbär-i'nn si vMora* 'han tar på sig för mycket kläder'; (iring:) *wabas-iri'ng* Orsa 'lindas om mycket tjockt'. Jfr *vavla* iring; (om:) *do ska wabb-u'mm sår rä* Ore 'du ska linda om såret'. **Syn.:** *linda* om; *taga* ringom; (på:) **1.** 'linda på' Bo. *°a du vabba-på trådå änn* 'har du lindat på tråden än?'. **2.** 'bylta på' Leks. *vabb-på' sä my'ttjy klå'dar* 'bylta på sig mycket kläder'; (p. pret.>) *på'vabba* Rättv. *på'vabba* Ål 'tjockt påklädd' (jfr *vabbig*, bet. 1). **Syn.:** *pylsa*¹¹ m.fl.; (å:) *wabb-å' sig* Älvd. 'pälsa på sig'. **Syn.:** *pylsa*¹¹ m.fl.

vabbe m. III a *°wabbä* Orsa *va`bba* Leks. **1.** '(hoplindad) tygtrasa' Leks. Jfr *klut*, bet. 1, m.fl. **2.** 'tjockt påpälsad person' Orsa. Jfr *vabb* m., bet. 1.

vabbig adj. I *wa`bbug* Älvd. Ore *wa`bbun* vMora Orsa *vabbun* öMora *va`bbån* Soll. *°vabbu* Bo. Ål. **1.** '(kraftigt) påbyltad' allm. *do e då fö'r wa`bbug* Ore 'du har då alldeles för mycket kläder på dig'. Jfr *bylsa*, avl. (adj., bet. 1); *pyltig*, bet. 2; *vabba* på, bet. 2, p. pret. **Syn.:** *faggig*, bet. 1; *kvaddig*, bet. 1; *svabbig* m.fl. **2.** 'tjock och otymplig (om person el. exv. kläder)' öMora Bo. *°an hal-å bi vabbu* Bo. 'han håller på att bli tjock och otymplig'. Jfr *faggig*, bet. 2; *kvaddig*, bet. 2; *pyltig*, bet. 2; *stackig*¹, bet. 3-4; *vamsig*; *vasig*, bet. 2. **Syn.:** *kvabbig*, bet. 1. **3. a.** 'oordentlig' Bo. *°ä va vabbug kvinnså'kkr* 'det var oordentliga kvinnor'. **Syn.:** *kvabbig*, bet. 3; *pyltig*, bet. 1; *slamrig*, bet. 2, m.fl. **b.** (n.>) 'stökigt' Bo. **Syn.:** *ostöklig*.

vacker adj. I *wa`kkär* Ve. Ore *°vakkär* Soll. *va`kkör* vOrsa *va`kker* Ga. Nås *va`kkär* Äpp. *va`kkä'* Mal. *va`kker* ÖVd.; n. *va`kkert* öOrsa *va`kkärt* Jä. **1.** 'vacker' allm. *v`da va`kkärt* Jä. 'väldigt vackert'; *va`kkräst pø'tjen a spillt på sä* Äpp. 'den vackraste pojken har spillt på sig' (skämt vid matbordet); (n.; adv.>) *ä wä vakkert gärt åv di* Orsa 'det var vackert gjort av dig'. Jfr *vackert*. **Syn.:** *fin*, bet. 3; *grann*, bet. 5 a;

snagg, bet. 1. **2.** (best.:) 'högra (om hand)' Äpp. *du ska ta va'kkär ha'nnda* 'du ska ta högerhanden'. Jfr höger, ssg; vackerhanden.

vacker-handen f. best. *va'kkärhandä* Ve. (i uttr. ta skeden i vackerhanden:) *ta stjē'dä i va'kkärhandä* 'ta skeden i vacker hand'. Jfr vacker, bet. 2.

vackert adv. *va'kkärt* Våmh. ~ *va'kkät* Ve. *va'kkert* Ga. *Nås* °*vakkört* Bo. *va'kkört* Leks. °*vakkört* Bju. *va'kkät* Mal. *va'kkef* ÖVd. **1.** 'försiktigt; sakta; lågmält' allm. *ta-ti'* *va'kkört* Leks. 'ta i försiktigt!'; *gå* *va'kkert* Nås 'gå försiktigt'. **Syn.:** fint, bet. 2. 'ordentligt, grundligt; enastående' ÖVd. *va'kkef brä'* Li. 'enastående bra'; *nō a du vo'tt, va'kkef nē'drettän* Tra. 'nu har du blivit ordentligt nersmutsad' (jfr dreta ned). **Syn.:** ordentlig, adv.; regal, adv.

vackig adj. I *va'kkug* Älvd. 'som har vanprydan- de veck och rynkor (om plagg el. om person som bär sådant plagg)'; *ru'kken i va'kkug* 'rocken har fula veck (och sitter illa)'; *gan i va'kkug i brū'tjīn* 'byxorna sitter påsigt på honom'. Jfr veckig, bet. 1.

vad^I n. II *wād* Ve. Orsa *vād* Soll. *vā* Mal. ÖVd. 'vadställe' allm.; (i uttr. till vads:) *da fō'ā dēm te va'ss, sā'o'* Mal. 'där tog de sig över vattnet på bottnen, sa hon'; (i uttr. å vad:) *dem kē'jd, ā vā'* Tra. 'de körde på ett ställe där släden gick på sjöbottnen'. Jfr skär-, sten-. **Syn.:** vadställe.

vad^{II} n. II *vā* Tra. 'ställe i sjö där vattnet under vintern sällan fryser till, råk; vak'; *an drō'-spp a'n tu vā'i* 'han drog upp honom ur råken'. Jfr vak. **Syn.:** råk^{II}; varmos m.fl.

vad^{III} n. II *vā* Li. 'avstånd mellan metkroken och spöspetsen'; *dā dem fe'kkst utā dju'fft va'nn stallt dem tē lajt vā* 'när man metade på djupt vatten hade man långt avstånd mellan kroken och spöspetsen' (jfr ställa till, bet. 1).

vad^{IV} n. II °*va* Bo. Bju. *vā* Flo. Nås Mal. **1.** 'vad (i fråga om vadslagning)' allm. °*slā va* Bo. *llš vā'* Flo. 'slå vad'. **2.** (i uttr. ha vad; jfr vag, bet. 2): 'våga (göra något)' Mal. *dēm a'dd full dā' rī'kktit vā' sm dēm sā'g hā ge'ηη* 'de vågade väl då verkligen göra det om de såg att det gick'. Jfr trösta, bet. 1, m.fl. **Syn.:** vag, bet. 2.

vad pron. *va* Bi. °*va* Bju. *vā* Dju. Ga. *vā* Nås *hš* Li. (jfr hö interj.). **1.** 'vad' allm. **a.** (interroga-

tivt:) °*va ä hä fšr enn* Bju. 'vad är det för en?'. **Syn.:** vilken, bet. 2 a–b; vänn. **b.** (indefinit:) *va-r-o sā'* Bi. 'vad hon sa'; *hš sšm hā'lst* Li. 'vad som helst'. **2.** 'vad för' Älvd. Li. *hš bā'n a dū lā'si idāg* Li. 'vad för (en) bön har du läst idag'.

vad adv. *wa* (~ *war* framför vokal) Älvd. Orsa Ore *va* Bo. Leks. Dju. *va* Äl *hš* ÖVd. Jfr hö interj. **1. a.** 'hur' Älvd. Li. *sē' sjē' di' war u'frā'r ig ī'r* Älvd. 'då ser de hur sömnig (yrvaken) jag är'; *hš mi'ttji e kš'kka* Li. 'hur mycket är klockan?'. **Syn.:** hur, bet. 1; värs. **b.** 'hur (än)' ÖVd. *hš hā'jtt ä ē'* Li. 'hur hett det än är'; *ä ē ä sāmū hš brā hā'sstn ē, dā-η ē stā* Tra. 'det gör det samma hur bra hästen är, när den är istadig'. Jfr lika adv., bet. 3, m.fl. **Syn.:** hur, bet. 4. **2.** (i utropssats:) 'så, vad' Älvd. Orsa Ore Bo. Leks. Äl Dju. *war ā'krājktū du ī'r* Älvd. 'så liknöjd du är!'; *wa stš'run ann ī* Orsa 'så dum han är!'; *wa kš'kka skrāj-d-ewā'g* Ore 'vad tiden går fort!'; *si va bš'ommšr dan ā'* Leks. 'se så mycket blommar där är!'; *va o'sskapli ma ska'ttur ā jan* Leks. 'så ofantligt mycket skator det är här!'; *va dū' ä lē'* Äl 'vad du är elak!'; °*tānk va ho ha fātt tšrka-ti sū* Dju. 'tänk, så hon har fått tiga och lida'. Jfr för prep., bet. 20; vilken, bet. 4. **Syn.:** hur, bet. 2; vilket, bet. 3; vänn.

vada sv. v. 1. *ū'ā* Älvd. ~ *wā'ā* Våmh. *wē'dā* Bon. *wu'dā* ~ *wu'dā* vMora *wā'dā* Ve. *vā'dā* Soll. °*wādā* Orsa *vā'a* Ga. *vā'dš* Jä. Mal. *vā'š* Äpp. *vā'ā* Li. *vā'o* Tra. **1.** 'vada, pulsa' allm. *ig ū'ā'ād up i kni'tt* Våmh. 'jag vadade (i snön, vattnet, gyttjan) upp till knäna'; *e'sstā a wā'ā' gvy dā'r* Våmh. 'hästarna har vadat över där' (jfr vada över); *vā'dā i snjō'm* Soll. 'pulsa i snön'. Jfr tjumpa; vafsa. **Syn.:** pulsa^{II}; vasa^I, bet. 5; vava. **2.** (iopers. konstr.): 'röra sig i vatten (efter simmande fisk)' Våmh. vMora; *e wā'ā' dār āv fī'sskūm* Våmh. 'det rör sig i vattnet av fiskarna'; °*sjā ur ä wādā etter en* vMora 'se hur det rör sig i vattnet efter henne (gäddan som sköt iväg från land)'. Jfr vada; vak^{II}. **3.** 'dallra av värme i luften' Våmh. Jfr skoppa, bet. 3. **Syn.:** tittra, bet. 2. — **P. pres.:** *han kām wā'dānd* Ve. 'han kom vadande'. — **Särsk. förb.** (ned:) *u'ā' dā-nī' grā'sed* Älvd. 'trampa ned gräset'. Jfr tocka, bet. 4, m.fl.; (uti:) *u kš'ū'ηt tū's du wē'dā-atī'* Bon. 'hur långt törs du vada ut (i vattnet)';

- (över:) *i dugum int u^sðå-ÿ^vyr* Våmh. 'vi kan inte vada över'; *°wēðä-ÿvyr wēt* i Bon. 'vada över vet jag!'
- vadan** adv. *wē^sðå* Älvd. 'varifrån'; *wē^sðå bl^d's e nū^l* 'varifrån blåser det nu?'. Jfr var adv. **Syn.:** vadanefter; var(i)från.
- vadan-efter** adv. *wē^sðåter* Älvd. = föreg. *wē^sðåte ku^lmb du* 'varifrån kommer du?'
- vadmal** n. I a *wā^rrmā^l* Älvd. Våmh. *wē^rrmā^l* Bon. *wā^rrmā^l* vMora *vā^māⁿ* ~ *vā^llman* öMora *wō^lkmā^l* ~ *wō^lkmār* ~ *wō^lkmār* ~ *wē^llmār* ~ *wā^rrmā^l* Ve. *vā^lkmāⁿ* Soll. *wē^mmā^l* ~ *wē^mmol* ~ *wē^llmol* Orsa *wā^lman* ~ *wā^lman* Ore *°val^lman* Bo. *vā^lman* Rättv. *vā^lmar* Leks. Mock. *°val^lmar* Bju. *vā^lmār* Ål *vā^lmar* ~ *°val^lmār* Ga. *vā^llmā^l* Flo. Nås Jä. *vā^llmā^l* ~ *vā^llmār* Äpp. *vā^lnmā^l* ~ *vā^lnmā^l* Mal. *vā^lnmā^l* Li. *vā^lnmā^l* Tra. 'vadmal' (jfr ÖDB IV 518); *°ensmjöt val^lmār* Ga. 'vadmal vävt i entränning'; *bl^d'wärmā^lkeð* Älvd. 'blått vadmal'. Jfr norsk-
- vadmals-bracka** f. IV a *wē^rrmā^lsbrakk* vMora *vā^mā^sbrakka* (best. *vā^rrmā^lsbrakko*) öMora *vā^lkmāⁿsbrakk* Soll. *wē^mmā^lsbrakka* Orsa *°val^lmasbrakka* Leks. 'byxor av vadmal' (jfr ÖDB IV 386). **Syn.:** vadmal brok.
- vadmals-brok** f. VI *wā^rrmā^lsbrū^sk* Våmh. = föreg. (jfr ÖDB IV 386).
- vadmals-brud** f. III ~ I a *°val^lmasbrud* Bo. 'brud som var gravid (och ej fick bära krona)' (jfr ÖDB IV 93). Jfr flätbrud; svarthättgästabud. **Syn.:** stabbrud.
- vadmals-båd** m. II *wā^lkmā^lsbū^sð* Älvd. 'livstycke i vadmal använt vid stark vinterkyla' (jfr ÖDB IV 205). **Syn.:** ullväv, ssg.
- vadmals-handske** m. III a *vā^lnmā^lshasstje* Li.; pl. *vā^lnmā^lshaskū^ā* Mal. 'handske av vadmal' (jfr ÖDB IV 436).
- vadmals-klutar** m. I a pl. *wā^rrmā^lskka^lter* Älvd. 'trasor av vadmal'.
- vadmals-kläden** n. pl. *vā^lnmā^lskkū^ā* ~ *vā^lmā^lskkū^ā* Mal. *vā^lnmā^lskkū^ā* ÖVd. 'vadmalskläder'.
- vadmals-rock** m. I b *wē^rrmā^lsrukk* vMora *vā^lkmā^lsrækk* Ål; best. *wē^mmol^lsru^ttjen* Orsa 'vadmalsrock'. Jfr grårock.
- vadmals-skräddare** m. I c *wā^rrmā^lsskradder* Älvd. 'skräddare som arbetade i vadmal' (jfr ÖDB II 240).
- vadmals-stamp** m. I a *wā^rrmā^lsstamp* Älvd. *wē^rrmā^lsstamp* vMora *vā^llmā^lsstamp* Äpp. *vā^lnmā^lsstamp* ~ *vā^lmmā^lsstamp* Mal. *vā^lnmā^lsstamp* ÖVd. 'vadmalsstamp' (se ill.).
- vadmals-tröja** f. IV a *vā^lllmosträja* (ack. *vā^llmāⁿsträjo*) öMora *wā^llmansträja* Ore *vā^lkmāⁿsträja* Nås *vā^llmāⁿsträja* Jä.; best. *°werrmā^lsträju* ~ *°werrmā^lsträjo* Bon.; *°val^lmasträja* Bo. **1.** '(långt) ytterplagg för man' Ve. Orsa. Jfr vittröja, bet. 1. **2.** 'ytterplagg för kvinna' (jfr ÖDB IV 22, 137, 310, 312, 314) Bon. öMora Ve. Ore Bo. Nås. Jfr vittröja, bet. 2. **3.** 'tröja av grönt vadmal med stickade ärmor i rött och svart' (jfr ÖDB IV 414) Jä.
- vadmals-väv** m. II *wē^rrmā^lsväv* Soll. *vā^llmā^lsväv* Ål *°val^lkmā^lsväv* Ga. *vā^lllmā^lsväv* Äpp. *vā^lnmā^lsväv* ~ *vā^lmmā^lsväv* Mal. *vā^lnmā^lsväv* ÖVd. 'vadmalsväv'.
- vad-som-helst** adv. *°ka-som-älst* Rättv. *hē^s-sēm-hällst* Tra. 'vad som helst'; *han smi^dd å han sne^lkk å djo^l' hē^s-sēm-hällst* Tra. 'han smidde och han snickrade och gjorde vad som helst'.
- vad-ställe** n. III *wā^ldåställe* Ve. 'vadställe'. **Syn.:** vad^l, bet. 1.
- vafsa** sv. v. 1. *vā^lffa* Li. 'pulså i djup, lös snö med skidor på'. Jfr vada, bet. 1, m.fl.
- vag** n. II *vā^lg* Mal. **1.** '(berättigad) anledning, orsak, förevändning'; *an ā^dd full nē^s vā^lg fō^l-ddi^l, hūr ā^l vā^l* 'han hade väl någon (liten) anledning att göra det i alla fall'; *da^lmmā^l add an ā^lra vā^lg te tā^l ā^l* 'därför hade den andre berättigad anledning att ta det'. Jfr skäl^l, bet. 3. **2.** '(i uttr. ha v ag; jfr vad^l, bet. 2.) 'våga (göra något)'; *°dā^l vet du an add int sē^s stō^lrt vā^lg, dā^l an erik sa frō^l* 'då vet du, vågade han sig inte så lätt till det, när Erik sa ifrån'. **Syn.:** vad^l, bet. 2.
- vagal^l** m. I d *wā^lgāl* Ore *vā^lgāl* Leks. *°vagāl* Ga. *vā^lgāl* Flo. Äpp. *vā^lgel* Nås 'vagal i öga'. **Syn.:** blåkyl, bet. 1.
- vagal^l** m. I d *vā^lgel* Li. (jfr vagla^l) 'något ostadigt'; *ājn vā^lgel te bāt* 'en ostadig båt'. Jfr rangel n., bet. 1.
- vagal-vittan** f. best. *°vagāl^lvitto* Soll. 'visst tempo i knivkastningslek'. Jfr sprättan, bet. 1.

vagga f. IV a *wa`gga* öMora Ve. Orsa *va`gga* öMora Soll. *vagga* Bo. Bju. *va`gga* Rättv. Flo. Nås Äpp. Mal. ÖVd. *va`gga* Leks. Ål *va`gga* Jä. 'vagga' (se ill.; jfr ÖDB III 218); *ta å ru`kk wa`ggun* vMora 'ta och gunga vaggan!'; *te a kåmm pi va`gga a'tt* Li. 'att ha kommit i vaggan igen, dvs. gått i barndom' (jfr grillra); *kri`ppvagga* öMora '(barn)vagga'. Jfr upphängnings-. Jfr bamma, bet. 4, m.fl. **Syn.:** lulla; nanna; runka, bet. 2, m.fl.

vagga sv. v. 1. *wa`gga* Älvd. Mora Orsa *va`gg(a)* Soll. *va`gga* Rättv. Flo. Äpp. Mal. ÖVd. *va`gga* Leks. °*vagga* Bju. Nås; pres. *wa`ggär* Ve.; pret. °*waggäd* Bon. *wa`gget* Ve. **1.** 'sätta (framför allt vagga) i rörelse' Soll. Rättv. Mal. ÖVd. Jfr bamma, bet. 3; bamma stad. **2.** 'gå med vaggande el. vacklande gång; lunka, traska' Älvd. Orsa Ore. Jfr magga; vagna¹. **3.** 'röra sig' Älvd. vMora Ve. Soll. Leks. *du i so jä`kåk so kjü`tñ wa`gger a`tånå* Älvd. 'du är så arg så den onde rör sig (syns) utanpå (dig)'; *o e då u`ppa så kenndjä o wa`ggär* vMora 'hon är då uppe så länge hon kan röra sig'; *e wa-nt mer ell an wa`gget* Ve. 'det var inte mer än att han rörde sig'. **4.** 'röra (på)' Bon. Soll. °*ann waggäd itj årom* Bon. 'han vaggade inte ens öronen, dvs. kände sig inte det minsta berörd'; *ē djã`rå-nū`g an va`gger o`gum* Soll. 'det är knappt (eg. göra-nog) han rör på ögonen'; *va`gg uppå` si* Soll. 'röra sig' (jfr refl.). Jfr vicka, bet. 2. — **P. pres.:** *ku`mb du wa`ggend nū`* Älvd. 'kommer du traskande nu?'. — **Ref.:** *va`gg si* Soll. 'röra sig' (jfr bet. 4).

vagg-båge m. III *va`ggbü* Li. 'träbåge som stacks ned på båda sidorna i vaggan och höll fällen el. flugskyddet uppe'. Jfr kassbåge.

vagg-fat n. II *va`ggfät* Ga. 'av rottågor flätad, oval barmkorg använd som vagga'. Jfr barnkolfat; kolfat, bet. 1–2.

vagg-låt m. I a °*waggkråt* Våmh. *va`gglåt* Rättv. 'vaggvisa'. **Syn.:** vagg-ton, -visa.

vagg-stacke m. IV; best. *va`ggstakkøn* Leks. (jfr stake, bet. 2) 'hörnstolpe i vagga'.

vagg-ton m. I a °*vaggtøn* Jä. = vaggglåt.

vagg-visa f. IV a *wa`ggwajs* Älvd. *va`ggväjs* Soll. *va`ggvisa* Rättv.; pl. °*waggwajsur* Bon. °*waggwejsör* Ve. = vaggglåt.

vagla¹ sv. v. 1. *vagã`l* öMora *va`gã`l* Soll. *va`ggla*

Jä. Mal. *vã`gla* (pres. *vã`gel*) Li. *va`ggla* (pres. *va`ggel*) Tra. 'vackla, vingla, ragla (om person); vicka, kränga (om exv. båt)'. Jfr ragla v., bet. 1; rangla, bet. 1; runsa, bet. 1; slångra, bet. 1; vickla, bet. 1; vingsa. **Syn.:** vegla. — **Särsk. förb.** (av:) *an va`ggel-ã`l* Tra. 'han går sin väg vacklande'.

vagla^{II} sv. v. 1. *wãgl-* Orsa (jfr vage¹); (i förb. med åter:) *wãgl-att* 'vara sig'; *ögor will wãgl-att um männo* 'ögonen vill vara sig om morgnarna'.

vaglig adj. I *vaglu`nn* öMora °*waggkon* Ve. *va`gulin* Soll. *va`gglu* Jä. Mal. °*vagls* Li. 'vinglig, rankig'; *va`ggkuge bã`tär* Jä. 'rankiga båtar'. Jfr rankig, bet. 2; vavlig, bet. 2 a–b; veglig; vittig m.fl. **Syn.:** gaglig; vinglig, bet. 1, m.fl.

vagn m. I a ~ d ~ f. I a *wã`u`ñen* Älvd. Bon. *wã`u`ñin ~ wãñ* Våmh. *wa`ñnen ~ wa`ññ* vMora *va`ññän* öMora *wãñ* Ve. *wãñ* Soll. Bo. ~ *va`ñän* Silj. *va`ññen* Leks. °*wãññän* Bju. Nås *va`ññän* Ål Dju. Ga. Flo. *wãñ* Äpp. Mal. ~ *wãñ* Li. *wãñ* Tra. **1.** 'tvåhjulig vagn (med flak el. med skrin-da)' (jfr ÖDB I 263, 368, 432) allm. Jfr blaggarns-, drag-, dyng-, fjäder-, flak-, flat-, fyrhjul(s)-, bet. 1, gammel-, hö-, klubb-, klubbhjul(s)-, lad-, laddnings-, lus-, pinn-, sädes-, tramp-, vattu-. Jfr duvan-drar-vagnen; rede¹, bet. 2. **2.** (best.:) 'Karlavagnen' Älvd. Leks. **Syn.:** fyrhjul(s)vagn, bet. 2; Karlavagnen.

vagna¹ sv. v. 1. *wã`u`ñen* Älvd. 'gå långsamt och vaggande'. Jfr vaggga, bet. 1.

vagna^{II} sv. v. 1. *wãñ*- Äpp. *va`ñn*- Mal. (Y.) 'forsla med vagn'. — **Särsk. förb.** (ut:) *wãñ-ũ`t dy`nja* Äpp. *va`ñn-ũ`t dy`nnja* Mal. (Y.) 'köra ut gödsel(n)'.

vagns-axel m. I a *wã`u`ñsaksul* Våmh. 'vagns-axel'. Jfr axel m.

vagns-flake m. IV *wã`u`ñsfrãtji`* Älvd. *wã`u`ñsfrãtji`* Våmh. *wa`ñsfrãkã* vMora *va`ñsfrãkã* Äpp. Mal. *va`ññ(n)sfrãtji`* Tra. **1.** 'överrede till vagn' allm. *se`tt di upi wa`u`ñsfrãkã* Våmh. 'sätt dig uppe i vagnsöverredet'. Jfr flake¹, bet. 4 a. **Syn.:** vagnsrede. **2.** 'liten tvåhjulig kärra med halvrundat flak' Älvd. Jfr flake¹, bet. 4 b. **Syn.:** gammelvagn.

vagns-hjul n. *wā`ηsgjōl* Våmh. *va`ηsjōl* Ve. *va`ηsjūl* Mal. 'vagnshjul'.

vagns-korg m. I b *va`ηskørj* Mal. 'med spjalade sidor försedd överdel till fyrhjulsvagn'.

vagns-krämpa f. IV a *wā`η(g)skrepp* Älvd. *va`ηgskrepp* Ve.; pl. *°va`ηgskräppör* Mal. (jfr krämpa^{ll}, bet. 1) 'självväxt träbåge fungerande som stöd under flake (bet. 4 a) på klubbhjuls-vagn' (jfr ill. 342 och 676). **Syn.:** vagnsrota.

vagns-lider n. I d *va`ηslīder* Soll. *va`ηslīr* Jä. *va`ηslīā* Mal.; best. *°vagnslirā* Ga. 'vagnslider'. Jfr don-hus, -lider. **Syn.:** vagnsskäl.

vagn-smörjning f. I b *wā`ηgsmyniŋg* Älvd. 'smörjmedel av talg och tjära att stryka på hjul-axlar'. **Syn.:** hjul-, kärr-smörja; kärr-smörjning.

vagns-raft f. I a *va`ηsrafft* Tra. 'tvärlå på vagn'.

vagns-rede n. III *wagnsredā* svMora *°vagnsredā* Dju. = vagnsflake, bet. 1. Jfr rede^l, bet. 1.

vagns-rota f. IV a; pl. *wa`ηsrotur* Ve. (jfr rota^l, bet. 3) = vagnskrämpa.

vagns-skida f. IV a *va`ηsstiā* Mal. 'skakel'; *va`ηsstiōn sā`ve jū`mt fē`r i stä`llä fö`ska`kkuban* 'vagnsskidorna sa vi alltid förr i stället för skaklarna'. **Syn.:** skakel, bet. 1 a; skid, bet. 3 a–b; skida^l, bet. 3.

vagns-skäl n. I a *wā`ηgskāl* vMora = vagns-lider.

vagn-stad m. II *wā`ηstād* Våmh. 'ställe (en öppen plats med träd) där den väg som var farbar med vagn slutade och klövjevägen tog vid'. Jfr vagnväg.

vagns-åka f. V *wā`ηsākā* Älvd. *wā`ηsaka* Våmh. *wa`ηsaku* vMora Ve. 'skalm på vagn'; (pl. :) 'underrede till vagn, dvs. skaklar, hjul-axel och hjulfäste' (jfr ill. 676); *i° wā`ηsākā`a fe`su`nnd* Älvd. 'en vagnsskalm har gått sönder'.

vagn-väg m. II *wā`ηenwēg* Älvd. *va`ηnväg* Mal. 'sämre, obruten väg som var farbar med två-hjulig vagn' (jfr ÖDB I 167). Jfr skrappeväg; vagnstad.

vaja sv. v. 1. *vā`ja* Mal. 'skrika (om små barn)'. Jfr skväla^l, bet. 1, m.fl.

vak f. I b *wāk* Älvd. Våmh. vMora Ve. Orsa Ore *vāk* Bo. Leks. Dju. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd. 'naturlig el. upphuggen vak'. Jfr vattu-, vind-

Jfr kvickränna; rännhals, bet. 1; vad^{ll}; vattubrunn, bet. 2, m.fl.

vaka f. V *vā`ku* Mal.; ack. *-°vaka* Bo. 'vaka, det att hålla sig vaken'; *°jä`a att tāsstuguvaka i natt* Bo. 'jag har vakat (över mältningen) i torkstugan i natt'. Jfr fredags-.

vaka^l sv. v. 1. *wā`kå* Älvd. *wā`kå* vMora Ve. *vākā`* öMora *vā`kå* Soll. *wākā* (pret. *wākād*) Orsa *wāko* Ore *vā`ka* Bi. Mock. Flo. *vā`ka* svRättv. *°vaka* Bju. *vā`kø* Nås Jä. Äpp. Mal. *va`kko* ÖVd. 'vaka, hålla sig vaken'; *wā`kå mi`ssomåsnāt* Älvd. 'hålla vaka om midsommarnatten'; *vākā`nāt* öMora 'hålla samkväm på kvällstid (särskilt fredagskväll)' (jfr fredagsnatt, bet. 2, m.fl.).

vaka^{ll} sv. v. 1. *wā`kå* Älvd. *wā`kå* Ve. Orsa *vā`kå* Soll. *vā`ka* Dju. Flo. *vā`kø* Nås Äpp. Mal. *va`kkå* Li. *va`kko* Tra.; pres. *°wākär* Bon.; pres. pl. *vākā`* öMora; pret. *°vaka* Ga. 'röra sig i vattenytan, komma upp till el. över vattenytan, slå (om fisk)'; *ē`rāŋ brū`ke mi`tji wā`kå* Älvd. 'laxöringen brukar röra sig mycket i vattenytan'; *dām u`pper å wā`kär* sVe. 'de hoppar och slår i vattenytan'; (iopers. konstr. :) *hör du ur å wā`kär dan* nVe. 'hör du hur det slår av fiskarna där?'. Jfr o v a d a; v a d a, bet. 2.

vak-dans m. I a; best. *°waködansŋ* Orsa 'dans som kunde förekomma på fredagsvaka'.

vaken adj. IV *wā`tjin* Älvd. *wā`tjin* Våmh. *vatji`nn* öMora *wā`tjin* Ve. Orsa *va`tjin* Soll. *°vatjin* Bo. *vā`tjin* Rättv. *vā`tjin* Leks. Bju. Flo. Nås ÖVd. *~ va`ttjin* Ål Ga. Jä. Äpp. *°vattjin* Dju. *vā`tsin* Mal.; ack. *°waknan* Ore 'vaken'; *°håll de waknan* Ore 'håll dig vaken'; *°nu e dām väknø allihop* Bo. 'nu är de vakna allihop'; *dām a vē`ri vā`tjins* Bi. 'de har varit vakna'; *je va klār vā`tjin* Li. 'jag var (alldeles) klarvaken'. Jfr otte-.

vaken-hus n., se vapenhus.

vak-glugg m. I b *°vakglugg* nvMora 'skottglugg från vilken vargar sköts' (jfr ÖDB I 34, 43). Jfr vaktglugg. **Syn.:** skottglugg.

vakna sv. v. 1. *wa`kken* Älvd. Bon. *wa`kkin* Våmh. *wa`ken* vMora *vā`kän* öMora *wā`kän* Ve. *va`kän* Soll. *wa`kkna* Orsa *wā`kna* Ore *°vakna* Bo. Rättv. *va`kna* Leks. Ål *vā`kna* Ga. Mock. Flo. Nås *vā`kina* Mal. *va`ŋyna* Li. *va`ŋyna* Tra. **1.** 'vakna' allm. *jā väknø sō`tokade snart om mō`rnan jā`mt*

ss Leks. 'jag vaknar så väldigt tidigt om morgnarna jämt så' (jfr *toka*, adv.). **Syn.:** vakna till. **2.** (opers. konstr.): *ä tög-te vä'kina* Mal. 'man började få klart för sig'. — **Särsk. förb.** (i:) *va`gn-ī* Li. 'vakna upp'; (till:) = vakna, bet. 1, Bon. Mal. Tra.; (upp:) *wāken-u'pp* Ore 'vakna upp'.

vak-natt f. VI *va`kunāt* Soll. 'natt utan sömn'. **Syn.:** jubel-, pålsmäss-natt; vakstuga, bet. 1, m.fl.

vak-sten m. I a *vā`kustēn* Mal. 'stor jordfast sten på vilken man satt under midsommarvakan för att uttröna vem ens tillkommande skulle bli'.

vak-stuga f. V *va`kustugu* Soll. *°vakstuggu* Bju. **1.** = vaknatt Soll. *vir am a'ffī va`kustugu jān i nāt* 'vi har haft vaknatt här i natt, vi har inte fått sova i natt'. **2.** 'likvaka natten före begravning' Bju.

vak sv. v. 1. *wa`kka* Älvd. vMora *wa`kkt- Ve. va`kkt- Soll. Leks. °vakta* Bo. *va`kta* Rättv. *va`kka* Flo. Nås Mal. Li. 'vakta, passa; skydda; akta' (jfr ÖDB I 150, 172); *wa`kkt e'ssu* Älvd. 'freda hässjan för betande kreatur'; *gud wa`kkt wās för ā'ltt sā wā'nnt ē* Ve. 'gud skydde oss för allt som är ont!'; *va`kkt tjj'ner* Soll. 'passa korna'; *°vakt kēka* Mal. 'passa så att de ur milan utrivna kolen inte fattade eld'. Jfr *passa*, bet. 2. — **Refl.:** 'akta sig' Soll. Rättv. Leks. Flo. Nås. **Syn.:** *passa*, refl. — **Särsk. förb.** (n ed:) 'stå och vänta till dess att orrarna har krupit ner i snön för natten' Bo.

vakt-glugg m. I b *wa`ktglugg* Ve. 'plats där skytt låg och väntade på att villebrådet skulle komma fram till åteln som lagts ut inom skothåll'; *stjo't fö wa`ktglugg* 'skjuta villebråd som lockats fram med åtel'. Jfr *skott-*, *vak-glugg*.

vakt-hol m. I a *va`kthōl* Tra. 'kulle på vilken man fordom höll vakt mot fientliga infall från Norge'.

vakt-koja f. IV a *°waktkāja* Bon. *va`kktkōjj* Soll. **a.** 'tillfälligt uppförd kolarkoja för passning vid nyutriven mila' Soll. **b.** 'vid orres spelplats uppförd risikoja i vilken man satt och väntade med bössan' (jfr ÖDB I 16) Bon. **Syn.:** orrkoja, bet. 1, m.fl.

vakt-slog(e) m. I c ~ III a *wa`kkt.llög* vMora Orsa *°vakt.sloge* Li. 'slättermark som inte var inhägnad

och därför skulle vaktas av vallhjonen' (jfr ÖDB I 172). **Syn.:** vaktänge.

vak-tuppe m. III a *°wakutupp* Bon. 'person som är tidig av sig'. Jfr *otte fågel*; *tuppe* (toppe), bet. 2 a.

vakt-änge n. III *wa`kktājndj* Älvd. *wa`kktājndjū* Våmh. = vaktalog(e) (jfr ÖDB I 172).

val m. I a *fāl* Äpp. 'handtag i form av en käpp'. Jfr *hand-*, *rist-*, *slag-*.

val m. I a *°val* Dju.; best. pl. *vā`van* Mal. **1.** 'ett slags valk på träd (varav yxskaft tillverkades)' Dju. Jfr *valbjörk*. **2.** 'tandvall' Mal.

vala sv. v. 1.; pret. *vā`li-* Tra.; (i förb. med till:) *je vā`li-tē ā sō`v-tē l'itt* 'jag föll i en lätt dvala och somnade och sov lite'. Jfr *dvala v.*; *vale*.

valack m. I b *wa`llakk* Älvd. *va`llak* Soll. *va`llak* Leks. *vā`lakk* ÖVd. 'kastrerad hingst'.

valacka sv. v. 1. *°välakk* Bo. *°vallakka* Leks. *vā`lakka* ÖVd. 'kastretera (hingst)'. Jfr *gälla*¹, bet. 1.

valackare m. III c *°välakkær* Bo. 'person som kastrerade hingstar'. Jfr *gällare*, bet. 1; *gäll-*, *gällar-käring*.

val-björk f. I b *wā`lbjærk* Orsa 'rakvuxen björk med krusig ved' (av veden tillverkades knivskaft och yxskaft). Jfr *val*^{II}, bet. 1.

Valborg n. pr.; sbst. *u`llbu`rrg ~ u`llbū`r ~ u`llbū`r(r)* Älvd. *wā`llbārrg* (pl. *wā`llbārrgä*) nvMora *va`llbæ* Mal. **1.** 'kvinnonamnet Valborg' Mal. Jfr Gröna Valborg. **2.** 'valborgshelgen (oftast med avseende på antingen 1 maj el. 30 april)' Älvd. Jfr *valborgmässkväll*. **Syn.:** *valborg(s)mässa(n)*, bet. 1. **3. a.** 'yngling som gick i spetsen för valborgsmässtiggarna' nvMora. **b.** (pl.:) 'pojkar och flickor som sprang omkring i byn med skällor och tiggde mat och brännvin till kalas' nvMora. **4.** 'valborgsmässoeld' Älvd. *djā`rum non u`llbu`rg āv dyö* 'låt oss göra en valborgsmässoeld av det (riset)'. Jfr *valborgmäss-kuv*, *-ris*, *-vål*. **Syn.:** *kas(e)*, bet. 3 b; *valborg(s)mässa(n)*, bet. 2; *valborgmässeld*.

valborge m. III *va`llbærrä* Flo. 'maskerad och i gamla paltor utklädd person som uppträdde under valborgshelgen'; (i liknelse:) *si-u't ssm en va`llbærrä* 'se ut som en trashank'. Jfr *Valborg*, bet. 3 a–b.

Valborg-med-gröna-kjolen n. pr. *vəʎlbɔ-mɛ-gröːna-tjōːlän* Li. 'daggekåpa, Alchemilla'. **Syn.:** daggskål; rynktadjortle, bet. 2, m.fl.

valborgmäss-eld m. I a *vaʎlbɔrmässɛl* Flo. *vaʎlbɔrmässɛl* Nås *vaʎlbumässjell* Jä.; best. *˚vållbärmässjaldn* Ore = Valborg, bet. 4.

valborgmäss-kuv m. I a *vaʎlbɔrmässkūv* Nås *vaʎlbumässkūv* Jä. 'rishög som bränns på valborgsmässoaftonen'. Jfr Valborg, bet. 4; valborgmässvål. **Syn.:** valborgmässris.

valborgmäss-kväll m. I a *vaʎlbɔrmässkväll* Mal. 'valborgsmässoafton'. Jfr Valborg, bet. 2.

valborgmäss-ris n. I a *˚vålbormässräjs* öMora = valborgmässkuv.

valborgmäss-vål *vaʎlbɔrmässvål* Leks. Äpp. *˚vallburrmässvål* Dju. '(hög av ris och kvistar till) valborgsmässoeld'; *hall du på' ɛ drår-höp på vaʎlbɔrmässvål* Äpp. 'håller du på att samla ihop (ris) till valborgsmässoeld'. Jfr Valborg, bet. 4; valborgmässkuv m.fl.

valborg(s)-mässa(n) f. IV a *uʎllbumessā ~ uʎrrbumessā ~ uʎlbbumessā ~ uʎlgumessā* Våmh. *uʎllbumessā* Bon. *wåʎlburmässa ~ wåʎlbummessa ~ wåʎlbumässa* vMora *wåʎlbårmässa ~ wåʎlbormässa ~ wåʎlbonmässa ~ wåʎlbårgmässa* öMora *wåʎlbårmessa ~ vöʎlvårmässa* Ve. *vaʎlbårmäss* Soll. *wöʎlbörmessa* vOrsa *wəʎʎlbumessa* öOrsa *wəʎʎlvårmässa* Ore *vaʎlbårmässa* Bo. *vaʎlbɔrmässa* Silj. Leks. *˚vallbärmässa* Bju. *vaʎlbumäss* Ål *vaʎlburmässa* Dju. *vaʎlbɔrmässa* Nås *vaʎlbɔrmässa* Äpp. *vaʎlbɔrmässa* Mal. *vəʎʎlbɔrmässən* Li. **1.** = Valborg, bet. 2, allm. **2.** = Valborg, bet. 4, Bo. Leks. Mal. *bränn vaʎlbɔrmässa* Leks. 'bränna valborgsmässoeld'; *dəm drår-ihöp rī's te e vaʎlbɔrmässa* Mal. 'de drar ihop ris till en valborgsmässoeld'.

Valdres-piska f. IV a *vaʎlläːspisska ~ vaʎlläspisska* Mal. *vəʎʎlɛspisska* Li. 'piska tillverkad av sammanvridna oxpenisar, skodd i ändarna med järnbeslag och med en snärt av läder i en ögla i ena änden' (inköptes på marknad i Norge). Jfr ox-mege, -pes.

val-dryck m. I b *wåʎʎådrikk* Ve. (jfr vale). **1.** 'dryck i större mängd än man tål'; *an mått fell daːnan fikk wåʎʎådrittjen nu, så an dug int ta si dåːdån* 'han måtte väl den där ha fått för mycket

att dricka nu, så han klarar inte av att ta sig därifrån'. **2.** 'slag varav man sjunker ihop och eventuellt dör'; *nū a an feŋg wåʎʎådrittjen* 'nu har han skadat sig så att han håller på att dö'.

vale m. IV *wåʎʎå* Ve. *˚vala* Bju. *vəʎʎə* Nås Jä. *vəʎʎi* ÖVd. 'dvala, lätt slummer'; *iːnå ä rennär-ä' di nån wåʎʎå* Ve. 'innan du somnar av' (jfr räna å, bet. 2); *ä räːnn en vəʎʎə på' me* Nås 'jag föll i en lätt slummer' el. 'jag miste sansen' (jfr rinna på; rinna å, bet. 1); *mā dem ā vāʎʎliksəm i vəʎʎi* Li. 'medan de (ormarna) har varit liksom i dvala'. Jfr dvala f.; sömn; tröttsömn; vala.

valen adj. IV *vəʎʎin* Mal. Tra. 'stel av köld'; *je e sɔ vəʎʎin i mɔːnnam, sɔ je kan int sāː nɔːran* Tra. 'jag är så stel i munnen av köld, så jag kan inte säga något' (jfr valmunnad).

valete subst. *˚vale't* Soll. Dju. *valé't* Leks. Ål Nås *valé't* Flo. Jä. Äpp. Mal. ~ *vaʎʎete* Li. *vaʎʎete* Tra. **1.** 'avskedspredikan' Soll. Leks. Dju. Nås Mal. ÖVd. *jōːr valé't* Nås 'hålla avskedspredikan'; *hɛːl vaʎʎete* Tra. 'dets.'; (skämtsamt:) *si i add prädik valé't ve dɔːmm* Mal. 'sedan jag hade pratat färdigt med dem, pratat med dem så att de var färdiga att gå'. **2.** 'högtidligt avsked för längre tid el. för resten av livet' Mal. ÖVd. *djār vaʎʎete* Li. 'ta farväl'; *an a fəʎl tāj vaʎʎete fro häjm nōː* Tra. 'han har väl tagit farväl av de hemmavarande nu'. Jfr adjö, bet. 2; farväl. **3.** (i förb. med göra:) 'göra ifrån sig, göra färdigt, avsluta; gå i konkurs' Leks. Ål Flo. Jä. Mal. Tra. *dəm a jof valé't* Ål 'de har gjort arbetet färdigt'; *an jof valé't* Jä. 'han gick i konkurs' (jfr fallit sbst., bet. 1; slut, bet. 2 a); *djār valé't* Li. 'göra för sista gången'. **4.** (adjektiviskt:) **a.** 'slut' Äpp. Mal. *nō e hä sɔ vāʎʎ valé't mä māː* Äpp. 'nu är det så totalt slut med mig, nu är jag så fullständigt uttröttad'. Jfr trötta ut, refl. **b.** 'handfallen' Äpp. *han vaʎʎt sɔ valé't sɔ han kuːnn int fūːta* 'han blev så handfallen så han kunde inte skjuta'. Jfr handfall(en); rådlös, bet. 1–2; upprådd; ut-sig.

val-fingrad adj. I *˚våʎfifjra* Ve. *˚valfifjra* Bo. Rättv. *vəʎʎfifjra* Leks. Ga. *˚valfifjra* Ål *vəʎʎfifjra* Flo. *vəʎʎfifjra* Nås 'stelfrusen om fingrarna'. Jfr valhänt.

valfisk-fjäll n. I a *vəʎʎfisskfjäll* Mal. *vəʎʎfesskfjäll*

ÖVd. 'bit av ryggskal från bläckfisk' (såldes på apotek).

val-hänt adj. I *wā`l̥ēnt ~ wā`l̥ēt* Älvd. *vā`l̥jent ~ va`ljänt* öMora *wā`l̥uhent ~ vā`ljänt* Ve. *vā`l̥jänt* Soll. *wālent* Orsa *vā`l̥änt* Bo. *vā`l̥änt* Leks. *vā`l̥hänt* Dju. Ga. Nås Jä. Äpp. *vā`l̥ihänt* Mal. ÖVd. 'stel i händerna (av köld); som ej förmår hålla något fast med händerna; fumlig; darrhänt'. Jfr famlig, bet. 1; fappla, avl.; klums-, knyppehant; klumsig, bet. 1; knövlig, bet. 3; ovalkad, bet. 2; nävlös; raglig, bet. 3; valfingrad; vapplig, bet. 2, m.fl. **Syn.:** vavelhänt.

valk m. I b *valk* Älvd. Bon. vMora Ve. *valk* Soll. *walk* Orsa *valk* Bo. Leks. Bju. Ål Mock. Nås Mal.; pl. *val`kkär* Jä. 'valk i exv. håruppsättning el. som del av klädesplagg (t.ex. livstykke, nattkappa); oavsiktligt uppkommet veck på tunnbröds-kaka, förhårdnad på insidan av hand m.m.' (se ill.; jfr ÖDB II 197, 298; IV 201, 212, 232, 447); *va`lker i a`ndum* Soll. 'valkar i händerna' (jfr träl, bet. 2); *°snöllövsvalktjän* Jä. 'den valk som gick runt om livstycket nedtill'. Jfr liktorn, ssg; båt-, hals-, hår-, nål-.

valka^I sv. v. I. *wa`lka* Älvd. *va`lka ~ wa`lk*- Ve. *va`lk* Soll. *walk*- Orsa *°valka* Bo. Bju. *va`lka* Dju. Jä. Äpp. Mal.; pres. *valkär*- öMora *va`lka* Leks.; pret. *va`lka* Leks.; sup. *va`lka* Mock. **1.** 'gnugga (främst strumpor och vantar av ullgarn) mot valkbräde, valka' Ve. Mock. Dju.; *°valk pissbråsa* Dju. 'gnugga urinblåsan från ett slaktat svin mot valkbräde' (så att den skulle kunna användas som sybehörspåse; jfr ÖDB I 321; IV 421, 521). Jfr stampa v., bet. 3. **Syn.:** tova; töva^{II}. **2.** 'tugga med besvär el. med klent resultat; föra runt mat i munnen utan att tugga ordentligt' Ve. Soll. Bo. Leks. Jä. Mal. *bu`lln va sē`g sē-r-o va`lka sē* Leks. 'brödet var segt så hon tuggade med sådan möda'. Jfr kvappla; kärka, bet. 4; tjufsa; tvassla m.fl. **3.** 'bete sig klumpigt, handskas oförsiktigt' Bo. Leks. *°an valkär ma lädri* Bo. 'han betar sig klumpigt med lädret'. Jfr ovalkad, bet. 2; taffla, bet. 1, m.fl. **Syn.:** stamla, bet. 3. — **P. pret.:** *°valka såkkär* Leks. 'valkade sockor'. Jfr ovalkad, bet. 1. — **Särsk. förb.** (i; refl.): *i valkär-ī mī äd* öMora 'jag tuggar i mig det'; (ihop:) 'skrynkla ihop,

skrynkla till' Älvd. öMora Orsa; *du fō-nt walk-iō`p ma`ttur* öOrsa 'du får inte skrynkla ihop mattorna'; (p. pret.): *mattā ir jū`pwalkā* Älvd. 'mattan är tillskrynklad' (jfr valkig^I, bet. 2); (pass.): *su`kku wal`kas-jū`p ini skū`m* Älvd. 'strumporna bildar valkar i skorna'. Jfr lura^I, bet. 2; (upp:) **1.** *°walk-upp jett ämn* Ve. 'arbeta upp ett degämne' (jfr ÖDB III 410, 417). Jfr tråda, bet. 2. **2.** *walk-u`pp e`rrmär* Älvd. 'vika upp ärmarna'; (återefter:) *walk-a`tter* öOrsa 'vika upp (t.ex. en rockärm)'.
valka^{II} sv. v. I. *wā`ka* Älvd. Våmh. Orsa *°wāka* Bon. *vā`ka* öMora Soll. *wā`k* Ve. *va`lka* Bju. 'känna äckel; få kväljningar; (vara nära att) kräkas'; *°i will bara wāka* Bon. 'jag vill bara kräkas'; *i wāked bar i såg flō`tär* Ve. 'jag fick kväljningar bara jag såg gräde'; *i wīl sē wāka sē* Orsa 'jag har sådana kväljningar'; (iopers. konstr. med indirekt personobjekt:) *°ä wākā mi* Bon. 'det vämjer mig'. Jfr slita, bet. 5 a-b och refl., bet. 3. **Syn.:** olika, bet. 2 och refl.

valkande adj. I *wā`kend* Älvd. Våmh. *wā`kend* vMora Ve. Orsa *vā`känd* öMora *vā`kend* Soll. 'illamående, som har kväljningar'; *i vārrt so vā`kend ut ā sjō`m så* Soll. 'jag blev så illamående ute på sjön så'. **Syn.:** olikande; valkig^{II}; valklig, bet. 1, m.fl.

val-kant m., se vankant.

valk-bräde n. ~f. *va`lkbrä* Äl Ga. *°valkbräda* Dju. *va`lkbrä* Mock. 'räfflat bräde på vilket ylleplagg (strumpor, vantar m.m.) valkades (filtades)' (se ill.; jfr ÖDB I 321). Jfr valkträ. **Syn.:** tövbräda m.fl.

valken adj. III *wā`tjen* Ore 'som känner behov av salt mat'.

valkig^I adj. I *°valku* Bo.; n. *wā`llkut* Orsa. **1.** 'som har valkar (exv. i händerna)' Bo. *°jä a vorti valku ini handom* 'jag har blivit valkig i händerna'. **2.** 'hopskrynklad' Orsa. Jfr valka^I ihop, p. pret.

valkig^{II} adj. I *°vākon* Soll. = valkande.

valkig^{III} adj. I *wa`lkug* Ore 'som vacklar, som stapplar'; *an e sē wa`lkug ā`v se andā`* 'han går så stapplande den där (pojken)'. Jfr vicklig, bet. 1. **Syn.:** raglig, bet. 1; slekelig, bet. 2; stamlig, bet. 1, m.fl.

valklig adj. I *wā`kl̥in* vMora *wā`kulin ~ wā`k̥len*

- Ve. *våⁿkuⁿin* Soll. **1.** = valkande Soll. **2.** 'illa-smakande, äcklig, motbjudande' allm. *an e rēnt wāⁿken* Ve. 'han (mannen) el. den (maten) är rent motbjudande'. Jfr klensmakig; onaskig; vesklig, bet. 2 b. **Syn.:** ogodsklig, bet. 2.
- val-knut** m. I a *°valknut* Bju. *vāⁿknut* Flo. 'ett slags knut (med två öglor) på tråd, klockedja m.m.'.
- valk-slipa** sv. v. *°valk.slip* Ve. 'slipa (eggverktyg) så att eggen blir rundad'. **Syn.:** kuller-, rund-slipa.
- valk-trä** n. V *valktrā* Ål 'träredskap med vilket ylleplagg gnuggades mot valkbräde' (se ill.).
- vall** m. I a *uⁿll* Älvd. *wall* Vämh. *wāll* vMora Ve. *wāll* Orsa Ore *vall* Bo. Rättv. Leks. Ål Dju. Ga. Nås Jä. Äpp. *vāl* Mal.; best. *°vālln* Soll. **1.** 'gräsbevuxen, plan mark, gräsvall' Älvd. Bo. Ga. Nås Jä. Jfr ladu-, bet. 1, svin-. **2.** 'det inhägnade området på ett fäbodställe, fäbodvall' (jfr bet. 3) Orsa Bo. Ål Ga. Jä. Äpp. Mal. Jfr bod-, säl-, sälbergs-. **3.** 'till viss gård hörande, särskilt inhägnad del av fäbodvall' (jfr bet. 2; jfr ÖDB III 25, 33, 38, 41) Jä. Äpp. Mal. Jfr valltjäg. **4.** 'område utanför fähusen i fäbodställe där kreaturen samlades före och efter vallningen' (jfr ÖDB III 15) Vämh. Ore Bo. **Syn.:** fäbacke; kya, bet. 3; plats, bet. 2, m.fl. **5.** 'öppen plats i byn, t.ex. i en vägkorsning el. framför kyrkan' (jfr ÖDB I 153; III 51) vMora Ve. Soll. Orsa Bo. Rättv. Leks. Dju. Nås. Jfr kyrkbacke; plats, bet. 1; sved m. II, bet. 2; torg; kyrk-. **6.** (som senare ssgsled:) 'plan markyta avsedd för viss verksamhet', se bläst-, ladu-, bet. 2, sken-, spän-, tjärkarl-.
- Vallerås-hackor** f. IV a *valdroshakkør* Mal. 'öknamn på personer från byn Vallerås i Malungs socken'.
- vall-gumse** m. III a *°vallgumsø* Bo. 'kastrad gumse'. **Syn.:** gäll-, gällings-gumse.
- vall-gård** m. I a *vāⁿlgār* Mal. (Y.) 'gårdsgård omkring fäbodområdet'.
- vall-hö** n. V *valⁿlhy* Äpp. *vāⁿlhj* Mal. 'hö från fäbodvall'.
- vallman-, vallmo-rosa** f., se rosa, bet. 2.
- vall-tjäg** m. I c *valⁿlljē(g)* Jä. 'stycke av fäbodvall som tillhör viss gård'. Jfr vall, bet. 3.
- vall-veckan** f. V best. *valⁿllvikko* Äpp. 'den vecka under vilken slätterarbetet på fäbodvallen gjordes' (jfr ÖDB I 220).
- val-lycka** f. IV a *wāⁿllyttj* Älvd. 'krok använd vid reparation av kättinglänkar'.
- val-munnad** adj. I *vāⁿlⁿmunna* Ve. *vāⁿlⁿmunnadn* Soll. *vāⁿlⁿmunna* Bo. *°valⁿmunna* Rättv. Leks. *vāⁿlⁿmunna* Dju. Ga. *vāⁿlⁿmønna* Äpp. 'som är stel i munnen av köld (och därför har svårt att tala)'. Jfr valen.
- valna** f. IV a *wāⁿlⁿna* Älvd. ~ *wāⁿlⁿna* sVe. *vāⁿna* ~ *vāⁿnu* Äpp. *vāⁿ(lⁿ)na* ~ *vāⁿna* ~ *vāⁿna* Mal. 'viss typ av gräs'. **Syn.:** valngräs.
- valna** sv. v. 1. *vāⁿlⁿna* Mal. 'förfrysas'; *add inin kummi sō add i sōmn ø vāⁿlⁿ* 'hade ingen kommit så hade jag somnat och förfrusit'. Jfr tjälä.
- valn-dal** m. II *valⁿdāl* Äpp. 'sankt ställe där det växer valna'.
- valn-gräs** n. II *valⁿdgrās* Äpp. = valna.
- valp, välp** m. I a *wēp* Älvd. *wālp* Vämh. Bon. *wōlp* nVe. *wālp* sVe. Ore *vālp* Soll. *vālp* Bo. Bju. Ga. Nås Jä. Tra. ~ *vālp* Leks. *vālp* Rättv. Äpp. Mal. *gvalp* Li. 'valp'; *huⁿndwōlp* nVe. *huⁿndvālp* Äpp. 'dets.'; (överfört:) *pāⁿjkwōlp* nVe. 'pojkvasker'. **Syn.:** hundunge, bet. 1; rackvälpe; välpe m.fl.
- valpa** sv. v. 1. *valⁿpa* Nås 'fä valpar (om tik)'. Jfr unga; ynga. **Syn.:** välpa.
- valpig** adj. I *°valⁿpug* Ore *°valⁿpu* Bo. 'dräktig (om tik)'. Jfr ungdiger m.fl. **Syn.:** valpstinn.
- valp-stinn** adj. I *°valⁿpstinn* Ore *°valⁿpstinn* Bju. Nås = föreg.
- vals** m. I a *walls* Älvd. Vämh. *valls* Leks. Nås Mal. ÖVd. 'vals (en dans)'; *vi dansa pålskør å vallsar å låⁿtar* Leks. 'vi dansade polskor och valser och låtar'; *frīⁿarvalsø* Leks. 'sista valsen på danstillställning'. Jfr bagar-, björn-, gammel-, havre-, nig-, steg-.
- vals-fil** f. I a *°valsfil* Mora 'fil varmed kuggarna i hjul till klocka rundades av' (jfr ÖDB II 124).
- valt** m. I a *wallt* Bon. 'fet och rund varelse'; *°an i sōm en wallt isn krippen* 'han är rund och fin den här pojken'. Jfr klimp, bet. 5; pojkkorve; trant, bet. 1 a.
- val-teln** f. I a *vāⁿlⁿtākn* Leks. 'golvtilja bestående av en kliven stock med den rundade sidan uppåt'. **Syn.:** täckbake; tätteln, bet. 2, m.fl.

valter adj. I *va'lltär* Silj. 'klumpig, som lätt faller omkull'. Jfr *valtig*; *valtrig*.

valtig adj. I *va'lltån* Soll. 'som lätt faller omkull'; *du ē då fō' va'llton āv di dū* 'du är då för ostadig av dig du'. Jfr *valter*; *valtrig*.

valtrig adj. I *wa'lltrug* Älvd. 'som lätt välter'. Jfr *valter*; *valtig*.

valv n. I *wa'lv* Älvd. Våmh. Orsa *va'lv* Soll. *va'lv* Rättv. Silj. Flo. Nås Äpp. *väl'v* Mal. *gva'lv* Li. *va'lv* Tra.; best. ^o*väl'v* Bo. *va'lvä* Mock. Jä. 'valv'; *yvyr i'ē'ka wa'lvä* Våmh. 'över hela valvet'; *i ä'rd ir va'ir upi va'lvä idag* Soll. 'jag hörde att det lyste för er (eg. ni var uppe i valvet) idag'; *tjäl'lewa'lv* Älvd. 'källarvalv'; *bä'ku'vs-wa'lv* Älvd. *bä'kumsvalve* Soll. *ba'ku'vsvalv* Silj. ^o*baku'vsvalv* Äpp. *bä'ku's'm(n)sgva'lv* Li. *ba'kkus'm(n)sva'lv* Tra. 'bakugnsvalv(et)'; *bru'gva'lv* Li. 'brovalv'.

valva sv. v. 1. *va'lv* Nås Äpp. 'bygga valv'. **Syn.:** välva, bet. 1.

valv-båge m. IV; best. pl. ack. ^o*valvbugå* nvMora 'av trä konstruerad bågformig ställning över och kring vilken bakugnsvalv murades upp' (jfr ÖDB III 170).

valv-syll m. I a, se välvsyll.

vamla sv. v. 1. *wa'mbäl* svMora *va'mmla* Mal. **1.** 'röra, handskas med' allm. *ē han för ē va'm-mäl mä dēmda sē'dlom* Mal. 'och han gick an och handskades med de där sedlarna'. Jfr *tre v la*, bet. 2. **2.** 'röra sig, gå och vanka' vMora; *ed e so myt'ij fōk jän i'nn ā wa'mbäl so* 'det är så mycket folk (som går) här inne och vankar'. Jfr *tomta*^{II}; *vavla*, bet. 2. — **Pass.:** *wāmblas* Orsa 'bli omflyttad'. Jfr *ralta*, bet. 1. — **Särsk. förb.** (ihop:) *wambäl-iō'p tjänstjyrä k'itā* svMora 'rör ihop kärnmjölk lite'.

vamlig adj. I *wa'mblug* ~ *wa'mmlug* Ore 'oredig (i sitt tal)'; *wa do e wa'mblug ti tāko* 'vad du talar oredigt'; *wa'mbug tā sprā'ka* 'som ej talar riktigt rent'. Jfr *tapplig*; *teta*^I; *tylla* f., bet. 2; *tyllig*, bet. 1; *vavlig*, bet. 1 b.

vampig adj. I *va'mmpu* Mal. 'ohanterligt klumpig och ostadig'. Jfr *bångig*; *klubbig*, bet. 1; *obötig*; *tampig*, bet. 1; *tvärlig*, bet. 2.

vams m. I a *vamms* Soll. 'stort fång stråfoder'; *ō'vamms* 'hötapp'. Jfr *vas* m.; *vase*, bet. 6 a. **Syn.:** bams.

vams n. I a *va'mms* Ve. 'något bylsigt'. Jfr *kyls*; *vabb* n., bet. 1.

vamsa sv. v. 1. *va'mms* Soll. (i förb. med ihop:) *vams-iō'p* 'ta ihop (ett stort fång) i armarna'. **Syn.:** *famsa*, bet. 1.

vamsig adj. I *wamsön* (n. *wa'mmsut*) Ve. 'tjock och hållningslös; tjock och bylsigt'. Jfr *vabbig*, bet. 2.

van adj. I *wān* Ve. Ore ~ *vān* Orsa *vān* Soll. Rättv. Leks. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd. **1.** 'van (vid)' allm. *bār an bi vā'n dem* Soll. 'bara man blir van vid dem'; *vī'r am vurt vā'ner te ā' ä son* Soll. 'vi har blivit vana att ha det så'; *gā'mok ē wā'n* Ore 'gammal och van'; *e e-nt wā'n brā'nnwīn* Ore 'jag är inte van vid brännvin'; *du ä vā'n strī'ka du* Leks. 'du är van vid att stryka du'; *dsm va int vān sē hä'v'kū då* Mal. 'de var inte vana vid (att ha det) så präktigt då (på den tiden)'. **Syn.:** *vane*; *vanig*. **2.** (n.:) 'vanligt' Soll. *ä e vā'nt at do'nnda djār sō'* 'det är vanligt att den där (han) gör så'. Jfr *vanlig*.

van-ardig adj. I *vā'naku* Bo. *va'nakug* Bi. *va'nnakug* Leks. ^o*vannaku* Bju. *va'naku* Dju. Ga. Mock. Flo. Nås Mal. **1.** 'vanartig, odygdig, olydig, vrång' Bo. Bi. Leks. Dju. Ga. Mock. *du ä jussōm dē'ssar va'nnakug kī'lan* Leks. 'du liknar (eg. är just som) de här vanartiga barnen'. Jfr *gorrig*, bet. 4; *odygdig*, bet. 2; *slepig*^I, bet. 2; *stridliken*; *tredskig*; *vidgig*, bet. 3, m.fl. **Syn.:** *onardig*, bet. 1; *ovettig*, bet. 3; *vanartig*. **2.** 'kräsen (särskilt i fråga om mat), bortskämd' Leks. Dju. Ga. Jfr *grannlaga(d)*; *mjäklig*, bet. 3; *onardig*, bet. 2, m.fl. **3.** 'besvärlig; som inte går som man tänkt sig' Mock. Nås; *hä ä ö'kēr sēm ä va'naku tā stā'va* Nås 'det är ord som är besvärliga att stava'. Jfr *aplig*, bet. 1; *skrasslig*, bet. 2, m.fl.

van-artig adj. I *ū^{ns}närtug* ~ *ū^{ns}närtun* ~ *wa'n-ärtun* Älvd. *wā'närtun* Våmh. *wa'nartin* vMora = *vanardig*, bet. 1; *ur wa'nartigär dem ē* svMora 'så odygdiga de (korna) är'.

vand^I m. I a, se vänd.

vand^{II} m. I a *wann* Ve. *vannd* Mal. ÖVd. **1.** 'sork' Mal. ÖVd. Jfr *mull-*, *vattu-*. **2.** '(liten el.) halvgammal pojke' Ve. Jfr *pojke-*. Jfr *halv-växting*; *tväng*^I, bet. 5, m.fl. **3.** (som senare ssgsled:) se *bälge-*, *gris-*.

vand-bada f. V *va`nndbāu* Li. 'hög av uppkastad jord vid sorkhål'. Jfr böka¹, bet. 1. **Syn.:** v a n d-böka.

vand-böka f. IV a *va`nndböka* Mal. *va`nndbø`ka* Li. = föreg. *gā`η e fu`ll i va`nndböks^d* Mal. 'gården är full av uppkastade jordhögar'.

vand-gång m. I b *va`nndgāηη* Mal. 'sorkgång i marken'.

vand-hål n. *va`nndhø`l* Mal. 'sorkhål i marken'.

vandrare m. III c *va`nndrar* Mal. (Y.) 'luffare'. **Syn.:** lodare.

vandring f. I b *va`nn(d)riη* Nås -*vann driη* Mal. *va`ndriη* Li. **1.** 'vandring, gång' Li. *ä e trē`vken krāk te fā` då dem fā` gā` si ä`j va`ndriη* 'det är trevliga djur att se då de får gå sin egen vandring (ostörda)'. **2.** 'drivrättning för tröskverk dragen av hästar' Nås; *hä`sstvann driη* Mal. *hä`sstvann driη* Li. 'dets.'.

vane m. III a ~ IV ~f. IV a *wā`ne* Älvd. *wo`nā* vMora *va`ni* öMora *wo`ni* ~ *wā`nä* Ve. *vo`nā* Soll. *wā`ni* Orsa *vā`ni* Rättv. *o`vāni* Bo. *vā`na* ~ *vā`na* Leks. *vā`nä* Flo. *vā`ns* ~ *o`vana* Nås *vā`ns* Äpp. Mal. *vā`ni* ÖVd.; best. *o`van* Ga. 'vana'; *ä få`nt go`äv vā`nā`m* öMora 'det får inte gå ur vanan'; *vā`nd a dū` fū`ndji fö`ljō`t vo`nā` – te gō` ā spu`tt llä`jken* Soll. 'vad är det för en ful vana du har fått – gå och spotta så där!'.

vane oböjl. adj. *ū`ni* Älvd. Våmh. Bon. *wo`ni* vMora Ve. *von`i* öMora *vō`ni* Soll. 'van (vid)'; *irum ū`ni dō`jō`da* Våmh. 'vi är vana vid det där'; *an i wo`ni jū`tā` isu tī`di* nvMora 'han är van att äta vid den här tiden'. **Syn.:** v a n, bet. 1; v a n i g.

vane-fisk m. I b *vā`nø`fessk* Li. 'fisk som vane-mässigt gick in till vissa stränder'.

vanig adj. I *vo`nigär* öMora = vane; *i em int vo`nigär källdam* 'vi är inte vana vid kylan'.

vanka sv. v. 1. *wā`nka* vMora *vā`nka* Soll. Leks. Ål *o`vānka* Bju. *vā`nka* Ga. Mock. Flo. *va`nka* (pres. *o`vānkä*) Nås *va`nka* Mal. (Y.); sup. *o`vānka* Bo. 'vankas, vara tillgång på, trakteras, bjudas'; *bār an sī` ä vā`nker nō* Soll. 'så snart han ser att det finns något att få'; *ä vā`nkät bra` i gra`nnetum* Soll. 'det fastnade mycket fisk i de finmaskiga näten'; *o`ä a vā`nka bā` mat ā brämmin* Bo. 'det har vankats både mat och brännvin'. **Syn.:** v a n-k a, dep. — **Ref.:** *va`nk se* Nås 'ädraga sig'; *du va`nk de fu(r) strik te llū`t* 'du ställer väl till det

så att du får stryk till slut'. — **Dep.:** *wā`nkas* vMora; pres. *o`wankes* Älvd. *va`nkes* öOrsa *o`vānkas* Leks. *vā`nkäs* Ål Jä.; pret. *o`vānkäs* Bon. = v a n k a; *o`ä vā`nkäs āv wīdon* Bon. 'det vankades (stryk) av vidjan'; *ä vā`nkes pe`nγār dā* öOrsa 'det finns pengar där'; *dā`r) vā`nkäs ä brā`nnvinn* Jä. 'där vankas det brännvin'.

van-kant m. I a *wā`lkannt* Älvd. *vā`lkannt* ~ *vā`lkannt* (Östra Rönns; jfr kant) Leks. 'sned kant på bräde el. plankan'. Jfr helkant.

vanker adj. V *vā`nker* Bo.; n. *wā`nkaart* vMora *o`vānkert* Rättv. *o`vānkaart* Bju. 'osäker, vansklig, svår; tvivelaktig'; *i`sn e vā`nker tā` gā` ivi`r* Bo. 'isen är osäker att gå över'; *o`ä e litø` vānkert tā` ji sā` ut nør ø` e så` mō`lnt* Rättv. 'det är lite riskfyllt att ge sig ut när det är så molnigt'. Jfr måvara, bet. 2; v a n s k l i g, bet. 1.

vanlig adj. I *vā`nlin* öOrsa *vā`nlin* Leks. *vā`nlen* Flo. ÖVd. *vā`nlä* Mal.; best. *vā`nli* öMora; n. *vā`nli* vOrsa; superl. *o`vanlinäst* Ål 'vanlig'; *ä va vā`nli mā`ltidi* öMora 'det var den vanliga tiden att äta'; *senør än vā`nli* Leks. 'senare än vanligt'; *o`ä va fäll vanlinäst att vi baka vandössbullan tā` korb`and* Ål 'det var väl vanligast att vi bakade vardagsbrödet av kornblandsad'; *dem add vā`nle jō`l* Tra. 'man hade vanlig jord (i drivbänkarna)'. Jfr v a n, bet. 2.

van-mäktig adj. I *wā`nmekktug* ~ *wā`nmekktun* Älvd. 'starkt uttröttad'. Jfr utfaren, bet. 1, m.fl.

vanna f. IV a *wā`nna* Älvd. Våmh. Bon. *wa`nna* vMora *o`vanna* Ål *va`nna* Dju. Ga. 'trätråg använt då man rensade säd, vanna' (se ill.; jfr ÖDB I 468); *sā`swanna* vMora 'dets.'. Jfr dryfta, bet. 1. **Syn.:** dryfttråg; renskäppa.

vanna sv. v. 1. *wa`nna* vMora 'rensa (säd) i vanna'; *wa`nn sā`di* 'rensa säden'. Jfr drosta, bet. 1, m.fl.

van-rykt subst. *vā`räkkt* Li. 'vanvård'; *i vā`räkkt* 'utan omvårdnad'; *leg i vā`räkkt* 'lägga vårdslöst åt sidan'.

van-rätt m. *o`vanrätt* Jä. (i förb. med göra:) 'göra skillnad på, förfördela (någon)'.

vanska sv. v. *va`nnska* Jä. 'rata (mat, foder)'; *nu e ä tī`där sō` vi få`nt va`nnsk nō`nntiη* 'nu är det (sådana) tider att vi inte får rata någonting'.

van-skapad adj. I *o`vānnskapa* Bju. *vā`nskāpa* Flo. *vā`nškāpø* Nås *vā`nškāpøn* Mal. (Y.) 'miss-

bildad'. Jfr oskaplig, bet. 2. **Syn.:** ovan-skaplig; vanskap; vanskelig, bet. 2.

vanskaplig adj. I *vā'nskāplig* Ore *°vānnskāplin* Bo. *vānnskāpli* Leks. *°vānnskāplin* Bju. *vān-skāplin* Nås. **1.** 'illa gjord, ohändigt tillverkad' Ore. **2.** 'som i något avseende överskrider det normala måttet, väldig, enorm' Bo. Bju. *°an e vānnskāplin tū arrbeta* Bo. 'han är ovanligt duk-tig att arbeta'; *°ä e vānnskāpli va-r-ä väksör* Bo. 'det är väldigt vad det växer'. **Syn.:** oskaplig, bet. 1.

vanskapliga adv. *°vānnskāpli* Bo. *vā'nskapli* Rättv. *°vānnskapli* Bju. (allm. förstärkande:) 'väldigt, oerhört'; *°o e vānnskāpli gotrōjin* Bo. 'hon är mycket godtrogen'; *°ä kām vānskapli mā snö* Rättv. 'det kom väldigt mycket snö'. Jfr tola, adv.; utiändes. **Syn.:** obegripliga; oskapliga; utgårliga; vanskliga m.fl.

van-skapt adj. *vā'nskaftt* Mal. = vanskapad; *vā'nskafttū na'ggkärä kōn bā'nā fā* 'vanskapta naglar kunde barnet få (om modern sett en fågel och inte kommit ihåg att hon var gravid)'.
vanskelig adj. I; n. *°vānnskli* Bo. *°vānnsklin* Dju. **1.** 'vanskelig' Bo. *°ä e vānnskli tū säj nā* 'det är vanskligt att säga något'. Jfr vanker. **2.** = vanskapad Dju.

vanskliga adv. *vā'nnskeki* Älvd. = vanskapliga; *eð ī so vā'nnskeki fu'llt i bē'rum* 'det är så förfärligt fullt av bär'.
vant m. I a *u'tt* Älvd. Våmh. *vātt* vMora Ve. *vātt* Soll. *wātt* Orsa Ore *vāntt* Nås -*vāntt* Äpp. *vātt* ~ *vāntt* Mal. *vātt* ÖVd.; pl. -*°vātta* öMora. **1.** 'vante' (se ill.; jfr ÖDB IV 34, 50, 51, 58, 333 f., 433 f., 499) allm. *°krusugvātta* öMora 'mönsterstickade vantar'. Jfr band-, brud-, dalbo-, finger-, flätgårds-, frans-, friar-, grep-, halv-, hel-, hår-, klut-, krag-, krus(ad)-, kyrk-, lushår(s)-, not-, nål-, ris-, ros-, skinn-, söm-, sömmad-, tråd-. **Syn.:** vante. **2.** 'stor snöflinga' Ve. **Syn.:** handske, bet. 8; käring, bet. 10, m.fl. **3.** 'liten varelse' Ve. Äpp. *fā'lvāntt* Äpp. 'liten fåle'. Jfr kvant¹, bet. 1–2; torp, bet. 3; tuggbuss, bet. 2 a; vask m., bet. 1. **4.** (i förb. med nämna:) 'tala om något särskilt' Li. *du ska øler nā'mn vā'tton* 'du ska inte tala om den saken, nämn aldrig mer den saken'.

vanta¹ sv. v. 1. *°wott-* Våmh.; pres. *wātter* Mora (jfr vant, bet. 2) 'snöa ymnigt' Mora. Jfr lappa, bet. 4. — **Särsk. förb.** (av:) *°ig ska feld wott-åv i'emat nu* Våmh. 'jag ska väl (ta mig friheten att) gå hem nu'.
vanta^{II} sv. v. 1. *va'nnta* Mal. 'fattas'; *ä va'nnt om då i'nyan* 'det är då inget fel på honom'. **Syn.:** fattas, bet. 1; sakna, pass., m.fl.
vant-don m. I a *va'nntdōn* Mock. 'garn till vantar'. Jfr sockgöra, bet. 2.
vante m. III a *wā'ttā* Ore *va'nntō* Bo. Rättv. *va'nntē* Silj. *vanta* Leks. *°vanta* Bju. *va'nntā* Ål *va'nntā* Dju. Ga. Mock. Jä. *va'nntā* Flo. *°vanta* Nås *va'nntā* Äpp. = vant, bet. 1 (se ill.); (i bildl. uttr.)) *ini va'nntan mā bō'lajä* Leks. 'i maskopi med bo-laget'. Jfr finger-, grep-, halv-, mul-, märk-, nål-, skinn-, tvåänd-.
vant-elak adj. I *u'ttjāk'āk* Älvd. 'som nöter vantar kraftigt'; *di'r i'rā alt u'ttjāk'āke, ska jstōrār* 'de sliter allt kraftigt på vantarna, skidstavarna'. Jfr elak, bet. 10.
vant-kåk m. I b *wā'ttkāk* Orsa *wā'ttkāk* Ore 'skaft på vante'. Jfr krag, bet. 3; kåk, bet. 2, m.fl.
vant-lapp m. I a; pl. *va'nntlappār* Bo. 'skyddstyg av grått vadmal i handen och på tummen inuti vantar'.
vant-ring m. I b *va'nntriṅṅ* Jä. 'större uppslag på vante kring handleden'.
van-tro f. VII a *vā'ntrō* ~ *°vānntro* Leks. *°vānntro* Bju. *°vāntro* Nås 'misstanke, tvivel'; *°ha vānntro på nōnn* Bju. 'misstänka någon'.
van-tro sv. v. 3. *°vāntro* Bo. 'misstro'; *°jä vāntror-n ändā jä* 'jag misstror honom ändå jag'.
van-trogen adj. III *vā'ntrōin* öOrsa *vā'ntrōjin* Bo. *vā'ntrōjin* Leks. *°vānntrogin* Bju. *vā'ntrōjen* ~ *°vāntrogän* Nås *vā'ntrōin* Mal. 'misstänksam'; *°o ä sō o'sskapli vā'ntrōjin* Leks. 'hon är så förskräckligt misstänksam'. Jfr misstrosam; otrogen, bet. 1; var adj., bet. 2 b; vid^{II}. **Syn.:** lurisk.
vant-sticka f. IV a *va'ttstekka* Tra. 'strumpsticka'. **Syn.:** socksticka; sticka, bet. 2; ten, bet. 2, m.fl.
vapa v.; pres. *wā'pār* Ve. 'gunga (om fet persons kropp)'. — **P. pres.:** *wā'ppānd* Ore 'liksom tung invärtes' (ofta efter en bastant måltid); *an a jā'te sō an wūt'te wā'ppānd* 'han har ätit så han blivit liksom tung invärtes'.

vapen-hus n. I a *wa`kkena`s ~ wakkina`s ~ wapina`s* Älvd. *wā`pina`s* Våmh. *wa`kenåjs* vMora *va`kenöjs ~ vā`känöjs* öMora *va`kenå`s* Soll. *wā`kenajs* Orsa *wā`kenhåjs* Ore *vā`kønhus* Bi. *vā`pønūs* Rättv. *vā`køn(h)us* (best. *vā`kønūs*) Leks. *°vākänhus* Bju. *vā`känhus* Dju. Ga. Mock. 'vapenhus'. **Syn.:** vapenhusa.

vapen-husa n. IV; best. *wa`kena`sað* Älvd. *wā`kena`sað* Våmh. = föreg.

vappel m. I a *vā`pil* Soll. *°vappsl* Leks. **1.** 'man som är ohändig, fumlig, obeslutsam el. pratar strunt' allm. Jfr taffel m., bet. 1; tammel m., bet. 1; tammel n., bet. 1; tave, bet. 3; tjom-mel; vappel n., bet. 3, m.fl. **2.** 'barn som aldrig sitter stilla' Soll. Jfr gned-, tjåg-karl m.fl.

vappel n. I d *va`ppsl* Leks. *va`ppsl* Äl. **1.** 'något som är slarvigt hopplindat el. skrynkligt' Leks. Jfr vavling, bet. 1. **2.** 'slarv' Äl; *åkkä va`ppsl* 'vilket slarv'. **Syn.:** slarv, bet. 3. **3.** 'person som betar sig fumligt' Leks. Jfr vappel m., bet. 1, m.fl.

vappla sv. v. 1. *wā`pel* Älvd. *wa`päl* Ve. *vā`päl* Soll. *va`ppla* Leks. *va`ppla* Äl. **1.** 'vika, linda, veckla' Älvd. Soll. Leks. *wā`pel ärum* Älvd. 'vrida öronen (och lyssna; om häst, ko, älg)' (jfr ställa upp, bet. 3); *dsm vappla en ha`ndduk kring armen*. **2.** 'vara ombytlig; bete sig ombyttigt' Ve. Soll. *vän(d)-djär ä du vā`pkär sō'n a'tt ä fra'mm* Soll. 'varför är du så ombytlig och ändrar dig fram och tillbaka'. **3.** 'fumla' Ve. Soll. Leks. Äl; *va`ppla ä llā`ppa* Äl 'fumla och tappa'. Jfr fappla. **Syn.:** fumla m.fl. **4.** 'prata strunt' Soll. Jfr slamsa, bet. 2; tylda. **Syn.:** snuska, bet. 1; tabbla; tamlä, bet. 4, m.fl. — **Särsk. förb.** (ihop:) 'vika, linda, veckla el. rulla ihop' Soll. Leks. Äl. Jfr tylla¹; (in:) *°vappsl-in litä julklappar* Leks. 'slå in lite julklappar'; (ikring:) 'linda om' Leks. **Syn.:** vavla, bet. 1; (kring:) *°vappsl-kring dä bra* Leks. 'linda om dig ordentligt (om du ska ut i kylan)'; (upp:) *vā`pel-u`pp* Soll. 'veckla upp, rulla upp'.

vapplig adj. I *wa`plun* Ve. *vā`plån ~ va`plån* Soll. *va`pplug* Leks. **1.** 'skrynklig, veckig, illa hopplindad' Leks. Jfr skrockig, bet. 1; skrynkig; tuvlig; veckig, bet. 1, m.fl. **2.** 'som bär sig bakvänt åt, valhänt, fumlig' allm. Jfr fumla,

avl.; tafflig, bet. 1; val-, vavel-hänt; vavlig, bet. 1, m.fl. **3.** 'ostadig, ombytlig och krånglande' Soll. Jfr skedig; skiftig; vedrig, bet. 1; veglig, bet. 2; vimsig. **4.** 'som pratar strunt' Soll. Jfr tamlig, bet. 1 a; tyltig; vavlig, bet. 1 c, m.fl. **Syn.:** jamla¹, ssgr, adj., bet. 2; ravlig¹; tavrigh; toltig.

var n. I a *vār* Nås 'kuddfodral'. Jfr kudd-.

var n. II *vār* Mock. Nås Jä. 'var, sårvätska'. Jfr dagg, bet. 2. Jfr blod-, ögon-. **Syn.:** ohyrja, bet. 4; sved n., bet. 3; sår, bet. 1; värk, bet. 3, m.fl.

var adj. I *wār* Älvd. Ve. Orsa *var* Leks. Bju. *vār* Jä. Li. *vā`* Mal.; pl. *vā`rā* Äpp. **1.** 'varse' Orsa Leks. Jä. Mal. *ful` ä jä vort dāj` vār* Jä. 'nog blev jag varse det'. Jfr varsa; varsla. **Syn.:** vare; vars. **2. a.** 'som lyssnar med spänd uppmärksamhet' Älvd. Ve. **Syn.:** glägg, bet. 3. **b.** 'miss-tänksam, vaksam; skygg' Bju. Äpp. Mal. Li. *ä`rgan e sē vār sē ä gā`ä-nt te ksm no`mmo nā`ä dsm* Mal. 'älgarna är så skygga så det går inte att komma intill dem' (jfr nåmo). Jfr vantrogen; före-, giller-, ill-, o-, skott-.

var pron., se vär(en).

var adv. *wār* Älvd. Orsa Ore *wa* Våmh. ~ *war* vMora *vār* öMora Soll. Nås *var* Bo. ~ *vār* Rättv. *vār* Silj. Leks. Äl Ga. Flo. Mal. *hār* Äpp. *hār* ÖVd. 'var (någonstans)'; *wa kum dū` frå* Våmh. *vār kām dū` ifrā`* Silj. 'var kommer du ifrån?'; *i ärär ä tō`nim war du ä` frå* vMora 'jag hör på melodin var du är ifrån' (jfr ton); *vār bl`es` ä frā`* Rättv. 'varifrån blåser det?'; *hār ē` dū` ka`tta* Li. 'var är du katt?'. Jfr var(i) från m.fl.

vara subst. *wā`rā ~ wār`r-* Älvd. *wā`rā* vMora Ve. Orsa (best. *wā`rån* Ve.) *°vara* Bo. *vār`r* Nås Mal. **1.** (i uttr. taga efter vara:) 'ta till vara, ta vara på' Älvd. vMora; *°ta et wārā wāttni* vMora 'ta vara på vattnet'. **2. a.** (i uttr. taga sig till vara:) 'ta sig till vara' Ve. Orsa Bo. Nås Mal. *tā di tā wā`rā lit* Orsa 'ta dig till vara lite'. **b.** (i talesätt:) *be`ttär wā`rån ell fårån* Ve. 'bättre »varan» än faran, dvs. bäst att vara försiktig'. **3.** (i uttr. taga vara å el. på:) 'ta vara på, ta till vara' Älvd. Nås Mal. *tā vār`r på smū`tor* Nås 'ta vara på smulorna'.

vara¹ f. V *wā`rā* Älvd. *wa`ru* Ve. *vār`ru* Leks. Dju. Ga. Jä. Mal. ÖVd.; pl. *-vārur* Bo. *vār`rur* Rättv.

vārur Ga. Äpp. '(handels)vara'; °*drikksvārur* Bo. 'dryckesvaror'. Jfr *smidesvaror*; *våt*.

vara^{II} f. V; best. ack. *wāru* vMora *va^uru* Soll. (endast i uttr. uppå hon varan:) 'under sådana omständigheter, om så skulle vara, för säkerhets skull'; *i tōg jän a^una y^uvdēk min mi upå òⁿ va^uru* Soll. 'jag tog ytterligare en överdel med för eventuellt behov'.

vara st. v. *wā^urā* Älvd. ~ *wā* Våmh. *wā^urā* vMora Orsa *vā* öMora *wā* ~ *vā* Ve. *vā^urā* ~ *vā* Soll. *wā^urā* ~ *wā^uro* Ore *vā^urā* ~ *vā^urā* Bo. *vā^urā* ~ *vā^ura* ~ °*vā* Rättv. *vā^ura* Silj. Ål ~ *va* Leks. °*vara* Bju. *vā^ura* Dju. Mock. Flo. *vā^urē* Nås Jä. Äpp. ~ *vā^uā* Mal. *vā* ÖVd.; pres. *i(r)* Älvd. Våmh. *i* Bon. ~ *e* vMora Soll. Orsa *e* öMora Ve. Ore Bo. Rättv. Nås Äpp. Mal. ÖVd. *ä* Silj. Leks. Bju. Ål Dju. Ga. Mock. Flo. ~ *e* Jä.; pret. *wa* (betonat *wā*) Älvd. Våmh. Bon. vMora Ve. Orsa Ore *va* (betonat *vā*) öMora Soll. Bo. Rättv. Leks. Bju. Ål Dju. Mock. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd.; sup. *wē^uð* ~ *we* Älvd. ~ *wē^ur* Våmh. *we* ~ *wej* ~ *vāri* ~ *vāi* Mora *wej* ~ *wei* Ve. *vē^uri* ~ *vē* Soll. *we* Orsa *wā^ure* Ore *vā^uri* Bo. ~ *vī^uri* Rättv. *vī^uri* ~ *vāri* Silj. *vāri* ~ °*vuri* Leks. *vā^uri* ~ *vāri* Ga. °*vari* Bju. *vā^uri* ~ *vū^uri* Ål *vā^uri* Dju. Mock. *vī^uri* Flo. Nås Jä. ~ *vī^ure* Äpp. *vī^ury* ~ *vī^uri* Mal. *vā^ur(i)* ÖVd. (i det följande anges inte exakt var betydelseerna är belagda, eftersom de i de flesta fall kan antas ha varit kända i hela dalmålsområdet även om belägg saknas; urvalet av språkprov ska alltså inte tolkas så att betydelseerna bara förekommer i de socknar som språkproven representerar). **1.** 'befinna sig, vara belägen; uppehålla sig'; *nū ska ðu wā^urā i^unnā* Våmh. 'nu ska du vara inne'; *eð i jett su^unnd milā ði^umda tje^unnūm* Bon. 'det är ett sund mellan de där tjärnarna'; *war dām ē^urā* Ore 'var de är'; *vi emm hē^uma nū^u* Bo. 'vi är hemma nu'; *jā ä^u-nt gātā va ti fē^utk* Leks. 'jag kan inte vara bland folk (jfr godtill)'; (övergående i betydelsen 'stanna:') *wā^uri nest u^us kī^uteð* Älvd. 'stanna hos oss en liten stund'; *du ska^u-nt vā^u sē^u lä^unji* Leks. 'du ska inte stanna borta så länge'. **2.** 'bege sig (någonstans i något ärende)'; *am wē^uð et tjī^uols* Älvd. 'vi har varit på myrslätter' (jfr *köl*, bet. 2); *wid wā^urōm a mū^ura igā^ur* Bon. 'vi var till Mora igår'; °*vi vōnom tā stad^u egār* Bo. 'vi var till

staden igår'; *hært a dū^u vī^uri* Jä. 'vart har du varit'; *dēm ha vī^ur ät va^uttū* Mal. 'de har varit och hämtat vatten'; *jē a vā^ur trī^u gva^urrv a smā^ujōn* Li. 'jag har varit till smedjan tre gånger' (jfr *varv*, bet. 4). Jfr bet. 3. **3.** (samordnat med annat verb:) *ig a wē^ur ā kā^up nē^uvra* Våmh. 'jag har varit och flått av näver' (jfr *löpa* sv. v. 3 ~ 1, bet. 1); *mā wī^ur wōmm på lö^ugam s ka^ussted* Ore 'medan vi var på logen och kastade (den tröska-de säden)'; *je a vī^uri te mejerī^u ā ti^uji u^undra lī^uter mi^usu* Rättv. 'jag har varit till mejeriet och tagit hundra liter ostvassla'; *tō^ur ā ū^utā ā dī^uk* Ål 'Tor är ute och åker, dvs. åskan går'. Jfr bet. 2. **4.** 'komma, härstamma'; *i ärär ā tō^unim war du ā^u frā* vMora 'jag hör på melodin var du är ifrån' (jfr *ton*); *dem i fro a^ujafār* Orsa 'de är utifrån, inte från byn'. **5.** 'existera, finnas till; äga rum, försiggå'; *mū^ufār a dām sprī^utt-ānndes sā i^u nī^u* Älvd. 'morfar till den Spritt Anders som lever nu'; *mes ma^urrknād^u wā^u* Våmh. 'medan marknaden pågick'; *mā sū^umār^u ē* Soll. 'om sommaren'; *sēm nē^u mō^ur vā* Leks. 'som när mor levde'; *i na^utt sēm vā^ur* Flo. 'sistlidna natten'; *šllt sēm ē* Tra. 'allting'. **6.** (med substantivisk predikatsfyllnad:) *nūg e ā betār te wa bōnd ell te wa tī^umbār^uhāggār* Ve. 'nog är det bättre att vara bonde än att vara skogshuggare'; *wi im trī^uder* öOrsa 'vi är tremänningar'; *dā i wa jen pē^ujk-turrvil* Ore 'då jag var pojke'; *ā a vā^ur āj te^urpa te källī^u jämt* Li. 'det har varit en snåljåp till gumma jämt'. **7.** (med adjektivisk predikatsfyllnad:) *tār^utun min jät^uā a an wej je^ummt* öMora 'petig i maten har han varit jämt'; *wa dū^u e lo^urtug* Ore 'vad du är smutsig'; *tāt^umjsl^utja ā stāk^ukug* Leks. 'tätmjölken är inte seg i konsistensen' (jfr *stäckig*, bet. 5 b); *an ā fresk tā a^urrbeta* Dju. 'han är duktig att arbeta'; *o va vī^ull, vā^u o^u* Li. 'hon var vilsen, det var hon'. Jfr *fast*, bet. 4–5; *för-sig*, bet. 1; *om prep.*, bet. 9; *vid-sig*. **8.** (med adverbial predikatsfyllnad:) *ā vo lāgom strī^uk dā en ðr^ufil gōssē* Leks. 'det vore lagom att ge dig en örfil gosse'; *hā ā aldelās tvā^urrtē^umm* Flo. 'det är alldeles tvärtom'; *i sē^ummē^u ē ā gē^utt sēm svī^untuppār* Jä. 'i sommar är det gott om maskrosor'; (i uttr. *tycka illa vara*;) se *tycka*, bet. 1. **9.** (med prepositionsfras:) *o a vāri upā tā drik^uk mjō^utji*

förr öMora 'hon har varit begiven på att dricka mjölk förr' (jfr upp(e)å, bet. 5); *dåm så va i lä'g mi'n'n a'n'n* Ve. 'de som var tillsammans med honom' (jfr lag n., bet. 11); *an i-nt a i'nggu* öOrsa 'den duger ingenting till' (jfr ingen, bet. 3); *danda ka'lvøn ä ä'tt dydda kü'na* Leks. 'den där kalven härrör från den där kon' (jfr efter, bet. 3); *tätjä ä tå tē'ge'k* Dju. 'taket är av tegel'; *hō skull vä'ä te sū'lvā* Mal. 'det (huvudskinet) skulle användas till sulläder'. Jfr från, bet. 5; om, bet. 6; tvek oböjl. n.; undan, bet. 1; ute i, bet. 2. **10.** (i förb. med låta:) *i kv'atum e wā'ra* Våmh. 'vi låter det vara; vi dröjer med det'; *däm få la vä'* Ve. 'de får låta bli'; *kvāt ä vä' du å* Soll. 'låt det vara du bara'; *låt s värå nu* Bo. 'låt det räckta nu!'; *du skä lä vär skåtto* Jä. 'du ska låta bli skatan'; *han kan int lä värå jä'mär sä* Jä. 'han kan inte låta bli att jämra sig'; *la'-vve a'ndd på glā'se* Tra. 'låt bli att andas på fönstret!'. Jfr bli va, bet. 2. **11.** (i opersonl. konstr. i förb. med till:) **a.** 'behövas, vara tvunget; gälla, vara för handen'; *ns vi tōg lö'vvtjārrvar sš var ä tå sī ätt tēkkš snjō'ssktikkš* Leks. 'när vi tog lövkärvar så skulle vi se efter sådana fnösktickor'; *hā va te bōtt i tōrsstuggo* Mal. 'man fick (bege sig) bort i torkstugan'. **b.** (i negerad sats:) 'vara möjligt, gå'; *hā ē'-nt te fš'ss-vē'-n dā' int* Li. 'det går inte att försöka påverka den där inte' (jfr fussa^{II} vid). Jfr bli va, bet. 4. — **P. pres.:** *wā'rend* Älvd. Våmh. *wā'rånd* Ve. *wā'ränd* Orsa 'värändas Nås *vā'rände* Jä. *vā'ron* ~ *vā'ronst* Mal. *vā'ronde* Li. 'kvar'; *o wa'rt wā'rend da* Våmh. 'hon stannade kvar (där)'; *jer e-nt vā'ronst lä'ngjä* Mal. 'här kan man inte vistas längre'; *an va' vā'ronde mett i äjn tjā'ne* Li. 'han blev kvar (drunknade) mitt i en tjärn'. Jfr kvar, bet. 1. — **Särsk. förb.** (av:) *vā'ā-ā'v* ~ *vā'-ā'v* Soll. 'ej delta'; *ska du vā'-ā'v ē'ta tā'jä dū ä* 'ska du vara ur leken den här gången du?'; (efter:) *je va-ä'tt-ñ* Tra. 'jag gick och hämtade henne'; (förr:) 'vara utsatt för, råka ut för' Ve. Orsa; *e an fō'r ā'dan* Ve. 'är han utsatt för det där (exv. sjukdom)'; (i:) *an will då wa så i'* Ve. 'han vill vara så duktig'; (ihop:) *dā'jen ä'ttā mā'ssmš(r)n va vi ehō'p s lä'g tjō'rvājen a bā'rrgšm* Äpp. 'dagen efter smidsommar dagen var vi tillsammans och lagade körvägen till få-

bodarna'; (med:) *kri'ngge di nū' um du ska vā'-mi'n'n* (~*vā'ā-mi'n'n*) Soll. 'skynda dig nu om du ska följa med'; *vā'-mē'-mme ā hš'll-ī' ste'kkjōse* Tra. 'följ med mig och håll i stickljustet'. Se även med adv., bet. 1; (p.å:) *ä-nt ns ana pā'* Leks. 'det är inte något annat att göra'; (till:) **1.** 'finnas till, leva' Älvd. Orsa Leks. Mal. **2.** 'vara i färd med, ställa till, råka (ut för)' Leks. Dju. Tra. *ā jē a vā'te äjn dāg fe-de je* Tra. 'och jag har råkat ut för det en dag jag?'. **3.** 'vara tillfreds' Bju. **4.** 'duga, vara till nytta' Älvd. Tra. *war e no tī'k* Älvd. 'var det någon nytta med det'; *o mått int va-tē' nš'ran, dī'ndja* Tra. 'gödseln lär inte ha haft någon gödkraft i sig'; (uti:) 'ā allihop skull var-ti ā röka Dju. 'och allihop skulle vara med och röra'; *ä skull vā'r-tī' sš myttsy rō' sš* Mal. 'det skulle vara så mycket gårdselvirke (i gårdsgårdarna i Orsa) så'; (vid:) **1.** 'hålla på med utan avbrott' Älvd. **2.** 'lita på' Älvd.; (å:) 'vara hågad för, bry sig om' Älvd. Mora; *int ē' i ā' dō'* Mora 'inte bryr jag mig om det'; (åt:) **1.** **a.** 'ha ont el. obehag av' Älvd. Soll. *an wā-nt ā' dy' no sē'* Älvd. 'han hade inget besvär av det (benbrottet) sedan'; *ig ir-ā' dy'ō'ā'r i'g* Älvd. 'jag känner mig obehaglig till mods över det där jag'. **b.** 'ansätta' Soll. *fā'llsjōko ā int vē'-ā' onum nā' nū' upā kv'ā'ndje* Soll. 'epilepsin har inte ansatt honom nu på länge'. Se även fram-åt, bet. 5 a-b; stad, bet. 1; uppe, bet. 2; utom, bet. 4 a. — **Avl.:** *vā'riy* f. Ga. 'varande'; *vā'niy* Leks. 'vårniy Dju. f. 'dets.'; 'skka vā'niy lānji Leks. 'så länge du har varit (borta)'; *skš va dāda fō'r i vā'niy utš* Leks. 'vad var det där för utespring?'; 'ākka vā'niy nī'fittjin Dju. 'vad du är nyfiken!'.

vara sv. v. 1. *wā'ra* Älvd. *wā'ra* vMora Orsa *vā'ā'* öMora *vā'ra* Soll. *vā'ra* ~ *vā'ra* Rättv. *vā'ra* Leks. (Hjortnäs) *vā'rš* Nås Mal. *vā'ra* Li. *vā'ro* Tra.; pres. *vā'rār* Ve.; pret. *vā'ra* Silj. 'räcka'; *ä vā'rār ā'ssint ē'ta* Soll. 'det där räcker inte alls'; *djā'ssōä vā'rš ibkand hē'k vī'kko* Mal. 'bröllopet varade ibland en hel vecka'. Jfr räcka st. v. ~ sv. v., bet. 2-3.

vara-kabbe m. III a 'varskabba Jä. 'större vedklump som höll elden vid liv under natten och höll mygg och flugor borta' (jfr ÖDB III 290). **Syn.:** nattkabbe m.fl.

vara-med-Elin f. *wa'mine'li* Mora *wā'mīnē'li* Orsa 'kvinna som lägger sig i andras göromål m.m.'. Jfr *tarma* f.; *vara-med-Lars* m.fl.

vara-med-Lars m. III a *va'lrmin'kass* Soll. 'man som beskäftigt blandar sig i andras arbete; man som gärna vill hålla sig framme och vara med'. Jfr *vara-med-Elin*; *veder* m., bet. 2.

var-andra pron., se *vär(en)andra*.

var-annan pron., se *vär(en)annan*.

varas^I sv. v. 1. dep. *vār'ras* Jä.; pres. *vā'res* Äpp. Tra. 'vara sig'; (*h)ä ta(r)-på vār'ras* Jä. 'det börjar vara sig'; *ō'go vār'es sälj vi dā hä kōmm .llike grō'nā stu'ppär ti y'ñvr'āna* Äpp. 'ögonen varas säger vi när det kommer sådana där gröna varsamlingar i ögonvråna' (jfr *stopp*).

varas^{II} sv. v. 1. dep. *wā'rās* Våmh. Bon. *wā'rās* vMora *vā'rās-* ~ *vārās-* Soll. '(låta) märka, låtsas om; erkänna'; *ān wild int wā'rās i'ngu'* Våmh. 'han ville inte låta märka något'; *ān w'ld int wā'rās dō int* Bon. 'han ville inte vidgå det (att han hade sagt så)'. Jfr *låts*, bet. 1 och 5; *vidgå*. — **Särsk. förb.** (åt:) 'vidgå, erkänna; låtsas om' Soll. *an vill int vā'rās-ā' dō* 'han vill inte låtsas om det'.

var-båge m. IV *vā'rbūi* Tra. 'varbygel på gevär'.

vard m. I a *vā'ād* Mal. 'fickur (av märket John Ward)'. **Syn.:** *vardare*.

vard f. I a *vā'k* Li. 'högt berg, fjäll' (främst i ortnamn).

varda st. v. *wē'rda* Älvd. *wē'rda* Våmh. *wārd-* vMora *wā'd* ~ *vārd* Ve. *vā'ka* Leks. *vār's* Nås Äpp. *vārt-* ~ *vā'(r)ta* Jä. *vā'ka* ~ *vā'k's* Mal. *vā'ka* ÖVd.; pres. *wērd* Älvd. *wārd* vMora Orsa ~ *wādd* ~ *wā'd* ~ *wādd* ~ *wā'd* Ve. *wādd* Ore *vā'k* Leks. Bju. ÖVd. *°vā'k* Dju. *vā'k* ~ *vā'k* Ga. *vār* Jä. ~ *vā'k* Äpp. *vā'k* Mal.; pret. *wart* Älvd. ~ *ward* Våmh. *ward* Bon. *wart* vMora Orsa ~ *wā'tt* Ore *vart* öMora Bju. *wā't* ~ *wā'tt* Ve. *vārt* ~ *vort* Soll. *vā't* Bo. ~ *vart* Rättv. *vart* ~ *vār'ts* ~ *varta* ~ *vā'k'ta* Leks. *va'(r)t* ~ *vā't'ta* ~ *°vā'tt* ~ *°vā'ra* Ål *vā't'tā* ~ *°vā't* Dju. *vā'k'ta* Ga. *vart* ~ *vart* Flo. *vart* ~ *vā't* Nås Jä. *vā't'tā* ~ *vā't't* Äpp. *vā'tt* Mal. ÖVd.; sup. *u'ār'te'd* Älvd. *u'ār'ti* ~ *u'ār'di* Våmh. *wort* ~ *wurti* vMora *vū'r'ti* öMora Soll. Silj. Ål Ga. ~ *vō'r'ti* ~ *vā'k'ta* Leks. *wū't'ti* ~ *wū't'te* ~ *wū'tte* Ve. *wū'r'ti* Orsa *wū'r'te* Ore *°vort* Bo. *vō'r'ti* Rättv. ~ *vō't'ti* ~ *vō'(r)t* Jä. *vū't'ti* ~ *vō't'ti* Dju. *°vurti*

Mock. *vō'ke* ~ *vā'r'te* Flo. *vā'r't(i)* Nås *vō't't(e)* Äpp. *vō't't* Mal. ÖVd. **1.** 'bli' allm. *um an wurt bā'tter* Ve. 'om han bleve bättre'; *wā'rtum fū'lig'sr mi sā'nindji* Orsa 'vi blev färdiga med sådden'; *a k'r's'kka allarē'dan vurti fū'* Silj. 'har klockan redan blivit sju?'; *ā'j, va fājin jā vārt's* Leks. 'oj, så glad jag blev!'; *dōm ha vū'r'ti dō'a* Ål 'de har dött'; *e t's'kka o'nnta ti a'kks.lla ja ha vō't'ti fā'sst fō'r* Dju. 'en sådan plåga i axeln jag har råkat ut för' (jfr *fast* adj., bet. 4; *varda* för); *hā kan vārt rā'ñn* Jä. 'det kan bli regn'; *du vē't hōkken h's'ā'ss ā vā'tt* Mal. 'du förstår vilket skrattande det blev' (jfr *horsa*, avl.); *ā vā'tt sō ve mō'tts* Mal. 'det blev (hände sig) så att vi möttes'; *hōnn vā'tt ā ā dī'* Li. 'vad blev det av det?'; *ā vā'k fō'll dā'ñ hā's ādā* Tra. 'det blir väl (orsak till) hans död (eg. döden hans) det där'. **Syn.:** *bli va*, bet. 3. **2.** 'bli (stanna) kvar; förbli' Bo. Leks. Jä. Mal. Li. *°vort i lānj's dan bār'ts på lögdaskväll'n* Bo. 'blev ni kvar där borta länge på lördagskvällen?'; *an a vō'(r)t lā'nñi* Jä. 'han har stannat borta länge'. Jfr *bli va*, bet. 1. **3.** 'må, få, kunna' Älvd. vMora Ve. Soll. Ore Leks. Mal. *ā wārd dā just wā' hur ā w'ill* Ve. 'det må då just vara hur det vill'; *mā int hōnsan skull vā'k fā dū'dda* Leks. 'männe inte hönsen skulle kunna få det där'; *du vā'k-stā-pā-ddū'* Mal. 'ha det så bra! sköt om dig!' (jfr *stå* ~ *stånda* på, bet. 1). Jfr *må*^I. **4.** 'se sig föranlåten, få lov, vara tvungen' Älvd. Bon. Mora Ve. Soll. Orsa Ore Bo. Rättv. Leks. Bju. Ål Dju. Ga. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd. *°i wārd sā ungron sā i wārd go i'm ā jātā* Bon. 'jag blev så hungrig så jag måste gå hem och äta'; *e wādd bā'jt te tu'ngo s tī'ja* Ore 'jag är tvungen att bita i tungan och tiga'; *o vā'k'ta fō'll jē' sā ā'* Leks. 'hon var väl tvungen att ge sig av'; *an vārtā dī't* Leks. 'han var tvungen att gå dit'; *han vā'(r)t hā'js ā* Ål 'han måste hässa det'. Jfr *lov*^I, bet. 2. **Syn.:** *lära*^{II}, bet. 3; *må*^I, bet. 8; *varda* till. **5.** (i uttr. *tvi* varde:) *tvi vā'k's* ~ *tvi vā'ki* Rättv. *tvi vā'ki* ~ *tvi' i'nneli vā'ki* Ga. 'tvi vale! fy tusan!'. — **Särsk. förb.** (av:) **1.** 'bli av, komma till stånd' Älvd. öMora Ve. Soll. Leks. Ål Mal. Tra. *°ā ha-nt vurti-ā ān* Leks. 'det har inte blivit av än'; *ā vart int sō myt'jy spr'i'ñña ā' nō-n vart gā'mmak* Leks. 'det blev inte så mycket spring när han blev gammal'; *ā vā'tt i'ñno dji'fta ā' fō'*

o'm Mal. 'det blev inget giftermål för hans del'. Jfr *varda* åter. **Syn.:** bli va av, bet. a. **2.** 'bli fri (från), bli av (med)' Älvd. Bo. Li. **Syn.:** bli va av, bet. b; (efter:) 'bli efter, bli kvar' Älvd. Mal. Tra.; (bildl.:) *nēʳan lāā vāl-äʳtt* Mal. 'någonting måste bli åsidosatt'; (för:) 'råka ut för' Älvd. Mal. *āndāʳ mātʳtt dā werd-fōʳ oʳll so ʳr* Älvd. 'den där (mannen) tycks då råka ut för alla möjliga olyckor'; *a du vott-fōʳ djiʳkktŋ* Mal. 'har du råkat ut för gikt?'. Jfr fast adj., bet. 4; råka ut; (till:) = *varda*, bet. 4, Ve. Leks. Bju. *sē rēʳnt o vaʳta-tāʳ ā grāʳta* Leks. 'så hon rent av måste gråta'; *ja vart-tāʳ ā dyrka* Bju. 'jag blev tvungen att dyrka (upp låset)'; (vid:) **1.** 'bli ägare till' Mal. *jahāʳ, du vatt-veʳ dsm da skoʳnom* 'jaha, det blev så att du köpte de där skorna'. **2.** 'bli gift med' Li. *sīʳa vattʳ o vēʳ-ŋ* 'sedan blev hon gift med honom'; (åt:) 'få men av' Älvd. *du aʳ få sjāʳ at-ŋ wērð-āʳ dyʳ* 'du ska få se att han får något men av det'; (åter:) 'ej bli av' Älvd. *e wart-aʳtt mīŋ mīg* 'det blev ingenting av för (eg. med) mig'. Jfr *varda* av, bet. 1.

var-dag m. II, se vär(en)dag.

vardare m. III -*wāker* Älvd. *vāʳdar* Li. = *vard*; *gāʳmbekwāker* Älvd. 'dets.'.

var-dera pron., se vär(en)dera.

vare m. *vāʳrē* Mal. (endast i uttr. i/för *vån* i vare:) 'för den händelse, för säkerhets skull'; *i stann d hīʳmma hēʳkā kvāʳlln i vōʳn i vāʳrē du skull add kuʳmmi* 'jag stannade hemma hela kvällen för den händelse att du skulle komma'; *i djāʳr ā fēʳ vōʳn i vāʳrē* Mal. (Y.) 'jag gör det för säkerhets skull'. Jfr *vån*.

vare oböjl. adj. *wāʳri* Våmh. *wāʳri* Bon. Ve. ~ *wāri* vMora *varīʳ* öMora *vaʳri* Soll. = *var*, bet. 1; *i wart wāʳri eð* Våmh. 'jag förnam det'; *i vuʳtum int varīʳ onuʳm* öMora 'vi märkte honom inte'. Jfr förnimma.

vare-men konj. *vaʳmān* Ål 'vare sig'; *vaʳmān du viʳll hāl iʳntā* 'vare sig du vill eller inte'. Jfr *men* konj., bet. 3; *varken*. **Syn.:** vareom; vilket, bet. 3.

var-enda pron., se vär(en)enda.

vare-om konj. *vāʳrom* Ål = *varemen*; *°an skā jōʳ ä vārom en vill ān iʳntā* 'man ska göra det vare sig man vill eller inte'. Jfr *varken*.

varför adv. *wāʳrfē* Mora (Vattnäs) *°vaffēʳ* Bju.

Ål 'varför'. Jfr komma till, bet. 2. **Syn.:** hur-så; vi; vilket, bet. 2; vilketför; viså m.fl.

varg m. I b *warg* Älvd. Våmh. Bon. vMora Ve. Orsa Ore *varg* öMora Soll. *varg* Bo. Rättv. Leks. Bju. Ål Dju. Ga. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd.; best. pl. *°vargane* Silj. **1.** 'varg, *Canis lupus*' allm. *waʳgār a wei gaʳʳin ütār smāʳkrāk* Ve. 'vargarna har varit tokiga efter småkreatur'; *dsm sāʳg vaʳgar jek utā sjōʳn* Leks. 'de såg att vargar gick ute på sjön'; (bildl. i beteckning på lek:) *kāk vaʳg* Soll. 'ett slags tafattlek'; *kūt vaʳg* Li. 'springa varg'. Jfr *varg*-och-räv; gammel-, bet. 1–2. **Syn.:** ulv. **2. a.** (som mer el. mindre nedsättande benämning på person; som senare ssgsled även om individ som är driftig, omåttlig m.m.) *°ä e en riktig varg tā nōt klādēʳ* Bo. 'det är en riktig odåga till att nöta kläder'. Jfr *brāʳta*^{II}, ssg; *gnōla*, ssg; *grānja*, ssg; *skräka*, ssg; *ball-*, *dret-*, *flis-*, bet. 2, *flå-*, *gorr-*, *gräs-*, bet. 2, *klå-*, *lat-*, *lopp-*, *lus-*, *mat-*, *mun-*, *rev-*, *slarv-*, *snor-*, *sol-*, *vit-*. **b.** (vanligen pl.:) 'öknamn på invånare i byn Klitten i Älvdalens socken' Älvd.; 'öknamn på invånare i byn Risättra i Lima socken' Li.; *gāʳsvargū* öMora 'öknamn på invånare i Garsås by i Mora socken'; *nāʳs vaʳgar* Nås *nāʳs vaʳgār ~ nāʳsvargār* Jä. 'öknamn på invånare i Nås socken'; *hōʳlvarger* Mal. 'öknamn på invånare i byn Holarna i Malungs socken'. **3.** 'ett slags skottkärra' vMora Soll. Jfr *sten-*. **Syn.:** rävm, bet. 3, m.fl. **4.** 'timmerdrag' Ore. **Syn.:** drag, bet. 21, m.fl. **5.** 'kortvuxet, grovt och kvistigt barrträd; martall' Ve. Jfr *tallkragg*; *vargved*, bet. 2. **Syn.:** kragg, bet. 1; krugg, bet. 1. **6.** 'hässa med höet upphängt tunt' Jä. **Syn.:** måghässa m.fl. **7. a.** 'misslyckad gjutning, fel i gjutet gods' vMora (jfr ÖDB II 110); *°ä wart wargā* 'det blev felaktigheter i det gjutna godset'. **b.** 'väggstock som inte passar där den varit avsedd att ligga' Leks. **8.** (som senare ssgsled:) **a.** (i benämning på kärspira:) se *gräs-*, bet. 1, *lie-*. **b.** 'grästorva', se *flis-*, bet. 1.

varga sv. v. 1. *waʳga* vMora; pres. *vaʳg* Tra.; sup. *vaʳg* Li. **1.** 'låta som en varg' Li. Tra. *hōss dū vaʳg ā hoʳsst, oʳndje* Tra. 'så du hostar och låter som en varg, unge!'. **2.** 'skjuta skottkärra' vMora. Jfr *varg*, bet. 3.

vargade adv. *va`rgade* Leks. (förstärkande:) *va`rgade hu`nru`g* 'hungrig som en varg'. Jfr u l v, bet. 1.

varga-vinter m. *va`rgavintär* Mal. 'kall och snöig vinter'.

varg-blomma m. III a; pl. *wa`rgbk`ommär* vMora 'blommor av olvon'. Jfr vargbuske m.fl.

varg-bo n. V *°wargbud* nvMora 'varglya'. **Syn.:** vargkula.

varg-buske m. III a *va`rgbåssk* Soll. 'olvon, Viburnum opulus'. Jfr varg-blomma, -bär. **Syn.:** brakbuske, bet. 2; vargbärs-, vargveds-buske; vargved, bet. 2; vattuhägg m.fl.

varg-bär n. II *va`rgbēr* Soll. 'olvonbär'. Jfr vargbuske m.fl.

vargbärs-buske m. III a *wa`rgb`esbåssk* vMora *va`rgbersbåsk* öMora = vargbuske.

varg-färd f. ~ m.; pl. *vargfärdär* öMora 'vargspår'. Jfr färd, bet. 6 b.

varg-grav f. II *wa`rggräv* Älvd. Mora *°warggrav* Bon.; pl. *va`rgrävur* Tra. 'grop att fånga varg i' (jfr ÖDB I 44). **Syn.:** varggrop.

varg-grop f. VI *wa`rggröp* Mora (Vattnäs) Ve. *va`rggrop* Silj. Leks. *°varggrop* Bju. *va`rgröp* Äpp. Li. *va`rggrop* Mal.; pl. *°varggropär* Bo. = föreg. (jfr ÖDB I 44); (överfört om snötäckt håll i isen:) *ä e fä`rli gå åjtå ejn, åd e wa`rggrop i Mora* (Vattnäs) 'det är farligt att gå (ut) på isen, det är ett snötäckt håll i (den)'.

varg-hage m. IV *°varghågi* Bo. 'med cirka två meter hög gårdsgård inhägnat område för fångande av varg'.

varg-hamn m. *va`rghām* Mal. 'tillfällig vargskepnad som mansperson enligt folktron kunde anta frivilligt el. ofrivilligt'.

varg-hjul oböjl. n. *wa`rgju`r* Älvd. 'en lek med en i snön uppritad avbildning av ett hjul som spelplan'. Jfr varg-och-räv. **Syn.:** koppring m.fl.

vargigt adj. I n. *wa`rgut* Älvd. Orsa *va`rgut* öMora *°vargut* Soll. *°vargut* Bo. *va`rgut* Rättv. Li. 'gott om (fullt av) vargar'; *ä a väi va`rgut lå`ngå* öMora 'det har varit gott om vargar länge'.

varg-kaka f. V *°vargkaku* Bo. 'förgiftat bete utlagt för varg' (jfr ÖDB I 45).

varg-klo f. *va`rjkkō* Ål 'försvarsredskap mot varg' (se ill.; jfr ÖDB I 43).

varg-kula f. IV a *°wargka`la* Älvd. *°wargkula* Våmh. *°vargkula* Bo. = vargbo.

varg-lo f. ~ n. *wa`rglū`* Älvd. ~ *wa`rglū`ð* Våmh. *wa`rglōd* vMora *va`rglō* öMora *va`rglōn* Soll. *wa`rglō* Orsa *va`rglō* Bo. Nås Mal. ÖVd. **1.** 'en varietet av lodjuret' allm. Jfr katt-, bet. 1, räv-lo. **2.** 'varghona' Soll. öOrsa. Jfr björnlo; kattlo, bet. 2.

varg-och-räv sbst. *°varg-å-räv* Bo. 'ett slags tafattlek'; *°skū vi jär en rävåri`nñil å lek varg-å-räv* 'ska vi göra en upptrampad cirkel med gångar mot mittpunkten och leka varg och räv' (jfr rävringel). Jfr varg, bet. 1; varghjul. **Syn.:** gammelvarg, bet. 2; rävleken.

varg-rumpa f. IV a *°vargrompa* Tra. 'ett slags tafattlek, där en deltagare var herde, en varg och de övriga getter'.

varg-sax f. I a *wa`rgsakks* Älvd. Orsa *°vargsakks* Bo. *va`rgsakks* Nås Äpp. Tra. 'fångstsax för varg' (se ill.; jfr ÖDB I 44).

varg-skinn n. I a *va`rgstjinn* Soll. *va`rgfinn* Nås 'vargskinn' (jfr ÖDB IV 447).

vargskinns-hätta f. IV a *va`rgfinnshätta* Jä. 'mössa med vargskinn' (jfr ÖDB IV 447). Jfr storhätta m.fl.

vargskinns-päls m. I a *wa`rgstjinspells* vMora *va`rgfinnspälls* Nås Jä. *va`rgstjisspälls* Mal. (Y.) *va`rgstjisspälls* Tra. 'vargskinnspäls'.

varg-sluk m. I a *va`rglluk* Li. 'anordning varmed varg fångades' (jfr ÖDB I 44).

varg-spjut n. I a *wa`rgspjut* ~ *va`rgspjut* Mora 'vargspjut' (jfr ÖDB I 42, 43).

varg-ved m. II *va`rgvē* Flo. Jä. ~ *va`rjvē* (bet. 2) Nås. **1.** = vargbuske allm. **2.** 'förkrymt gran el. tall med seg och tjurig ved' Nås. Jfr varg, bet. 5.

vargved-buske m. III *va`rgvebuskå* Flo. *va`rgvebuska* Jä. = vargbuske.

var-gärning f. I b *vå`rdjå`nñ* Mal. *vå`rdjå`nñ* Tra. 'föremål man har med sig i reserv att laga något med'. Jfr varlycka.

varg-öga n. IV *wa`rgōga* Våmh. *wa`rgōg* vMora *°vargögå* Dju. 'liten (svagt lysande) olje- el. fotogenlampa'. **Syn.:** fis-, flax-, pester-lampa; tindra, bet. 2, m.fl.

varg-öron n. pl.; best. *va`rgöron* Leks. 'öronliknande bildningar, en på vardera av hjärtats för-

mak, hjärtöron'. **Syn.:** godman-, ljut-, ond-mans-öronen; villöron.

var-(i)från adv. *wā'frā* Älvd. *wā'rfrā* vMora *wa'rrfrō* öOrsa *vā'rfrā* Rättv. *vā'rifrā* Silj. 'varifrån'; *vā'rfrā bl'ē's ä* Rättv. 'varifrån blåser det'; *vā'rifrā kām̄m dū* Silj. 'varifrån kommer du?'. Jfr var adv. **Syn.:** vadan; vadanefter.

varig¹ adj. I *wā'rug* Älvd. *wā'run* Våmh. *°wārun* Bon. *wa'run* vMora Ve. Orsa *va'run* Soll. *wa'rug* ~ *wā'rug* Ore *vā'ru* Bo. *°varug* Leks. *°varu* Bju. *vā'ru* Dju. Ga. Mock. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. Li. **1.** 'varaktig, som räcker länge' Orsa Leks. Dju. Nås; *e a int wē nē warut* Orsa 'det har inte varit något (el. det minsta) varaktigt'; *ha vā'rut a'rrbet* Dju. 'ha arbete som räcker länge'. Jfr ovarig. **Syn.:** dryg, bet. 1. **2.** (i negerad sats:) 'tillräckligt gammal' Älvd. Ore; *ig uld fȳ' fast i'nt i wā no wā'rug* Älvd. 'jag skulle följa med (på tungt skogsarbete) fastän jag inte var tillräckligt gammal (för det)'. **3.** (i frågesats el. negerad sats:) 'bra, duktig; frisk' Älvd. Våmh. Bon. Mora Ve. Soll. Orsa Ore Bo. Bju. Ga. Mock. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. *e wa dā int dā'r i'ngū wā'rug gē'lbī't* Älvd. 'där fanns det då inte något bra område att låta kreaturen beta på' (jfr gässelbet); *ä ska fel just int a wej nān wa'run snī'kkār sā a dȳō'ta ita jenn hell(d) Ve.* 'det kan väl just inte ha varit någon duktig (fullgod) snickare som har gjort det här (heller)'; *e du sō' vā'run dū ä* Soll. 'är du så duktig du?'; *ja ha int nē vā'rut tā bī' på* Mock. 'jag har inte något märkvärdigt att bjuda på'; *hänn va-nnt fēr vā'rut* Nås 'det där var det inte mycket med'; *i'nt e ä nē vā'rut hō'vār idā'g int* Jä. 'inte är det något bra hövåder idag inte'; *an e-nt nē vā'ru* Jä. 'han är ganska krasslig'. Jfr hä v l i g, bet. 1.

varig^{II} adj. I *vā'ru* Nås 'som innehåller var'.

varigt adv. *wā'rut* Älvd. *wa'rut* vMora Ve. *va'rut* ~ *varu'tt* öMora *vā'rut* Leks. Mal. (i negerad sats:) 'särskilt bra, något vidare, gärna'; *int dug dū skrev sā wa'rut int* vMora 'inte kan du skriva så särskilt bra inte'; *ä gor int varu'tt* öMora 'det går inget vidare'; *an kan int wa'rut ne'jk* Ve. 'han kan inte gärna neka'; *dēm ha-nt tȳi-imō't dēm nē vā'rut dār* Leks. 'de har inte tagit emot dem särskilt bra där'; *an tro'dd dā full int vā'rut ä va i' häll* Mal. 'han kunde väl inte gärna tro att

det var jag heller'; *dā hīmī' kenns dēm vā'rut i'nt ve'-mmā' nō* Mal. 'där hemmavid känner folk knappt igen mig nu'; *an hēr i'nt vā'rut hēnn o sā'g* Mal. 'man hör nått och jämnt vad hon säger'. Jfr vidare, bet. 3.

varing f. I b, se vara, avl.

varje-handa pron., se värjehanda.

varken konj. *wa'rken* Älvd. *wā'ken* ~ *wā'kin* Våmh. *warken* Ve. *varken* Soll. *wa'rken* ~ *waken* ~ *wa'rtjen* Orsa *varkēn* Bo. *vā'rkān* Bi. Flo. Mal. (Y.) ~ *vartjen* ~ *va'sskin* ~ *va'ffin* Leks. *varkān* Bju. Nås *vā'rkēn* Ga. *vā'rkān* Äpp. 'varken'; *an kunn'd wā'kin skrī'ēva eld kē'sā* Våmh. 'han kunde varken skriva eller läsa'; *varkēn dū' hāl jā'* Bo. 'varken du eller jag'; *varkān ra'sst äll rō'* Bju. 'varken rast eller ro'; (med föregående negation:) *dā bi-nt ä warken hakka ell mē'ri* Ve. 'då blir det varken hackat eller malet'; *an ē (i)nt varken svā'rt äld vā'jt* Soll. 'den är varken svart eller vit'; (i uttr. varken gorr eller spår:) se gorr, bet. 9. Jfr varemen; vareom. **Syn.:** värje; värtske.

var-käring f. I b *°vartjäriij* Bo.; best. *vā'rkēlindji* öMora 'tapp som ofta bildas i mitten av sår, varpropp'. **Syn.:** var-, värk-moder; värk-käring.

varlig adj. I *wa'lig* Älvd. 'försiktig, tillbakadragen'.

varliga adv. *°wa(r)li* Älvd. *°walliga* Bon. *°wā'liga* ~ *wā'li* ~ *wā'le* Ore *vā'liga* ~ *vā'liga* ~ *°vā'li* Bo. *vā'liga* Rättv. *va'(r)li* Äl. **1.** 'varligt, försiktigt' Älvd. Bon. Ore Äl; *gā' vā'(r)li* Äl 'gå försiktigt'. **Syn.:** snagg, adv., bet. 2. **2.** (allm. förstärkande:) 'mycket, väldigt' Ore Bo. Rättv. *pā wā'le mē'ng stā'llom* Ore 'på väldigt många ställen'; *ä rē'nnār sē wā'le sē* Ore 'det regnar så förskräckligt så'; *ä e vā'liga (~ vā'li) finnt vādēr idag* Bo. 'det är väldigt fint väder idag'; *vā'liga sprā'ku* Rättv. 'väldigt språkssam'. **Syn.:** obegripliga; utiändes, bet. 2, m.fl.

var-lycka f. IV a *vā'lettja* ÖVd. 'särskilt formad järnögla använd att laga kätting med, reservlänk'. Jfr vargärning.

varm m. I a *wā'lm* Älvd. Bon. 'ögonlock'; *wē'nnd wa'lmj'n* Älvd. '(med hjälp av en mässingsnål e.d.) rulla upp ögonlocket på någon som lider av ögonsjukdom'. Jfr ögon-

varm adj. I *warm* Älvd. Ve. Orsa Ore *varm* Soll. *varm* Bo. Rättv. Leks. Ål Dju. Mock. Nås Jä. Mal. ÖVd.; n. *warmt* Bon. vMora *varmt* öMora *varmt* Flo. Äpp. 'varm'; °*fry*^o*s di warman kēså rakkär* Bon. 'frys dig varm liksom hundarna (dvs. skaka dig varm)'; ä *gör wa`rm ä`sär bårtär* vMora 'det går varma luftströmmar bortöver' (jfr bortefter, bet. 4; hås, bet. 1; varmhås); *vä`t 3 kvä`lmut* Mal. 'varmt och kvalmigt'; °*hädwarmt* Ve. °*ärdwarmt* Orsa 'lagom varmt för att kunna härdas'; ä *vä grö`tvart u`t* Rättv. 'det var varmt som gröt utomhus'; *sö`lvät* Tra. 'solvarmt'; (n.; adv.:(.) ä *kenes-a`t wa`rmt* Bon. 'det känns varmt'; ä *kä`nnäs varmt* öMora 'dets.' (jfr varmo). Jfr basa, ssg; björn-, brun-varmt; hand-, hus-, jämn-, kick-, mjölk-, papp-, smid(es)-, spen-, stug-, upp-, vit-.

varma n. IV °*varma* Ve. 'blötfoder till kreatur'. Jfr varmbytta.

varma sv. v. *varma* Leks. *varma* Nås Äpp. 'värma, bli el. vara varmt, kännas varmt'; *här ä va`rm8 jan* Leks. 'vad det är varmt här'. Jfr värma.

varm-bodd adj. I *varmbodd* öMora °*varmbodd* Bo. *varmbodd* Leks.; n. *varmbott* Ve. Ore *varmbott* Mal. 'som det finns eldstad i, vinterbonad' (jfr ÖDB III 24); *varmbott h8js* Ore 'vinterbonat hus'; °*vi skünom jär stügu varmbodd* Bo. 'vi ska vinterbona stugan'. Jfr varm-bona, -hus, -rum.

varm-bona sv. v. I. *varmbön-* Ve.; sup. °*varmbona* Bo. 'vinterbona'; °*vi änom varmbona uti-stügu* Bo. 'vi har vinterbonat klädstugan'. Jfr varm-bodd, -hus, -rum.

varm-bytta f. IV a *varmbytta* Bju. 'på särskilt (magiskt) sätt tillagat blötfoder till ko som nyss kalvat'. Jfr varma n.

varm-dricka n. IV °*varmdrikka* Bo. °*varmdränga* Jä. **1.** 'varmt, nybryggt (svag)dricka' Bo. **2.** 'varmt vatten, ev. med mjöl och salt, till kreaturen' allm.

varme m. III a *varma* Nås Mal. *varmä* Äpp. *varme* ÖVd. **1.** 'värme' Nås Mal. ÖVd. *u`hys-varma* Mal. (Y.) 'ugnsvärme'. **Syn.:** värme. **2.** 'eld anordnad för uppvärmning av ett rum' Äpp.

var-med m. I a *varmäj* Tra.; pl. *varmäjer* Li. **1.** (pl.:(.)) 'ram av skidliknande, 3–4 meter långa trä-

stycken att fästa utefter sidorna på ett hölass' Li. Jfr med, bet. 1. **Syn.:** höträ; varskidor m.fl. **2.** 'med på skidkälke' Tra. Jfr med, bet. 2.

varm-fyll m. °*warmfyll* Bon. 'ett slags fyllning till kolmila'.

varm-gång m. I b °*varmgång* Äl; best. °*warm-ga`ndjen* Bon. 'öppning vid foten av kolmila där elden tändes'. **Syn.:** tänd m.fl.

varm-hus n. I a *varma`s* Vämh. °*varma`s* Bon. °*warmäjs* vMora 'vinterbonat hus'. Jfr varm-bodd, -bona. **Syn.:** varmrums.

varm-hås f. °*varmhäs* Dju. 'varmt luftdrag'. Jfr hås, bet. 1.

varm-karl m. I a; pl. °*warmkällär* Bon. 'värmebådande moln'.

varm-källa f. IV a °*warmkellda* Bon. *varmkell(a)* vMora *varmkälla* Rättv. 'källa med förhållandevis varmt vatten'.

varmo adv. *varmä* ~ *varma* Älvd. *varmu* Bon. *varmo* öMora *varmo* Ore *varma* Leks. *varma* Dju. *varm8* Jä. Mal. Tra. 'varmt'; (i förbindelse med vissa verb:) *e gö wa`rm av spi`säm* Älvd. 'det utstrålar värme från spisen'; *e bläs wa`rma* Älvd. ä *bläs wa`rmo* öMora ä *bläs wa`rma* Dju. ä *bläs wa`rm8* Jä. 'det blåser varmt'; ä *drar wa`rmu* Bon. ä *drär wa`rmo* öMora 'det går ett varmt luftdrag'; ä *gu`sär wa`rmo* Ore 'dets.' (jfr gå s a¹, bet. 1); ä *gäs wa`rma* Leks. ä *gäs8 wa`rm8* Mal. 'det ångar varmt'; ä *gä`-s8 wa`rm8* Tra. 'det drar så varmt'.

var-moder f. *varmör* Leks. Nås Äpp.; best. °*varmora* Dju. *varmöra* Jä. = varkärning; *jä klämde8 ä klämde8 tä jä fekk-ü`t varmöra* Leks. 'jag klämde och klämde tills jag fick ut varproppen'.

varm-os n. I a *varmös* Tra. 'ställe i sjö el. vattendrag där vattnet under vintern sällan fryser till'. **Syn.:** os¹, bet. 2; vad¹¹ m.fl.

varm-rum n. I a °*varmrüm* Jä. = varmhus.

varm-sten m. I a, se Jakob, bet. 2.

varm-så m. V a *varmsä* Ve. 'träkärl vari blötfoder tillreddes' (jfr ÖDB I 291). **Syn.:** brädselså.

varm-tak n. II *varmtäk* Älvd. Vämh. vMora *varmtäk* öMora 'mellantak, innertak' (jfr ÖDB III 135, 139, 239, 265). **Syn.:** tvärtak, bet. 1, m.fl.

varm-ås m. *wa`rmås* Våmh. 'ås under mellantak i stuga, fähus, torkstuga m.m.' (jfr ÖDB III 139).

varna sv. v. 1. *vārṇ* Nås *vā`ānē* Mal. *vā`ṇo* Li. 'varna'; *ā sē a dem gāj`a`tt ēm dem a vēki vā`ṇo dem ā`ra fe nē`ran* Li. 'och så har de (döda) gått igen om de har velat varna de andra (de efterlevande) för något'.

varning f. I b, se vara, avl.

var-och-en pron., se vär(en)och en.

varp m. I a *warrp* Älvd. Våmh. vMora Orsa Ore *warrp* öMora Soll. *warrp* Bo. Silj. Leks. Bju. Flo. Nås Mal. Tra.; best. *wa`rrpen* Ve. 1. 'ränning i väv, varp' (jfr ÖDB I 297) allm. *ōjā a spunnī gar tā fter varpar i vintēr* Bo. 'jag har spunnit garn till flera varpar i vinter'; *kā`jwarrp* Älvd. *lā`jnwarpp* Ore 'linnevarp'; *tjy`ō.lwarrp* Våmh. 'varp till kjortelväv'. Jfr långände; ränngarn; padder-. **Syn.:** ränning f. 2. 'ull som klipptes i november' Ve. Jfr långull; lödje, bet. 2.

varp n. I a ~ f. *warrp* Älvd. Våmh. ~ *warrp* Mora *warrp* Soll. *warrp* Bo. Silj. Leks. Ål Mal. Tra.; best. *wa`rrpä* Ve. 1. 'varje särskild utläggning och dragning av not el. nät' (jfr bet. 2) Mora Ve. Soll. Ål Mal. *ōfijum fisk ållt vir vildum a bar upå jätt varp* Soll. 'vi fick så mycket fisk vi ville ha bara på en notdragning'; *ōvi fekk ijän fisk i dā här varpā* Ål 'vi fick ingen fisk i det här varpet'; *llā ett varrp* Mal. 'dra not en gång'. Jfr avig-, grund-, gubb-, not-, bet. 1, sol-, stor-. **Syn.:** notdrag, bet. 1, m.fl. 2. 'fisknät som man med hjälp av ett redskap skrämmar in fisken i' (jfr bet. 1; ÖDB I 122) Älvd. Bo. Silj. Leks. Tra. *ōslā varp* Bo. *ōslē varrp* Silj. *slē va`rrp* Leks. 'lägga ut nät i en vik el. kring en vassrugge el. en risvase och skrämma in fisken i det'. Jfr grann-. Jfr varpa v., bet. 1; varppuls m.fl. **Syn.:** varpnät. 3. 'den mängd fisk som erhöles i ett notdrag' Våmh. Bon. Mora. 4. 'plats där man drog not' (jfr ÖDB I 130) Mora Soll. Jfr not-, bet. 2. **Syn.:** notdrag, bet. 2, m.fl. 5. 'så stort område som krävdes för ett notdrag' Ål; *ōā tre varp milla uddan* 'det är plats för tre notdragningar mellan uddarna'. 6. (som senare ssgsled:) 'jordhög', se dike-, mull-.

varpa f. IV a *va`rrpa* Mal. 'roterande träställning att varpa garn på' (se ill.). **Syn.:** rännkarl; varpor.

varpa sv. v. 1. *wa`rrpa* Älvd. Bon. vMora Ve. *ōwarrpa* Våmh. *va`rrp(a)* öMora Soll. *ōvarpa* Orsa *va`rrpa* Bo. Dju. Nås Jä. Mal. ÖVd. *varp*-Bi. *ōvarpa* Silj. Bju. Ga. *va`rrpa* Ål; pres. *ōwarrpār* Ore. 1. 'fiska med puls och varpnät' (jfr ÖDB I 122) Älvd. Våmh. Bon. Mora Ve. Soll. Bi. Ga. ÖVd. **Syn.:** fösa, bet. 2; pulsa¹ m.fl. 2. 'varpa (en väv)' Ve. Soll. Orsa Bo. Silj. Bju. Ål Dju. Ga. Nås Jä.

varpare m. III c; best. *ōwarrpārṇ* vMora 'person som vid varpfiske skötte nätet' (jfr ÖDB I 122 f.).

varp-katt m. I a *ōvarpkatt* Ål (jfr katt, bet. 4) 'kloss i taket med håll för varpans stång'. Jfr varpa f. (med ill.).

varp-nät n. II *wa`rrpnēt* Älvd. *ōwarpnēt* Våmh. Bon. *wa`rrpnet* vMora *wa`rrpnāt* Ve.; best. *ōvarpnätä* Ga.; pl. *ōvarpnätār* Bo. = varp, bet. 2 (jfr ÖDB I 122).

varpor f. IV a pl. *wa`rrper* ~ *wa`rrpur* Älvd. *wa`rrpur* ~ *va`rrpur* Mora *wa`rrpur* ~ *wa`rrpor* Ve. *va`rrpor* Soll. *wa`rrpor* Orsa *wa`rrpur* Ore *va`rrpār* Rättv. *ōvarpor* (best. *ōvarpone*) Silj. *va`rrpār* Leks. Flo. Nås Jä. *ōvarpur* Bju.; best. *ōvarrpor* Bo. *ōvarrpon* Ål *va`rrpo* Dju. *va`rrpon* Tra. 'träställning att varpa ränningen till väv på, dels av äldre typ som restes mot en vägg, dels av senare typ, fristående och roterande'. Jfr varpa f.; band-, krak-, kringel-, kringlig-, pinn-, rät-, steg-, vill-.

varp-puls m. I a *wa`rrppulls* Ve. 'redskap varmed man skrämd fisk mot varpnät. **Syn.:** pulsa¹¹, bet. 1; tjump; varppump m.fl.

varp-pump m. I a *va`rrppump* Soll. = föreg.

varp-to n. V *wa`rrptū* Älvd. Våmh. *ōwarrpto* Mora *va`rrptōd* Soll. *va`rrptō* Jä. 'bättre blånor som spans till varp'.

varp-tät adj. I *wa`rrptūt* Älvd. *ōvarptätt* Leks. Ga. 'tät i varpen'.

vars oböjl. adj. *ōwas* Ore *vās* Bo. Leks. Ål *vās* Rättv. Flo. Nås ÖVd. *vā(r)s* Bju. *vārs* Dju. *vā`ās* Mal. 'varse'; *hā`ska du bi vā`s* Bo. 'det ska du bli varsel!'; *je va`tt vā`s ā vā nē`ran dā`* Tra. 'jag blev varse att det var någonting där'. **Syn.:** var, bet. 1; vare.

varsa sv. v. 1. *wā`ś-* (sup. *wā`śa*) Ore *ōvasa* Bju. 'bli varse'; *a do wā`śa nē`änn* Ore 'har du blivit varse någonting än?'. **Syn.:** varsla.

var-sedel m. III b *vā*rsedil öMora °*vå*rsädil Bo. *vā*’*ks*ädäl Mal. ’garantisedel’; °*je fek vå*rsädil på *klrokka får två år* Bo. ’jag fick skriftlig garanti på klockan för två år’.

var-sin pron., se *vär(en)s in*.

var-skidor f. IV a pl. *vā*’*ks*tjīer Li.; best. *vā*’*ks*tjīon Tra. = varmed, bet. 1.

varsal sv. v. 1.; pret. °*vars*lō Bo. = *varsa*; °*an add ärna slå-tå a må, män jū vars*lō *dī i tid* ’han ämnade slå till mig, men jag blev varse det i tid’.

varsna sv. v. 1.; pret. *vā*’*sn* Mal. ’varsla, tillkännage, tala om’; *då kvā’ nna tōg-te gā för fött-då kamm dsm s vā*’*sn* ’när kvarnen började gå för fort då kom de och sa till’.

vart adv., se *värt*.

varv n. I a *warrv* Älvd. vMora Orsa *warrb* Våmh. *varrv* öMora Soll. ~-*warv* Ve. *warrv* ~ *werv* Ore *varrv* Bo. Rättv. Silj. Leks. Bju. Ål Dju. Nås Jä. Äpp. Mal. Tra. *gvarrv* Li.; best. -*warrv*ä Bon. **1.** ’varv, kretsformad bana’ Bo. Rättv. Ål Ga. Mal. °*slå ma klrokka går varv* Bo. ’slå medan klockan går varvet (dvs. från kl. 3 på morgonen till kl. 3 på eftermiddagen)’; °*dä där jekk varv ikriy tjärn tre gånjär* Ål ’det där (övernaturliga) gick tre varv runt tjärnen’. **2.** ’tur(ordning)’ Älvd. Våmh. Mora Soll. Ore Nås Jä. *fö wa’rrv* Älvd. vMora Ore *fö va’rrv* öMora *fö va’rrv* Jä. ’i tur och ordning’; *kat gō’ wa’rrb fe wa’rrb* Våmh. ’låta (exv. en brännvinsflaska) gå i tur och ordning’; *fā’rā (va’rrv) fö va’rrv* Soll. ’ta rakt av utan att hoppa över något (exv. vid bärplockning)’; *vār ti va’rrve* Nås ’vara i tur’. Jfr *tur*!; *varvtals*; *gät*-. **3.** ’upptrampad ring kring björnde som förberedelse för björnjakt’ Älvd. Orsa *dī’r uld djā’ no wa’rrv wa’jūmt umri’ng* Älvd. ’de skulle trampa upp en stor ring (eg. något varv vid om) omkring (björnidet)’ (jfr ÖDB I 6). Jfr *värva*; *björn*-. **4.** ’gång, tag’ Soll. Ore Bo. Rättv. Leks. Bju. Ål Dju. Nås Jä. Mal. ÖVd.; *tī’g jätt va’rrv* Soll. ’håll tyst ett tag!’; *ä he’nded jet w’rv* Ore ’det hände en gång’; *jä ha hört an ha fū’ngis n* *varrv* Leks. ’jag har hört den har sjungits någon gång’; *fō’s*t *va’rve* Nås ’första gången’. **Syn.:** *färd*, bet. 8; *tag*, bet. 6; *vända*. **5.** ’avstånd mellan två knutar i ett nät’ Älvd. Silj. **6.** ’varv, skikt, lager’ (jfr ÖDB II 265) Älvd. Våmh. Bon. Mora Ve. Soll. Orsa Ore Jä. Mal. Li. *i re’kkne*

wa’rrve igār Älvd. ’jag räknade varven igår’; *fū’rsömsvarv* Soll. ’varv i strumpstickning bestående av en avig maska, en rät, en avig osv.’; *ā’vuvarrv*er Mock. ’avigt stickade varv’. Jfr *fo*t-, *hårbands*-, *mull*-, *spis*-, *stock*-, *stäl*p-, *tomt*-, *under*-, *utan*-. Jfr *skift*, bet. 2. **7.** ’skikt vid rivning av kolmila’ Bon. Bo. Leks. Bju. Ål; °*gā sopp mä e varrv* Bju. ’riva ett skikt i kolmila’; °*li.l.lwarrv*ä Bon. ’första skiktet i rivningen av kolmila’; °*stūrwarv*ä Bon. ’sista skiktet i rivningen av kolmila’; °*bst(t)nvarrv* Bo. Leks. ’dets’. **Syn.:** *brott*, bet. 4 b.

varv-tals adv. *wa’rrvtāl* Älvd. ’i tur och ordning’; *e gō’ wa’rrvtāl* Älvd. ’det går i tur och ordning’. Jfr *varv*, bet. 2.

vas m. I a *vās* Leks. ’fång’; *ha’lrvās* ’fång halm’; *hō’vās* ’fång hö’. Jfr *knippa*! f., bet. 1; *vams*; *vase*, bet. 6 a; *vändla* f.

vas n. II *wās* Våmh. ’säd med dålig kärna’. **Syn.:** *lättkorn*; *slösäd* m.fl.

vasa^I sv. v. 1. *wā*’*sā* Älvd. Våmh. *wā*’*sā* vMora Orsa °*wāsā* (pres. °*wās*sār) Ve. *vā*’*sā* Soll. *vā*’*sa* Leks. *vā*’*sa* Bju. °*vasa* Ål *vā*’*ss* Äpp. Mal.; pres. °*wās*är Bon. °*vās*är öMora. **1.** ’vara fullt av, vimla, myllra’ Älvd. Våmh. Ve. *e wā*’*sär i k*’*sum* Älvd. ’det vimlar av löss’. **Syn.:** *krä*ka, bet. 3; *putta*, bet. 2; *vavla*, bet. 3, m.fl. **2.** ’prassla, knastra, knaka’ Älvd. Bon. vMora Soll. *ä wā*’*sär i rā*’*jsi* vMora ’det hörs ett prasslande ljud i skogen’. Jfr *frasa*; *knaka*, bet. 1; *knast*ra; *knega*^{II}; *knärpa*, bet. 2; *susa*; *tossa*, bet. 1; *tråsa*, bet. 1; *tvasa*, bet. 1, m.fl. **3.** ’susa, porla, brusa, dåna’ Våmh. Bon. öMora Bju. Ål; °*ä s* *myttji vatt* *ti bättjän s* *ä vasä alliles vād* *li* Ål ’det är så mycket vatten i bäcken så att det brusar alldeles väldigt’. Jfr *brusa*, bet. 1; *pirla*; *susa*; *svena*; *tossa*, bet. 1, m.fl. **4.** ’rasa (om exv. hö)’ Orsa. Jfr *rassla*, bet. 1. **5.** ’vada, pulsa (i exv. snö, högt gräs)’ Leks. Äpp. *gå å vā*’*sa* Leks. ’gå och vada (i högt gräs)’. **Syn.:** *pulsa*^{II}; *vada*, bet. 1, m.fl. **6.** ’ta med fulla händer och ösa’ Mal. **Syn.:** *göpna*. — **Särsk. förb.** (i hop:) *vās-ihō’p* Leks. ’vårdslöst bunta ihop, göra ett fång’; (utav:) *dsm va*’*tt ful vās-s-tā’ dsm n* Äpp. ’de måste väl rengöra dem (tallrikarna) nödortfigt’.

vasa^{II} sv. v. 1. °*wāsā* Bon. *vās* - Jä.; pret. *wā*’*sād*

Våmh. (jfr vase) 'bearbeta (golv)bjälke med huggverktyg' (t.ex. om att forma stock till bjälke; jfr ÖDB III 128); *wā'sād fe ā'sim* Våmh. 'högg ur för åsen'; *°wāsā ī'ē'lnär* Bon. 'planhugga golvplankor'. — **Särsk. förb.** (ned:) *vāsš-nē'stš'kkar* Jä. 'foga in brotiljorna i brobjälkarna genom att hugga ur dem'. Jfr broteln; vase, bet. 3.

vase m. IV ~ III a *wā'si* Älvd. Våmh. *wā'så ~ wa'si* vMora *vasi'* öMora *wā'så* Ve. *vā'så ~ va'si* Soll. *wāsi* Orsa *wā'se* Ore *vā'si* Bo. *vā'si* Rättv. *vā'sa* Leks. ~ *vā'sa* Ål *°vasa* Bju. *vā'sa* Ga. *vā'sš* Nås Äpp. Mal.; pl. *°wāsir* Bon. *°vasär* Dju. **1.** 'underlagsbjälke i golv' (jfr ÖDB III 127) Våmh. Mora Ve. Soll. Ore Bo. Rättv. Leks. Ål Dju. Ga. Nås. Jfr golv-, mellan-, teln-. **2.** 'takbjälke' Mora Soll. Leks. Bju. Ga. Nås. Jfr källar-, skull-, tak-. **3.** 'brobjälke' Älvd. Våmh. Mora Ore Bo. Ål Äpp. Mal. *brō'vāsš* Äpp. 'dets.'. Jfr bro-. **4.** 'stock i underlag till mila' (jfr ÖDB I 519) Bon. Orsa Bo. Jfr underlagna. **5.** 'av löv och vidjor tillverkad matta som till midsommaren lades framför förstugubron' Bo. Jfr löv-. **Syn.:** lövmatta m.fl. **6. a.** '(liten) höttapp' Nås. Jfr tjäst, bet. 1 (slutet); vams; vas m. **b.** 'tuss av urkammat hår' Äpp. *nō kanhānda je a kamm-bštj' mä en rikkte vā'sš* 'nu har jag kanske kammat ur mig en riktig vase'. **Syn.:** lusvase, bet. 1. **7.** (överfört om person:) *°uken wase* vMora 'en sådan tjock person'; *jän fā'ur va'si* Soll. 'en bastant (tjock) karl' (jfr ful, bet. 3). Jfr gränja, ssg; lat-, lus-, bet. 2-3, pojke.

vasig adj. I *wā'sun* vMora. **1.** 'lös (om väv)'. Jfr glesig, bet. 1; vaslig, bet. 1. **2.** 'otymplig (t.ex. i fråga om hur man är klädd)'. Jfr pyltig, bet. 2; vaslig, bet. 2, m.fl.

vask m. I b *wassk* Älvd. *vassk* Soll. **1.** 'liten och ynkelig varelse' Älvd. *bē'fū'tawassk* 'liten pojke som går barfota'; *nā'kugwassk* 'naken el. halvklädd pojke' (jfr nakigbise); *snō'rwassk* 'snorig pojke' (jfr snorbock, bet. 2). Jfr lort, ssg; lus, ssg; vant, bet. 3; pojke-. **2.** 'sölkorv' Soll. **Syn.:** söl m.fl.

vask n. I b *vassk* Soll. 'skräp'. Jfr fnask n., bet. 1 a; rask¹, bet. 1; skrap, bet. 2, m.fl.

vaska¹ sv. v. 1. *vask-* öMora *wa'sska* Ve.; pret.

°vassk Mal.; imper. *°vask* Ore 'tvätta (utan gnuggning); skölja upp'; *vask ä öjti vatn' å stjljā'* öMora 'tvätta det i vattnet och skölja'; (pass.:) *ä tok int te gnukā, ä ska wa'sskes bara* Ve. 'det tål inte att gnugga, det ska bara vaskas'. Jfr tvätta.

vaska^{II} sv. v. 1. *wa'sska* Älvd. *va'sska* Soll. *wassk-* Ore *°vasska* Bo. **1.** 'vandra, traska' Älvd. Bo. *°e du utš å vasskør* Bo. 'är du ute och traskar?'. Jfr pjalla, bet. 1; ralta, bet. 1; taska; tralla^{II}; vagg, bet. 1. **2.** 'söla, dröja' Soll. **Syn.:** sovla^{II} m.fl. — **P. pres.:** *an kām fil wa'sskend sē' nosn* Älvd. 'han kom väl gående sedan någon gång (och såg ynkelig ut)'. — **Särsk. förb.** (a v:) 'bege sig långsamt iväg' öMora Ore; *i vaskē-ā'v nā'rdivi'r* öMora 'jag traskade iväg nordöver'. Jfr pjalta av; skrida å; tafsa av; tavla av.

vaskig adj. I *wa'sskug* Älvd. *wa'sskön* Orsa. **1.** 'ömkelig, som ser ynkelig ut' Älvd. Jfr stackarslig; tvaslig, bet. 1; uslig, bet. 1; vesäll, bet. 1; vesällsklig. **2.** 'långsam (av sig)' Orsa. Jfr pallrig, bet. 1; pinglig; skrodig, bet. 2; vaslig, bet. 2, m.fl.

vaslig adj. I *wā'sulin* ~ *wa'sulin* Orsa. **1.** 'icke fast el. kompakt'. Jfr vasig, bet. 1. **2.** 'långsam av sig, stillsam, senfärdig, slö, klumpig, otymplig'; *wa'sulen i klā'duma* 'klumpig i (de för stora) kläderna' (jfr pyltig, bet. 2); *wā'sulin um ne'vā* 'klumpig i händerna (om person med feta (svullna?) händer)'. Jfr dragsig; klumsig, bet. 2; masa, avl. adj.; pinglig; seglig; svaddig, bet. 1-2; truger, bet. 1; tunglig¹, bet. 1; vasig, bet. 2; vaskig, bet. 2, m.fl.

vass m. I a *wass* Våmh. vMora *vass* öMora Rättv. Silj. Leks. Ål Dju. Ga. Mock. Flo. Nås Jä. Äpp. *vass* Mal. ÖVd. 'växt med stråform som i täta bestånd växer i vatten el. på fuktig mark, särskilt i fråga om bladvass, *Phragmites australis*, men även säv, *Scirpus lacustris*, (i Ål) el. sjöfräken, *Equisetum fluviatile*, (i bl.a. Ga. Mock. Flo. Mal.); *llā va'ssñ tā st'ill min* öMora 'slå vass att ge korna till foder'. Jfr färn-, lom-, luden-, rör-, sjö-, sken-. Jfr färna; rör; säv f.; vat-tuskäfte m.fl.

vass adj. I *wass* Älvd. Våmh. vMora Ve. Orsa Ore *vass* Soll. Leks. Bju. Ål Dju. Ga. Jä. Äpp. *gvass*

Nås *vass* Mal. Tra. *gvass* Li.; pl. *°wassa* Bon. **1.** 'som har skärpa, vass, skarp, försedd med vass udd el. spets' allm. *e i so wa'sst, we'kksend* Våmh. 'nymånen är så vass (spetsig i ändarna)' (jfr växande); *° i wass, kwenni* Våmh. 'kvarnen skär bra'; *va'ssäst kni'vän* Ål 'vassaste kniven'; *°ig a nywassa springsku'nä* Bon. 'jag har nyslipade skridskor (eg. springskorna)'. Jfr udd-. **Syn.:** skarp, bet. 1. **2.** (bildl.:) *wa'ss i ò'gum* Älvd. 'vassögd'; *wa'ss å pä'rur* Älvd. 'glupsk i fråga om potatis' (jfr nedan, ssg; s l u k a, p. pres., bet. 1–2); *wa'ss i k'a'jve* Älvd. 'illamående'; *wa'sst i we'dri* Orsa 'bitande (om väder)'; *jä'rnon ä va'ssö* Leks. 'stjämorna lyser starkt'; *va ä nokk väl, hänn ē ä fär vass* Mal. 'var det (mjölet) tillräckligt (malet) eller är det för vasst?'; (n.; adv.:) *ä blä's s s gva'sst* Li. 'det blåser så bitande kallt'; *an ö'k s s gva'sst s s* Li. 'han åkte så fort så'. Jfr skarp, bet. 6. **3.** (n.; substantiverat:) 'vasst föremål som kreatur råkat svälja' Mora Leks. Bju. Ål Jä. Äpp. Mal. ÖVd. *an a fäjd-ī' si no wa'sst* vMora 'han (kalven) har fått i sig något vasst föremål'; *em däm a fått vasst s s s'g vi att däm bö'gfbv* Äpp. 'om de har fått i sig ett vasst föremål så säger vi att de bogskälver' (jfr bogskälva v.). — **Ssg:** *pā'wass* Älvd. 'duktig att äta potatis' (jfr ovan, bet. 2).

vass-biten adj. IV *wa'ssbitin* Älvd. 'som utdelar smärtande styng (om exv. knott)'. Se svedmygg.

vass-borr m. I a *gva'ssbör* Li. *va'ssbör* Tra. 'stämjärn'. **Syn.:** huggjärn, bet. 1, m.fl.

vassel f. I a *wa.ll* Älvd. Våmh. Mora *wa.ll(l)* Ve. Orsa *vø'.ll* Nås *va'.ll* Äpp. *väl* Mal. *vø'll* ÖVd. '(större) bäck'; *ie wa'.ll gö' dā'r* Våmh. 'en större bäck rinner där'; *ä ē' ful int s s pass stöt-s s ä ē nro väl i'nt* Mal. 'det är väl inte så pass stort så att det är en vassel inte'. Jfr bäck, bet. 1.

vassera, vasseratre, vasserakodö (o.likn.) interj. *wa'ssera ~ wertisē'ðä* Våmh. *värtisä'* vMora *wa'ssera ~ wassärra ~ wassärradō'n* Ve. *va'ssärra ~ va'ssärratrī' ~ vass ~ vä'rri ~ vä'rri* Soll. *va'llaratrī' ~ va'llaratrī'* Orsa *°wassara ~ °wassaratri ~ °wasskonta ~ °wasskona* Ore *°väsara ~ °väsaratre ~ va'sskana ~ °vasskanatre ~ °varrtätä ~ °varrtä ~ °varrtädon ~ °vasskana-*

don Bo. *va'sskanatrē* Bi. *va'rrtätä ~ va'sskana* Rättv. *va'rrtä* Leks. *°vassara ~ °vassaratre ~ °vassstre ~ °vaskanadon ~ °vartädon ~ °vartika* Bju. *°vasskannatre ~ °vassarrka ~ °vattä* Dju. *vasska'nna ~ vasska'nnatrē* Ga. *°vasskandatre* Mock. *vaska'ndatrē ~ vaša'rrakotrē' ~ vaše'tta ~ vašettakådō'* Flo. *vassē'rra ~ vassa'rra ~ vassē'rrakodō' ~ vassa'rrakodō' ~ °vassandera ~ °vassandäkodö ~ °valandakodö* Nås *vasä'rrakotrē'* Jä. *vaska'nndätrē' ~ va'(r)skodō'n* Äpp. *vasä'rra ~ vasä'rratrī' ~ va'ssärratrī' ~ vaska'ndratrī' ~ vassä'rratrī'ssan ~ vasä'rradō* Mal. *va'ssaratrī' ~ va'sskantrī' ~ va'sskandetrī'* *va'ssaradä'* Li. (för att uttrycka bekräftelse, glädje, förvåning, förskräckelse m.m.): *näj wa'ssera* Ve. 'nej visst inte!'; *va'rrtätä tokin kär* Rättv. 'herregud, en sådan karl!'; *vassē'rrakodō' hön sä'g du* Nås 'vad i all världen säger du!'; *jä vasä'rrakotrē', ska-nt je hä' jä'rø* Jä. 'ja sannerligen, ska inte jag göra det!'.
vass-gevär n. I a *°vassjevär* Dju. *va'ssjevär* Flo. 'eggverktyg (kniv, sax m.m.)'.
vass-hö n. V *gva'sshäj* Li. 'hö som låg närmast under det översta, täckande höet i myrhässja'.
vassla m. III a ~ f. IV a *wa'.llla* (best. *wa'.lllŋ*) vMora *wa'.ll* (best. *wa'.lllŋ*) Ve. *va'ssla* Ål *va'.llla* Ga. ~ *va'sla* Jä. *°vassla* Mock. *va'.llla* Mal. *va'ssle ~ va'.llle* (best. *va'.lllŋ*) Li. 'ostvassla' (jfr ÖDB III 350). Jfr glotte, bet. 1; glotter, bet. 1. **Syn.:** mesa, bet. 1.

vassla f. IV a *wa'.llla* Våmh. = vassel; *dī'm a tajð wa'tne frå niði wa'.lllŋ* 'de har hämtat vatten nerifrån bäcken'.

vass-pipa f. IV a *va'sspīpa* Leks. *°vasspipa* Nås *va'sspīpa* Mal. 'låtpipa gjord av ett vassrör' (jfr ÖDB I 321). Jfr skvättpipa, bet. 2. **Syn.:** nuna, bet. 1, m.fl.

vass-ris n. I a *gva'ssrīs* Li. *va'ssrīs* Tra. 'ros, t.ex. kanelros, nyponros, stenros'. Jfr vassrisbuske m.fl.

vassris-buske m. III a *gva'ssrīsbsstje* Li. 'nyponbuske'. Jfr vassris. **Syn.:** törn-, törnros-buske; vassris-skog.

vassris-bär n. II *gva'ssrīsbar* Li. 'nypon'. **Syn.:** törn-bär, -knapp.

vassris-skog m. I c *gva'ssrīsškög* Li. = vassrisbuske.

vass-rör n. I a *va'ssrör* Jä. 'vassrör'. Jfr rörpipa, bet. 2, m.fl.

vass-skodd adj. I *va'sskodd* Ve. *wa'sskodd* Ore 'som har nya el. omsmidna skor, nyskodd (om häst)'. Jfr skämd-, slö-skodd.

vass-stingsel f. *vasstingsel* öMora 'tistel'. Jfr stingel, bet. 1, m.fl.

vasst oböjl. n., se vass, bet. 3.

vas-sten m. I a *våståstēn* öMora *vå'sstēn* Leks. *vå'stēn* Ål 'sten som tjänade som underlag för golvbjälkarna'. Jfr knutsten.

vasulig adj., se vaslig.

vat adj. II *wāt* Våmh. *vāt* Bo. Rättv.; kompar. *wä'tär* Älvd. *wä'tära* Våmh.; superl. *wä'täst* Älvd. *wä'täst* Våmh. **1.** 'duktig, rask; duglig' Älvd. Våmh. Jfr färm; häftig, bet. 2 a; häv, bet. 1; snäll, bet. 1; strid, bet. 2 a; vatig; vidför(d), bet. 2, m.fl. **2. a.** 'mild, snäll, smeksam' Bo. Rättv. *e du så vä't nu'* Bo. 'är du så smeksam nu'; *o e så vä't ma kū'nom* Rättv. 'hon är så snäll med korna'. Jfr frak, bet. 1; mjuklig, bet. 2; snäll, bet. 4 a; älsken. **Syn.:** dann, bet. 1. **b.** (n. :) 'kärt (mellan två personer)' Bo. Rättv. *e e så vä't mila däm* Rättv. 'det är så kärt mellan dem, de är så kära i varandra'. Jfr grym, bet. 5; ograntåt, bet. 5. **Syn.:** dann, bet. 2; fält, bet. 2.

vatas v. dep. *°vatas* Rättv. 'kela, kramas'; *°kom sku vi vatas* 'kom ska vi kela (kramas)'. Jfr kela m.fl.

vatheten f. I a best. *wä'tēti* Våmh. Bon. (i uttr. för förargelse:) *e wā fel wä'tēti* Våmh. Bon. 'det var väl tusan!'. Jfr smetade; ture, bet. 2, m.fl.

vatig adj. I *gwä'tug* Älvd. '(alldeles särskilt) duktig'; *gwä'tug o'gg t'imbred* 'särdeles duktig att hugga timmer'. Jfr vat, bet. 1, m.fl.

vatten n. I d *wa'ttṅ* Älvd. Våmh. Bon. Orsa *wä'tṅ* ~ *wa'ttṅ* ~ *vä'tṅ* ~ *va'ttṅ* Mora *wä'tṅ* Ve. Ore *vä'tṅ* Soll. *vä'tṅ* Bo. ~ *vä'ṅ* Rättv. *va'ttṅ* Leks. Ål Dju. Ga. Flo. Nås Mal. *°vattṅ* Bju. *va'ttṅ* Jä. Äpp. *vann* ÖVd.; best. *va'ttnä* Silj. **1.** 'vatten; vattenhaltig el. vattenliknande vätska' allm. *eð a ga'j fö wa'ttneð* Våmh. 'det har gått med vattenkraft'; *ti tjärṅ å dra va'ttṅ* Leks. 'till tjärnen och hämta hem vatten'; *sūt va'nn frō mā'om* Li. 'surt vatten från magen' (jfr vattulöp); *ko'lldwattneð* Älvd. 'kallt vatten'; *°tjō'twatn* Ve. 'köttspad använt till att koka soppa av'; *°kalltjällvattṅ* Jä.

'vatten ur naturliga källor'; (med avseende på ombyte av vatten:) *åj, va va'ttnar jä valta hä'* Leks. 'oj, så många vattenombyten jag måste ha'. Jfr bärda, ssgr; bak-, bet-, borrh-, bräd-sel-, dag-, damm-, deg-, dropp-, död-, eld-, fet-, fisk-, fiske-, flod-, flott-, flåd-, flöd-, flöt-, gnugg-, grund-, gröt-, hack-, humle-, härd-, järn-, kall-, kvarn-, kärll-, käs-, led-, lugn-, lygn-, lådigs-, lög-, löpar(s)-, mal-, malder-, malm-, malmvred-, mat-, mot-, ren-, råd-, seg-, skinn-, skyl-, skäll(er)-, smält-, smör-, spräng-, sved-, såd-, tjär-, tvätt-, tvätt-, vattna-, vred-, vredg-, vår-, ögon-, överfalls-. **2.** 'större vattensamling (sjö, å m.m.)' Mora Ve. Soll. Nås; *tā däm yvir va'ttnä* öMora 'ta (föra) dem över vattnet'; *dō'mda va'tni ku'må-iop uti sjo'm* Soll. 'de där vattendragen sammanflyter i sjön'; *nō'rälṅst va'ttnä* Nås 'det nordligaste vattnet' (jfr nordlängst). **3.** 'fostervatten hos människa' Mal. **4.** 'soppa bestående av kokt vatten, kålrötter och klimpar' Bon. Jfr såd n. m.fl.

vatten-bryn n. I a *va'ttṅbrīn* Nås 'vattenbryn'. **Syn.:** vattu-bryn, -kant, bet. 1.

vatten-fall n. I a *va'ttṅfall* Ga. 'vattenfall'. **Syn.:** fall, bet. 2; vattufall.

vattig adj. I *va'ttu* Li. **1.** 'vattmig, vattensjuk'; *o va'tt-ṣṣ va'ttu å u'ssel oda pä'rhakka si o add t'nnst-ṣ'pp* 'det blev så vattmigt och eländigt det där potatismoset sedan det hade tinat upp'. Jfr blöt, bet. 2; sur, bet. 2. **Syn.:** vattmig. **2.** 'med mycket (el. högt) vatten'; *ä vä fer va'ttut; dem dō'ggd int te gā'ivi ona* 'det var för mycket vatten; de kunde inte gå över ån'.

vattna sv. v. 1. *wa'ttṅ* Älvd. Våmh. Orsa *°vattṅ* Bon. *wa'tṅ* vMora *vatna'* ~ *vatṅ* öMora *wä'tṅ* Ve. *vä'tṅ* Soll. *wä'tna* Ore *va'tṅ* ~ *vä'tna* Leks. *°vattṅ* ~ *°vātṅ* ~ *°vātna* Bju. *vä'tna* ~ *va'ttṅna* Ål *vä'tna* Dju. *va'ttṅna* Ga. *vä'tṅna* Flo. *va'ttṅna* Nås *va'ttṅ*-Jä. Äpp. *vä'tṅna* Mal. *va'nna* ÖVd. 'vattna, ge vatten'; *du ska wa'ttṅ dji'tum o ta'kkum* Våmh. 'du ska ge getterna och fåren vatten' (jfr tacka f., bet. 1); *do ska wä'tṅ b'ro'mmon* Ore 'du ska vattna krukväxterna'. — **P. pret.:** 'ja ha övatna Dju. 'jag har inte gett kreaturen vatten (ännu)'. — **Dep.:** 'bildas saliv, sårvätska m.m.' Älvd. vMora; *ä wa'ttnäs i mu'nnim* vMora 'det

vattnas i munnen'. — **Särsk. förb.** (upp:) 'komma upp vatten (på is el. snö på sjö el. myr)' Älvd. vMora Ve. Ore Mal. *ä a birt-å watn-u'pp* Ve. 'det har börjat komma upp vatten (på sjöns is)'; *fö'gan vattn-øpp* Mal. 'sjöarna går upp'. Jfr uppståpe. **Syn.:** vattna uppå; (uppå:) = vattna upp Älvd. *dar eð a wattnað-u'ppå i'num tē'nn eld sjū'* 'då vatten har flutit upp på isen på en tjärn eller sjö'; (ur:) *°wattn-yr solltä* Bon. 'vattna ur saltet'. **Syn.:** vattudraga.

vattna-ställe n. III *°vānställä* Ål 'ställe längs färdväg där man vattnade hästar'. Jfr vattu-låda, -lår, -ställe.

vattna-vatten n. I d *°vatnvatn* Bju.; best. *vā'tnyvatnä* Leks. 'vatten till kreaturen'.

vattnig adj. I *wā'tnug* Älvd. *wattnun* vMora *vā'tnug* Leks. *vā'tnu* Nås *vā'tnu* Mal.; n. *vattu'nt* öMora *wā'tnot* Ve. *wattnut* Orsa = vattig, bet. 1; *ä will wā so wā'tnot dān* Ve. 'det brukar vara så vattensjukt där' (jfr vilja v., bet. 2). Jfr sur, bet. 2; surlänt m.fl.

vattshammars-lie m.; pl. *vā'sshammošjāer* Tra. 'lie smidd med vattuhammare'. **Syn.:** vattuhammarslie.

vattu-alder f. I d *vā'tuālder* Soll. 'klibbal, Alnus glutinosa'. **Syn.:** bad-, get-, svart-alder.

vattu-arm m. I a *wā'tuarm* Älvd. *vā'ttuarm* öMora *wā'tuarm* Ve. *wā'tuarm* Orsa *vā'ttarm* Ål Dju. Ga. Flo. Nås Jä. Äpp. *vā'ttuarm* Li. 'langningskedja av hinkar med vatten (vid eldsvåda)'. Jfr skallarm.

vattu-arv(e) m. ~ f. *wā'tuarrbä* Våmh. *vā'tuarrv* ~ *wā'tuarrv* Ve. *wā'toharrvä* Ore *vā'tuarrv* Bo. *vā'tuarrv* Rättv. *vā'tuarrv* Silj. Ål *°vattarrv* Bju. *vā'ttarrva* Dju. Mock. *°vattarrva* Ga. *vā'ttarrvä* Flo. Äpp. *vā'ttarrv* Nås *vā'tuarrva* Mal. *vā'ttuarrve* ÖVd.; best. *wā'tuarrwan* ~ *wā'tuarrwan* vMora *wā'tuarrven* Orsa. **1.** 'våtarv, Stellaria media' Våmh. vMora Ve. Orsa Ore Silj. Bju. Ål Flo. Äpp. Mal. ÖVd. Jfr arve; nate; nåte. **Syn.:** röt-, rötsel-tada. **2.** 'åkerspärgel, Spergula arvensis, hönsarv, Cerastium fontanum, och andra liknande växter' Rättv. Bju. Dju. Ga. Mock. Jfr arve; nate; nåte.

vattu-band n. I a *watubānd* Älvd. *wā'tubānd* vMora Ve. *vātu'band* öMora *°vatuband* Bo. Mal. 'stenhäll som murats in i skorsten strax

ovan yttertaket för att den med sina skärmlikt utskjutande kanter ska hindra regnvatten att rinna ned i stugan' (jfr ÖDB III 176). **Syn.:** skruvshäll; vattubandshäll(a); vattubord; vattu-, vattubords-hälla.

vattubands-häll(a) f. III ~ IV a *wā'tubandsell* vMora *vā'ttubāndshälla* Mal. *vā'ttubašhälla* Tra. = föreg. (jfr ÖDB III 171 f.).

vattu-björn m. I a *vātu'björn* öMora 'ett slags fordon att transportera vatten på'. Jfr stenbjörn (med ill.); vattudraga (med ill.).

vattu-blandad adj. I *vā'ttblkanda* Nås 'utspädd med vatten'.

vattu-ble(d)ja f. V *vā'ttblkīdu* Jä. 'drivblad på skovelhjul i vattenkvarn'. **Syn.:** ble(d)ja; skovla, bet. 2, m.fl.

vattu-blomma m. III a *wā'tublkyōma* Våmh. *wā'tublkyōmm* vMora *wā'tublkyōm* Ve. *vā'tublkyōm* Soll.; best. *°wātublkyōmmen* Bon.; pl. *vā'ttublkyōmør* Leks. **1.** 'kabbleka, Caltha palustris' Våmh. vMora Soll. Leks. **Syn.:** bäckblomma; kärr-, sår-toppa; vattublomster m.fl. **2.** 'blomning på vatten (om våren)' Bon. Ve. Soll.

vattu-blomster n. I a *wā'tublōmster* Orsa = föreg., bet. 1.

vattu-blåsa f. IV a *vā'tublåsa* Rättv. *vā'ttublåsa* Tra.; best. *wā'tublåså* Våmh. **1.** 'vattenfylld del av fosterhinnan som först tränger fram vid kalvningen (och kan uppfattas som en blåsa)' Tra. **Syn.:** fot-blåsa, -blåsa; vattu-kalv, bet. 2, -koppe. **2.** 'bubbla' Rättv. Jfr vattubölja.

vattu-bläst m. I a *vā'ttblässt* Äpp. 'bläst som anses förebåda regn'; *hä blās vā'ttblässt säj vi dā vi ju'ssøm a marrk ā hä ska vār räjn* 'det blåser vattubläst säger vi när vi liksom har förebud av att det ska bli regn' (jfr mark n., bet. 2). Jfr vattusvalka f. och v.

vattu-blött adj. I *wā'tublätt* Våmh. *°vattblött* Dju. 'nerblött med vatten; uppblött av vatten'. Jfr vattubulen, bet. 4, m.fl.

vattu-bol n. I a *wā'tubōl* Älvd. *vā'ttubōl* Mal. *°vattubol* Tra. **1.** 'vattentillgång' Älvd. Mal. *e wā dā'kit wā'tubōl dā'r* Älvd. 'det var dålig vattentillgång där'. **Syn.:** vattudräkt. **2.** 'ställe (källa) där man tar vatten för en gårds behov' allm.

vattu-bord n. *vā'ttubōl* Tra. = vattuband.

vattubords-hälla f. IV a *va'ttuboshälla* Tra. = vattuband.

vattu-brunn m. I a *va'ttubrønn* Tra. **1.** 'brunn'. **2.** 'vak som man huggit upp för att få vatten'; *vät'tje-s'pp äjn va'ttubrønn* 'hugga upp en vak'.

Syn.: vattuhål.

vattu-bryn n. I a *wä'tubrån* Älvd. *va'tubröjn* öMora *wä'tubrîn* Ve. *wa'tubrajn* öOrsa; best. dat. *vatü'bröjini* öMora = vattenbryn; *ju'sst upi wä'tubrîni* Ve. 'just i vattenbrynet'.

vattu-bråde n. *wa'tubräd* vMora *va'ttubrã* Mal. 'bråde till skydd för vindskiva'.

vattu-bulen adj. III *vatubulîn* Bo. *va'ttubulîn* Leks. *va'ttubûlîn* Mock. *va'ttubûlîn* Mal.; n. *vatubuli* Ål (jfr *bulna*, bet. 1). **1.** 'uppsvälld av väta (om exv. trä, säd)' Bo. Leks. *rš'jøn ä va'ttubûlîn* Leks. 'rågen är uppsvälld av väta'.

Syn.: vattu-bulgen, -bulnad. **2.** 'stinn av att ha druckit för mycket vatten' Leks. *drick int sš myttji, du kan bi vattubulîn* Leks. 'drick inte så mycket, du blir alldeles full av vatten'. Jfr vattubälg. **3.** (med syftning på vattenfyllda moln:) *ä si sš vattubuli ut idag* Ål 'det ser ut att vara risk för regn idag'. **4.** 'vattendränkt, in-dränkt med vatten' Mock. Mal. *klã'a e va'ttubûli* Mal. 'kläderna är indränkta med vatten'. Jfr vattu-blött, -bål, -dränkt, -stinn.

vattu-bulgen adj. III *wä'tuböin* Ve. *wa'tuböjin* Orsa (jfr *bulgna*) = föreg., bet. 1.

vattu-bulnad adj. I *wä'tubölna* Ve. = vattubulen, bet. 1.

vattu-but m. I a *va'tubutt* öMora *va'ttbutt* Dju. 'ämbar att transportera vatten i'. Jfr vattu-kar, bet. 1, -plutt, -så.

vattu-bytta f. IV a *watubytt(a)* Älvd. *wä'tubytta* Våmh. *wa'tubytt* vMora *va'tubitta* (ack. *vatü'bító*) öMora *wä'töbitta* Ve. *vä'tubytt* Soll. *vatubitta* Bo. *va'tubitta* Bi. *vatubytta* Bju. *va'ttbytta* Ål *va'ttbytta* Dju. Ga. Mock. Nås *va'ttbytta* Äpp. *va'ttubötta* Mal. *va'ttubetta* ÖVd.; ack. *wa'tubittu* Orsa 'vattenbytta' (jfr ÖDB II 64).

vattubytt-fot m. VI *vatubittfot* Bo. 'träkors på vilket vattenämbaret stod inne i stugan'.

vattu-bål adj. I *va'ttubšk* Li. (jfr *bål* adj.) 'uppfyllt med vatten, starkt vattenhaltig'. Jfr vattubulen, bet. 4, m.fl.

vattu-båra f. IV a *va'ttubåra* Mal. **1.** 'ok att bära

vattenbytta med'. **Syn.:** båra, bet. 4; vattu-båra, -hängsel, -mes, -ok, -sadel, -sele m.fl. **2.** 'omgång vatten'; *gakk-ät't e va'ttubåra* 'gå efter vatten en vända'. **Syn.:** vattu-fora, -forda, -färd, bet. 2.

vattu-bälg m. *va'ttbälg* Äpp. 'buk (på exv. kalv) som svällt upp av mycket vattendrickande'. Jfr vattubulen, bet. 2; vattukalv, bet. 3.

vattu-bänk m. I b *vä'tubänk* Bo. Bi. 'bänk el. lår i stugan där vattenbyttorna placerades'.

vattu-båra f. V *wä'töbjerö* Ve. = vattubåra, bet. 1.

vattu-bölja f. IV a *va'tubölja* öMora *wä'tubölja* Ve. (jfr *bölja*, bet. 1) 'luftblåsa som stiger upp i vattnet i exv. tjärn, vattenbubbla'. Jfr vattublåsa, bet. 2.

vattu-doppa f. IV a *va'ttudšppa* Mal. 'doppsås av vatten, flott och ev. vetemjöl' (jfr ÖDB III 492). Jfr *doppa*^{II}, bet. 1; mjölkdoppa.

vattu-drag n. II *wä'tudræg* Ve. *vatudrag* Soll. *va'ttadræg* Ål *va'ttudræg* Mal. Tra.; pl. *vattdragär* Dju. '(större el. mindre) vattendrag'.

vattu-draga f. V *watudragu* Ve. *vattudragu* Mal. *va'ttudrâu* Li. 'kälke för vattentransport (med fyra upprättstående stakar mellan vilka vattensån placerades)' (se ill.). Jfr vattu-björn, -kälke, -med(e). **Syn.:** vattu-drög, -dröja.

vattu-draga st. v. *wä'tudrågå* Älvd. *va'ttudrã* Mal. 'urlaka genom att (under viss tid) låta ligga i vatten'; *va'ttudrã tsöt'tä* Mal. 'laka ur saltet ur köttet'. Jfr *vattulöpa* sv. v. m.fl. **Syn.:** vattna ur.

vattu-dropp m. II *vatü'drup* öMora *va'ttudrûp* Mal. 'liten vattenskvätt'. **Syn.:** vattu-dröp, -tår.

vattu-droppe m. IV *wä'tudrupi* Älvd. *wa'tudrupi* Orsa *va'ttudrãppš* Mal. *va'ttudruppi* Li. 'vattendroppe'.

vattudropp-rätt adj. I *wä'tudruprett* Älvd. (jfr *rätt* adj., bet. 1) 'vertikal'.

vattu-dryck m. I b *wa'tudrikk* Ve. *va'ttudrekk* Li. 'omgång vatten att dricka'; *ä gã int a'n nã' äjn va'ttudrekk tu äjn bã'kk äjn ga'ng nã' mã'jr* Li. 'man kan inte ens ta sig en klunk vatten ur en bäck numera'; (i skämtsamt jämförelse:) *ä e dã-nt jen watudrik ädan mot ä e nã'* Ve. 'det där är då ingenting mot (hur) det är nu'.

vattu-dräkt f. *va`ttudräkt ~ va`ttträkt* Leks. = vattubol, bet. 1.

vattu-dränkt adj. *vä`tudräjnt vÄlvd.* 'genomdränkt av vatten'. Jfr vattubulen, bet. 4, m.fl. **Syn.:** vattufull.

vattu-drög f. I c *vä`tudrög* Soll. *va`ttudrög* Leks. Mal. *va`ttdrög* Ga. = vattudraga (se ill.; jfr ÖDB I 293).

vattu-dröja f. IV a *va`ttudräja* Li. = vattudraga.

vattu-dröp m. I a *wä`tudröp* Älvd. = vattudropp.

vattu-dulp m. I a *°vattudulp* Tra. 'liten vattensamling utan avlopp'. Jfr vattulok.

vattu-dvärg m. I b *va`ttutvärg* Li. 'skräddare, vattenlöpare'. **Syn.:** vattukrank.

vattu-el f. I a *va`ttuēk* Tra. 'vattenränna i takbräde'. Jfr el. **Syn.:** bräd-, vattu-rand, bet. 2; vatturänna, bet. 1.

vattu-fall n. I a *wä`tufoll* Älvd. *wä`tuföll* sVe. *wä`tuföll* Orsa *watoföll* Ore *°vattfall* Nås *va`tuföll* Tra. = vattenfall.

vattu-falla f. IV a *wä`tufolla* Våmh. *wä`tufäll* vMora *va`tufälla* öMora *°watufälla* Ve. *vä`tufäll* Soll. *wa`tufälla* Orsa *va`ttufäla* Mal. 'rättfälla med falllucka och en vattenså under denna' (se ill.; jfr ÖDB I 32, 33). **Syn.:** luckfalla; vattufälla.

vattu-fjäril m. I d ~ a *va`ttufēval* Tra. 'vattenfjäril'.

vattu-flod f. I a *wä`tuflöd* sVe. *°va`tuflö* Li. '(kraftigt) vattenflöde, särskilt vårflod'. Jfr flod; vattuflöd; vårflod m.fl.

vattu-flöd f. I a *wä`tuflröd* Våmh. 'stor vattenmassa'. Jfr flöd; vattuflod m.fl.

vattu-fora f. IV a *wä`tufū`ra* Älvd. *wä`tufū`ra* Bon. *wa`tufor* nVe. *wä`tuföra* sVe. *wa`tuför(a)* Orsa *°vatufora* Bo. *va`ttföra* Ål *°vattföra* Ga. *va`ttföra* Flo. *va`tuföra* Mal.; best. pl. *va`ttforon* Leks. 'så mycket vatten som man kan transportera på en gång (exv. med ett vattenok)'. **Syn.:** vattubåra, bet. 2, m.fl.

vattu-forda f. IV a *va`ttufōka* Mal. ÖVd. (dat. *va`ttufōkēs* Tra.) = vattubåra, bet. 2; *gakk-ät-t-η va`ttufōkēs ā` me'* Tra. 'gå efter en omgång vatten åt mig'.

vattu-full adj. I; n. *wä`tufullt* Ve. *va`tufullt* Soll.

= vattudränkt; *e wä`tufullt ā`ll sta`ss* Ve. 'marken är vattendränkt överallt (efter regnet)'. Jfr vattusjuk.

vattu-fågel m. I d *wä`tufugel* Orsa *va`ttufū`k* Li. 'sjöfågel'.

vattu-får f. II *wa`tuför* Orsa *wä`toför* Ore *va`tufår* Bo. *°vatufår* Silj. *va`ttufēr* Äpp.; best. *va`ttufåra* Mal.; pl. *°watuforer* Ve. *va`tuforär* Soll. *°vattfērēr* Ga. Mock. *°vattufērēr* Jä. 'upplöjd fåra genom vilken regnvatten skulle avledas från åkern' (jfr ÖDB I 381, 382, 394). Jfr örfår.

vattu-fälla f. IV a *°vattfälla* Bju. *°vattufälla* Mal. = vattufälla.

vattu-färd f. I a *wä`tufērd* Våmh. *°vattfär* Dju.; best. *vattufära* Leks. **1.** 'anskaffning av vatten' Leks. *hēr ā` går ma vatufära* 'hur det går med anskaffningen av vatten'. **2.** = vattubåra, bet. 2, Våmh. *i ska e`ttä i`nä wä`tufērd* 'jag ska hämta en omgång vatten'.

vattu-föra sv. v. 3. *°watöfera* Orsa 'forsla vatten på vattumed'.

vattu-glena f. V; pl. *wä`tuglīnūr* Älvd. 'smal ljusning under molnen om kvällen' (ansågs båda regn). Jfr vattu-ljusning, -lysa. **Syn.:** glena.

vattu-glesna f. V *°vattuglīsnu* Leks. 'uppehåll mellan skurarna'.

vattu-gran f. I a *wa`tugrān* Orsa; pl. *vatu`gränär* öMora 'gran som växt på myrartad mark (och därför blivit vattmig i veden)'. Jfr mysttall.

vattu-gryllan f. IV a best. *wä`tugryllā* Älvd. 'fiktivt väsen med vilket barn skrämdes att hålla sig borta från brunn, bäck m.m.'. Jfr brunnguben m.fl. **Syn.:** skinnarbölan m.fl.

vattu-gräs n. II *va`ttgrās* Ga. *va`ttugrās* Mal.; best. *°watugrāsä* vMora 'gräs som växer i vattensjuk terräng, t.ex. vass, fräken, starr'.

vattugräs-slått m. I a *va`ttugrās.slått* Li. 'slättermark på myr el. strandäng på vilken växtligheten underhålls och förbättras genom periodisk överdämning av vatten'. Jfr dämna över. **Syn.:** vattu-sloga, -slått, bet. 2.

vattu-gröt m. I a *va`ttgröt* Leks. Mal. *°vattgröt* Nås *va`ttugrāt* ÖVd. 'gröt kokad på vatten och mjöl'.

vattu-gång m. I b.; best. *va`ttugāin* Li.; best. dat. *°vatugānndjem* vMora. **1.** 'vattnets rinnande,

- ström(mande vatten)' vMora. **2.** 'kvinnligt könsorgan' Li. **Syn.:** skråla m.fl.
- vattu-gård** m. I a *va'ttugār* Li. 'förlängning ut i vatten av gårdsgård mellan ägor'. **Syn.:** furåd; för-hage, bet. 1, -rodgård.
- vattu-gädda** f. IV a *va'ttugädda* öMora 'viss molnformation (i väster) som anses förebåda regn'. Jfr *gädda*, bet. 2; vaturengsel, bet. 2.
- vattu-hake** m. IV *va'tthäkæ* Jä. 'ränna (delvis av stockar) som leder vattnet från dammen till kvarnrännan'. Jfr *vatturänna*.
- vattu-halödda** f. IV a *wä'tuälvåell* Älvd.; pl. *vatu'äråldrur* öMora 'mindre vattensalamander'. **Syn.:** skrattabborre, bet. 1, vattuorm-ödda m.fl.
- vattu-hammare** m. I d *°wätuåmår* vMora *va'ttuhamms^a* Mal. *va'ttuhammor* ÖVd. 'hammare driven med vattenkraft (även som leksak)'.
vattuhammars-lie m. *°vattuhammöslia* Mal.; pl. *va'tthammsrliär* Äpp. = vattshammaralie.
- vattu-hink** m. *vati'iŋk* öMora *vä'tuiŋk* Soll. *va'tthiŋk* Ga. Nås 'vattenhink'.
- vattu-hjul** n. I a *wä'tuŋ^ö* Våmh. *watuŋj^ö* Bon. *°va'tuŋo^r* Soll. *wä'tuŋöl* Orsa *va'ttuŋöl* Leks. Mal. *°vattju^r* Dju. Nås; best. *wa'tuju^ureð* Älvd. 'vattenhjul' (jfr ÖDB III 271, 279).
- vattu-ho** m. V a ~ b *°wätuwu^u* Våmh. *°watoho* Ore *°vattho* Nås *va'ttuhō* Li. 'träho att ha vatten i (invid brunnen)' (jfr ÖDB I 149; II 64, 161).
- vattu-hodd** m. I a *va'tthōdd* Jä. 'vattensork'. **Syn.:** vattu-mus, -utter, -vad, -vand, bet. 1.
- vattu-hus** n. I a *°vatthus* Ga. 'nedre våning i kvarnhus' (jfr ÖDB III 270). Jfr *kvarnhus*, bet. 2; mjölhus. **Syn.:** hjul-, under-hus; vattuhusa.
- vattu-husa** n. IV; best. *°watuåjsa* vMora = föreg.
- vattu-hylla** f. *va'ttuhilla* Tra. 'flat sten som utgjorde droppskydd i skorsten'.
- vattu-hyr** m. I a *wä'tuŋr* Våmh. 'vattenhaltig lös jord (där inget växer)'; *wä'tuŋrŋ stj^öt-upŋr* 'den dåliga fuktiga jorden ligger i dagen'.
- vattu-hål** n. II *wä'tuū^r* Älvd. *°wätuu^r* Bon. *vatu'öl* öMora *°va'tuor* Soll. *°vatthår* Ål *va'tthår* Jä.; best. pl. *va'tthåran* Leks. **1.** 'upptaget hål i isen där man hämtar vatten el. vattnar hästar' Bon. öMora Soll. Ål Jä. **2.** 'vattenfylld grop, öppen brunn' Älvd. Jä.
- vattu-hägg** f. I b *°vätuhägg* Bo. 'olvon, Viburnum opulus'. **Syn.:** vargbuske m.fl.
- vattu-hälla** f. *va'ttuhälla* Li. = vattuband.
- vattu-hängsel** n. I a *wä'tuāŋŋl* Bon. = vattubåra, bet. 1.
- vattu-igla** f. *wä'tuīgla* Orsa 'hästigel'. **Syn.:** häst-, kamp-igel.
- vattu-kalv** m. I a *wa'ttukalv* ~ *va'ttukalv* Ve. *va'ttukalv* Leks. Mal. *va'ttkalv* Flo. *va'ttukälrv* ÖVd.; best. *va'ttukalrvæn* Rättv. *va'ttkalrvæn* Ål. **1.** 'tagelorm, Gordius aquaticus' ÖVd. Jfr *vattuorm*, bet. 2. **Syn.:** tagelmask m.fl. **2.** = vattublåsa, bet. 1 (jfr ÖDB I 279) Ve. Rättv. Leks. Ål Flo. Mal. **3.** (best.:) 'tillstånd man hamnar i om man dricker för mycket vatten om sommaren' Leks. *du drekk sø du kan få va'ttukalrvæn* 'du dricker så du kan få vattukalven'. Jfr *vattubäl* g.
- vattu-kant** m. I a *wä'tukannt* Älvd.; best. *va'ttkanntŋ* Flo. **1.** = vattenbryn Älvd. **2.** 'älvrbrink' Flo. Jfr *älvsdä* ja.
- vattu-kar** n. II *wä'tukār* Älvd. *°wato^rkar* Ore *va'ttukār* Mal. (Y.); best. *va'ttukarä* Leks. **1.** 'kar använt till transport av vatten (även om sådant kar fyllt med vatten)' Älvd. Leks. Mal. (Y.). Jfr *vattu-butt*, -plutt, -så. **2.** 'vattnets djup i brunn' Ore.
- vattu-karl** m. I a *wa'tukall* Ve. *va'tukall* Soll. *°watu^rkall* Orsa. **1.** 'person som fraktar hem vatten' Orsa. **2.** 'vattenkraft' Soll. *vir amm va'tukalln så drar try'sstjän* 'vi har vattenkraft som drar tröskverket'. **3.** 'upprättstående hjulstock med vattenskovlar med vars drivkraft sågbänken i husbehovssåg fördes tillbaka' (jfr ÖDB III 277) Ve.
- vattu-kista** f. IV a *°vattutjessta* Tra. 'träram i botten av brunn'. **Syn.:** brunn(s)kista.
- vattu-kittel** m. I d *°vattjittil* Jä. 'stor kittel av förtent koppar el. mässing vari vattnet inne i stugan förvarades'. Jfr *koppartunna*.
- vattu-klubbe** m. III a *°wätuklubbä* Våmh. 'palt av kornmjöl och vatten' (jfr ÖDB III 464).
- vattu-klöver** m. I d *va'ttuklövär* Leks. *va'ttklövär* Ga. *°vattklövär* Nås 'vattenklöver, Menyanthes trifoliata'. **Syn.:** torskblad, bet. 1, m.fl.
- vattu-knäppa** f. IV a *wä'tuknepp* Älvd. (jfr *knäppa^{III}*, bet. 1) 'ojämnhet (gupp) av stöpis på en isyta'.

vattu-koppe m. III a *wä^htukupp* Älvd. *°wätukupp* Bon. *va^htukupp* öMora *wa^htukupp* Orsa; best. *wa^htkuppän* vMora = vattublåsa, bet. 1 (jfr ÖDB I 279).

vattu-koppor f. IV a pl. *va^httkuppør* Nås *va^httukuppør* Mal. (Y.); best. *va^httkuppo* Flo.; best. dat. *wä^htukuppum* Våmh. 'vattkoppor'; *ē^hri ätä wä^htukuppum* Våmh. 'ärr efter vattkopporna'.

vattu-kors n. ~ m. *°wätukoss* Våmh. Bon. 'trä-kors som placerades i vattenämbaret för att hindra vattnet från att skvalpa över vid transport'. Jfr skvalk-, vattu-lock.

vattu-krank m. I b *va^htukrånk* Soll. = vattudvärg.

vattu-kylla f. IV a *wa^htutjilla* Orsa. 1. 'hypertrofi av pungen, testikelinflammation'. 2. 'liten laggad ösbytta med skaft'. Jfr össko.

vattu-kälke m. III a *°watutjåk* Älvd. vMora *wä^htutjåk* Våmh. *vatu^htjåk* öMora *vä^htutjök* Soll. *wä^htutjäkä* ~ *wa^htutjåk* Orsa *wa^htotjåk* Ore *vä^htutjåk* Bo. *va^httutjåk* Leks. 'kälke för vattentransport' (se ill.; jfr ÖDB I 293); (i liknelse:) *an i lesa i^hn wä^htotjåk* Våmh. 'han är som en vattenkälke, dvs. genomfrusen'. Jfr vattudraga f. m.fl.

vattu-källa f. I a *vä^htukälla* Rättv. 'källa direkt framsprungen ur en källåder'.

vattu-kässja f. IV a *°watukess* Älvd.; ack. *°watokäsjo* Ore 'skidliknande transportredskap för vattenbytta el. vattenså' (se ill.; jfr ÖDB I 293). Jfr vattum(e) m.fl.

vattu-köl m. *vä^htutjök* Rättv. (jfr köl, bet. 3) 'större sankmark'.

vattu-lagd adj. I *°wätulagd* Bon. *va^httulagd* Mal. a. 'vattenlagd' Mal. b. 'urlakad' Bon. Jfr vattulöpa sv. v.

vattu-led n. II *va^htulē* Mal. Li. (jfr led n., bet. 1) 'med horisontella stänger tillsluten öppning i gårdsgård genom vilken man passerar på väg att hämta vatten'.

vattu-lever f. I a *°vattlövär* Jä. 'sjukdom hos får yttrande sig i vattenblåsor i levern'.

vattu-list f. I a *wa^htukist* vMora; best. *va^htulisti* öMora 'list nedtill på takskägget, täckbräde'.

vattu-litet adj. V n. *wä^htukiteð* Älvd. 'ont om vatten'.

vattu-ljusning f. I b *va^htutjisiñ* Dju. 'strimma av

klar himmel mellan regnmoln'. Jfr vattuglena. **Syn.:** moln-, regn-, sol-, vattu-lysa; vattulysna, -lysning.

vattu-lock n. II *wa^htukük* vMora 'lock som placerades i vattenämbaret för att hindra vattnet från att skvalpa över vid transport'. Jfr vattukors. **Syn.:** skvalklock.

vattu-lok m. I b *wä^htukük* Älvd. *wa^htukök* vMora Ve. *vatu^hlök* öMora *vä^htukök* ~ *vä^htukök* Soll. *wätolök* Ore *vä^htulök* Rättv. *va^httulök* Leks. Mal. 'vattenpuss'. Jfr vattudulp. **Syn.:** puss; pöl; vattu-loke, -puls, -puss, -putt.

vattu-loke m. III a *vä^httlöka* Bju. Jä. = föreg.

vattu-lus f. VI *wä^htuka^s* Älvd. *va^httulüs* Li. 'vattenloppa'.

vattu-lysa f. IV a *wä^htukÿs* Älvd. *°watulysa* Våmh. *wa^htukÿs* vMora *vatu^hlisa* öMora *wä^htukÿsa* Ve. *vä^htukÿs* Soll. *wä^htulÿsa* Orsa = vattuljusning; *°ä go watölisör* Ve. 'det ljusnar upp lite (mellan regnmolnen; eg. det går vattulyser)'; *sÿ du någu vä^htukÿs ä* Soll. 'ser du någon ljusning på himlen?'. Jfr vattuglena.

vattu-lysna f. IV a *°vatulisna* Rättv. *va^httulyssna* Leks. *va^httlÿsna* Äl = vattuljusning; *°e bar e vatulisna* Rättv. 'det är bara en tillfällig ljusning mellan molnen'.

vattu-lysning f. I b *va^httulÿsning* Li. = vattuljusning.

vattu-låda f. IV a *°watulåda* nvMora 'vattenfylld brädlår vid väg ur vilken förbifarande kunde vattna hästarna'. **Syn.:** vattulår.

vattu-lår m. I a *wä^htukår* Älvd. *°vätukår* Bon. = föreg.

vattu-löp n. I a *va^httulöp* Mal. 'sura uppstötningar'. Jfr bärda, ssg; vatten, bet. 1. **Syn.:** vattusåg n., bet. 2.

vattu-löpa f. IV a *wä^htuläpa* Orsa 'ställe på is där vatten tränger upp'. Jfr vattulöpen.

vattu-löpa st. v. *wä^htuköpa* (pret. *wä^htukö^hp*) Våmh.; pres. *°wätulöpä* Bon. *wa^htuköp* vMora 'få rinnande tårar (i ögonen)'; *i fÿ^h wä^htuköpa* Våmh. 'ögonen började rinna på mig (eg. jag for vattulöpa)' (jfr fara, bet. 17); *an vä^hr så-n wa^htuköp i ð^hgum* vMora 'han skrattar så att tårarna rinner' (jfr le, bet. 1). Jfr vatturinna.

vattu-löpa sv. v. 3. *wä^htuköp* Våmh. 'laka ur'; *wä^htuköp skä^hväd* 'laka ur barken' (jfr skav n.,

- bet. 3). Jfr laka¹, bet. 1; skavläcka; vattudraga; vattulagd m.fl. — **P. pret.:** *wā`tukrāpt* Våmh. 'blek och hållögd, urlakad'.
- vattu-löpen** adj. III *wā`tulāpin* Orsa 'belupen med vatten som trängt upp (om is)'; *ajsñ i wā`tulāpin* 'vatten har trängt upp på isen'. Jfr vattulöpa f.
- vattu-lös** adj. I *wā`tukrōs* Älvd. *wā`tukrōs* Ve. *vā`tukrōs* Soll.; n. *ōwātukrōst* Bon. **1.** 'utan (dricks)vatten (i brunnen)' Älvd. Ve. Soll. *fā`rum fā wē`rō wā`tukrōser* Älvd. 'vi börjar bli utan vatten'; *ā`j te wā wā`tukrōst* Ve. 'oj vad vi är utan vatten!' (jfr till inf.-märke, bet. 1, språkprov från Soll.). Jfr vattulösa, bet. 1. **2.** 'någorlunda torr' Älvd. Bon. *ōsā pass sā ä i wātukrōst* Bon. 'så pass torrt så att inte vattendropparna hänger på grässtråna'. **3.** (n.:) 'regnigt (väder)' Bon. *ō i so wātukrōst nu sā* 'det är så regnigt väder nu så'. Jfr regnvordet m.fl.
- vattu-lösa** f. IV a *wā`tukrōsa* Älvd. *wā`tukrōsa* Ve. *ōvātulōsa* Bo. *ōvattulōsa* Jä. **1.** 'vattenbrist' allm. *dā (ä) ē dōda wā`tukrōsa* Ve. 'när det råder sådan vattenbrist (eg. den där vattulösan)'. Jfr vattulös, bet. 1. **2.** 'torrt ställe i terrängen' Älvd.
- vattu-med(e)** m. I a ~ m. III a *ōwatumi`d* Älvd. *wā`tumī`d* Bon. *wā`tumēd* vMora *vā`ttumēa* Ål *vā`ttumē* Mal. *vā`ttumāj* ÖVd. 'med som användes för transport av vattenså i snö' (se ill.; jfr ÖDB I 293). Jfr vattudraga m.fl. **Syn.:** snöskid; utter, bet. 4.
- vattu-mes** m. I a *vā`ttumäjs* Tra. = vattubåra, bet. 1.
- vattu-mossa** m. IV *ōwattumusi* Mora *ōwā`tumusā* Ve. *vā`tumusā* Soll.; best. *ōwātumūsån* Bon. 'vitmossa, Sphagnumarter' (användes i tjärnila; jfr ÖDB I 507). **Syn.:** myrmossa, bet. 1, m.fl.
- vattu-mus** f. VI *wā`tuma`s* Älvd. *ōwattuma`s* Våmh. *vā`tumā`s* Soll. *wātumajs* Orsa *vā`tumīs* Bi. = vattuhodd.
- vattu-mölja** f. IV a *wā`tumy`ki* vMora 'maträtt bestående av bröd uppblött i vätska (flott och hett vatten)'. Jfr mölja, bet. 1; sull, bet. 1; tunnbröd(s)mölja. **Syn.:** brödmölja; vattusull m.fl.
- vattu-ok** n. I b *vā`tuōk ~ wā`tuōk* Ve. *vā`ttōk* Flo. = vattubåra, bet. 1.
- vattu-orm** m. I a *wā`tuwōrm* Orsa *vā`ttōrm* Ål Jä. **1.** 'vattensnok' Ål Jä. **2.** 'ett slags mask som lever i vattnet' Orsa. Jfr vattukalv, bet. 1.
- vattu-ormödla** f. IV a *vā`ttōrmila* Jä. = vattuhalödla.
- vattu-os** n. I a *wā`toōs* Ore 'ställe där marken ständigt är fuktig'. **Syn.:** källös, bet. 1.
- vattu-pass** n. I a *ōwātupass* Våmh. *vātū`pass* öMora *wā`tupas* Ve. *vā`ttpass* Leks. *ōvattpass* Nås 'redskap att kontrollera vägplanet med, vattenpass' (jfr ill. 1093). **Syn.:** lodbräde.
- vattu-pipa** f. IV a *vā`ttupīpa* Tra. 'strätta, Angelica sylvestris'. Jfr titholk. **Syn.:** björnkumminstränge; skvättpipa, bet. 1, m.fl.
- vattu-plutt** m. I a *ōvātuplutt* Rättv. *vā`ttuplutt* Silj. (jfr plutt, bet. 5) 'vattenså'. Jfr vattubutt, -kar, bet. 1, -så.
- vattu-puls** *vā`tupuls* Soll. *wā`tupuls* Orsa = vattulok; *ä e jän fåjl vā`tupuls jän ā`j te* Soll. 'det är en stor vattenpöl här ute' (jfr ful, bet. 3).
- vattu-puss** m. I a *vā`tupuss* Soll. *vā`ttupuss* Dju. *ōvattpuss* Nås *vā`ttupuss* Mal. = vattulok.
- vattu-putt** m. I a *wā`tupått* sVe. = vattulok.
- vattu-rand** f. VI *ōwāturand* Bon. vMora *vā`tturand* Tra.; pl. *wā`torändär* Ore. **1.** 'naturligt märke efter vattnets höjd' Bon. **2.** = vattuel vMora Ore Tra.
- vatturand-skave** m. IV *vā`tturan(d)skāvi* Li. 'skavjärn varmed vattenrännor i takbräden gjordes' (se ill.). **Syn.:** brädrandare, bet. 1; elskave; vatturandsplog m.fl.
- vatturands-plog** m. I c *vā`turandsplōg* Soll. = föreg.
- vattu-rann** m. I a ~ f. VI *wā`turand* vMora *wā`turand* Ve. *wā`torann* Ore 'litet vattendrag, mindre än en bäck'; (koll.:) *ä ē māj`te wā`torann bōrti re`jse* Ore 'det är många små vattendrag i skogen'. Jfr rännil, bet. 1; vattusåg n., bet. 1.
- vattu-rede** n. III *vā`tturedä* Leks. 'fordon att forsla vattentunna på'. Jfr vattudraga m.fl.
- vattu-regnsel** f. I d *wā`turāj`l* Våmh. *ōwaturāj`l* ~ *wā`turāj`l* vMora *vā`turāj`l(l)* Soll. *wā`turāj`l* öOrsa; pl. *wā`turāj`ller* Älvd. **1.** 'ett slags svart snigel (med vit undersida)' (visar sig när det ska bli regn) Våmh. vMora Soll. öOrsa; (i jämförelse:) *ān gōr sumā wā`turāj`l* öOrsa 'han går som en snigel'. Jfr regnsla. **2.** 'en typ av moln som ansågs båda regn' Älvd. Jfr vattugadda.

vattu-rinna st. v. *va'tturinna* Mal.; pres. *va'ttrinn* Äpp. *va'tturinn* ÖVd. 'vätskas (om ögon)'; *dsm va'ttrinn ð'go á má* Äpp. 'ögonen rinner på mig'; *ð'go va'ttrinn* Äpp. 'ögonen rinner'. Jfr *vattu-löpa* st. v.

vattu-ris n. I a *va'tturis* Tra. 'område med buskar på sank myrmark'; *ä vä ä līt va'tturis mi'lla mi'rsm ve llō'* 'det var ett litet område med buskar mellan myrarna som vi slog'.

vattu-rulan f. IV a best. *va'tturūka* Mal. (jfr *rula*) 'fiktivt väsen som genom sitt läte bådär oväder med mycket regn'; *i ksn fβ^astā ä skull vä'k-ns ð've^a dā i hō'd va'tturūka* 'jag kunde förstå att det skulle bli något oväder då jag hörde vatturulan'.

vattu-rum n. I a *°wäturu^m* Bon. *va'turom* Soll. *°wäturom* vOrsa *wa'turōm* öOrsa 'utrymme för vatten i en brunn'.

vattu-rådande n. *wa'turādnd* öOrsa 'övernaturligt vattenväsen, sjörå'. **Syn.:** sjö-rå(d), -rå-dande, -speck; vatturåden.

vattu-råden m. III a best. *wa'turādñ* (ack. *wa'turādan ~ wa'turādñ*) Orsa = föreg. *ä fi'nns wa'turādñ da* 'det finns sjörå där'.

vattu-rädd adj. I *wä'turedd* Älvd. *va'tturädd* Mal. Li. 'rädd för vatten'.

vattu-ränna f. IV a *wä'turen* Älvd. *°wäturänna* Våmh. *wa'turenna* vMora *wa'turänn* (pl. *wä'turenner*) Ve. *wa'turenna* öOrsa *va'turänna* Bo. *va'ttränn* Ål *°vattränn* Dju. Nås *va'ttränn* Mock.; pl. *wä'turenner* Bon. **1.** = vattuel (se ill.) Älvd. vMora Ål. **2.** 'bevattningsränna' (jfr ÖDB I 206) Älvd. Bo. **3.** 'vattenränna (av trä) som leder från en källa (exv. brunn, damm) ner till ett uppsamlingskärl, en mekanism el. annat' (jfr ÖDB III 277) Våmh. Bon. Ve. öOrsa Bo. Dju. Jfr *fähusränna*; *vattuhake*. **Syn.:** droppränna, bet. 2; *speta* f. V.

vattu-räv m. II *vä'turäv* Bo. 'redskap för transport av vatten bestående av två skänklar, tvärså (på vilken byttan hängde) och ett skjuthjul'. Jfr *räv*, bet. 3; *vattu-björn*, -draga, -vagn m.fl.

vattu-röta sv. v. 3. ~ 1. *°vatturöta* Bo. *°vattröta* Ål *va'ttröta* Ga. Flo.; p. pret. *va'ttrött* Mock. 'röta (lin) i vatten'.

vattu-sadel m. *wä'tosäl* Ore = *vattubåra*, bet. 1.

vattu-sand m. I a *°vattsand* Ål *va'ttsand* Mock.

'mycket fin sand'; *°ä barä vattsand undär jol-møn* Ål 'det är bara mycket fin sand under matjordslagret' (jfr *jordmån*).

vattu-seg n. II *va'ttuseg* Li. 'ställe där vatten sipprar fram ur marken, fuktigt drag'. Jfr *vattusåg* n., bet. 1. **Syn.:** *seg* m.fl.

vattu-sele m. IV *wä'tusik'i* Älvd. *wa'tusik'i ~ wa'tusik'i* ~ *wa'tusyl'å* vMora *wa'tusil'i* Orsa *va'ttusik'i* Li.; best. *wa'tosik'ñ* Ore 'vattenok' (se ill.; jfr ÖDB I 292). **Syn.:** *vattubåra*, bet. 1, m.fl.

vattu-sjuk adj. I *wä'tufük* Rättv. *va'ttufök* Mal. 'vattensjuk'. Jfr *vattu-full*, -strängd, bet. 2.

Syn.: *vattustäm* d.

vattu-sjuka f. IV a; best. *°vatusjuka* Bo. 'vattusot'; *°o a fått vatusjuka* 'hon har fått vattusot'.

Syn.: *vattusot*.

vattu-sked f. I a *°vattuski* Mal. 'skedfull vatten'. Jfr *skopa*, bet. 1 (slutet).

vattu-sko m. V b *va'ttskō* Jä. 'skopa i form av ett laggkärl med en stång träd snett igenom'.

vattu-skonad adj. *wä'tusku^anað* Älvd. 'vattenskadad (t.ex. om sädesax)'. Jfr *solskonad*.

vattu-skvälpa f. IV a; pl. *va'ttuskvälps^a* Mal. 'göl'; *ä a bā'rs vj'ry smā va'ttuskvälps^a ssm dsm a tä'j va'ttñä ū^a* 'det har bara varit små gölar som de har tagit vattnet ur (till skvaltkvarnen i Utsjövallen)'. Jfr *gölja*, bet. 2, m.fl.

vattu-skäfte n. III *va'ttskäftä* Dju. 'sjöfräken, Equisetum fluviatile'. Jfr *stjälk*, bet. 2; *vass* m.fl. **Syn.:** *färna*; *färnvass*; *spjälk*, bet. 4.

vattu-skäkt m. I a *°vatuskekkt* Våmh. 'vattendrivet linskäktningsverk'.

vattu-skörd f. I a *va'ttustjēk* Li. (jfr *skörd* f., bet. 8). **1.** 'mörkare rand i vattnet på sjön' (ansågs båda regn). Jfr *vattuväg*, bet. 2. **2.** 'rand el. fläck av klart vatten i gröt el. välling'.

vattu-sloga f. IV a *va'ttu.llōga* Tra. = *vattugräs-slått*.

vattu-slått m. I a *va'tt.llått* Äpp. *va'ttu.llått* Tra. **1.** 'slätterarbete vid sjö- och älvstränder' Äpp. **2.** = *vattugräs-slått* Tra.

vattu-sot f. I a *va'tusōt* Soll. *°vattsot* Bju. Nås *va'ttusōt* Mal.; best. *°vatusōtä* Bo. *va'ttsotta* Flo. *va'ttusotta* Tra. = *vattusjuka*.

vattu-spinke m. III a *°vatuspikk* Ve. 'strömstare'. **Syn.:** *forsfågel*; *vattustare* m.fl.

- vattu-springla** f.; pl. *watuspringkur* Ve. 'grod-yngel'. **Syn.:** pringla, bet. 1; springla, bet. 1, m.fl.
- vattu-spruta** f. IV a *wat^usprūt* vMora *vā^utsprūta* ~ *vatusprūta* öMora 'brandspruta (av trä)'. **Syn.:** brand-, hand-, pyts-, trä-spruta.
- vattu-spår** n. II *vat^uspēr* Ål; pl. *vat^uspērer* Dju. = vattufår (jfr ÖDB I 394); *na^u dsm ha rēgsått på hösstn brük dsm tjör spp e vat^uspēr* Ål 'när de har sått rågen på hösten brukar de köra upp en fåra för vattnet'.
- vattu-stad** m. II *wā^utustād* vMora 'ställe i vattendrag där man hämtade vatten'; *a^usswatustād* vMora 'ställe i Oxbergsån där Assgården hämtade vatten'. Jfr vattuställe.
- vattu-stare** m. III a; pl. *va^uttstarar* Leks. = vattuspinke.
- vattu-stark** adj. I; n. *vat^utustarkt* Bon. *wa^utustarkt* Ve. 'som innehåller mycket vatten (om mark)'. Jfr vattu-sjuk, -stämd.
- vattu-starr** f. *va^uttustā^u* Mal.; best. *wā^utustārē* Älvd. 'grov och högvuxen Carexart'. Jfr oxstarr.
- vattu-stinn** adj. I *va^uttstinn* Äpp.; n. *va^uttustinnt* Mal. Li. 'fuktig, vattensjuk (om mark, särskilt åker)'. Jfr vattubulen, bet. 4; vattusjuk.
- vattu-strut** m. I a *wā^utustrūt* Älvd. *wa^utustrūt* Ve.; best. *wa^utustrūt^u* vMora (jfr strut^{II}, bet. 1) 'vattenstråle'; *wa^utustrūt^u står ret u^upp* vMora 'vattenstrålen står rakt upp'. **Syn.:** vattusträng.
- vattu-sträng** m. I b *wā^utustren^u* Orsa *va^uttusträng^u* Leks. = föreg. *hekū va^uttustrännjōn kamm på mā* Leks. 'hela vattenstrålen kom på mig'.
- vattu-strängd** adj. I *wa^utusträngd* Ve.; n. *wa^utustren^u* Orsa. **1.** 'med starkt vattenflöde' Ve. **2.** 'vattendränkt, starkt vattnig el. sumpig' Orsa. Jfr vattusjuk.
- vattu-stånd** n. *wā^utustānd* öOrsa 'vattenstånd'; *ä lågt wa^utustānd nidi sjum nū* 'det är lågt vattenstånd i sjön nu'.
- vattu-ståndfat** n. II *wā^utustānfāt* vMora; best. *wā^utustānfāteō* Älvd. *va^uttustānfātā* Leks. 'laggkäril att ha vatten i'.
- vattu-stång** f. *wā^utustā^ung* Bon. *wa^utustāng* vMora Ve. *va^uttstāng* Nås *vat^ustāng* Jä. *va^uttustāng* Mal. **1.** 'vertikal lyftstång i brunsvind' (jfr vind^{III}, bet. 2 b) Bon. vMora Mal.; (i liknelse:) *i fo go som ä wā^utustā^ung* Bon. 'jag får springa fram och tillbaka oupphörligt'. **Syn.:** brunn(s)-, hink-, vind-, vindvåg-stång; brunn(s)-stör. **2.** 'stång med vars hjälp två personer bar vatten i en så' Ve. Nås Jä. **Syn.:** börd-, bet. 1, så-stång; vattustör.
- vattu-ställe** n. III *wā^utustell* Älvd. *wā^utustellä* Våmh. *wa^utuställ(e)* Ve. *wa^utustell* Orsa *vat^uställa* Bju. *va^uttställe* Äpp. *va^uttuställ* Mal. (Y.) *va^uttuställe* Li.; pl. *vat^uställer* Ore 'ställe där man kunde hämta vatten, vattna hästarna m.m.' (jfr ÖDB I 149). Jfr vattnställe; vattustad.
- vattu-stämd** adj. I *wā^utostāmd* Ore 'vattensjuk, sank'. **Syn.:** vattusjuk.
- vattu-stör** m. I a *va^utustor* Soll. = vattustång, bet. 2.
- vattu-sull** m. I a *vat^usull* Älvd. Bon. *wā^utusull* Våmh. *wa^utusull* vMora *vat^usull* Mal. 'maträtt bestående av spad (t.ex. vatten och flott) med nerbrutet bröd (ev. även lingonmos)' (jfr ÖDB III 450). Jfr mölja, bet. 1; sull, bet. 1. **Syn.:** flottsull; vattumölja m.fl.
- vattu-svala** f. V *wā^utusā^ulā* Älvd. 'backsvala'. Jfr svala. **Syn.:** gethorn-, mjälg-svala.
- vattu-svalka** f. IV a; best. *wā^utuswā^ulkā* Älvd. 'kyla i samband med regn'; *e blā^us wā^utuswā^ulkun* 'det blåser före regn'. Jfr vattubläst.
- vattu-svalka** sv. v. 1.; pres. *vat^uswā^ulkār* vMora 'blåsa fuktig vind före regnskur'. Jfr vattubläst.
- vattu-så** m. V *vat^usā* Älvd. *wā^utusā* Våmh. *vat^usā* Bon. *va^utusā* ~ *vat^usā* öMora *vā^utusā* Soll. *wa^utusā* ~ *wā^utusā* Orsa *vat^usā* (pl. *vat^usār*) Bo. *va^uttsā* Dju. Nås Äpp. *va^uttsā* Mal. Li. 'vattenså (äv. om rymden av sådan)' (se ill.); *tā^u upi wā^utusānn dā* öOrsa 'ta (vatten från brunnen) i vattensån (som står där)'; *vi am jort en vat^usā drikka* Bo. 'vi har gjort en vattenså dricka'. Jfr vattu-butt, -kar, bet. 1, -plutt.
- vattu-såg** f. I c *wā^utusāg* Våmh. *vat^usāg* Bon. *vat^usāg* ~ *vāt^usāg* öMora *va^uttsāg* Mock. *va^uttsāg* Jä. Äpp. *va^uttsāg* Mal. ÖVd. 'såg driven med vattenkraft, husbehovsåg' (jfr ÖDB III 113, 277). **Syn.:** strömsåg. — **Ssg:** *vāt^usāg^ubla* öMora 'stort sågblad till vattensåg'.
- vattu-såg** n. I a *va^uttsāg* Äpp. *va^uttsāg* Li. **1.** 'obetydligt, ytligt vattendrag, källdrag' Äpp. Jfr

käll-drag, -såg, bet. 1; vattu-rann, -seg. **2.** = vattulöp Li.

vattu-sänkt adj. I *vaⁿtusänkt* Soll. 'som sjunker i vatten'.

vattu-tada f. V; best. *wāⁿtutāđđ¹ ~ wāⁿtutāđū* Älvd. 'gräs som i höga tuvor växer på fuktig mark'. Jfr tuvta; vattutåtel.

vattu-tak n. II *wāⁿtutāk* Älvd. *waⁿtutāk ~ wāⁿtutātj* Ve. *wātutāk* Orsa *waⁿtotāk ~ wāⁿtotak* Ore °*vātutak* Bo. *vaⁿttutāk* Mal.; best. *vaⁿttātje* Äpp. 'yttertak' (jfr ÖDB III 138); °*vātutātj* *hal-å bi kkennt* Bo. 'yttertaket håller på att bli dåligt'. **Syn.:** snö-, utan-, utanå-tak.

vattu-tistel m. *vaⁿttutistel* Li. 'kärtistel, Cirsium palustre'.

vattu-torrt adj. I n. *wāⁿtutū^{rt}* Älvd. 'ej sankt'.

vattu-trösk m. I b *wāⁿtutrussk* Älvd. *vāⁿtutryssk* Soll.; best. °*watutrystjen* vMora 'vattendrivet tröskverk' (se ill.).

vattu-tung adj. I *wāⁿtutunŋ* Våmh. *vāⁿtutunŋ* Soll. 'som ej flyter (om stock), vattenhaltig, halvrudden (om ved)'. Jfr vattuvad.

vattu-tunna f. IV a *waⁿtotunna* Ore *vaⁿttutønna* Leks. 'vattentunna'.

vattu-tår m. I a *waⁿtutār* Ve. *vaⁿttār* Ål Jä. *vaⁿttār* Mock. 'ytterst liten kvantitet vatten'; *ä fanns innt waⁿtutārⁿ* Ve. 'det fanns inte den minsta droppe vatten'; *spā^r mā-ⁿ vaⁿttār* Jä. 'späd med en liten skvätt vatten'. Jfr dröp; skvätt, bet. 1. **Syn.:** vattu-dropp, -dröp.

vattu-tåtel m. I a *wāⁿtutāt^tāl* Ve. 'ett slags tåtel som växer där det är vått'. Jfr vattutada.

vattu-tät adj. I *wāⁿtutitt* Ve. *vaⁿttutätt* Mal. *vaⁿttutett* Li. (jfr tät) 'vattentät'.

vattu-utter m. I *wāⁿtutū^{tt}* Våmh. °*wātutū^{tt}* Bon. = vattuhodd; (överfört): °*ūken wātutū^{tt}* Bon. 'en sådan genomvåt person'.

vattu-vad m. *vatū^vvāl ~ vaⁿtuval* öMora °*vattval* Bju. Dju. *vaⁿttvāl* Ål Nås (jfr mullevad) = vattuhodd.

vattu-vagn m. I d °*watuvajin* Älvd. 'fordon för transport av vatten sommardag, bestående av ett el. två hjul varpå anbragts en stång att hänga en el. två vattenbyttor på' (se ill.). Jfr vatturäv m.fl.

vattu-vak f. I b *waⁿtuvāk* Ve. 'vak att ta vatten ur'.

vattu-vand m. I a *waⁿtuvannd* Ve. *vaⁿttuvannd* Äpp. Mal. ÖVd. **1.** = vattuhodd allm. **2.** 'pojke som är förtjust i att bada och uppehålla sig i vattnet, är duktig att simma m.m.' Mal.

vattu-ved m. II *waⁿttvīđ* Älvd. °*wātuvīđ* Bon. *waⁿttuvīđ* vMora *wāⁿttuvīđ* Ve. *vāⁿttuvīđ* Soll. *waⁿttovīđ ~ wāⁿttovīđ* Ore *vāⁿttuvīđ* Bo. °*vattve* Ål; best. °*watuvīđn* Orsa 'vattenhaltig kärnved' (jfr ÖDB I 480); °*ä i wātuvīđn i ruⁿton* Bon. 'det är vattenhaltig kärnved i roten (el. nedre delen av stammen)'. Jfr vattutung.

vattu-vitta f. IV a °*vativitta* Bo. 'litet vattendjur'.

vattu-vrån f. VII a; best. *wāⁿturāⁿi* Våmh. 'det väderstreck varifrån regnväder brukar komma'. **Syn.:** ljut-, oväders-, regn-vrån.

vattu-väg m. II *wāⁿtuvēg* Våmh. *waⁿtuvēg* vMora *wāⁿtuvēg ~ wāⁿtuvēg* Ve. *vāⁿtuvēg* Soll. °*vattuväg* Silj. *vaⁿttvāg* Ga. *vaⁿttuvāg* Mal.; best. °*vattvājān* Ål; best. sg. dat. *vaⁿttuvājam* Li. **1.** 'väg till ställe (brunn, källa m.m.) där man hämtar vatten (även med syftning på avståndet dit)' (jfr ÖDB III 15) Våmh. vMora Ve. Soll. Silj. Ål Mal. Li. *du a k^ahgan wāⁿtuvēg dū^r* Våmh. 'du har lång väg att hämta vatten du'; *e berō^r ā waⁿtuvēin* vMora 'det beror på vägen till brunnen (vilket transportfordon man använder)'. **2.** 'rand som bildas på sjöytan vid blåsväder sommardag' Ga. Jfr vattuskörd, bet. 1. **3.** 'väg över vatten' Mal. Jfr landväg.

vattu-välling m. I b *wāⁿtuvēliŋ* Älvd. *waⁿtuvēliŋ* vMora *vatū^vvēliŋ ~ vatuvāliⁿŋ* öMora *wāⁿtuvēliŋ* Ve. *vattuvēliŋ* Soll. *wātuvēliŋ* Orsa *vāⁿtuvāliŋ* Bo. *vaⁿttuvälliŋ* Leks. Jä. Äpp. Mal. Li. (best. sg. dat. *vaⁿttuvällinam* Mal.) *vaⁿttvälliŋ* Ål Mock. °*vattvälliŋ* Dju. 'välling av mjöl och vatten' (jfr ÖDB III 457); *ve fikk vaⁿttuvälliŋ ti hō^ä ssm vā^r ssm stō^r ē^rts^ä* Mal. 'vi fick vattvälling i hoar som var som stora ekor'.

vattuvällings-tråg n. II °*vattuvälliŋstræg* Mal. 'tråg i vilket vattvälling serverades'; °*ä va vattuvälliŋstræg s^s en litn banunni add dräckt sä ti d^sm* 'det var vattvällingstråg så (stora) att en liten barnunge kunde ha drunknat i dem'.

vattu-åder f. *vāⁿtuādār* Soll. *vaⁿtuādār* Orsa °*vātuādār* Bo. *vaⁿttār* Nås 'källåder'. **Syn.:** källåder; käll-, vattu-ådra.

vattu-ådra f. IV a *va`ttuåra* Mal. = föreg.

vattu-åma f. IV a *wa`toåma ~ wå`toåma* Ore 'slemmig mask i jorden som kommer fram vid regnväder; gråaktig snigel'.

vattu-ämbar n. *va`ttåmbår* Silj. *°vattåmbar* Nås 'vattenämbar'.

vattu-änge n. *wå`tuåjndj* Älvd. 'mycket sankt änge'.

vattu-ök n. I b *wå`tuök* Ve. 'vattenökning på våren el. hösten som medför att låglänt mark över-svämmas'.

vava sv. v. I. *°våva* Ga. 'vada, pulsa'. **Syn.:** vada, bet. 1, m.fl.

vavel m. I *-wåvil* Orsa; best. *°vavvåkn* Ga. **1.** (jfr *vavla* v., bet. 1; *vavling*, bet. 1) 'tuss, tott' Orsa; *ullwåvil* 'ulltott'. Jfr *tapp*, bet. 2; *ullkam*. **2.** (jfr *vavla* v., bet. 5) 'man som betar sig el. talar virrigt' Ga. Jfr *stara*, avl., bet. 2; *vavla* f.; *vavling*, bet. 2; *vavlus*.

vavel n. I *°våvåk* Bo. *°vavåk* Bju. *°våvåk* Dju. 'person som går dåligt; stackare'. Jfr *vesälling* m.fl.

vavel-hänt adj. I *wa`wåkennt ~ wa`våhånt* vMora 'valhänt'. Jfr *vapplig*, bet. 2, m.fl. **Syn.:** valhänt.

vavla f. IV *wå`våra* Ore *°våvåra* Bo. 'kvinna (el. flicka) som betar sig el. talar virrigt'; *°å e e riktig våvåra* Bo. 'det är verkligen en som talar virrigt'. Jfr *vavel* m., bet. 2.

vavla sv. v. I. *wå`våra* Älvd. *wå`våra ~ wa`våra* Orsa *wå`våra* Ore *°våvåra* Bo. *°våvåra* Bju. Nås; pret. *wa`våret* Ve. **1.** 'linda (in), svepa om' Orsa; *wa`vå ä på jån tra`jkavål* 'linda det (tyget) på en tråkavel'. Jfr *vabba*, bet. 1; *våvåra*, bet. 1. **Syn.:** linda, bet. 1; *tulla*^{II}; *vappla* ikring. **2.** 'röra sig (fram och tillbaka el. utan mål)' Älvd. Ore; *ån wå`våred o dji`kk a`tt o fra`mm å gū`vå* Älvd. 'han gick fram och tillbaka på golvet'; *o wå`vårer åjt e wå`tne* Ore 'hon (gäddan) simmar av och an ute i vattnet'; *ån wå`vårer åjt e wå`tne* Ore 'han gör konst(er) ute i vattnet'. Jfr *våmla*, bet. 2. **3.** 'vimla' Älvd. *e wå`vårer i fū`tje* Älvd. 'det vimlar av folk'. **Syn.:** *våsa*^I, bet. 1, m.fl. **4.** 'kantra (om båt)' Ve. *båtn wå`våret* 'båten kantrade'. **Syn.:** *vicka* om. **5.** 'bete sig virrigt, tala oredigt, svåmla' Ore Bo. Bju. Nås; *°o bar våvårer å pratår* Bo. 'hon bara svåmlar och pratar'. Jfr

svåmla; *tylla*^I, bet. 1–2; *vabba*, bet. 3. — **Dep.:** **1.** 'trångas' Orsa; *dem wåvåras um wåredra* 'de trångs om varandra'. Jfr *trångas*, dep. **2.** 'rulla sig' Orsa; *du a wå` å wa`våst åjt dri`ti* Orsa 'du har varit och rullat dig i smutsen'. Jfr *tymåla*, dep. — **Sårsk. förb.** (i; refl. :) *°wåvåled-i si* Orsa 'vråkte i sig (av maten)'. Jfr *glumma*^{III}; *glupa*, bet. 1; *masa*^{II}; (in; refl. :) *ån a wåvåra-i`nn se* Ve. 'han har trasslat in sig'; (p. pret. :) *ån ådd å i`nnwåvåra i jåner tra`su* öOrsa 'han hade det insvept i en tråsa'; (i ring. :) *wåvåle-iri`ng jåne tra`su* öOrsa 'linda om en tråsa (om den skadade handen)'. **Syn.:** *linda* om.

våvlig adj. I *wa`våkun* vMora *wå`våkun* Ve. *wå`våkun ~ wa`våkun* Orsa *wå`våkun* Ore *°våvåku* Bo. *va`våku* Ga. *°våvåku* Nås *gåvåvåre* Li. **1. a.** 'virrig, oredig; fumlig' vMora Orsa Ore Bo. Ga. *wa`våkun i ta`ri* vMora 'oredig i talet'; *wå`våkun te språ`ka* Ore 'som inte talar riktigt rent'; *°o e våvåku å sä* Bo. 'hon är oredig av sig'; *va`våku ti hu`våu* Ga. 'vimmelkantig'. Jfr *grillra*, avl.; *grynig*, bet. 2; *gyckåla*, avl.; *kringlig*, bet. 3; *oantlig*; *tålig*^I, bet. 1; *tåslig*; *våpplig*, bet. 2, m.fl. **b.** 'som talar virrigt' Nås. Jfr *våmlig*; *våpplig*, bet. 4, m.fl. **c.** (n.; adv. :) 'bakvånt' Bo. *°du stållår-te bra våvåkut* Bo. 'du ståller till riktigt bakvånt'. **2. a.** 'som står ostadigt' Li. *je trå` an e gåvåvåre idå`g* 'jag tror han (den lilla pojken) står ostadigt på fötterna idag'. Jfr *rankig*, bet. 1; *våglig*; *våglig*; *våckig*, bet. 1; *våcklig*. **b.** (n.; adv. :) 'ostadigt' Ve. *stutjen lig wa`våkut* 'stocken ligger ostadigt, utan stöd'. **Syn.:** *ostadig*, adv. **3.** 'rank (om båt)' Ve. *bå`tn e wa`våkun* 'båten är rank'. Jfr *våglig*; *våcklig*. **Syn.:** *rankig*, bet. 2; *våckig*, bet. 2.

våvling m. I b *wa`våling* Orsa. **1.** 'något slårvtigt hoprullat (t.ex. ulltott)'. Jfr *våppel* n., bet. 1; *våvel* m., bet. 1. **2.** 'oredig el. fumlig person'. Jfr *gyckåla* f.; *klåp*; *pyssja*^I; *ssg*; *tjåmmel*; *våvel* m., bet. 2; *våvlus*.

våvlus m. *wå`vårus* Ore 'oredig man el. pojke'. Jfr *våvel* m., bet. 2; *våvling*, bet. 2.

våx^I m. ~ n. I a *wåkkas* Älvd. *våkkas* öMora Ga. Nås Äpp. Mal. 'våx'.

våx^{II} m. I a *våkkas* (best. dat. *va`kkaså*) Li. 'utvåxt, svulst'. **Syn.:** *våxt(er)*, bet. 5.

våxå sv. v., se *våxå*.

vaxt(er) m. I a ~ d *vakkst* öMora Soll. Leks. Dju. Nås *wakkst* Orsa *va'kkstär* Mal. *vakkst(er)* Tra. **1.** 'växt (även om krukväxt)' Soll. **2.** 'växande' Leks. **3.** 'växtlighet, årsväxt' Soll. Nås; *a du fändj brä' va'kkst i d'r* Soll. 'har du fått god gröda i år?'. **4.** 'kroppsväxt' Soll. Dju. Leks. Tra. *an stānet-d'v i va'kkstim då an vā bār lite gyvr tå'lv* Soll. 'han stannade av i växten då han var bara lite över tolv år'; *stō'r i va'kkstram* Tra. 'stor i växten'. **5.** = *vax*^{II} vMora Soll. Orsa Leks. Mal. *ā n8 va'kkstar på he'stan å kuṅ* Leks. 'det är några utväxter på hästarna och korna'. Jfr i n k^I m.fl. **6.** 'rand av hårdare mineral i slipstens-block' Orsa. Jfr skörd, bet. 8.

vaxter-burk m. I b *va'kkstā^abærrk* Mal. *va'kksterbærrk* Li. 'blomkruka'. **Syn.:** vaxter-kruka.

vaxter-kruka f. IV a *va'kksterkrūka* Li. = föreg.

vaxt(er)-väder n. I d *wa'kkstweðe'r* Älvd. *wa'kkstwedär* nvMora *va'kkstvädsr* Leks. *va'kkstvār* Ga. Nås ^o*vakstvär* Mock. *va'kkstā^avē^a* Mal. *va'kkstervār* Li. 'för växtligheten gynnsam väderlek'.

vaxtig adj. I *wa'kstun* Orsa (jfr *vaxt(er)*, bet. 5) 'som har utväxter'; *tj'ri a wurti s8 wa'kstun* 'kon har fått så mycket utväxter'.

vaxtlig adj. I *wa'kkstelig* Älvd. (jfr *vaxt(er)*, bet. 3) 'som växer fort'; *eð i wa'kkstelit* 'årsväxten är god'.

vaxtrigt adj. I n. *va'kkstrut* Mal. (jfr *vaxt(er)*, bet. 3) 'med rik och vacker växtlighet'.

veck n. II *wik* Älvd. vMora Ore ~ *witj* Orsa *wik* öMora Soll. *witj* ~ *wittj* Ve. *vekk* Leks. *vēk* Flo. ÖVd. ~ *vekk* Nås Jä. Mal.; best. ^o*witje* Ore; pl. ^o*vskær* Bo. **1.** 'veck (på kläder, på kroppen; även om bl.a. linje i handen)' (jfr ÖDB IV 275) allm. ^o*djār witje* Älvd. 'veck, rynka (eg. göra vecken)' (jfr *vecka* v.); *fir v'k i jen kakū'* öMora 'fyra veck i en kaka (dvs. en tunnbröds-kaka som vikts två gånger)' (jfr *veckig*, bet. 1; *vika*, p. pret.); *wittj upå tjō.llṅ* Ve. 'veck på kjolen'; *ä bi får stur8 vskær på stövlom* Bo. 'det blir för stora veck på stövlarna'. Jfr gammelkullkammen; *vik*, bet. 3 b; arm-, fot-, fri-, knä-, lill-, mot-, muns-, upp-. **2.** 'nedre parti på päls (kasung), skört' öMora. **Syn.:** skört; stjärt, bet. 3, m.fl. **3.** 'tunn böjlig skiva som bildar vägg

i svepask (smörask, såskäppa m.m.)' (jfr ÖDB I 399; II 143) Jä. Jfr *vikendon*; ask-. **Syn.:** hark m., bet. 7; svep, bet. 1 a, m.fl. **4.** 'del av lie som fästs vid orvet, lielår' Soll. **Syn.:** brum^I m.fl. **5.** (som senare ssgsled i benämningar på redskap el. del på föremål:) se band-, lie-, släd-.

veck f. V *wi^{ka}* Älvd. *wi^{ka}* Våmh. *wi^{ku}* vMora *wikā' ~ vikū'* öMora *wi^{ku} ~ wu^{ku}* (best. *wi^{kun} ~ vi^{kun}*) Ve. *wi^{ku}* Soll. *wi^{ka} ~ wi^{ka}* Orsa *wi^{ka}* Ore *wi^{ku}* Leks. Ål Dju. Ga. Mock. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd. ^o*wikku* Bju.; best. dat. *wi^{kon}* Bon. 'veck (ibland om enbart söckendagarna i veckan)' (jfr ÖDB I 219); *framī' viku'n* öMora 'längre fram i veckan'; *wi^{ku} idā'g* Ve. 'på dagen om en vecka' (jfr *vecko-dag*, -mot); *ar vi^{ku}* Leks. 'nästa vecka' (jfr *annan*, bet. 2); *ma vi^{ku}* *va* Leks. 'den gångna veckan(s söckendagar)'; *vi^{kko} s8m vā'* Nås 'förra veckan'; *ä va vi^{kko} sm frā'dāin si dem för* Li. 'i fredags var det en vecka sedan de for'; *llättwika* Orsa 'den vecka då man är sysselsatt med slåttern'; *witterwikur* Orsa 'vinterveckor'; ^o*pärwiku* Bo. '(i) potatisveckan'; ^o*lortvikkun* Ga. 'veckorna då man tar upp potatisen'; (i bildl. uttr.) ^o*sy^o böti sjund wikō* Bon. 'titta i kors (eg. se borti sjunde veckan)' (jfr *mitt adv.*, bet. 1 b). Jfr *komma*, bet. 4; bod-, dymmel-, dyng-, girig-, gång-, gångdags-, kristihimmelsfärds-, kvinnfolk(s)-, löv-, persmäss-, piss-, påsk-, stygg-, vall-veckan; hemäng(es)veckorna; köl-, löp-, myr-, ren-, slink-, slänk-.

veck sv. v. 1. ^o*wikå* Bon. *vēk*- Nås 'göra veck'; ^o*attṅ a dem wikād a sunndagom* Bon. 'man gjorde små veck på hatten (eg. hatten har de veckat) till söndagarna'. Jfr *lievecka*; *rynka* v.; *veck*, bet. 1.

veckig adj. I ^o*vsku* Bo.; n. *wi^{ka}* Ve.; pl. -*vitjigär* öMora. **1.** 'som har ett el. flera veck; skrynklig' öMora Bo. *tjossṅ a vorti vsku* Bo. 'kjolen har blivit skrynklig'; *stū'vitjigär* öMora 'vikta två gånger (om tunnbröds-kakor)' (jfr *fjording*^I, bet. 1 a; *veck*, bet. 1, språkprov från öMora; *vika*, p. pret.). Jfr *skrynkig*; *vackig*; *vapplig*, bet. 1, m.fl. **2.** 'böjlig' Ve. Jfr *vek*, bet. 1.

vecko-dag m. II; best. ack. *vi^{kkudain}* Li.; best. dat. *vi^{kkudājam}* Li.; (i uttr. på veckodagen:)

på vi¹kkudain ~ på vi¹kkudājam Li. 'på dagen om en vecka'; *an vā på vi¹kkudāin a'tt ā fra'mm te fā'ro* 'han var till Falun fram och tillbaka på en vecka'. Jfr *vecko* mot.

vecko-gammal adj. V *wi¹kkugammal* Orsa *wi¹kkugam¹l* Leks. 'en vecka gammal'; *kalvæn ä vi¹kkugam¹l nū* Leks. 'kalven är en vecka gammal nu'.

vecko-kost m. I a *wi¹kkukosst* Bon. *wi¹kkuk¹ssst* Leks. Mal. Li. *vi¹kkuk¹ssst* Ål Jä.; best. *vi¹kkuk¹ssstn* Dju. 'mat(säck) för en veckas behov' (jfr ÖDB II 321); *je r¹ssst-t¹ mü'jsn trī äll fī'r vi¹kkuk¹ssst* Li. 'jag lade i mat för tre eller fyra veckor i mesen' (jfr *rusta¹* uti). Jfr *matsäck*, bet. 3; *nista¹*, bet. 1. **Syn.:** *veckomatsäck*.

vecko-matsäck m. I b; best. *vi¹kkumassätjän* Ål = föreg. Se även *matsäck*, bet. 3.

vecko-mot n. I a *wi¹kkumöt* Ve. *wi¹kkumöt* Leks. 'samma veckodag en vecka senare'; *wi¹kkumöt bi an fell fā'rdun* Ve. 'om en vecka blir han väl färdig'; *wi¹kkumöt idā'g* Ve. *wi¹kkumöt idā'g* Leks. 'idag om en vecka'; *idā'g vi¹kkumöt* Leks. 'dets.'. Jfr *veckodag*.

vecko-tal n. II *wi¹kkutāl* Leks. Mal.; best. *wi¹kkutāl¹* Älvd. 'stort antal veckor'; *an a wē¹ nogār i wi¹kkutāl¹* Älvd. 'han har varit borta i veckotal'; *i wi¹kkutāl¹* Leks. 'i flera veckor'; *dsm a'dd int en brō'būt ti hū'sn på wi¹kkutāl¹* Mal. 'de hade inte en brödbit i huset på flera veckor'. Jfr *veckotal*s.

vecko-tals adv. *wi¹kkutals* öMora *wi¹kkutals* Ve. *vi¹kkutals* Bo. 'i flera veckor'. Jfr *veckotal*.

vecko-vill adj. I *wi¹kkuvill* Älvd. *wi¹kkuvill* Bo. *wi¹kkuvill* Äpp. Mal. *vi¹kkuvill* Tra. 'som inte vet vilken vecka det är'; *an k¹nn vā'k bā¹ dā'gvill s vi¹kkuvill* Mal. 'man skulle kunna bli både dagvill och veckovill (så förvirrad blir man)'. Jfr *dagvill*; *veckovilsen*.

vecko-vilsen adj. III *wi¹kkuvilsn* Nås *vi¹kkuvilsn* Jä. 'som inte vet vilken vecka el. dag i veckan det är'. Jfr *dagvilsen*; *veckovill* m.fl.

ved m. II *wi¹dd* Älvd. Våmh. *wi¹dd* Bon. Orsa Ore ~ *wi¹dd* Mora Ve. *wi¹dd* Soll. *wi¹dd* Bo. Rättv. Leks. *vi¹dd* Silj. *vē* Ål Ga. Mock. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd. *wi¹dd* Dju. **1.** 'ved till bränsle' allm. *ā'k wi¹ddn* Våmh. 'köra ved'; *fullån wsd* Bo. 'lagom lång ved'; *hatvln wsd* Bo. 'ved som är av halv lagom längd'; *o ä f¹r skā'rlin tā wsd d¹ssa grā'na*

Leks. 'den är av för god kvalitet för att användas till ved den här granen' (jfr *skadlig*, bet. 3); *ā'prilwīd* Orsa 'ved som huggs i april för att ligga och torka till hösten'; *grā'wīd* Orsa 'granved'; *brā'svōd* Leks. 'ved till öppna spisen'. Jfr *alder*, *ssgr*; *basa¹*, *ssg*; *halad*, *ssgr*; *kara v.*, *ssg*; *kvarter*, *ssgr*; *bak-*, *band-*, *björk-*, *fall-*, *flög-*, *fyll-*, *fäst-*, *grädd-*, *göraupp-*, *jul-*, *kas-*, *kast-*, *kol-*, *kvälls-*, *latmans-*, *lång-*, *löv-*, *mil-*, *rak-*, *rå-*, *räk-*, *samk-*, *sexkvarter-*, *små-*, *sot-*, *spink-*, *spänt-*, *stavrum-*, *syr-*, *tall-*, *tax-*, *tänd-*, *års-*. **2.** 'trä, virke' allm. *an wār äv stā'rrkum wi¹ddi* Älvd. 'den var av hårt trä'; *e wa re'tt wī'd i isumjā' tā'llim* Våmh. 'det var rätkliven ved i den här tallen'; *bi'ttwīd¹* Ve. 'trämaterial till en bytta'; *ma'ssurvē* Jä. 'masurved'. Jfr *trä(d)*; *död-*, *fång-*, *get-*, *gorr-*, *hjul-*, *hål-*, *knorr-*, *kors-*, *krus-*, *käll-*, *löv-*, *med-*, *mot-*, *myr-*, *pärt-*, *rå-*, *rätt-*, *så-*, *stick-*, *tak-*, *tall-*, *tjur-*, *tjäl-*, *torr-*, *tvär-*, *varg-*, *vattu-*. **3.** (best.:) 'fibrerna i veden' Soll. *vi¹dd¹ gor rätt ättär* (el. *sne'tt gyvr*) 'fibrerna går i virkets längdriktning (el. snett över)'. **4.** (som senare *ssgsled* i växtbenämning:) se *brak-*, *varg-*, bet. 1.

veda f. V *wi¹du* Mal. *wi¹u* Tra. 'träram, t.ex. fönsterbåge'; *trē'vidu¹* Mal. 'träramar'. Jfr *vedlykta*; *fönster-*, *glas-*.

veda sv. v. 1. *wi¹ddā* Älvd. Våmh. ~ *wi¹ddā* vMora *vi¹ddā* Bon. *wi¹ddā* Ve. *wi¹ddā* Soll. *vi¹ddā* Orsa *wi¹ddā* Ore *vi¹ddā* Bo. *wi¹ddā* Leks. *ve'dā* Jä. **1.** (absolut:) 'anskaffa (hugga) och forsla hem ved' (jfr ÖDB I 496; II 8) allm. *ollid du ā' wi¹ddā* Våmh. 'håller du på och samlar ved'; *ä va f¹ll tā wē'dā allte'tt hā* Leks. 'det var väl att hugga (anskaffa) ved ständigt och jämt det'. **2.** (med *ack-*obj.:) **a.** 'anskaffa ved till' Soll. *wi¹ddā stū'gu* 'anskaffa ved till stugan, hålla huset med ved'. Jfr *vedforda*. **b.** 'hugga upp (ved)' Älvd. *wi¹ddā ka'sstwi(ō)¹* 'hugga upp kastved'; *edā'r ir ū¹wi¹ddā'ō ē'nn* 'det där är ännu inte upphugget till ved'. Jfr *hugga ur*, bet. 2 (slutet).

ved-almanacka f. IV a *wi¹ddāak¹nak¹* Älvd. 'runstav som fungerar som almanacka' (se *ill.*). Jfr *prim*, bet. 1; *primbräde*; *träalmanacka*.

ved-backe m. III a *wi¹ddābakk* Älvd. *vi¹ddābakk* Bo. *wi¹ddābakk* Rättv. *vā'batts* Mal.; best.

vē`dbakən Leks. *ve`bakkan* Jä. 'plats där gårdens bränsleved höggs' (jfr ÖDB I 494; III 25). **Syn.:** spän-backe, -vall; vedplats.

ved-bleg m. I a *vē`åb`rāj* Li. 'kil med hjälp av vilken vresig, svårkliven ved klövs'. Jfr bleg, bet. 1; vigg. **Syn.:** vedkil.

ved-bock m. I b *wi`ðåbukk* Våmh. *°widåbukk* Bon. *vidå`bukk* öMora *wi`dåbukk* Ve. *°vidåbukk* Soll. *wi`dobukk* Ore 'sågbock' (se ill.). **Syn.:** såg-, ved-krack m.fl.

ved-bod f. I a *wi`ðåbūd* Älvd. *°widåbud* Våmh. *wi`ðåbūd* ~ *wi`dåbūd* vMora *wi`dåbūd* ~ *vidå`-būd* öMora *wi`dåbūd* Ve. *wi`dåbūd* Soll. *vē`dåbūd* Rättv. *vå`bbu* Mal. *vē`åbū* ÖVd.; best. *vå`böa* Bju. 'vedbod' (jfr ÖDB I 496). **Syn.:** ved-lider, -skjul, -skäl.

ved-bom m. *vå`bomm* Mal. 'flytande ved omsluten av läns'. Jfr gramma, bet. 5; vedflöt^{II}.

ved-bord n. I a *vē`dbōk* Leks. *vē`bot* Ål 'bord på timmerkälke vid vedkörning'. Jfr vedrede.

ved-brand m. I a *wi`brānd* Älvd. *wi`dåbrand* Soll. *°vēdåbrand* Bo. *vå`brand* Mal. *vē`åbrand* Tra. '(skog där man kan ta ut) bränsle i form av ved'.

ved-bås n. I a *wi`dåbōs* öOrsa 'avbalkning för ved'.

ved-börda f. ~n. *wi`ðåbōrd* Älvd. *wi`dåbōrd* öMora *wi`dåbōrd* Ve. *wi`dåbōrd* Soll. *wi`dåburd* Orsa *wi`dåbōrdi* Ore *°vēdåbōk* Bo. Rättv. *vē`dbōka* ~ *vē`bbōka* Leks. *vē`bōka* Ål *ve`bbōka* Ga. *vå`bōka* ~ *vē`bōka* Äpp. *vå`bbōka* Mal. *vå`bōka* Mal. (Y.) *vē`åbōka* Li.; pl. *°vebbōkär* Dju. 'fång ved'; *i bār jena tu`nga wi`dåburd* Orsa 'jag bar en tung vedbörda'. Jfr vedfamn, bet. 1.

ved-drag f. I c *wi`dådrāg* Orsa 'stor hästdragen kälke avsedd för vedtransport' (jfr ÖDB I 499). Jfr ved-drag, -drög m.fl.

ved-dryg adj. I *wi`ðådrju`g* Älvd. *vidå`drög* öMora 'som drar mycket ved'; *sp`l`sn`e vidå`drög* öMora 'spisen drar mycket ved'.

ved-dråg f. I c *wi`ðådrāg* vMora 'kälke avsedd för vedtransport' (jfr ÖDB I 499). Jfr ved-drag, -drög, -kälke.

veddrågs-bit m.; best. *wi`ðådrågsbitn* vMora 'stockbit som är lagom lång att placeras på en veddråg'.

ved-drög f. I c *wi`dådrög* vMora *vidå`drög* ~ *wi`dådrög* öMora *wi`dådrög* Soll. *°widodrög* Ore 'grövre fordon för transport av stockar avsedda till ved' (se ill.; jfr ÖDB I 498). Jfr ved-drag, -dråg, -kälke, -slåde. **Syn.:** ved-dröja.

ved-dröja f. IV a *vå`dröja* Mal. *vē`ådröja* Tra. = föreg.

ved-dunge m. III a *vå`dunnji* Mal. (jfr *dunge*^{II}) 'vedhög'; *dsm add stō`r ò`sågin vå`dunnjär tā gā`rom* 'man hade stora osågade vedhögar ute på gårdarna'. Jfr vedkas m.fl.

veder m. I b *vå`dær* Leks. **1.** 'ombytlig man'. Jfr pyttja; vederbissa. **2.** 'man som flänger omkring och/el. är med överallt'. Jfr pjäta, ssg; Tittagrå, bet. 2; vara-med-Lars; vederhätta; vedra f., bet. 2, m.fl.

veder n. I d *vī`der* Soll. 'slarv, slams'. Jfr vedra f., bet. 1. **Syn.:** hams; slabb n. m.fl.

veder-bissa sbst. *°widerbissa* Orsa (jfr *bise*, bet. 3) 'opålitlig person'. Jfr glop, bet. 1; veder m., bet. 1.

veder-faras st. v. dep., se vidfaras.

vederhands-värdig adj. I; n. *vē`derhan(d)svārdit* Jä. 'riktigt vedervärdig'. Jfr vedervärdig, bet. 1.

veder-hätta f. IV a *vå`dærhätta* Leks. 'kvinna el. flicka som flänger omkring överallt'. Jfr ranta f., bet. 1; tessa f.; transkata; veder m., bet. 2. **Syn.:** vedra, bet. 2.

veder-mödig adj. I *°vēdærmödu* Bo. 'besvärlig'; *°ä va nå vēdærmödug` banær* 'det var några besvärliga barn'. Jfr obörg, bet. 2; pinig, bet. 2; tjåig; tvetig; tvingig, bet. 1, m.fl.

veder-våga sv. v. 1. *vē`våga* Nås Mal. (Y.) *vē`våg* Mal.; sup. *vē`våg* Li. 'våga sig på'; *hä va en ssm tro`dd sä tā vē`våga mä` d`llt ssm vå`* Nås 'det var en person som vågade sig på vad som helst (eg. trodde sig till vedervåga med allt som var)'. — **P. pret.:** *vē`våg* Li. 'vågat, riskabelt, farligt'; *ä va då int sē vē`våg* 'det var då inte så riskabelt'.

veder-värdig adj. I *wi`ðewārðug* Älvd. *vedär-vārði* öMora *wedärwārði* Ve. *vē`därvärdig* Leks. *vē`dervārðig* Nås *vē`där`vārði* Mal. *vē`dervārðig* ÖVd. **1.** 'motbjudande' Älvd. öMora; *an sī`-a`tt wi`ðewārðug andā`r* Älvd. 'han ser mot-

bjudande ut den där (mannen)'. Jfr gorrstygg; kona f., avl.; motal, bet. 3; vederhandsvärdig. **Syn.:** kulen, bet. 3. **2.** 'oerhört skicklig (på att utföra visst arbete, att ge svar på tal m.m.)' Mal. ÖVd. *vē`dervā`đi te ha rē`da pā`* Mal. 'fantastisk på att hålla reda på allting'; *dem ē` sē` vē`dervā`đig i mē`nam demjā` o`ņgan sē`* Li. 'de har så träffande och försmädliga svar (eg. är så vedervärdiga i munnen) de här barnen'. Jfr amper, bet. 4; andervärre; grus adj.; hård, bet. 5. **Syn.:** makalös; uthoppad. **3.** (n.; adv.:(y)) *vē`dā`vā`đit* Mal. *vē`dā`rvā`đit* Mal. (Y.) 'väldigt'; *vē`dā`rvā`đit stī`li* Mal. 'väldigt stilig'; *an sāt` ē` sa`ņņ sē` vē`dā`vā`đit pā` la`ssņ* Mal. 'han satt på lasset och sjöng så våldeliga'. Jfr trösteligen. **Syn.:** avvärlds(k)lig, adv., bet. 2; bävliga; galen, adv., bet. 2; gorm; hemgäldig, adv.; hundfatt, adv., bet. 2; obegripliga; skrop-pa; toka, adv.; urvärldslig, adv.; vida, bet. 1, m.fl.

ved-famn m. I a *°vē`dā`famn* Bo. *°vē`dā`famnē`n* Leks. *°vā`ffamman* Bju. *vē`famn` ~ vē`famman* Ål *°vē`famn* Nås *vā`famn* Mal. (Y.). **1.** 'så mycket ved man kan bära på armen, vedfång' Bju. Mal. (Y.). Jfr vedbörda. **2.** 'ett vedmått om 6 fot i kubik (även om vedtrave av detta mått)' Bo. Leks. Mal. (Y.). **Syn.:** famn, bet. 1 c; stavrum.

ved-flaska f. IV a *wi`đā`flā`sska* Älvd. 'träflaska'. Jfr träkannflaska. **Syn.:** träflaska.

ved-flotte m. IV *wi`đā`flō`ti* Våmh. 'flotte bestående av timmer avsett till ved' (jfr ÖDB I 499). **Syn.:** vedflöt^l.

ved-flöt^l f. ~ n. I a *wi`đā`flō`ti* Älvd. *°vē`flō`ti* Äpp. = föreg. (jfr ÖDB I 499). Jfr flöt^l, bet. 1.

ved-flöt^{ll} f. I a *vē`ā`flō`jt* Tra. 'av läns sammanhållen massa av timmer avsedd till ved'. Jfr flöt^l, bet. 4; flöt^{ll}, bet. 2; vedbom.

ved-flötan n. IV; best. pl. *wi`đā`flō`ātū`* Älvd. 'flöte av trä'. Jfr kabblöt.

ved-forda sv. v. 1. *wi`dā`fō`rd* Soll. *vē`dfō`r* Leks. 'förse med ved'; *an mā` dā` fē`ll kan vē`dfō`r vēs` vet`jä`* Leks. 'han må då väl kunna hålla oss med ved vet jag'. **Syn.:** vedhålla.

ved-gran f. II *vē`dgrā`n* Leks. 'gran avsedd till ved'.

ved-grav f. II; best. *wi`đā`grā`ve* nvMora 'utrym-

me i spismuren för vedförvaring'. Jfr blindgrav. **Syn.:** vedhåll.

ved-hål n. II *°vē`hāl`* Ål; best. *vē`dhāl`kä`* Leks. = föreg.

ved-hålla st. v. *wi`đā`ō`lld* Älvd. = vedforda.

ved-kabbe m. III a *°widā`kabb* Ve. *vē`kabba* Jä. *vā`kabba* Mal.; pl. *°vē`akabber* Tra. 'till viss längd kapad men oklaven stock' (jfr ÖDB I 494; III 290). Jfr ved-klubb, -längd.

ved-kas m. I a *wi`dā`kas* Ve. *vā`kās* Bju. *°vekas* Nås 'vedtrave'. Jfr trav; ved-dunge, -famn, bet. 2. **Syn.:** trav f.; ved-kast, -rad, -stack, -stöda, -stödjä, -trav.

ved-kast m. I a *vē`kasst* Flo. Nås *vā`kasst* Mal. *vē`ā`kasst* ÖVd. = föreg. (jfr ÖDB I 495).

ved-kil m. I a *wi`dāt`jiv* Ve. = vedbleg. Jfr kil, bet. 1.

ved-klocka f. IV a *wi`đā`klukk* Älvd. 'ur med verk helt av trä'. **Syn.:** träklocka.

ved-klubb m. I a *wi`dā`klubb* Mora *vā`klubb* Bju. 'okluset vedträ, vedklubb' (jfr ÖDB III 164). Jfr ved-kabbe, -längd.

ved-klubba f. IV a *wi`đā`klubb* Älvd. *wi`dā`kluba* Ve. *vā`klubbba* Mal. *vē`ā`klubbba* ÖVd. 'vid vedklyvning använd stor träklubba att slå på yxhammare el. kil med' (se ill.; jfr ÖDB I 495). Jfr träklubba.

ved-klubblås n. I a *wi`đā`klublās* Älvd. 'klubblås tillverkat helt i trä' (se ill.). **Syn.:** trä-, ved-lås.

ved-klämma f. IV a *wi`đā`klēm* Älvd. (jfr klämma f., bet. 3) 'klämma av trä (t.ex. använd vid laggekärstillverkning)'.
ved-knarr m. I a *wi`dā`knarr* Ve. *vē`dknarr* Leks. *vā`knarr* Bju. *vē`knarr* (best. *vē`knarrē`n*) Ål 'ett slags hackspett'. Jfr furu-, tall-knarr m.fl.

ved-korg m. I b *vē`dkō`rg* Leks. 'vedkorg (med innehåll)'; *ta`i`nn en vē`dkō`rg`* 'ta in en korg med ved'.

ved-krack m. I b *vē`ā`krack* Tra. (jfr krack, bet. 2) = vedbock.

ved-kälke m. III a *wi`dāt`jākä* Bon.; best. pl. *°vē`dāt`jē`kar* Bo. 'kälke för transport av ved' (jfr ÖDB I 496, 499). Jfr ved-dråg, -drög m.fl.

ved-köra sv. v. *wi`dāt`jō`r* Ve. *wi`dāt`jō`r* Soll. 'köra ved' (jfr ÖDB I 496).

ved-lider n. I d *vē`dalē`dō`r* Bi. *vē`dalē`dō`r* Rättv.

ve'llidär Ål *ve'lledär* (best. sg. dat. *ve'llidra*) Dju. *ve'ller* (best. *ve'llrä*) Ga. *ve'llär* Mock. ~ *ve'ller* Flo. Äpp. (best. *ve'llära* Äpp.) *ve'llir* ~ *°veller* Nås *ve'ler* (best. *ve'llerä*) Jä.; best. *väll(ä)rä* Bju. = vedbod (jfr ÖDB I 496; III 20, 82); *han vā ūtī vē'līra s knā'llä* Äpp. 'han var ute i vedboden och arbetade så smått' (jfr knalla, bet. 1).

vedlidens-skulle m. III a *ve'llässkullä* Äpp. 'skulle ovanpå vedboden'.

ved-lock n. II *wī'dālrūk* Älvd. 'lock av trä'.

ved-lykta f. IV a *vī'dulökktā* Mal. (jfr *veda* f.) 'lykta med glas infattade i träramar'; *e vī'dulökktā mā glā'srūtär tī* 'en lykta med glasrutor i'. **Syn.:** glaslykta.

ved-lår m. I a *°vädälår* Bo. *vā'dälār* Rättv.; best. *°vädälårn* Leks.; best. dat. *vidäl'lårim* öMora 'vedlår'; *°vädälårn e tōm* Bo. 'vedlåren är tom'. **Syn.:** vedpall.

ved-lås n. I a *wī'dātās* Älvd. = vedklubblås.

ved-längd f. I a *wī'däleŋd* Ve. *vādläŋd* Leks. **1.** 'viss längd (cirka 2,5 fot) som stock kapades i' Leks. **2.** 'till viss längd avhuggen stockbit' Ve. Jfr *trum*, bet. 1; *ved-kabbe*, -klubb, -trum.

ved-lös adj. I *wī'dālos* Ve. *vā'dlös* Leks. *vē'lös* Mock. *vē'äl's* Li. 'utan ved'.

ved-lösa f. IV a *vē'äläjsa* ÖVd. 'område där skog avverkats så att det råder brist på ved; område ovan trädgränsen'; *an ē' sppī vē'äläjsen* Tra. 'han är på kalvfjället'.

ved-mask m. I b *vā'makk* Mal.; best. pl. *vē'ā-makkan* Li. **1.** 'timmerman, *Acanthocinus ædilis*' Li. **Syn.:** timmerkuse m.fl. **2.** 'larv av barkborre' Mal.

ved-myra f. III *wī'dāmēr* Älvd. 'myra som lever i timmerväggar'.

ved-märke n. III *wī'dāmärtj* Orsa *vā'dāmärtj* Bo. 'enkelt format bomärke som med yxa höggs in på exv. hässjestolpar'. **Syn.:** kape, bet. 7.

ved-nött adj. I *vē'ānekk* Tra. 'nött av vedhuggning (om yxa)'; (överfört om person:) *an tā-te vā' vē'ānekk andā' ē'* 'han börjar bli nött den där också'.

ved-ord n. I a *wī'dāwōrd* Orsa 'ord inskuret i trä (vanligen med dalrunor)'.

ved-pall m. I a *vā'dpall* Leks. *vē'pall* Ga. = vedlår.

ved-plats n. I a *vē'āpkass* Li. 'plats på gården el. fäbodvallen där veden höggs el. sågades'. **Syn.:** vedbacke m.fl.

vedra f. IV b *vī'der* Soll. *°wīdra* Ore *vā'dra* Leks. **1.** 'slarvig kvinna' Soll. Jfr *veder* n. **Syn.:** slabba, bet. 1, m.fl. **2.** = vederhätta Leks. Jfr *tessa* f. **3.** 'kvinna som blänger mycket omkring sig' Ore. Jfr *böglā*^{II}, avl. f., bet. 1; *snegelöga*, bet. 1; *starrgeting*, bet. 2.

vedra sv. v. I. *vī'där* Soll. *wī'dra* Orsa. **1.** 'vara villrådig; gå oroligt av och an' allm. *vän(d) stōr du jā'n ā vī'drär ätter* Soll. 'vad står du här och ser villrådig ut efter?'. Jfr *kekla*^I, bet. 1; *tvinna*, dep. **2.** 'springa vida omkring (om kreatur)' Soll. Jfr *flöja* uppå, bet. 2. **3.** 'slarva' Soll. Jfr *genkuta*, bet. 2. **Syn.:** gaspa; slabba, bet. 2, m.fl.

ved-rad f. II *°wīdārad* Bon. *wī'dārād* vMora Ve. *vī'dārād* Soll. *vā'drad* Leks. *°vārā* Bju. *vā'dd-rād* ~ *°vērād* Dju. = vedkas (jfr ÖDB I 495).

ved-rede n. III *vī'dārēd* Soll. *°vērēdā* Ål 'rede på vinterfordon för vedtransport'. Jfr *ved-bord*, -skrinda.

vedrig adj. I *wī'drūn* Våmh. *vī'drun* Soll. *wī'drun* ~ *wī'drun* Orsa *vī'dru* Bo. *vā'drug* Leks. *°vīdru* Dju. *vē'rō* Tra. **1.** 'vankelmodig, ombytlig, nyckfull; virrig' Våmh. Soll. Orsa Bo. Tra. Jfr *jullra*, avl. adj., bet. 2; *ostadig*, bet. 2; *ovarrig*; *veglig*, bet. 2; *vimsig*; *vapplig*, bet. 3. **2.** 'slarvig' Soll. **Syn.:** slabbig m.fl. **3.** 'som springer omkring överallt' Leks. Jfr *gårdflugan*, bet. 2; *hirrig*, bet. 2; *kutig*^{II}; *rantig*, bet. 1; *vidfaren* m.fl. **4.** 'klåfingrig' Dju. Jfr *svedig*, bet. 1. **Syn.:** klådig, bet. 2, m.fl.

ved-rinna st. v. *vē'ārinna* Li. 'röra sig på vissa sätt för att komma undan jägare (t.ex. genom att fly från träd till träd; om jagat villebråd, särskilt mård)'; *mā'η vē'ārann fe dem* 'mården smet undan för dem'.

ved-rum n. I a *°vērōm* Ål *vē'ārōm* Li. 'skafthål i yxa el. slägga'. Jfr *fal* m., bet. 2.

ved-sked f. I a *wī'dāstjī'd* Älvd. 'träsked'. **Syn.:** träsked, bet. 1.

ved-skid f. I a *vē'āstjī* ÖVd. 'kluvet vedträ'. Jfr *skid*, bet. 1 b. **Syn.:** ved-skida, -trä.

ved-skida f. IV a *vē'āstjīā* Li. ~ *vē'āstjīā* Tra. = föreg. *ka'sst āj vē'āstjīā ni s'mn* Li. 'kasta ett vedträ in i ugnen'. Jfr *skida*^I, bet. 2 b.

ved-skjul n. I a *°vēfūl* Flo. = vedbod.

ved-skog m. I c, se skog, bet. 3.

ved-skrap n. I a *vē'åskrāp* Li. 'träavfall som kan användas till ved'. Jfr hugga ur, bet. 2.

ved-skrinda f. IV a *vi"råskrinnda* öMora *°vidåskrynd* Soll. *wi"råskrinnda* Orsa *vē"råskrynnda* Bo. *°vōdskrynnda* ~ *°vōdskrēnda* Leks. *vē'skrynnnda* Ål *vē'skrinnda* Mock. *°vēskrynnnda* Äpp. 'överrede till släde använt vid transport av ved' (se ill.; jfr ÖDB I 499). Jfr vedrede.

ved-skål f. I a *°widåskål* Älvd. 'skål av trämaterial' (se ill.). **Syn.:** träskål.

ved-skåra f. V *wi"råskuru* Ve. 'skåra i timmerstock för infogning av övre stock'.

ved-skäl n. I a *wi"råskål* Orsa *wi"doskāl* Ore *vē"skælk* Bo. *vē"stjælk* ~ *vē"stjælk* Rättv. *vē'ffæk* Silj. *vē'ffæk* ~ *vē'ffæk* ~ *vē'ffæk* Leks. = vedbod (se ill.; jfr ÖDB I 496; III 12, 17).

ved-släde m. IV *wi"rållidi* Älvd. Våmh. *wi"rållidi* Bon. *wi"rållidi* ~ *wi"rållidi* (best. *wi"rållidin*) Orsa 'släde använd vid transport av ved' (se ill.). Jfr veddrög m.fl.

ved-stabbe m. III *wi"råstabbe* Våmh. 'stubbe att hugga ved på'. **Syn.:** huggstabbe m.fl.

ved-stack m. I a *wi"råstakk* Älvd. Våmh. *°vidåstakk* Mora *wi"råstakk* Orsa *°vōdåstakk* Bo.; best. *wi"råstatjen* Ve. = vedkas.

ved-stöda f. IV a *wi"råstöd* ~ *wi"råstēda* ~ *vidå'stōda* Mora *wi"råstēda* Orsa *wi"råstōda* Ore *°vōdåstōda* Bo. *vē"råstōda* Rättv. *vē'sstōda* Dju. = vedkas.

ved-stödja f. *vē'stōjja* Ga. = vedkas.

ved-tak n. II *vā'tāk* Mal. *vē'ātāk* ÖVd. 'tak med yttertäckning av vedklovor'. Jfr takved.

ved-tallrik m. I b *wi"råtaldri'kk* Älvd. 'trätallrik'. **Syn.:** trätallrik.

ved-trav f. II *wi"råtrav* Ve. *°vōdåtrav* Bo. = vedkas.

ved-trum n. II *vi"råtrūm* Soll. *vē'trēm* Jä.; best. pl. *vōdtrēman* Leks. 'till ved avkapad stock'. Jfr kastved, ssg; trum, bet. 1.

ved-trä n. *wi"råtraj* Älvd. *wi"råtrejd* ~ *wi"råtrāj* ~ *vidå'trāj* Mora *wi"råtrāj* ~ *wi"råtrej* Ve. *vi"råtrōjd* Soll. *wi"råtraj* Orsa *wi"rådotrāj* ~ *wi"rådotrej* Ore *°vōdåtrā* Bo. *vē"råtrā* Rättv. *vē'trā* Leks. *°vātrā* Bju. *vē'trā* Flo. *°vetrā* Nås *vē'trā* Jä.

vē'trā Äpp. *vā'trā* Mal.; best. *wi"råtraj* Bon. (jfr trä(d) n.) = vedskida.

ved-vrå f. VII a *°vōdårå* Bo. *vē'ddbrā* Leks. *°vāvvrā* Bju. *vē'brā* Ga. *vē'vrān* Nås; best. *wi"råråni* Mora (jfr vrå) 'hörn vid spisen med plats för ved och/el. huggkubbe'; *°kvasstn står ti vōdårån* Bo. 'kvasten står i vedvrån'.

ved-yxa f. III *vē'åäkkse* Tra. 'mindre yxa med kort skaft att klyva ved med på huggkubben i stugan'. Jfr huggyxa. **Syn.:** hand-, lill-, stabbyxa.

vega sv. v. 1. *wi"gå* Älvd. *wi"gå* Orsa *vē'gå* Li.; pres. *wi"gå* Våmh. 'guppa, vagger, svaja, fara hit och dit'; *wi"gå å stū'krem* Älvd. 'vagger (balansera) på stolen'. Jfr gucka^{II}; gumsa, bet. 1; kugga^{III}; mangla, bet. 2; rega; reka, bet. 2; slamra, bet. 2; svega; vegla; vimsa. — **Särsk. förb.** (av:) *sē-du hōss-n vē'gå-ā* Li. 'ser du hur han vagnar iväg (går genom att väga från den ena höften till den andra)'. Jfr veka^I av.

vegel n. I d *wi'gek* Älvd. 'vacklande'.

vegla sv. v. 1. *wi'gek* Älvd. *wi'gka* Orsa Ore *°vigka* Bo. *vi'ggka* Leks. *°vigka* Bju. *vē'ggka* Mal. 'gå el. vara ostadig, vicka, vingla, vackla'; *gakk-nē'ā tā stō'kam bān ɛ sta'nd dā'-nt ɛ vē'ggka* Mal. 'gå ner från (eg. utav) stolen barn och stå inte där och vicka'. Jfr gigla; kekla^I, bet. 2; slinga v., bet. 1; stamla, bet. 1; vega; veka^I; vimla. **Syn.:** gickla; rackla^{II}, bet. 1; ragla, bet. 1; vagla^I; vickla, bet. 1.

veglig adj. I *wi'gul'n* Älvd. Våmh. *viglu'nn* öMora *vi'gku* Bo. *vē'ggku* Mal. **1.** 'som står ostadigt, som vacklar' allm. Jfr gaglig; ostöd; racklig, bet. 1; raglig, bet. 1–2; slångrig; svaglig; vavlig, bet. 2 a, m.fl. **Syn.:** sling-sig. **2.** 'ombyttlig, opålitlig' Mal. Jfr kringlig, bet. 3; misskiftig; vapplig, bet. 3; vedrig, bet. 1; vimsig. **Syn.:** slingrig.

vek adj. I *wēk* ~ *wāk* Älvd. *wēk* Våmh. vMora Orsa *°vekær* Bo. *°vek* Bju. *vēk* Nås Äpp. Mal. *vājik* ÖVd. **1.** 'mjuk, böjlig, vek; spenslig, späd' allm. *°ā a wurti hitā wēkt* vMora 'det (höet) har blivit lite mjukt'; *vē'ka l'ive* Nås 'midjan' (jfr veklivet). Jfr mjuk, bet. 1; späd, bet. 1; veckig, bet. 2, m.fl. **2.** 'tunn, blaskig, smaklös (om dryck)' Våmh. ÖVd. *an i nē'ssta wēk a mi* Våmh. 'den (kaffekasken)

är nästan väl svag för mig'. **Syn.:** svag, bet. 4, m.fl.

veka¹ sv. v. 1. *wi¹kå* Ve. 'gå ostadigt'. Jfr *ve gla* m.fl. **Syn.:** hyc kla¹, bet. 1; stam la, bet. 1. — **Särsk. förb.** (av:) *wikå-å'v* Ve. 'gå iväg på ostadiga ben (knäande, stapplande e.d.)'. Jfr *ve ga* av.

veka^{II} sv. v. 1. *vē'ka* Leks. 'oupphörligt spela en och samma melodi'.

veke m. III a *wē'ke* Älvd. *°wēkå* Bon. *-vēk* Soll. *wē'kå* Orsa *°wekå* Ore *°vekø* Bo. *vē'ka* Bi. Jä. *vēka* Leks. *°veka* Bju. *vē'kå* Flo. *vā'kø* Nås *vē'tji* Mal. *vā'jtje* ÖVd.; best. *°wetjin* Våmh.; best. ack. *°wēkan* vMora. **1.** 'veke i ljus, fotogenlampa m.m.' (jfr ÖDB III 303) allm. *ma nō ä'ffsinar tā vēka* Leks. 'med några äfsingar (trådändar) till veke'; *an skull hāl-på' s klöpp-tā' vē'tsam i' deli* Mal. 'man skulle hålla på att klippa av veken hela tiden (eg. ideliga)'; *°kolåwekan* vMora 'den kolnade delen av veken'; *ka'mpvēk* Soll. 'lampveke'; *°ljuswekå* Ore *°jusvekø* Bo. 'ljusveke'. Jfr hårveke. **2.** 'litet ljus tillverkat av sista resten av ljustalgen' Älvd. Jfr *ljus dank* (e) m.fl.

vekling m. I b *vē'kklij* Leks. *vē'klrij* Mal. 'individ som saknar tillräcklig fysisk styrka'. Jfr *kröv*; *stackare*; *vesäld*, bet. 2.

vek-livad adj. I *wē'klajva* (jfr *liv*, bet. 9) Orsa 'blödigt'. Jfr *vekmodig*. **Syn.:** blödigt; blöt, bet. 3; blötlivad.

vek-livet n. I a best. *wē'klajveð* Älvd. *vē'klivå* Leks. Nås Jä. Äpp. Mal. *vā'jklive* Li.; obest. (sannolikt med best. innebörd) *wē'klajv* Orsa 'veka livet, mellangärdet, midjan'; *ju'sst ever wē'klajv* Orsa 'precis över veka livet'; *hä jå'r sō vo'nnt i vē'klivå å mäg* Äpp. 'det gör så ont i mellangärdet på mig'. Jfr *blöt-buk*, *-bål g*, bet. 1. **Syn.:** *liv*, bet. 6.

vek-magad adj. I *wē'kmågä'ð* Älvd. 'som har lätt för att kråkas'. **Syn.:** *kråden*, bet. 2, m.fl.

vek-modig adj. I *vē'kmödi* Mal. 'räddhågsen'. Jfr *klenblöt*, bet. 1; *rädd*, bet. 1; *råden*, bet. 1; *veklivad*. **Syn.:** *räddhågad*.

vekna sv. v. 1. *wi¹kkjen* Älvd. Våmh. *°wikken*-Bon. *wi¹ken* vMora *wiken-* (pres. *wiknår*)Ve. *vi¹ken* Soll. *vē'kna* Nås *vē'kina* Mal.; sup. *°weknad* Orsa. **1.** 'vekna, slakna, böja sig' Älvd.

Mora Ve. Nås Mal. *spa'jken bā' wi¹kkner a sa'jgå* Älvd. 'spiken bara böjer sig åt sidan'; *ä wikenår brā'* Ve. 'det (vidjan) böjer sig bra'. Jfr *slakna*, bet. 2. **2.** 'mjukna (t.ex. av fukt)' Våmh. Soll. Orsa. Jfr *mjukna*, bet. 1; *slå åter*, bet. 5 (refl.); *vekna åter*, bet. 1. — **Särsk. förb.** (av:) 'vekna, förlora stadgan' Ve. *an wiken-å'v* 'den (lien) förlorar stadgan (styrsehn)'; (ihop:) *wiken-iō'p* Ve. 'falla ihop (av utmattning m.m.)'. Jfr *kräckla*, bet. 2; *sluska*, bet. 3; (åter:) **1.** 'bli mjukt (och segt av t.ex. fukt; om bröd); dra åt sig fukt (om hö och säd)' Våmh. Bon. vMora Soll. *°bröd a wikkna-att a wu¹ss så ä i we'v blott* Bon. 'brödet har mjuknat för oss så det är för mjukt' (jfr *blöt*, bet. 1). Jfr *blåtna åter*; *råna igen*; *råna åter*; *vekna*, bet. 2. **2.** 'bli blidare (om väderlek)' Bon. Jfr *lena¹ åter*, bet. 1; *slå åter*, bet. 3.

vek-ryggen m. I b best. *wē'kryggen* Älvd. *wā'kryddjin* Våmh. *vē'kryddjen* Soll. *vē'kriddjen* Nås 'korsryggen'. **Syn.:** *kors*, bet. 4; *korsrygg*; *vigg n.*, bet. 2.

veksklig adj. I *wē'ksklig* Älvd. 'svag (om både person och sak)'. Jfr *fattig*, bet. 2; *svag*, bet. 2; *veslig*, bet. 1, m.fl.

vek-växt adj. I *wē'kwäkst* Ve. *vā'jkwakst* Li. 'spensligt byggd, gänglig'. Jfr *ranglig*, bet. 2; *skranglig*; *späd*, bet. 1, m.fl.

vela f. IV a *°vela* Bju. 'virvel i vatten, hår m.m.'. Jfr *ringel*, bet. 2; *snurr*. **Syn.:** *svirvel*, bet. 1; *svärkel*.

vela sv. v. 1. *vē'la* Mal. 'fundera hit och dit, vara obeslutsam, vela, tveka'; *hån vē'l du mä* 'vad står du och velar om?'. Jfr *tveflagna*, dep., bet. 3.

velnas sv. v. dep., se *vålnas*.

venig adj. I *gvē'nu* Nås 'grinig, kinkig'; *bāna e sō gvē'nuä* 'barnen är så griniga'. Jfr *kinkig*, bet. 1–2; *tjåkig*, bet. 1; *tjålig*, bet. 1; *underlåtlig* m.fl.

venjald m. I a *wē'nalld* Älvd. 'man från Venjans socken'. Jfr *venjalda*; *venjans-bleg*, *-fålad*, bet. 2. **Syn.:** *venjanskarl*; *venjans(e)*.

venjalda f. IV a *wē'nalld* (best. pl. *wē'nalldur*) Älvd. 'kvinna från Venjans socken'. Jfr *venjald*; *venjanstulta*. **Syn.:** *venjansa*, bet. 1; *venjanskäring*, bet. 1.

Venjan nom. pr. ~ m. II *wē`nað* Älvd. *wā`jna(ð)ŋ* ~ *wā`jnāðŋ* Våmh. *wē`njad* vMora ~ *wē`njad* Ve. *vānjā`dŋ* öMora *ve`njād* Soll. *wē`nadŋ* vOrsa *wē`nadŋ* öOrsa *wā`njan* Ore *vā`njan* Bju. *vā`nji* ~ *vā`ni* Mal. *vā`ni* Li. **1.** 'Venjans socken' allm. *an a fe`ð a wā`jnaðim* Våmh. 'han har begett sig till Venjan'; *grð`n vā`njādŋ* öMora 'oändligt långt borta' (jfr *venjanvärlden*). **2.** 'Venjanssjön' Mora Ve. Soll. *sū`dmin wē`njadem* Ve. 'söderut utmed (vid) Venjanssjön'.

venjansa f. IV a *vā`njisa* Mal.; ack. *venjā`so* öMora; pl. *venjā`sur* öMora. **1.** = venjald a allm. **2.** 'venjansdialekt' öMora. **Syn.:** venjanska; venjans-mål, -språk.

venjans-bleg m. I c *vā`nibtrājg* Li. '(öknamn på) man från Venjan'. Jfr *bleg*, bet. 2; *venjald*; *venjansfälad*, bet. 2, m.fl.

venjans-båt m. I a *wē`njassbāt* vMora *vā`nissbāt* Mal. Li.; pl. *ve`njansbātær* Flo. 'ett slags roddbåt från Venjan'.

venjans(e) m. I a *venjā`sä* öMora *vē`njas* Soll. *vā`njis(a)* ~ *vā`nisa* Mal.; best. *wē`njasŋ* Ve.; pl. *wē`njaser* vMora *wē`njasär* Ve. *vā`niser* Li.; best. pl. *wē`nasar* öOrsa *vā`nisan* Li. **1.** = venjald allm. **2.** (pl.) 'mygg' Mal. *en mā`dā ssnā`r int få sāv`v nē` fö dæmjē` mē`kkäl vā`njisom* 'man kan då knappt få sova något alls för de här myckna myggen' (benämningen hän-syftar på påstådd ljudlighet mellan venjansbors tal och myggor inande; jfr *tjål* n., bet. 1). Jfr *venjanskäring*, bet. 2; *vina v.*, bet. 2.

venjans-fisk m. I b *wē`njassfisk* Ve. 'en art av sik, Coregonus, vanlig i Venjanssjön'. Jfr *sik* m.fl.

venjans-flotte m. IV *venjassflåtå* Soll. 'på visst sätt konstruerad flotte använd vid fiske i skogs-sjöar'.

venjans-fälad n. *wē`nasflåd* Älvd. *wā`jnassflåd* Våmh. *wē`njassflåd* Bon. *wē`njassflåd* vMora. **1.** (jfr *fälad*, bet. 1) 'boskap från Venjan' Älvd.; (överfört om stor hop boskap:) *an kum min i`t i`lt wē`njassflåd* Bon. 'han kommer med en stor hop boskap'. **2.** (jfr *fälad*, bet. 3) '(öknamn på) folk från Venjan' Älvd. Våmh. vMora; (överfört om löss:) *i a kem-a`ti' wā`jnassflåd* Våmh. 'jag har råkat ut för löss' (jfr *venjanskarl*). Jfr *venjans-bleg*, -jalg.

venjans-jalg m. I b *vā`nissjåtg* Li. '(öknamn på)

person från Venjan'. Jfr *venjans-bleg*, -fälad, bet. 2.

venjanska f. IV a *wē`njaska* Ve. = venjansa, bet. 2; *gambrest wē`njanska an kan hitt-å'* 'äldsta venjansdialekt som man kan råka på'.

venjans-karl m. I a *wē`njaskall* vMora *vānjā`skall* öMora *wē`njaskall* Ve. *vē`njaskall* Soll. *vā`nnjanskār* Jä. *vā`niskā`* Mal. *vā`niskār* Li.; pl. *vā`njaskallar* Leks. = venjald; (pl.; överfört om löss:) *du a kemi åjti wē`njaskallä* vMora 'du har blivit lusig' (jfr *venjansfälad*, bet. 2).

venjans-käring f. I b; pl. *wē`nasker`tinger* vÄlvd. **1.** = venjald a. **2.** 'stor mygga'. Jfr *venjans(e)*, bet. 2; *vinokarl*, bet. 1; *vinspik*, bet. 1.

venjans-mål n. I a *wē`njasmål* Ve. = venjansa, bet. 2; *fasst dām språk swenska, fö`reldrär, så språkär krippär wē`njasmål* 'fastän föräldrarna talar svenska så talar barnen venjansdialekt'.

venjans-språk n. I b *wē`njasspråk* Ve. *vā`nispråk* Tra. = venjansa, bet. 2; *orespråk drågå-r-inā' wē`njasspråk* Ve. 'oredialekt påminner om venjansdialekt'.

venjans-tulta f. IV a; pl. *ve`njastultor* Soll. 'kvinna från Venjan (särskilt om sådan som gick omkring och tiggde)'. Jfr *venjald a* m.fl.

Venjans-visan f. IV a best. *wē`njasswejsa* Ve. 'en visa från Venjan' (möjligen avses den som inleds »Kung Gösta han reser i Dalarna opp»).

venjan-världen f. best. *vā`njanvā`ra* Flo.; (i uttrycket långt bort i venjanvärlden:) *lā`ŋt bē`r(r) i vā`njanvā`ra* 'oändligt långt borta'. Jfr *avdal*; *urfjälls*; *Venjan*, bet. 1, m.fl.

vepa f. IV a *wē`pa* vMora Ore *vē`pa* öMora Äl *wō`pa* sVe. *vē`pa* Bo. Rättv. Dju. Ga. Näs Jä. *vā`jpa* ÖVd. 'täckle av olika slag' (jfr ÖDB III 246); *°a du vävi faku vepor* Bo. 'har du vävt klart veporna?'; *hå`rwēpa* Ore 'täckle vävt av hårgarn' (jfr *hårtäckle*); *°åkvēpa* Bo. 'täckle i mönstrad väv att bre över hö m.m. i transport-kärra'; *tji`sstvēpa* Rättv. 'täckle som breddes över låda (kista) i kistkärra'. Jfr *krus-*, *slarv-*, *topp-*. Jfr *täckle*; *vassel*; *åkläde* m.fl.

vep-krus n. I a *vepkrus* Leks. 'mönstervävnad av olika slag (t.ex. munkabälte) till vepor'. Jfr *flock*^{III}, bet. 2; *krus(at)täckle*; *plättvassel*.

vepplig adj., se *väpplig*.

verka sv. v. 1. *°varrk-* Bo. Äl *°varka* Bju. **1.** 'täl-

ja ur (under hästhov före skoning)' allm. *°varrk hövan* Ål 'verka hovarna'. Jfr *snicka*; *tälja*. **Syn.:** *tälja undan*. **2.** (som senare ssgsled:) 'arbета', se *skål*-.

verke m. III a *wèrrtje* Älvd. *wàrrtjä ~ wàrrkä* vMora *va'rrka* Bju. *°varrka* Dju. *°varkä* Ga. *và'rkka ~ vèrrka* (best. *va'rrkan*) Jä.; pl. *°werrkär* Bon. *-va'rk* Silj. **1.** 'ledarm av ris och pålar i fiskeanordning; fiskeanordning bestående av ris och pålar' allm. *la'kvarkar* Silj. 'ledarm av ris för lakryssa' (jfr ÖDB I 81, 82, 83). Jfr *fisk-*, *lax-*. **Syn.:** *fiskeverk*; *fiskverke*. **2.** 'stock i fast fiskeanordning lagd tvärsöver bäck och avsedd att kvarhålla mjärde' (jfr ÖDB I 99) Jä. **3.** 'plattform uppsatt i träd varifrån jägare kunde skjuta björn' Bju. **Syn.:** *björnhjälle* m.fl.

verke n. III *wèrrtje* Älvd. 'verk i ur'. Jfr *lättverk*.

verk-järn n. I a *°varkjär* Bju. 'järn använt till att verka hästhov'. Jfr *skokniv*, bet. 1; *verkniv*.

verk-kniv m. I a *°varrkniv* Ål 'böjd kniv använd till att verka hästhov'. Jfr *skokniv*, bet. 1; *verkjärn*.

verklig adj. I *vèrrklin* Nås *°värklen* Äpp. *vèrrkälä* (bet. 1) ~ *vè'ätjälä* (bet. 2) Mal. **1.** 'verklig' allm. **2.** 'stillsam, ordentlig, omtänksam, duktig' Mal. Jfr *aktiv*, bet. 2; *aparto*; *mjuk*, bet. 2.

verkligen adv. *wèrrkligen* Ve. *vèrrkli* Nås *vèrrkelil'gän* Li. 'verkligen, faktiskt'; *è' ä vèrrkelil'gän sa'nning ädä'* Li. 'är det verkligen sanning det där?'

verk-stad m. II *°werrkstar* vMora *°varksta* Rättv. *vèrrkstā* Mal.; best. *°werrkstād* Bon. '(arbetsbänk med) hantverkarens alla verktyg' (jfr ÖDB II 70, 119, 229, 361). Jfr *skomakar-*. Jfr *skomakar-bänk*, -don m.fl.

verkstads-bänk m. I b; best. *°werkstasbänntjen* vMora 'bänk på vilken urmakare arbetade' (jfr ÖDB II 119).

vern f. I a *vè'(l)šn ~ vè'äšn* Mal. *vēn ~ vēn* Li. *vēn* Tra. 'orrhöna'. **Syn.:** *orrhöna*; *yrn* m.fl.

vers m. I a *wess* Älvd. vMora *vass* Bo. Bi. Leks. Nås *väss* Äpp. *vašš* Mal. (Y.) *väšš* Tra. 'vers, strof'; *°prädikstolvass* Bo. 'ingångspsalms'; *sa'llmvašš* Mal. (Y.) 'psalmvers'. Jfr *död-*.

vesa f. IV a ~ V *vè'sa* Silj. Leks. *vè'su* Ål Flo.

vè'sa Dju. Mock. Nås Jä. Äpp. 'jäslera' (jfr ÖDB III 202, 235); *nu a je kəm ända dita vè'sa* Nås 'nu har jag kommit ända ner till (eg. ditåt) jäsleran'. **Syn.:** *jäs-*, *ves-jord*; *veslera* m.fl.

vesa sv. v. 1. *wi'så* Älvd. Våmh. *°wiså* Bon. *wi'så* vMora Orsa *wi'så* Ve. *vā'så* Jä. *gve'sså* Li. *ve'sså* Tra. 'viska; väsa'; *dem wi'såd å tu'såd* vMora 'de viskade och fnissade' (jfr *tossa*, bet. 2). Jfr *myskla*; *tassla*, bet. 1.

ves-grop f. VI; best. pl. *°vesgropo* Dju. 'plats där byns alla gårdar tog lera'.

ves-jord f. I a *vè'sjörd* Soll. = *vesa*.

vesklig adj. I *°vesklen* Nås; n. *°veskli* Ål Mock. *vè'skli ~ vè'skle* Flo. **1.** 'dyster, vemodig' Ål Mock. **2. a.** 'förskräcklig, hemsk, hisklig, otäck' Ål Flo. Nås; *°ä si veskli ut* Ål 'det ser otäckt ut'; *va'-nt ä vè'skli* Flo. 'var det inte förskräckligt!'. Jfr *bävlig*; *förfaslig*; *himla*; *ogodsklig*, bet. 2; *vesäll*, bet. 2 a; *vida* adv., bet. 2 a, m.fl. **b.** (n.; adv.): 'otäckt' Ål; *°ä smak sè veskli* 'det smakar så otäckt' (jfr *klensmakig*; *oliklig*; *valklig*, bet. 2). Jfr *otäg*, adv.

veslas sv. v. 1. dep. *wi'lllas* Älvd. öOrsa *°väsllas* Dju. *°vesslläs* Ga. *vè'lllas* Nås ~ *vè'sllas* Jä. **1.** 'ha det besvärligt, eländigt, strävsamt' Älvd. Nås Jä. *å wi'llles o'llstas* Älvd. 'hon har det besvärligt överallt (får vistas på nåder än här än där)'; *an hall-på vè'slläs mä t'ännar* Jä. 'han håller på och besväras med tänderna (tandsprickningen)'. **2.** 'bete sig ynkligt el. löjeväckande' Älvd. öOrsa; *an wi'llles nogär o tiddjer* Älvd. 'han går så ynkligt och tigger'; *ur du wi'llles s wil wi'tå* öOrsa 'så löjligt ivrig du är att få veta'. Jfr *påta*, bet. 5; *svidsla*, dep., bet. 2. **Syn.:** *armoda*, avl. **3.** 'vara ängslig, vändas (under jämrande)' Dju. Ga. Jfr *svida*, bet. 2 a, m.fl.

ves-lera f. IV a *vè'slëra* Ål = *vesa*.

veslig adj. I *wi'särlig* Älvd. *vè'slin* öMora *wi'suken* Ve. *wi'sulin* Orsa *vè'sukijin* Bo. *vè'sukin* Rättv. *°vässelle* Nås *vè'lllin* Jä. *vè'sslen* Äpp. *vè'lllu* Mal. **1.** 'ynklig, svag, klen, vek, späd, spenslig, mager' Älvd. Ve. Orsa Bo. Rättv. Äpp. Mal. *i war i'nn dar o wā wi'särlig* Älvd. 'jag var in där och var ynkelig, dvs. tiggde'; *hä'ndär så wi'suken å små* Ve. 'händer så klena och små'; *i'nt sè wè'l wi'sulin* Orsa 'inte särskilt klen, tämligen grov (om

- stock)'. Jfr dålig, bet. 1; mankel; pinig, bet. 1; svag, bet. 2; usel; veksklig; vesäll, bet. 1, m.fl. **2.** 'snål, girig' öMora. Jfr girig, bet. 1; nidsk; näglik; närig; tärpig, bet. 2, m.fl. **3.** 'mödosam, besvärlig' Nås. Jfr spänligt; tungsam, bet. 2; töglik; vesällsklig, bet. 2, m.fl.
- vesling** m. I a *wi̯.ɫɫɪŋ* Älvd. *°wi̯.ɫɫɪŋ* Bon. 'beklagansvärd person, fattig person'. Jfr uslighet, bet. 2; usling; vesälla, bet. 2, m.fl.
- vesäld** f. ~ n. ~ m. I a *wi̯.säld* Älvd. *wi̯.säld* Våmh. Bon. *wi̯.säld* vMora Orsa *v̥s̥sil* ~ *v̥s̥säl* Bo. Rättv. *v̥s̥söl* ~ *v̥s̥söl* ~ *v̥s̥söl* Nås *v̥s̥säl* ~ *v̥s̥säl* Li. **1.** 'besvär, motighet, obehag, bråk' Älvd. Våmh. vMora Nås; *o̯ll wi̯.säl* Älvd. 'alla slags motigheter'; *an a kemi-åjti wi̯.säl* vMora 'han har råkat i svårigheter'; *hä vä' då ett fö(r)ba'skade v̥s̥söl* Nås 'det var då ett förbaskat besvär'. Jfr helsoten, bet. 2; krammel, bet. 12; krängel n., bet. 1; pina f., bet. 3; pina v., avl.; vesälla, bet. 1. **Syn.:** möda, bet. 1. **2.** 'ynklig varelse, krake, (svag) stackare' Älvd. Bon. vMora Orsa Bo. Rättv. Li. *uku stū'r wi̯.säl* vMora 'vilken genomynklig varelse'; *en v̥s̥sil te bā'n̥s* Rättv. 'ett ynkligt barn'; *ka'lv̥säl* Bo. 'stackars kalv'. Jfr farälde, bet. 2; klenmes¹; mödmask; utkastning, bet. 1; vekling; vesling; vesälla, bet. 2; vesällsskred; vesällsskredel m.fl. **Syn.:** hjon, bet. 4; krake¹, bet. 2; krammel, bet. 13; kravla¹¹, avl. m., bet. 1; kråkande; maling; stackare; vesälling m.fl.
- vesäll** adj. V *wi̯.säl* ~ *wi̯.säl* Älvd. *wi̯.säl* Våmh. *wi̯.säl* ~ *wi̯.säl* vMora *visäl* öMora *wi̯.säl* Ve. *wi̯.säl* Soll. *wi̯.säl* ~ *wi̯.säl* ~ *wi̯.säl* Orsa; superl. *°wisälkära* Bon. **1.** 'ömkansvärd, ynkelig, eländig, svag, klen, sjuk' allm. *i tyttje wi̯.ɫɫɪŋ an* Älvd. *i tyttjä wi̯.ɫɫɪŋ an* Våmh. 'jag tycker synd om honom'; *°indjen kan då wa wisälkära äld ig* Bon. 'ingen kan då ha det sämre ställt än jag'; *däm a ve visäl'er må'ng å* öMora 'många har varit svaga, fattiga och sjuka också'. Jfr armlig; gudnåd(s)lig; klenlig; vaskig, bet. 1; veslig, bet. 1, m.fl. **Syn.:** stackarslig; usel; vesällsklig, bet. 1. **2. a.** 'otäck, obehaglig, äcklig' Soll. Jfr omaglig¹¹; vesklig, bet. 2 a, m.fl. **b.** (n.; adv.:') 'fult, skamligt' Soll. *ur ku'nd du bjā'rå di sō vi̯.sält ā* 'hur kunde du bära dig så fult åt?'. Jfr gorrstyggt, bet. 1; ljut, adv., bet. 2. **Syn.:** aplig, bet. 2. **3.** 'ödslig' Soll. *°ä vårt vi̯.sält sä skojan vårt ävädjinn* 'det blev ödsligt sedan skogen blev nerhuggen'. Jfr glännalt, bet. 2; håll¹, bet. 3.
- vesälla** f. IV a *v̥s̥säla* Rättv. *v̥s̥söla* Jä. **1.** 'elände, uselhet' Jä. *e ri'kkti v̥s̥söla* 'ett riktigt elände'. Jfr vesäld, bet. 1. **Syn.:** uselhet, bet. 1, m.fl. **2.** 'eländig kvinna el. flicka, stackare' Rättv. Jfr vesling; vesäld, bet. 2, m.fl.
- vesälling** m. I b *visäl'ling* öMora 'stackare'. Jfr usling, bet. 1. **Syn.:** arming; armling; stackare; vesäld, bet. 2, m.fl.
- vesälls** oböjl. adj. *wi̯.säls* Orsa 'stackars'; *wi̯.säls p̥s̥jkä* 'stackars pojke'. **Syn.:** stackars.
- vesällsklig** adj. I *wi̯.sällsklig* Älvd. *°väs̥sle* Nås *v̥s̥söskkä* Mal. **1.** = vesäll, bet. 1, Älvd. Mal. Jfr vaskig, bet. 1. **2.** 'mödosam, som förorsakar omak' Nås. Jfr veslig, bet. 3. **Syn.:** omak-sam, bet. 1.
- vesälls-skred** n. I a *wi̯.ɫɫesskrē'ð* Älvd. (jfr skred n. ~ f.) 'eländiga, fattiga människor'. Jfr tvase; vesäld, bet. 2, m.fl.
- vesälls-skredel** m. I a *wi̯.ɫɫskriðil* Älvd. 'ynkelig, obetydlig person'. Jfr vesäld, bet. 2, m.fl.
- veta** f. V *wi̯.tu* Älvd. 'vetskap'; *a'°tā mā'jn wi̯.tu* 'utan min vetskap'. Jfr kännig f., bet. 1.
- veta** sv. v. 4. *wi̯.tā* Älvd. Våmh. Bon. *wi̯.tā* vMora Ve. Orsa *vitā'* öMora *vi̯.tā* Soll. *wi̯.to* ~ *wi̯.to* Ore *v̥s̥tā* Bo. ~ *v̥s̥tā* Rättv. *ve'tta* Leks. Ål *°veta* ~ *°vetta* Bju. *ve'tta* Dju. Ga. Flo. *v̥tta* Mock. *v̥tt̥s* Nås Äpp. Mal. ~ *v̥t̥s* Jä. *ve'ttā* ÖVd.; pret. *wi̯.sstā* Älvd. Våmh. Bon. Orsa *vi̯.sstā* öMora Ål Dju. Ga. Mock. Äpp. *wi̯.sst* Ve. *vi̯.sste* Soll. Nås *vi̯.sst̥* Bo. Rättv. Leks. *°visst(ä)* Bju. *vi̯.ssta* Flo. *vi̯.sst* Mal. *ve'sst* ÖVd.; sup. *wi̯.tād* Älvd. Bon. *wi̯.tā* Våmh. *vitā'* öMora *wi̯.tā* Ve. *vi̯.tā* Soll. *wi̯.tād* Orsa *vi̯.ssta* Bo. ~ *v̥s̥tā* ~ *v̥s̥tā* Rättv. *ve'tta* Leks. Dju. Ga. Mock. Flo. *°veta* ~ *°vetta* Bju. *ve'tta* Ål *v̥tt̥s* ~ *visst* Nås Jä. Äpp. *visst* ~ *v̥tt* Mal. *ve'ttā* ÖVd. **1.** 'veta, känna till' allm. *äd i int gått vitā'* öMora 'det är inte gott att veta'; *an sād at-ñ wi̯.sst-ñt e* öOrsa 'han sa att han inte visste det'; *vi̯.v̥t int f̥s̥lve* Rättv. 'vi vet inte själva'; *fu'll add hā v̥r rō'ket tā vi̯.sst* Äpp. 'nog hade det varit roligt att

(ha) vetat (det)'; (i förbindelsen vet jag som uttryck för avvisande, villrådighet, tvivel, undran, förmodan m.m.): *vet i ä'd l'g* öMora 'kan jag veta det jag?'; *lät bli mä vet-jä* Bo. 'låt bli mig hördu!'; *vet-jä skk ds'mda smjls ma* Leks. 'inte vet jag vad de där smusslar med?'; *an ä fsl fäjin vet-jä'* Leks. 'han är väl glad kan jag tro?'; *väjt-je hss ä a gäj* Li. 'jag undrar just hur det har gått'. Jfr måveta; vänta. **2.** 'förstå' Älvd. Bon. Ve. Soll. Jä. Äpp. Mal. Li. *di' wi'tå sakt di'e pa'ss sig* Älvd. 'de förstår minsann de att passa sig?'; *kan du vätt hu fi'nt vä' vi nu' a fält* Äpp. 'kan du förstå hur fint väder vi har fått nu?'; *män du väjt fsl hann hsr'rk int i'ngan* Li. 'men du förstår väl att han orkar ingenting'. Jfr förstå; skönja. **3. a.** (i förbindelsen jag vet): 'jag minns' Älvd. Bo. Ål Mock. Flo. Mal. Li. *ja vet han taka-om* Mock. 'jag minns att han talade om?'; *je väjt an läjkt på ns djä'ssbr* Li. 'jag minns att han (spelmannen) spelade på något bröllop'. Jfr hugsa, refl., bet. 2; minnas, bet. 1. **b.** (i förbindelsen jag visste): 'jag minns' Leks. Li. *jä vi'sst vi hällid-å jiffi kro'ssbr för påjkan* Leks. 'jag minns att vi höll på att sprätta iväg paddor förr, pojkar-na' (jfr gifta^{III}); *dä ve'sst je ve add äjn ho'nd me'* Li. 'då minns jag att vi hade en hund med'. — **Refi.:** **1.** *um an ad wi'tå sig nåd e'lle djä'ra* Älvd. 'om han visste något annat att göra?'; (i uttryck med råd:) *an kã dã int wi'tå sig i'ng ki'vendes rå' nã'* Älvd. 'han lär då inte veta sig någon levandes råd (utväg) nu?'; *jä visst mä i'na armä rå'd* Leks. 'jag visste inte vad jag skulle ta mig till?'; *an vi'sst sä i'ngjo lä'vsnde rå'* Äpp. 'han visste sig ingen levandes råd?'. **2.** *dje'ä du a'lläs hän i a sa'kkt sã vë't du dã'* Mal. 'gör du på annat sätt (eg. anderledes) än vad jag har sagt så vet du vad du kan vänta dig (eg. så vet du dig)'. — **Särsk. förb.** (a.v.): 'känna till' Älvd. Våmh. Bon. Mora Ve. Orsa Rättv. Leks. Ål Nås Mal. *an kam så i wissnt-nt i'ngu av* Bon. 'han kom så jag visste inget av (dvs. oväntat)'; *i wissnt-nt äv i'ngu* Orsa 'jag kände inte till någonting?'; *o visst nog ä' dã* Leks. 'hon kände nog till det'. **Syn.:** veta utav; (om:) *vesst dũ' s'mm hã' nã'* Li. 'visste du om det (om det har varit så)'; (till; refl.) 'vara klar i huvudet, vid sans, vid medvetande' Bon. Orsa Leks. Nås Äpp. Jfr vettigsinne; (utav:) =

veta av Ga. Mock. *os mittji du vet-tå' ä* Ga. 'bara så att du vet det'.

vete, vite n. ~ m. III *wajte* Våmh. Bon. *we'jtä* Ve. *vä'jte* Soll. *wa'jtä* Orsa *wä'jtä* Ore *vë'ta* Bo. *vë'ts* ~ *vë'tä* (best. *vetn*) Rättv. *vë'tä* ~ *v'tä* Leks. *vë'tä* ~ *vettä* Bju. *vë'tä* Ål Dju. Ga. Mock. Flo. Äpp. (best. *vë'tn* Ga. *vetn* Äpp.) *vä'tte* Nås *vä'tä* Jä. *vë't* ~ *v't* Mal. *gvä'jte* Li. *vä'jte* Tra.; best. *wa'jtä* vMora (jfr vita n.) 'vete?'; *vë'tn va dã'rin* Ga. 'vetet var dåligt'. **Syn.:** vita n., bet. 3.

vete-bröd n. I a *vättbrö* Ga. 'vetebröd'. **Syn.:** vitbröd.

vete-kavelgris m. oböjl. *vä'jtkavelgräs* Tra. 'tunt hårt bröd av vetemjöl'.

vete-mjöl n. II *vättmjöl* Ga. *vättmjöl* Jä. *vë'ttmjöl* Äpp. 'vetemjöl?'; *vë'ttmjölkä kamm fro da'nmark* Äpp. 'vetemjölet kom från Danmark'. **Syn.:** vitmjöl.

vetemjöls-gröt m. I a *gvä'jtmjälksgrät* Li. *vä'jtmjälsgvät* Tra. 'vetemjölsgröt'. **Syn.:** vitmjölsgröt.

vetenskap sbst. *vi'ttnskap* öMora *witnskap* Ve. *vë'tnkap* Nås 'hemlig kunskap, (kännedom om) trolldom'. Jfr trolleri.

vetenskaps-karl m. I a; pl. *vi'ttnskapskallär* öMora 'man som sysslar med trolldom, klok gubbe'. **Syn.:** trolle m.fl.

vete-ärt f. *vë'tart* Ål *vë'tätt* Äpp. 'trädgårdsärt, Pisum sativum'. Jfr gråärt; sådärter. **Syn.:** vitärt.

vet-galen adj. IV *vetgalin* Ål 'vetgirig'. Jfr vetsyjuk. **Syn.:** vetgirig.

vet-girig adj. I *vetjeru* Nås = föreg.

vetliga adv. *vättlä* Mal. (Y.) *vë'ttle* Li. 'veterligen'. Jfr ovet(er)liga.

vetligt adj. I n. *vi'ttli* Ve. *vë'tli* Bo. *vë'ttli* Silj. *vë'ttli* Leks. *ve'tli* Ga. *vë'ttle* Äpp. *vättlä* Mal. **1.** 'känt, bekant' Ve. Bo. Silj. Ga. Äpp. *nã så e m' vi'ttli* Ve. 'något som är mig bekant?'; *ä fãr int bli ve'ttli* Silj. 'det får inte bli känt?'; *hã vä-nt sa'kkt hädã' skull vä' vë'ttle för a'llä mä nne'fär* Äpp. 'det var inte säkert att alla människor skulle känna till det där' (jfr sä g a, p. pret., bet. 2). Jfr kunnig, bet. 1. **2.** 'begripligt' Leks. Mal. *ä va unnli hä'nn prä'dika sã vë'ttli* Leks. 'det var underligt att han predikade så begripligt'.

vet-lös adj., se vetlös.

vet-sjuk adj. I *wi^utåsjök* vMora Orsa *°vståsjuk* Bo. 'vetgirig, nyfiken'. Jfr brydd, bet. 4; brådfiken; medläga, avl.; spörjlig; vetgalen m.fl.

vett n. II *wi^ut* Älvd. vMora Orsa Ore *-°wit* (best. dat. *°wite*) Bon. *vīt* öMora Soll. *vett* Bi. Ål Ga. ~ *vēt* Nås Äpp. *vēt* Rättv. *vēt* Leks. *vēt* Flo. Mal. ÖVd.; best. *°vstå* Bo. **1.** 'kunnande' Tra. *an ā dā int nē vēt på ädā* 'han har då inget kunnande om hur det där ska skötas'. Jfr konst, bet. 2. **2.** 'förstånd, förnuft' allm. *°frā wite* Bon. 'från vettet, galen'; *dānn så stösst wite a'* vMora 'den som har största förståndet'; *jänn so ē'g vītā* Soll. 'en som har förstånd (eg. äger vettet)'; *°stakkas dän som vstå fātš* Bo. 'stackars den som saknar förnuft (eg. som vettet fattas)'; *han sēm ska tjāp se' vēt han fā' int m'ittji fe riksdā'ken* Li. 'den som ska köpa sig förstånd får inte mycket för riksdalern'; *an ā' int ho'nnds vēt* Li. 'han har inte så pass mycket vett som en hund'; *°lillwit* Bon. 'barnsligt oförstånd (eg. lillvett)'; *bā'nvēt* Tra. 'förstånd på hur barn ska skötas'; (i avisande uttr.): *ukađ i'nnelit wīt* Älvd. 'vilket tokprat!'; *uka wīt nej* vMora 'å prat, nej visst inte!'; *uka vīt näj* Soll. 'nej vilket tok!'. Jfr bärkning, ssg; bok-, folk(s)-, hut-. Jfr get, bet. 3; hov n., bet. 1. **Syn.:** begrepp, bet. 2; förstånd.

vetter f. I d; pl. *vājtrer* ~ *ve'ttrer* Li. 'lusägg på getter'; *ve'ttrer brūk föll gītān ā'* 'lusägg brukar väl getterna ha'. Jfr gnet, bet. 1; vettra.

vettig adj. I *wi^utug* Älvd. *°witon* Bon. *wi^utun* vMora *vītu'n* öMora *vī^utun* Soll. *°vättu* Nås *ve'ttu* Mal. *vītū* Li. 'förståndig, som vet att bete sig, hänsynsfull, hygglig'; *an e vī^utun mot ā'sstīm* Soll. 'han betar sig hyggligt mot hästen'. Jfr full-, o-. Jfr gunstig; kristen, bet. 2; slög, bet. 3.

vettig-sinne n. III *ve'ttusinn* ~ *vīt^utusinn* Mal. *vīt^utusinn* ÖVd.; (i uttr. i vettigsinne:) 'vid klart medvetande, vid sina sinnens fulla bruk, tillräknelig'; *an vā-nt i ve'ttusinn* Mal. 'han var inte redig i huvudet (t.ex. på grund av yrsel)'. Jfr veta till; vislig.

vett-lös adj. I *wi^utukōs* Älvd. *wi^utrōs* vMora *vī^utukōs* Soll. *vā^utlōs* Bo. *ve'ttlōs* Flo. *°vettlös* Nås *ve'ttlōs* Äpp. Mal. *ve'tlōs^us* ÖVd. **1.** 'okunnig, ovetande' Älvd. *āndā' tyks dā wā^u so wi^utukōs*

so 'han tycks då vara så ovetande (om saken) så'.

2. 'vettlös, oförståndig, hänsynslös, oförskämnd i sitt uppträdande' vMora Soll. Bo. Flo. Nås Äpp. Mal. *hū^ā ka'nn nē'nn vā^ā sō' ve'ttlōs mot fē'räldrom sīn* Mal. 'hur kan någon vara så hänsynslös mot sina föräldrar?'. Jfr hundig, bet. 1; vettvillig; vidöppen, bet. 2.

vettra f. IV a *ve'ttra* Flo. Äpp. Mal. 'lus el. lusägg på getter, får och kor'; *ve'ttron e smā^ā s klī'ylku liksēm rī'sgrjñ* Mal. 'lusäggen är små och runda som risgryn'. Jfr vetter.

vett-tand f. VI *wi^uttann* Ve. 'visdomstand'; *ä gnäll i je wi^uttann* 'det värker i en visdomstand' (jfr gnälla, bet. 4). **Syn.:** visdomstand.

vett-villig adj. I *ve'tville* Äpp. 'vettvillig, tokig'; *hur kunn je vār sē ve'tville sē je jō'k hādā'* 'hur kunde jag vara så vettvillig att jag gjorde det där'. Jfr tokig, bet. 1; vettlös, bet. 2, m.fl.

vev f. I a *wēv* Älvd. Våmh. Orsa *vēv* Rättv. Ga. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. *vāv* ÖVd.; best. *wē'v* Bon. *ve'va* Leks. *°ve'va* Dju. 'vev(anordning)' (jfr ÖDB III 279); *spī'nnskkvēva* Äpp. 'spinnrocksseven'. Jfr borr-, kot-, navar(s)-, slip-, slipstens-.

veva sv. v. 1. *wē'va* Älvd. *°veva* Bo. *vē'va* Rättv. 'veva; svänga (t.ex. med kroppen); linda'; *°an e bra tā veva ā gā* Bo. 'han är bra på att svänga och gå'. Jfr bamsa, bet. 1; slänga, bet. 1; vavla, bet. 1; vevla; vifta; viva m.fl.

vev-båt m. I a; best. *°wēvbåtn* vMora 'färja'. **Syn.:** färja, bet. 1; färjeka; pråm, bet. 1.

vev-käpp m. I a *vē'vtjāpp* öMora 'vevstake på spinnrock'. **Syn.:** tråd-, vev-sticka; vev-stake, bet. 2, m.fl.

vevla sv. v. 1. *vē'vka* Flo. Jä.; pres. *ve^uvkär* Ve. 'veva, svänga; fladdra' Flo. Jä. *stā^ā int s vē'vka mā skā^uskar* Jä. 'stå inte och veva runt (slipstenen) med benen'. Jfr veva m.fl. — **Särsk. förb.** (upp:) *jett band an ve^uvkär-u'pp um ā'rā* Ve. 'ett band man lindar om håret'. Jfr vavla iring.

vev-stake m. IV *wē^uvstajī* Älvd. Våmh. *vē^uvstākā* öMora; best. *vē^uvstakēn* Leks. **1.** 'vevstake (exv. på vattensåg)' (jfr ÖDB III 279) Älvd. Våmh. **2.** = vevkäpp öMora. **3.** 'person som oroligt vandrar omkring' Leks.

vev-sticka f. IV a *vā^ujvstekka* Tra. = vevkäpp.

vi pron. *wīr* vÄlvd. *wīr* ~ *wīđ* övr.Älvd. *wīđ* (~

trycksvagt *i*) Våmh. *wið* ~ *wid* Bon. *wīr* ~ *wī* vMora *wīr* öMora Soll. *wūr* Ve. *wī* Orsa Ore *vī* Bo.-Äpp. *vē* Mal. ÖVd.; obj. *u^sss* Älvd. Bon. *wåss* vMora ~ *wåssa* Ve. *våss* ~ *våssa* öMora *våss* Soll. Bo. Rättv. ~ *vßss* Silj. *wßss* Orsa Ore *vßss* Leks. Ål *ßss* Bju. Ga. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd. 'vi'; *i irum å i^emwēim* Våmh. 'vi är på hemväg (eg. hemvägen)'; *wur ä'lld wåssa* Ve. 'vi höll oss (tysta)'; *vīr vir sku'mm a su'nnda(j) im vīr* Soll. 'vi (vi) ska (låta viga oss) nästa söndag vi'; *ajō' mā' ßss* Äpp. 'adjö med oss' (jfr farväl; godnatt, bet. 1); (vi utelämnas stundom:) *irum ka'jku stu'rå* Våmh. 'vi är lika stora'; *vēkom ji våss hemivir* Bo. 'låt oss bege oss hemåt'.

vi adv. *vī* Mal. 'varför'; *vī djō'kr a'n hā' dā* 'varför gjorde han det då?'. **Syn.:** varför; viså m.fl.

vi interj. *wī-* Orsa (utrop av förtjusning, häpnad, förskräckelse, ilska m.m.): *wī-o-jō' gu-nōdi di um du djē'r ä* öOrsa 'ojoj, gud nåde dig om du gör det!'. Jfr *uj* m.fl.

vial sv. v. 1. *vī'a* Soll. 'vina, susa'; *ä bkrēs så ä vī'et milå knå^utum* 'det blåste så det ven mellan knutarna'. Jfr *susa*. **Syn.:** vina, bet. 1, m.fl.

vial m. I a *viād* Leks. *vī'ar* ~ *vī'ør* Mal. *vī'ar* ÖVd. **1.** 'gulvial, *Lathyrus pratensis*' Tra. **Syn.:** musärt(er), bet. 3 b. **2.** 'ängs- och skogskovall, *Melampyrum pratense* resp. *silvaticum*' allm. **Syn.:** mjödling. **3.** 'kråkvicker, *Vicia cracca*' Leks. Jfr blåblomsgräs. **Syn.:** fågelblomma; musärt(er), bet. 1, m.fl.

vicka sv. v. 1. *wīkka* Älvd. Våmh. vMora Orsa *°wikk-* Bon. *wīttja* Ve. *vīkka* Soll. Leks. *vīkka* Nås Mal.; pres. *vīkkär* Äpp.; pret. *°vikka* Dju. **1.** 'vicka, röra sig (åt sidan, upp och ner osv.)' Älvd. Orsa Leks. Äpp. Mal. Jfr *vickla*, bet. 1; *vitta*; *vimsa* m.fl. **2.** 'vicka (på något), röra (något exv. fram och tillbaka)' Älvd. Bon. Ve. Soll. Ore Mal. *an wī'll int fa wī'kk i tō'm* Älvd. 'han vill inte börja (eg. fara) vicka på tårna (om en som inte vill vakna)'; *wī'ttj i ð'röm* Ve. 'vicka på öronen; *sīt int sō'n å vī'kk upå stō'vim* Soll. 'sitt inte så där och vicka på stolen'; *°wikka mä rumpen* Ore 'vifta på svansen'. Jfr *vagga* v., bet. 4; *vifta*. **3.** 'vricka (exv. en fot)' Älvd. Våmh. vMora Soll. Orsa. Jfr refl. **Syn.:** bryta, bet. 1 c; *vickla*, bet. 2. **4.** 'snubbla' Älvd. *an wī'kkeð yvy*

snī'ese 'han snubblade över snesen'. **Syn.:** *snövla*¹, bet. 1, m.fl. — **Refl.:** 'vricka sig' Älvd. Våmh. vMora Soll. *ig a wī'kka mig i fū^atem* Älvd. 'jag har vrickat foten'; *i a vī'kka mi i fo^utridn* Soll. 'jag har vrickat fotleden'. Jfr *vicka*, bet. 3; *villra* ur. **Syn.:** bryta, refl., bet. 1 b; *vickla*, refl. — **Särsk. förb.** (om:) **1.** *bātņ witjet-um* Ve. 'båten kantrade'. **Syn.:** *vavla*, bet. 4. **2.** *lig ska^ufföttes* (och) *witj-u'm werå^udär* Ve. 'ligga skafföttes och vicka omkull varandra, dvs. försöka kasta omkull den andre (i idrottsleken rövkrok)'; (på:) *°vikk-på* Dju. 'arbetsleken rövökrok'; (till; p. pret.; bildl.) *tā'vikka* Ga. 'förgjort'. Jfr tillgivet m.fl.; (upp:) *dī'ffs pā a wīkad-u'pp* Orsa 'Difs Per har vickat upp (syftande på att månen kommit fram över horisonten vid Difsgårdarna)'; (å:) *å sīt o wī'kker-ā'* Älvd. 'hon sitter och vaggar fram och tillbaka'.

vick-borr m. *vī'kkør* Bo. 'borr varmed håll för fästpinnar gjordes' (husets minsta borr).

vickel-pinne m. III a; *vī'kkelpinna* Nås 'solvhäst i vävstol'. **Syn.:** solvlätta; *vickpinne*; *vippa*, bet. 6, m.fl.

vickig adj. I *wī'kkug* Älvd. *wī'kkun* vMora *wī'tjun* Ve. *°vikku* Nås; n. *wī'kkut* Orsa. **1.** 'som står ostadigt' Älvd. vMora Nås. Jfr *vavlig*, bet. 2 a, m.fl. **2.** 'rank (om båt)' Ve. **Syn.:** rankig, bet. 2; *vavlig*, bet. 3. **3.** (n.; adv. :) 'med vaggande gång' Orsa; *o dji'kk sv wī'kkut* 'hon gick med sådan vaggande gång'.

vickla sv. v. 1. *vī'kkla* Leks. *vī'kkla* Ga. Flo. Nås Jä. *ve'kkel-* Li.; pres. *°vikkør* Bo.; pret. *°vikkla* Dju. **1.** 'stå el. gå osäkert, vicka, vackla, vingla' Bo. Leks. Ga. Flo. Nås Jä. Jfr *vagla*¹; *vicka*, bet. 1; *vimsa*. **Syn.:** *vegla* m.fl. **2.** = *vicka*, bet. 3, Dju. *°ja vikkla tummän ir led* Dju. 'jag vrickade tummen ur led'. — **Refl.:** = *vicka*, refl. Dju. Ga. Li. *je a ve'kkel me'* Li. 'jag har vrickat mig'.

vicklig adj. I *wikkun* Orsa *wī'kklug* Ore *vī'klu* Bo. *vī'kklug* Leks. *vī'kklu* Ga. Flo.; n. *vī'kklut* Jä. **1.** 'ostadig, vinglig, vacklande' Ore Bo. Leks. Ga. Flo. Jä. Jfr *valki*^{III}; *vickig*, bet. 1, m.fl. **2.** 'som lätt vickar omkull något' Orsa.

vick-pinne m. III a *°vikkinnä* Flo.; best. pl. *°vikkinnan* Ga. Mock. = *vickelpinne*.

vick-rede n. III *vī'kkredä* Silj. 'överrede till for-

don som kunde tippas bakåt utan att hästen togs ur skaklarna'. **Syn.:** vittrede.

vid¹ adj. I *wajð* Älvd. *wið* Våmh. *väjd* Soll. *wajd* Orsa *wäjd* Ore *vīd* Rättv. Leks. ^o*vi* Bju. *vī* Ga. Mock. Flo. Nås Jä. Mal. ÖVd.; pl. ^o*vids* Bo. 'vid, vidsträckt'; *je stū'r wa'jd lle'tta* Orsa 'en vidsträckt slätt' (jfr slätta, bet. 1); *ūt på vī'da lö'ta* Jä. 'ut på vida betesmarken'; *an llä'ηd dā'ran på vī' vä'gg* Tra. 'han slängde upp dör-rarna på vid gavel' (jfr bred, bet. 3). Jfr gavel¹¹, bet. 1; vidom, bet. 1.

vid¹¹ adj. I *wið* Älvd. ~ *wið* Våmh. *wið* Bon. vMora Ve. *vīd* öMora Soll. *wēd* Orsa *vē* Jä. Mal. Li. 'obehagligt berörd av, som inte tål, som inte tycker om, trött på, misstänksam mot, smått rädd för'; *wī'd dy'ðā jā'tā* Våmh. 'trött på den där maten'; *hā'sstn va vē' rō'tsam* Mal. 'hästen ogillade (el. tålde inte) röken'. Jfr vid-sig, bet. 1; mat-.

vid prep. *wið* Älvd. ~ *wid* Våmh. *wid* Bon. *wī* ~ *vi* Mora *wid* ~ *wi* Ve. *vī* Soll. *wī* Orsa Ore *v8* Bo. Rättv. Leks. *vā* Bju. Dju. ~ *vē* Nås *ve* Mock. Jä. Äpp. *vē* Mal. Li. **1.** (lokalt:) 'vid, invid; hos' Våmh. Mora Ve. Soll. Ore Bo. Rättv. Dju. Mock. Mal. Li. *an a'rrbī'tā wið i'ē'mā* Våmh. 'han arbetar hemma (eg. vid hemmet)'; *do jē'n ū'kykko vī dō ō'dār* Soll. 'den ena olyckan invid (efter) den andra'; *nō' ē' ä s8 glä'nvalt je'ā ve-ddä* Mal. 'nu är det så tomt och öppet här vid dig (dvs. vid din stuga)'; *an stā bātwi bru'nnem* Ve. 'han står (borta) vid brunnen'; *nār'dvi se'ldri* Soll. 'där borta vid sälgen i norr'; ^o*bātvs vä'gästjē'ki* Bo. '(borta) vid vägskalet'. Jfr bredvid; bortan-, där-, fram-, framman-, in-, innan-, nordan-, söder-, uppe-, utan-, västan-, östan-. **Syn.:** när, bet. 3. **2. a.** (i uttryck för gemenskap, ömsesidighet m.m.): 'med' Älvd. Ve. Orsa Bo. Rättv. Leks. Bju. Li. *an elld-ā wē'nsktes wi ku'llum* vMora 'han höll på att vänslas med flickorna'; *ä e dā'kt te sprā'k wid di* Ve. 'det är trevligt att tala med dig'. Jfr glamma, bet. 2; med, bet. 8; språka; tala; trygga; vänja, refl. **b.** (i förbindelsen vid det:) 'med det, åt det, av det, i fråga om det m.m.' Älvd. Våmh. Bon. Jä. Li. ^o*an fikk så an rīpād wid ä* Bon. 'han fick så att han rapade av det, dvs. fick mer än nog' (jfr repa^{IV}); *hā e-nt g8'tt te vä'ηη sā ve hā'* Jä. 'det är inte

gott att vänja sig vid det'; *ē' ä n8'ran vē' ä'* Li. 'är det något (bevänt) med det?'; (övergående i adverbliellt 'därmed, därvid:'); *um o i k'u'ηnen wid ē'd* Älvd. 'om hon (kon) håller sig lugn därmed'. Jfr därmedså, bet. 2, m.fl. **3.** (i uttryck för olika tillstånd, förhållningssätt, omständigheter m.m.): *mū'n ar apt wī' sig edā'r* Älvd. 'mor har haft den där vanan'; *du ska o'lld di wid ē' du a sa'kkt* Våmh. 'du ska hålla dig till det du har sagt'; *vi lä'jv öMora wi la'jv* Orsa *v8 lī'v* Bo. 'vid liv'; *an wa so kēd wid mi* Ve. 'han var så elak mot mig'; *ä va billit vi ä'sstn* Soll. 'det var lindrigt (arbetet) för hästen'; *nō a du vott brā' ve hu'llä* Äpp. 'nu har du blivit vid gott hull (eg. bra vid hullet)'. Jfr fräck, bet. 1; led adj., bet. 2; skamper. **4.** (instrumentalt:) *andā ä' f8ll hā-η ska lē'vā vē'* Li. 'den där (mannen) har väl det han ska leva av'. Jfr med, bet. 11–12.

vid adv. *wið* Älvd. Våmh. *wī* vMora Orsa *vī* öMora *v8* Rättv. *vā* Bju. *vē* Nås Mal. 'vid'. Främst i förb. med verb, bl.a. bälla; fastna; hålla; komma; ligga; låta¹¹; svida; sätta; taga; tjäla; tåla; vara; vilja. Jfr bredvid; bortan-, där-, fram-, framman-, här-, in-, innan-, norde-, sud-, sunnan-, söder-, uppe-, utan-, ute-, västan-, östan-.

vida f. IV a *wa'jða* Älvd. *we'jda* Ve. *wa'jda* Orsa *wä'jda* Ore 'videbuske, arter av Salix'. Jfr halv-sälda; videris; skin-. **Syn.:** vide-buske, -lö, bet. 2, -skog.

vida adv. *wī'da* vMora Ve. *vīda* öMora *vī'da* Soll. Leks. *vī'da* Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. ÖVd. **1.** 'mycket, väldigt' allm. *ed wa så wīda rō'ki* vMora 'det var så väldigt roligt'; *ä rä'ηnet donda dā'n sō vī'da pa'ss* Soll. 'det regnade den där dagen så väldeliga (eg. så vida pass)'; *an va dā vīda vä'rr han* Leks. 'han var då mycket värre han'; *än slog-η vida hā'kt* Flo. 'han slog honom mycket hårt'; *an vā'nnt pā-η s8 vī'da s8* Li. 'han väntade på honom så väldigt (ivrigt) så'. Jfr andervidare. **Syn.:** obegripliga; skrova; smäckade, bet. 1; utiändes, bet. 2; veder-värdig, bet. 3; vidaste m.fl. **2.** (predikativt:) **a.** (i opersonlig konstr.): 'förskräckligt, väldigt, värst' Flo. Nås Jä. Äpp. *e-nt ä' vī'da* Jä. 'det var värst!'; *hā va vī'da hūr börrg handā' ē* Äpp. 'det var värst så högfärdig den där (mannen) är'. Jfr

vesklig, bet. 2 a. **Syn.:** mjög, bet. 3 b. **b.** (i personlig konstr.) 'duktig; svår på' Jä. Mal. *han vil vār s8 vīda s8* Jä. 'han vill vara så duktig så'; *o va s8 vīda te gā'p8 8 tā'k8* Mal. 'hon var så svår på att gasta och prata'. Jfr glup, bet. 2; grym, bet. 3 a; hård, bet. 5; mjög, bet. 3 a; svår, bet. 2; uthoppad. **3.** 'nästan' Mal. *jō'sä ad vīda brønn-nerāt* 'ljuset hade nästan brunnit ner'. **Syn.:** sånär, bet. 1, m.fl.

vida sv. v. 1. *väjd-* öMora Ve.; (i förb. med ut:) 'öka vidden'; *väjd-ō'jt su'kko* öMora 'öka maskantalet så att strumpan blir vidare (vid stickning)'; (refl.:) *dā'mmdā vā'jd-ā'jt si kjo'tt dämm* Soll. 'de där (buskarna) breder ut sig otäckt de'. Jfr taga ut, bet. 4. **Syn.:** vidga ut.

vidande n. III *vīdnd8* Bo. ~ *vīdñ* Rättv. 'stort område, vidd'; *vi am e vidnd8 öskuri änn* Bo. 'vi har ett stort område (med säd) öskuret än'; *ok8 vidnd8r* Rättv. 'vilka vidder!' (utrop vid en utsiktsplats). **Syn.:** vidd, bet. 2; vidda.

vidare adv. kompar. *wī'der* Älvd. *vä'jdär* ~ *vīdär* ~ *vīdare* öMora *wejdär* ~ *widare* Ve. *vīdare* Rättv. *vīdar* Leks. *ōvidar* Dju. *vīdere* Jä. *vīdarä* ~ *vīdare* Äpp. *vīdagā'* Mal. ~ *vīdare* Mal. (Y.) *vīdar(e)* Li. **1.** 'vidare (om förflyttning), iväg' Älvd. *fārūm wī'de nū' wī'r* Älvd. 'vi far vidare nu vi'. **2.** 'ytterligare, därutöver' öMora; *ä int na'mn vä'jdär äld ...* 'det finns inget annat namn än ...'. **3.** 'i hög grad, särskilt' allm. *i'tjä no wī'der* Älvd. 'inte i någon högre grad'; *spi'lman wa-nt nā widare mā'ssk* Ve. 'spelmanen var inte särskilt livlig' (jfr morsk, bet. 2); *ja, va'-nnt vässt vīdar stātli ā'* Leks. 'ja, det var inte särskilt ståtligt det (dopet)'; *a du fāj n8r vīdare klā'er änn* Li. 'har du (lilla kattunge) fått några vidare (stora) klor än?'. Jfr mindre adv., bet. 2; varigt; ander-.

vidaste adv. *ōvidaste* Bo. = vida, bet. 1; *an e vidaste snāk ā jīru ā sä* 'han är mycket snål och girig av sig'.

vid-bolad adj. I *wā'jdbōla* Orsa *wā'jdbōka* Ore *ōvīdbōka* Bo. *vīdvōka* Leks. *ōvibōka* Ål *ōvibbōka* Dju. *ōvibōka* Ga. *vī'bōka* Flo. *vībbōka* Nås *vī'bōka* Äpp. *vībōñ* ~ *vībonnd* Mal. 'som rör sig över stort område; som vill ha stort utrymme'; *d8m e s8 vī'bōka kō'nä* Äpp. 'korna springer så vida omkring'. Jfr vidfaren m.fl.

vid-bränd adj. I *wī'dbrena* Ve. *wī'brend* Orsa *v8'bränd* Leks. *ōväbränd* Bju. *vā'bränd* Dju. *ōvebränd* Nås *v8'bränd* Tra. 'vidbränd'; *v8'bränd grō't* Leks. 'vidbränd gröt'; *grō'tñ va't v8'bränd* Leks. 'gröten blev vidbränd'; (n.; adv. :) *ä smāk v8'bränt* Leks. 'det smakar vidbränt'. Jfr vidbrändo.

vid-brändo adv. *ōwīdbrendu* Bon. *v8'brända* Leks. *vā'brända* Dju. 'vidbränt'; *ōisn we'lindjen smākä wīdbrendu ann* Bon. 'den här vällingen smakar vidbränt den'; *ä smak vā'brända tā vā'llinjän* Dju. 'vällingen smakar vidbränt'; *ōä l8ft vebrända* Dju. 'det luktar vidbränt'. Jfr svedet; vidbränd; vidbränna f. m.fl.

vid-bränna f.; best. dat. *vibrā'nnon* öMora 'något vidbränt'; *ä luftär vibrā'nnon* 'det luktar (något) vidbränt'. Jfr vidbrändo.

vid-bränna sv. v. 1. *vī'bränn* Soll.; sup. *wī'brena* Ve. 'vidbränna'; *du a wī'brena we'lindjen* Ve. 'du har vidbränt vällingen'. Jfr grytstek; pannstek, bet. 2; svida, bet. 3. **Syn.:** bränna vid. — **Dep.:** *du få-nt a så stre'ng je'lld så ä wī'brenes* Ve. 'du får inte ha så stark eld att det bränns vid'; *vē'lindjen a vī'brännas ā mi* Soll. 'vällingen har bränts vid för mig'.

vidd f. I a *wājgd* Älvd. Våmh. *wājgd* vMora *väjd* öMora *wejgd* ~ *wejd(d)* Ve. *vājdd* Soll. *wājgd* ~ *wājgd* Orsa *vidd* Leks. Bju. Ål Nås Mal. ÖVd.; best. *ōwājde* Ore; pl. *ōvidd8r* Bo. **1.** 'vidd, bredd' Älvd. Ve. Soll. Orsa; *du bi tuu'ndjin ā je brē'dd tī'k i'nā ä bī we'jdi* Ve. 'du blir tvungen att ha en bredd till innan vidden blir tillräcklig (eg. det blir vidden)' (jfr bredd, bet. 2). **2.** = vidande Våmh. vMora Orsa Bo. *je stū'r wā'jgd* Orsa 'en vid yta'; *ōvi am stur8 vidd8r öslāgn8 änn* Bo. 'vi har stora vidder (av slättermark) oslagna än'.

vidda f. IV a *vīdda* Leks. *vīdda* Äpp. = vidande; *du llög e brā vīdda du edā'g* Äpp. 'du slog ett stort stycke slättermark idag du'.

vid-draga st. v. *wī'drā* vMora 'lura; ej hålla vad man lovat; ej ge bestämt besked'; *an a widraji me upā era* 'han har lurat mig på det där'; *an a wī'dräjd mi* 'han har inte hållit vad han lovat mig'. Jfr gorrlöpa, bet. 3; lura^{II}, bet. 2; luska^{II}, bet. 2; masa^{III}, bet. 2; narra, bet. 3; pracka, bet. 1.

vide n., se vida f.

vide-buske m. III a *waʲj(ð)buʳssk* Älvd. *°wajd-båsske* Bon. *waʲjdbåssk ~ weʲjdbåssk* vMora *våʲjdbåssk* öMora Soll. *weʲjdbåssk* Ve. *wåʲjdbåssk* Ore *vīdbusskæ* Bo. Rättv. *vīdbusska ~ vīdubuska* Leks. *°vibuʃfjū* Bju. *vībusska ~ vībustje* Ål *vībusska* Dju. Ga. Mock. Nås Jä. *vībusstje* Äpp. *vībusstsi* Mal. *vībåsstsi* Mal. (Y.) *vībösstje* Tra. = vida.

vide-holk m. I b *våʲjdålk* Soll. 'rör av bark från videtelning' (varav en pipa e.d. kan tillverkas); *ä gör brå' dri'kk vā'tn min våʲjdåltjim* 'det går bra att dricka vatten med videholken'. Jfr vide-pipa.

vide-hund m. I a *vīhonnd* Tra. 'videhänge'. Jfr masse, bet. 2; misse, bet. 3, m.fl. **Syn.:** säld-misse m.fl.

vide-löv n. I a *waʲjdlöv ~ weʲjdlöv* vMora *våʲjdlöv* öMora *våʲjdlöv* Soll. **1.** 'lov av videarter' allm. Jfr godlov. **2.** = vida vMora.

vide-mjärde m., se vidjemjärde.

vide-pipa f. IV a *weʲjdpīpa* Ve. *våʲjdpīp* Soll. *vīpīpa ~ vīpīpa* Leks. *°vipīpa* Bju. *vīpīpa* Ga. Nås *vīpīpa* Tra. 'blåspipa av videbark'; *jå ska sta å lā'p vīpipær* Leks. 'jag ska iväg och skala bark till videpipor' (jfr löpa sv. v. 3 ~ 1, bet. 1). Jfr videholk.

vider adv. *vīdär* Flo. 'om intet'; *ä va'rt vīdär* 'det gick om intet'.

vide-ris n. I a *waʲjðrajs* Våmh. '(buskage av) vide'. Jfr vida f. m.fl.

vide-skog m. I c *vīsskog* Mal. *vīskög ~ vīsskög* Li. *vīskög* Tra. = vida.

vide-spit m. I a *vīspīt* Li. 'lång videtelning' (lämplig att använda vid tillverkning av vide-mjärde). Jfr säljspit.

vid-faras st. v. dep. *wīfārās* Älvd. Våmh. *°wīfārās* Bon. *wīfārās* vMora Ve. *vēfāš* Tra. **1.** 'hända, råka ske' allm. *al e wīfārās mī llā'jkt nū'* Älvd. 'ska det hända mig något sådant nu'; *så ä ska-nnt wīfārās dām nå* Ve. 'så att det inte skulle hända dem något'; *ä skäll int vēfāš sš'am nš'ran sm dem spā'ro līv-løttjin* Tra. 'det skulle inte hända fåret något (ont) om man lämnade kvar en lock när fåret klipptes' (jfr livlock, bet. 1). **2.** 'gå illa, misslyckas' Våmh. *e wīfuʳss fe uʳs* 'det misslyckades för oss'; *ur e a wīferi's 'jā'* 'så illa

det har gått här'. **Syn.:** missgå, refl., bet. 2; vidgå, dep., bet. 1.

vid-faren adj. IV *°wājdfären* Ore 'som far vida omkring'. Jfr vedra v., bet. 2; vidbolad. **Syn.:** vid-farig, -fordad, -färdig, -för(d), bet. 1, -sträckt; vidgig.

vid-farig adj. I *vīfāru* ÖVd. = föreg.

vid-fordad adj. I *vīdfōka* Leks. = vidfaren.

vid-färdig adj. I *°vidfāru* Bo. *°vīfāru* Bju. *°vīfāru* Nås *vīfāru* Jä. = vidfaren.

vid-för(d) adj. I *waʲjgʃr* Älvd. *waʲjdför(ð)* Våmh. *°wājrförd ~ weʲjdför* vMora *våʲjdför* öMora *°wejdföd* Ve. *våʲjdförd ~ våʲjdför* Soll.; pl. *waʲjdförär* Bon. **1.** = vidfaren allm. *dām e-nt våʲjdförär åsī'ntt vår ku'llur* öMora 'de springer inte alls långt våra flickor'; *an ē so våʲjdför så* Soll. 'han går så långt så'. Jfr vid-förel. **2.** 'företagsam, duktig, kunnig' Våmh. Jfr för-sig, bet. 1; vat, bet. 1, m.fl.

vid-förel m. *waʲjfyʳul* Älvd. 'person som far vida omkring'. Jfr vidför(d), bet. 1.

vidga sv. v. 1. *waʲj(ð)ga* Älvd. *°wajga* Våmh. *°wajg-* Bon. *°wegga* vMora Ve. *waʲga* Orsa *°wägga* Ore *vīgga* Bo. Mal. *vīgga* Silj. Leks. *°vigga* Ål *vīg-* Mock. *°vigg-* Jä. *vīg-* Äpp. 'göra vidare, öka (ut)'; *°je få lsv vigg e lyttja på hsko stikka* Jä. 'jag får lov att öka en maska på varje sticka'. — **Dep.** (i förb. med ut:) *e wajges-a'ut* Älvd. 'det utvidgar sig'. — **Särsk. förb.** (ut:) 'öka vidden, utvidga' Älvd. Orsa Äpp. *°wajg-ajt jena littju o werån ten* Orsa 'öka en maska på var sticka'; *vigg-u't sta'ttjen* Äpp. 'vidga ut myrhässjan på mitten' (jfr ÖDB I 242); (refl. :) *sls-nt ā' õdbuskan; latt dsm vigg-ūt sä sš jā'ra* Leks. 'slå inte av odonriset; låt det hellre breda ut sig' (jfr gärna, bet. 3). Jfr taga ut, bet. 4; utåken, bet. 2. **Syn.:** vida ut.

vidgig adj. I *°viggū* Dju. **1.** = vidfaren; *°an ha vottī sš viggū* 'han far vida omkring'. **2.** 'som har höga tankar om sig själv'; *°dā ä-ñ viggū dš sm an ha hōgā tanjär om sä sšlv* 'då är man vidgig om man har höga tankar om sig själv'. Jfr högmod, avl.; stöd adj., bet. 2. **3.** 'olydig'; *°ska du var sš viggū å int jō ssm ja sāj* 'ska du vara så olydig och inte göra som jag säger'. Jfr obörg, bet. 2; vanardig, bet. 1, m.fl. **Syn.:** olydig; ovördig, bet. 1.

vid-gå st. v. *vīḡō* Soll. 'erkänna'; *däm vīḡi int vīḡō at däm a stūḡi* 'de vill inte erkänna att de har stulit'. Jfr *varas*^{II}. — **Dep.:** **1.** 'misslyckas' Soll. *stūḡp nå spūḡker i fīkko ifall nå skulld vīḡōs* 'stoppa några spikar i fickan ifall något missöde skulle inträffa'; *llēḡstjḡre a vīḡāndḡis fō mi* 'långmjölken har misslyckats för mig'. Jfr *missgå*. **Syn.:** *vidfaras*, bet. 2. **2.** 'få missfall' Soll. *ä a vīḡāndḡis fō ännē* 'hon har fått missfall'. **Syn.:** *missfaras*, bet. 1, m.fl.

vidgörs-socka f. IV a *vēḡjössākka* Leks. *vāḡjössākka* Dju. 'strumpskافت varpå ny strumpfot har stickats' (jfr ÖDB IV 521); *nu ha jā jōrt fakug vēḡjössākōn* Leks. 'nu har jag stickat klart strumporna med ny fot'. **Syn.:** pågärds-, ågärds-socka.

vid-hänge n. *wīḡājdḡ* Älvd. *ōwidajndḡ* Bon. 'efterhängsen person'. Jfr *sved(en)järn*, bet. 3. **Syn.:** *mähä*, bet. 2; *tarmhåll*, bet. 2 b; *vidsäta* m.fl.

vidhäng-gräs n. II; best. *ōvidajndḡgrasē* Älvd. 'snärjmåra, Galium aparine'. **Syn.:** *snärjgräs*, bet. 1.

vidja f. IV a ~ V *wīḡā ~ wīḡja* Älvd. *wīḡā* Våmh. *wīḡā* Bon. *wīḡdi ~ wīḡā ~ vidjā* Mora *wīḡdja* Ve. *vīḡdi* Soll. *wīḡa* Orsa *wīḡdja* Ore *vīḡa* Bo. Rättv. Bju. Dju. Ga. Mock. Flo. Nås Jä. Äpp. Mal. *vīḡja* (best. pl. *vīḡjon*) Leks. *vāḡja* Li. *veḡja* Tra.; best. *-vīḡja* Silj. 'vidja, böjligt spö' (jfr ÖDB I 379, 488; II 162, 218 ff.); *an ak rwaḡjd wīḡdu mes-ḡ rāḡḡ ēneḡr* Älvd. 'man skall vrida vidjan medan man rår på den' (ordspråk); *e wā wīḡḡā mīllā* Våmh. 'det var vidja mellan (störarna)'; *ōyffst vidjo* Soll. 'översta vidjan i gårdsgård'; *ōdu ska fā ā viān* Bo. 'du skall få (stryk) av vidjan'; *bāḡs vīḡjḡr* Leks. 'uppmjuka vidjor (övereld)' (jfr *basa*, bet. 2); *däm add vāḡjḡr ti sēḡḡādōnam* Li. 'de hade vidjor i seldonet' (jfr *vidjesele*); *flōḡtanwidju* vMora 'den vidja som var fäst vid framslån på slåde el. kälke'; *ōbakvia* Bo. 'bakbindslet (på tryga)'; *mīllavīḡja* Silj. 'den andra vidjan nedifrån i gårdsgård' (jfr *fotovidja*); (i likelse:) *o rānād-ūḡp sām ā vidjā* öMora 'hon sköt i höjden som en vidja'; *i weḡk ḡn sō-ḡ wart sēm ḡ wīḡja* öOrsa 'jag vek (brottede ner) honom, så att han blev som en vidja'. Jfr *bind-*, *björk-*, *fot-*, *fram-*, *gärd-*, *gärdsel-*,

hank-, *humle-*, *häg-*, *hö-*, *järn-*, *länk-*, *rodgårds-*, *skakel-*, *skid(s)-*, *släd-*, *stäng-*, *tenings-*, *trälg-*, *tå-*. Jfr *vidjeten*. **Syn.:** *teling*; *tening*, bet. 1, m.fl.

vidja sv. v. 1. *wīḡja ~ wīḡa* Älvd. *wīḡḡā* Våmh. *vidjā* öMora *ōwide* Ve. *wīḡja* Orsa *ōvia* Bo. *ōvij-Rättv.* *ōvi-* Bju.; pres. *ōwidjer* Ore. **1.** 'vrida vidjor' Orsa; *a du wīḡja sē wi fom ledḡ-uppi rēdo* 'har du vridit vidjor så vi får lägga i gärdselstängen' (jfr *rōda*^{II}, bet. 1). **2.** 'förse (exv. trygor, störpar i gårdsgård) med vridna vidjor' Älvd. öMora Ve. Ore Bo. *wīḡ mjāḡssur* Älvd. 'sätta vidjor i klövjekorgarna'. — **Pass.:** *ä skull vijas på vartana stōḡrpar* Leks. 'man skulle förse vartannat störpar med vridna vidjor'. — **Särsk. förb.** (om:) *ōvi-ēm an ā lägg-på roor* Bju. 'vrida en vidja om den och lägga på stänger'; (på:) 'förse med vridna vidjor' Rättv.; (upp:) *ōwur ska ta ā wide-upḡ jen roḡad umkriḡ itajen* Ve. 'vi ska ta och bygga upp en gårdsgård omkring det här'; *ōwi-upḡ jen roḡard* Orsa 'förse en gammal gårdsgård med nya vidjor'; (åter:) *du ska wīḡā-a'tt e Vāmh.* 'du bör fästa ihop det med vidjor'.

vidje-band n. I a *wīḡdeband* Ve. *vīband* Mal. *vāḡband* Li. *veḡband* Tra. 'vidjeband'. Jfr *vidjelänk*. **Syn.:** *trälg-band*, *-länk*.

vidje-bände n. III *vībānnd* Mal. 'klövjekorg tillverkad av vidjor'.

vidje-hässja f. IV a *vīḡhāḡfa* Leks. *ōvihāḡsa* Ga. 'hässja där sidostolparna utgörs av vidjestöror parvis sammanbundna med vidjor'. Jfr *vidjestör*; *vinter-*. **Syn.:** *vinterhässja*.

vidje-kolfat n. *vīkālḡfāt* Mal. 'kolfat tillverkat av vidjor'.

vidje-krok m. I b *wīḡkrūḡk* Älvd. *wīḡkrōk ~ vīkrōk* (pl. *wīḡdekrokär*) Ve. 'anordning av olika slag till att säkra last av ved el. timmer på transportfordon'.

vidje-länk m. I b *-vīḡlāḡk* Leks. *vīlāḡk* Nås Jä. *ōvīlāḡk* Äpp. 'länk av vriden (björk)telning'; *trēḡvīḡlāḡk, sākksvīḡlāḡk* Leks. 'länk av tre resp. sex vidjor'. Jfr *vidjeband*.

vidje-mjärde m. III a *ōvīḡmjāḡkā* Silj. *vīḡmjāḡka* Mal. 'mjärde tillverkad av vidjetelningar' (jfr ÖDB I 93). Jfr *telningmjärde*; *trutt*, bet. 1, m.fl.

vidje-sele m. IV *vī'sāl̥s* Mal. *vā'jsīri* ÖVd. 'sele tillverkad av vidjor'.

vidje-stör m. I a *wī'stōr* Älvd. Våmh. (pl. *wī'stōrer* Älvd. *wī'stōrār* Våmh.) *°widstor* (pl. *wī'dstōrā*) nvMora. **1.** (vanligen pl.:) 'med vidjor sammanbundet störpar i myrhässja' (se ill.; jfr ÖDB I 232) allm. Jfr *naggal*; vidjehässja. **2.** 'stör som ingår i störpar i provisorisk gårdsgård' nvMora. Jfr *trerodgård*.

vidje-ten m. I a *ve'jtājn* Tra. 'smal böjlig björkgren'.

vidje-tryg m. I c; pl. *vājtrūger* Li. 'snöska för människa'. **Syn.:** folk(s)tryg; folkstryga.

vidjning f. I b *°widning* vMora *wī'ning* Orsa *vī'jniŋ* ~ *vī'niŋ* Leks. **1.** 'bindning bestående av vidjor' allm. **2.** 'arbetet att forma vidjor till gårdsgård' Leks. *fī'n vī'niŋ* 'välgjort vidjningsarbete'.

vid-lag adv., se *lag* n., bet. 4 och 7.

vid-like m. III a *wī'rajk* Älvd. 'jämlike'.

vid-lyftig adj. I *wī'lyftug* Älvd. *°wīlftin* Bon. *wī'lyftin* vMora Orsa *vīl'ftin* öMora *wī'liftin* Ve. *vī'lyftin* Soll. *vīl'fti* (n. *vī'dlyftit*) Leks. *vī'lifti* Mal. *vī'liftig* Li. *vī'lliftig* Tra. 'underlig, konstig, märkvärdig, svår; farlig'; *°du wa mī jen wīlftin krupp* Bon. 'du var mig en konstig kropp'; *ä sir wī'liftet åjt* Ve. 'det ser konstigt ut'; *vī'dlyftit na'mmøn* Leks. 'konstigt namn'. Jfr *underlig* m.fl. — **Avl.:** *wī'liftiheter* f. pl. Ve. 'underlig-heter'.

vid-låda sv. v. 3.; pres. *wī'kādē* Älvd. 'vidhäfta, förknippas med'; *e wī'kādē nu fīl' ānum nođ* 'något (exv. ett gammalt dåligt rykte) förknippas nu allt med honom'.

vidom adj. I *wa'jdum* Älvd. Våmh. Bon. *we'jdum* vMora ~ *wā'jdum* Ve. *vā'jdum* öMora Soll. **1.** 'vid, omfångsrik, rymlig' allm. *ā i'num wa'jdum(n)ān tā'll* Bon. 'på en bred och vid tall'; *an e i we'jdumest la'g* Ve. 'den (rocken) är i vidaste laget'; *jet ve'jdumt bjē'r* Soll. 'ett vidsträckt och högt berg'. Jfr *vid*¹. **2.** (i uttr. *vidom* i munnen:) *wa'jdum i mu'nneŋ* Älvd. 'som talar grovt och vårdslöst, skrånig'. Jfr *vidöppen*, bet. 2. **3.** (adverbiellt:) 'vida omkring; långt' Älvd. Våmh. Ve. *wa'jdum kī'eta o ne'ppe fī'na* Älvd. 'leta vida omkring och (ändå) finna sämre' (talesätt; jfr *näpp(a)re*, bet. 2); *u wa'jdum di'er*

ad fē'riđ Älvd. 'hur vida omkring de hade farit'; *na'g wā'r ä wa'jdumära* Våmh. 'nog var det vidare omkring (som man bjöd till bröllop; dvs. inte bara de närmaste)'; *a du wē' we'jdum* Ve. 'har du varit långt'; (även följt av omkring:) *e wā wa'jdum umrī'ŋg ēđ* Älvd. 'det var vida omkring det'. **Syn.:** *vidomt*.

vidomt adv. *wa'jdumt* Älvd. Bon. *wa'jdumt* ~ *we'jdumt* vMora *wejdumt* Ve. *vā'jdumt* Soll. = föreg., bet. 3; *di'em a fe wa'jdumt* Bon. 'de har farit vida omkring'; *wejdumt umkri'ŋg* vMora 'vida omkring'; *an sī' vā'jdumt* (el. *vā'jdumt ikri'ŋg*) Soll. 'man ser vida omkring (har en vidsträckt utsikt)'.

vidom-vall m. I a *vī'ømväll* ÖVd. 'någon plats långt borta'; *krätträ e på vī'ømväll* Tra. 'kreaturen är någonstans långt borta'.

vid-sig adj. *wī'd-me* Ve. *°ve-sä* Ga. *ve'-sä* Flo. *ve'-mä* Äpp. *ve'-sse* Li. **1.** 'obehagligt berörd, smått rädd' Äpp. *je e halvdes ve'-mä* Äpp. 'jag är smått rädd'. Jfr *vid*¹. **2.** 'vid sans; frisk, återställd' Ve. Ga. Flo. Li. *i e-nt wī'd-me på hev wī'ku* Ve. 'jag är inte mig själv på hela veckan'; *då o vatt ve'-sse att* Li. 'när hon kom till sans igen'. Jfr *färdig*, bet. 1; *kry*; *vislig*.

vid-sitta f. *°vøsttu* Leks. 'person som aldrig ger sig iväg, person som aldrig avbryter sitt arbete'; *°ä va då vøndalst økka vøsttu* 'det var då förskräckligt en sådan en att sitta fast (i sitt arbete)'. Jfr *sitta vid*, bet. 3.

vid-skepelse n. I a *wī'stjī'pels* Älvd. *wī'stjipäls* Ve. *°višepälse* Äpp. *vī'stšepälse* Mal. 'vidskepelse'; *edā'r i bā'r i'e t wī'stjī'pels* Älvd. 'det där är bara vidskepelse'. Jfr *skrymt*, bet. 1, m.fl.

vid-sträckt adj. I *wa'jstrekt* Älvd. *wa'jdstrekt* Bon. 'som far vida omkring'; *an i so wa'jstrekt andā'r* Älvd. 'han far så vida omkring den där (karlen)'. **Syn.:** *vid-faren*, *-vorden* m.fl.

vid-säta f. V *vø'sātu* Leks. = *vidhänge*; *i tøkka o'sskapri tā vø'sātu* 'en sådan förskräckligt efterhängsen flicka'. Jfr *sitta vid*, bet. 2.

vid-sätt n. I a *wī'settj* Älvd. 'potatis, planta e.d. att sätta'; *fā' no wī'settj mīn dig* Älvd. 'får jag någonting att sätta av dig?'.

vid-tala sv. v. 1. *vī'tåkrå* Soll. 'vidtala'; *°i a vī'tåkrå ann tā kumå* Soll. 'jag har bett honom komma'.

vid-under n. I d *wi`ðunder* Älvd. Våmh. *ve`unndä* Mal. **1.** 'säriling, person som är olik andra' Våmh. **2.** 'person som betar sig stolligt' Älvd. Mal. Jfr ursnas, bet. 1. **Syn.:** vildskalle, bet. 1, m.fl.

vidundras sv. v. 1. dep. *wi`ðundras* Älvd. 'bete sig stolligt'. Jfr stolla; toka m.fl.

vid-vorden adj. *vi`vokin* Silj. *vi`vökin* ~ *vi`dvoka* Leks. *vi`vön* Mal. = vidsträckt; °*sb vidvoka ssm han ä ss vet man int ns var man ska börj-å leta å hör sä fär* Leks. 'så vida omkring som han rör sig vet man inte alls var man ska börja leta och höra sig för'.

vid-öppen adj. IV *wa`jdupi`n* nÄlvd. *wa`jnupi`n* vÄlvd. Våmh. Bon. *wa`jdupi`d* ~ *wa`jduppin* ~ *wäjnuppen* ~ *väjnu`ppen* Mora *we`jdupen* ~ *we`jdupen* Ve. *vä`jduppin* Soll. °*wäjnippin* ~ *wäjn-u`pin* ~ *wäjnippig* Orsa *wä`jdupen* Ore °*vidoppin* Bo. *vi`doppin* Rättv. *vi`dopin* Leks. *vi`pen* Flo. *vi`pän* Jä. *vi`pin* ~ *vi`pin* Mal. *vi`pin* ÖVd. **1.** 'vidöppen' Våmh. Bo. °*därä står vidoppin* Bo. 'dörren står vidöppen'. **Syn.:** gavel^{ll}; glad adv. **2.** 'livlig, uppsluppen, vild; djärv, vråkig; oresonlig; oförskämd' Våmh. Bon. Soll. Ore Rättv. Leks. Mal. ÖVd. °*dem wa så wajn-uppnä demda krippär så* Bon. 'de var så djärva de där barnen så'; *du ä då a`lldeles vi`dopin idäg du* Leks. 'du är då alldeles oresonlig idag du'; (i uttr. vidöppen i munnen:) *wa`jdupin i mu`nnem* Älvd. *vi`pin i mäs`nnam* Mal. *vi`pin i mäs`nnam* ÖVd. 'som talar grovt och vårdslöst, fräck och oförskämd i sitt tal, spydig; frispråkig' (jfr spökig; vidom, bet. 2). Jfr ogredlig, bet. 2; otidig; otyglad; ovetting, bet. 4; vild, bet. 1 a. **3.** 'som ligger på rygg' Älvd. Våmh. Bon. Mora Ve. Soll. Orsa Ore Bo. Rättv. Leks. Flo. Jä. *an ki`gg wa`jnupi`n* Våmh. 'han ligger på rygg'; *je stä`d at å vi`pin* Tra. 'jag ramlade baklänges (eg. åter och vidöppen)' (jfr stälpa sv. v., bet. 2); (bildl.): *så snä`rt tungkä e we`jduppi då wet an at e bi`källt* vMora 'så snart (ny)månen ligger på rygg (med spetsarna uppåt) vet man att det blir kallt'; *vi`doppi å va`sst* Leks. 'på rygg och med spetsarna uppåt (eg. vidöppet och vasst; om nymåne)' (jfr uppned; vass, bet. 1). **4.** 'upp och ner' Leks. *vänd fl`asska vi`dopin* 'vänd flaskan upp och ner'. Jfr uppned m.fl. **5. a.** 'tokig,

galen' Leks. *om int ä ska bi vi`dopi alti`ny* 'om det inte ska bli tokigt allting'. Jfr galen, bet. 1 och 5; tokig, bet. 1 och 4 a, m.fl. **b.** (n.; adv.°) *ä jekk a`lldeles vi`dopi* Leks. 'det gick alldeles på tok'. **Syn.:** galen, adv., bet. 1; tokig, bet. 4 b.

vifsa f. IV a *vi`ffsa* Flo. Jä. Äpp. *ve`ffsa* Li. **1.** 'liten garnhärva löst lindad kring fingrarna, garn-docka' allm. Jfr garn-. Jfr docka, bet. 1; tråd-häspa, bet. 2, m.fl. **2.** (som senare ssgsld:) *bi`ndilvifsa* Flo. 'huvudprydnad för brudtärna bestående av flera vackert vävda sidenband'. Jfr bindel, bet. 1 a; brudpigband m.fl.

vifta sv. v. 1. *wi`ffta* Älvd. vMora *wi`kta* Våmh. °*wifta* Ore °*vefta* Bju. °*vefta* Ål *ve`ffta* Dju. *vi`ffta* Näs Mal. (Y.); pres. *vi`fftä* öMora *vi`kter* Orsa °*viffter* Bo. 'vifta, svänga, vinka'; *wi`ffta ru`mpun* Älvd. 'vifta med svansen'; *i wi`fftär min a`nndä* vMora 'jag vinkar med handen'; *ra`kkan wi`fftär min ru`mpu* vMora *hu`nd vi`fft i rømpøen* Mal. (Y.) 'hunden viftar med svansen'; °*marrä viffter rompån* Bo. 'märren svänger med svansen'; °*vefta mä armom* Dju. 'svänga med armarna'. Jfr flaxa, bet. 1; svepa; sviva, bet. 2; svänga; veva; vicka, bet. 2; vinka; vippa, bet. 1; vippla, bet. 1; viska m.fl. **Syn.:** slänga, bet. 1; sviska; vävla.

vig adj. I ~ V *wajg* Älvd. *wig* Våmh. Bon. Ve. Orsa ~ *wi`gär* ~ *vi`gär* Mora (kompar. *wi`gär* ~ *vi`gär* Mora) *vi`ger* ~ *vig* (kompar. *vi`grer*) Soll. *vi`gør* Bo. Leks. °*vig* Bju. Äpp. (pl. *vi`gå* Äpp.) *vi`ger* Dju. *vig* Näs Mal. ÖVd.; n. °*vegørt* Rättv. °*vigärt* ~ °*vigärt* Ål *vigt* Flo. **1.** 'vig; mjuk, böjlig (i någon kroppsdel)' Älvd. Våmh. Soll. Orsa Bo. Leks. *an e vä`lldät vi`grer do`nnda* Soll. 'han är väldigt mycket vigare han'; *wig i fi`nruma* Orsa 'mjuk i fingrarna' (jfr bet. 3). Jfr ovig; viglig. **2.** (i förbindelse med gå:) 'gå balansgång' Bo. Rättv. Leks. Ål Dju. Mal. *gå vi`gør ivir bä`ttjøn* Bo. 'balansera (på en spång) över bäcken'. **3.** 'snabb, flink, skicklig; behändig' Bon. Mora Ve. Leks. °*an i wig te a isn knajven* Bon. 'den är behändig att ha till hands den här kniven'; *o e wi`gär i fi`nrum* Mora (Vattnäs) 'hon är flink i fingrarna' (jfr bet. 1); *ä va vi`gärt ä* öMora 'det var behändigt (lätt gjort) det'; *ä ska wa wi`g då* Ve. 'hon ska vara snabb då'; (i uttr. vig i munnen:) *wig i mu`nnim* vMora 'kvick i

munnen' (jfr hittordad; slängd, bet. 2; talbörg; vind, bet. 1 (slutet), m.fl.). Jfr flink; handig, bet. 2; slög^{ll}, bet. 1–2; tinglig; mun-, tut-. **4.** (n.; adv.): 'snabbt och lätt, bekvämt, behändigt' Soll. Flo. Nås Mal. *ä gör int sō' vī'gert ā'* Soll. 'det går inte så behändigt det'; *e' int vī'gert gā'rt e'nta intā* Soll. 'det är inte gesvint gjort det där inte'; (följt av åt:) *vī'kkt-ā't* Mal. 'nära till hands, bekvämt tillgängligt'. Jfr snodig, bet. 2. **Syn.:** gesvind, adv.

viga sv. v. 3. ~ 1. *wa'jga* Älvd. Våmh. Orsa *wa'ja ~ wā'ja ~ we'jga ~ wīga* vMora *vā'j- ~ vī'g-öMora ve'ja* Soll. *wīga* Ore *vī'ga* Bi. Ga. Jä. Äpp. *°vija* Rättv. *vī'ga* Leks. 'viga'. — **P. pret.:** *dām a vōt vī'gdā ti tjs' tja* Flo. 'de vigdes i kyrkan'; *ti vī'gdā jō' t'* Äpp. 'i vigd jord'. — **Refl.:** 'låta viga sig' Våmh. Mora Soll. Orsa Ore Leks. *dem a wa'jgad si issa wī'ku* Orsa 'de har vigts denna vecka'. — **Pass.:** *we'jes* Ve. *vī'gās* Flo. 'vigas'; *dām skull a prestgād ā we'jes* Ve. 'de skulle till prästgården och vigas'. — **Särsk. förb.** (hop:) *°prässtn ska vig-hop dām* Äpp. 'prästen ska viga dem'; (ihop; refl.)) *so k'ā'jndj dī'e m a wajga-ŷ'ōp si* Våmh. 'tills de lät viga sig' (jfr sålänge).

vigd f. I a, se vidd.

viger adj., se vig.

vigg m. I b *wegg* Älvd. vMora Orsa *vigg* öMora Jä. **1.** 'kil (t.ex. sådan med vars hjälp ved klyvs)' (jfr ÖDB I 495; II 11, 139, 166; III 112) allm. Jfr lie-. **Syn.:** bleg, bet. 1; flugg m.fl. **2.** (som senare ssgsled; nedsättande:) se pojck-, snor-, stel-

vigg n. I b *vigg* Bo.; best. *vī'ddjā* Jä.; best. dat. *vī'ddja* Äpp. **1.** 'sida på knutsten' Bo. Jfr bygg, bet. 1; ligg, bet. 1; lägg n., bet. 2. **2.** (best.)) 'korsryggen' Jä. Äpp. *he'sstn a vott stā'sställd s̄pi vī'ddja* Äpp. 'hästen har blivit skadad uppe i korsryggen'. **Syn.:** vekryggen m.fl.

vigga sv. v. 1. *vī'gga* Jä. 'jämn sten med hjälp av vigg'. Jfr teta^{ll}.

vigg-tång f. I b; best. *°weggtōndji* Orsa 'vriden gran- el. björkvidja som skaft på järnkil använd i slipstensgruvan' (se ill.; jfr ÖDB II 11). **Syn.:** tete.

vighet f. I a *wa'jgēt* Älvd. *vī'gēt* Soll.; pl. *wī'gētär* Våmh. *°wigietär* Bon. *°wighetär* Ve.

°vighetsr Bo. *°vighetär* Äpp. *vī'ghetär* Mal. 'gymnastiskt konststycke'; *djā' rā vī'gēter* Soll. *°jār vighetsr* Bo. *djā' vī'ghetär* Mal. 'utföra gymnastiska konststycken'.

vig-kläde n. *wa'jklād* Älvd. *wa'jklādä* Våmh. *we'jklād* Ve. *ve'jklād* Soll. *vī'gklādä* Leks. 'kläde som hölls över brudpar under vigsel' (jfr ÖDB IV 128). **Syn.:** brudpäll; kurkåpa; päll.

viglig adj. I *vī'glen* Flo. 'vig'. Jfr vig, bet. 1.

vignings-ring m. I b *we'jningsring* Ve. *ve'jningsring* Soll.; best. *vī'gningsrinjin* Mal. 'vigselring'. Jfr fingra(n) m.fl. **Syn.:** vig-, vigsel-ring.

vig-ring m. I b *we'jring* Ve. = föreg.

vigsel f. I a *vikk.l* Leks. *vī'k.l* (best. *vī'k.lla*) Ga. *vī'ks!* Flo. 'vigsel'.

vigsel-ring m. I b *vī'ggsrlin* Leks. = vignings-ring (jfr ÖDB IV 259 ff.).

vik f. I b *wajk* Älvd. Våmh. Bon. Orsa *vājk* Soll. *wājk* Ore *vīk* Rättv. Dju. Ga. Flo. Nås Jä. Mal. ÖVd. *°vik* Bju. Äpp.; best. *vī'ka* Silj.; best. dat. *°wejtjen* Ve. **1.** 'vik (stundom även om strandinskränning i el. avskild del av vattendrag' (jfr ave; eda) allm. *vī'ka va la'ggd* Silj. 'viken låg frusen'; *bt'ī'nddwajk* Våmh. 'genom landtunga avskild del av vattendrag' (jfr ave); *de'jwejk, sa'nddwejk* Ve. 'vik med dyig resp. sandig boten'; *mī'rvīk* Mal. *mī'rvīk* Li. 'vik av en myr'; (överfört:) *ss mytjy da'mb ti a'll brā'r ā vikar* Leks. 'så mycket damm i alla vrår och vikar'. **2.** 'parti skoglös mark som skjuter in i skog som en vik' Bon. **3. a.** (best.)) 'gren, skrev' Mal. *nēr i vī'tsin* 'nere i grenen'. **Syn.:** skrev, bet. 2, m.fl. **b.** (som senare ssgsled:) 'veck, vinkel på kroppen', se knä-, muns-, tå-. Jfr veck, bet. 1.

vika st. v. *wa'jka* Älvd. Våmh. Bon. Orsa *wājka* vMora Ore *vājka* öMora Soll. *we'jka* Ve. *vī'ka* Rättv. Dju. Ga. Flo. Äpp. Mal. ÖVd. ~ *vī'tja* Nås *vī'ka* Leks. Ål *°vika* Bju. *vik-* Mock.; pret. *wī'ek* Älvd. Våmh. *vēk* öMora Soll. Rättv. Leks. Ål Dju. Nås Mal. *wēk* Orsa *°vek* Bju. *vājk* Li.; sup. *wī'tjið* Älvd. *wī'tji* Våmh. *vitj'* öMora *vī'tji* Soll. *wī'tji* Orsa *°vī'tji* Bo. *vī'ki* Bi. *vī'tji* Rättv. *°viki* Bju. *vī'ki* Ål *vī'tji* Dju. ~ *vī'k(i)* Nås *vītje ~ vītji* Äpp. *vī'tsi* Mal. 'vika, böja' (jfr ÖDB I 229; II 79, 145, 148, 150, 152, 154; III 424); *wa'jk*

me'llur Våmh. 'med häkttång vika till märlor' (jfr njuda); *°wäjk līan* vMora 'rikta lien i rätt vinkel mot orvet' (jfr kröka, bet. 3; ställa in, bet. 2; vika åt); *°wäjk nev på je skajd* Ve. 'vika nos på en skida' (jfr näv, bet. 5; vika å); *vik trē'kanntvitji* Mock. 'vika kakan till en åttondel av dess storlek (så att en trekant bildas)' (jfr p. pret.); (i uttr. vika munnen:) *di'er old-ā' wa'jk mu'nnem o re'ttj kə'ngnēved a dig* Älvd. 'de håller på att grimasera och räkka lång näsa åt dig' (jfr lipa, bet. 2); *an wäjk mu'nnim* Mora 'han gör grimaser'; (bildl.) *andā' e sš stā'rd te wā'jka* Ore 'den där (hästen) är så svår att styra (med tömmarna)' (jfr stelstyrd); (i förb. med giva:) *jē vī'ka* Nås 'ge efter'. Se även nista, bet. 2; vidja f. (slutet). Jfr bryta, bet. 8 a-b; kist-, nist-. **Syn.:** böja; sviga. — **P. pret.:** *°vittjin* Ga. *vī'tjin* (n. -vī'ji) Mock. *vī'sin* Mal. *vī'tjin* Li.; n. -vī'si öMora 'vikt' (jfr ÖDB II 149); *smā'vī'si* öMora 'vikt tre gånger (om tunnbrödkaka)' (jfr veckig, bet. 1); *trē'kanntvitji* Mock. 'dets.' (jfr ovan). Jfr fyr-, spann-viket; gräs-, åtta-viken; vikenbröd. — **Refl.:** 'vika sig, böja sig (om exv. säd)' Älvd. Soll. — **Särsk. förb.** (av:) **1.** 'vika (undan)' Bon. Ve. Soll. *°wejk-āv kembör* Ve. 'vika höfängen (så att höet i vinterhässjan inte hängde ner mot marken)'. **2.** 'avvika, skilja sig (åt)' Mora; *we'jk-āv kītā mōt ā'drum* 'skilja sig något från andra'; (hop:) 'vika ihop' Ve. Flo. Äpp. **Syn.:** vika ihop; (i:) *°wäjk-i nisstu* vMora 'vika brödkakor och lägga i matsäck'. Jfr nista, bet. 1-2; nistvika; (ihop:) = vika hop (jfr ÖDB II 153) Älvd. Bo. Li. *an väjk-ihō'p brā'kako* Li. 'han vek ihop brödkakan'; (in:) *wajk-ī'nn ō'rne* Älvd. 'vika in hörnen'; (mellan:) *°wäjk-millā* Mora (Vattnäs) 'vika ett blad i en bok'; (ned:) *wäjk-nī'd odā' spī'ro ā' me dū'* Ore 'vik ned den där långa raka (säl)grenen åt mig du!'; (till:) 'vika, böja till' (jfr ÖDB II 91) Dju. ÖVd.; (under:) 'vika (något, t.ex. en kant) så att det hamnar undertill' (jfr ÖDB III 413) Våmh. Bon.; (upp:) 'vika upp' Älvd. Våmh. Leks. Äpp.; (p. pret.:(i)) *u'ppvitjin* Soll. 'vikt så att eggen inte kom för nära marken (om lie)'; (ut:) *du a'k wajk-a'ut mja'ssu* Älvd. 'du ska vika ut klövjekorgen (för packning)'; (å:) *wajk-ā' ne'vād* Våmh. 'göra nos på skida'. Jfr

brätta, bet. 1; näv, bet. 5; (åt:) *wajk-ā' k'jā'n* Älvd. 'ge lien den för slätter lämpligaste vinkeln i förhållande till orvet' (jfr kröka, bet. 3; ställa in, bet. 2); (i bildl. uttr.:(i)) *an ska fell få lūv ā wejk-ā' kā'jven i sāmār a'nnedes* Ve. 'han ska nog få lov att lägga manken till i sommar Anders' (jfr ku v, bet. 2).

vikare m. III c *vī'kær* Bo. 'invånare i Vikarbyn'.
vikens-bröd n. *wi'kenbröd* vMora *vī'känbröd* Soll. (jfr vika, p. pret.) 'mjuk tunnbrödsbaka som vikts tre gånger (avsedd till matsäck)' (jfr ÖDB III 424); *°småvitjibröd* vMora 'dets.'; *°stürvitjibröd* vMora 'tunnbrödsbaka som vikts en gång'. Jfr fyrklova, bet. 2, m.fl. **Syn.:** vikenkaka.
vikens-don m. I a *wi'tjindu'n* Våmh. *vī'kändon* öMora Soll. 'material till tillverkning av spånaskar och spånkorgar; produkter av sådan tillverkning' (jfr ÖDB II 143 not 1). Jfr askveck; veck, bet. 3.
vikens-kaka f. V *wi'tjinkāku* (pl. *wi'kenkakur*) vMora *vī'känkaku* Soll. = vikenbröd.
vikens-klämma f. IV a *wi'tjinklēmna* Våmh. 'klämma använd vid tillverkning av spånkorgar' (se ill.).
vikens-vrång f. VI *wi'känvrång* Ve. 'större smidig spant i båt' (jfr ÖDB II 198). Jfr storvrång, bet. 1.
vikig adj. I *°wäjkun* vMora 'som har många vikar (om sjö)'.
vik-kant m. I a *wa'jkkant* Älvd. 'invikt kant (på täcke, fäll m.m.)'.
vikning f. I b *wa'jkning* Älvd. *wä'jkning* vMora; pl. *wa'jkningä* Våmh. **1.** 'vikning (dels handlingen, dels resultatet)' Älvd. vMora; *wa'lla'jkt wa'jkning* Älvd. 'vad är det där för vikning?' (syftande på exv. slarvigt hopvikta kläder; jfr slik, bet. 3). **2.** (pl.:(i)) 'dialektskillnader' Våmh.
vikt f. I a *wekkt* Älvd. Bon. vMora ~ *wikkt* Våmh. *vä'kkt* Bo. Leks. Dju. Äpp. Mal. ÖVd. *vekkt* Bju. Nås. **1.** 'tyngd att beräkna vikt med' Älvd. Våmh. **2.** 'viss vägd mängd; viktenhet' Älvd. Våmh. Bon. vMora Bo. Leks. Äpp. Mal. *i'e we'kkt āv ō'* Älvd. 'en viss vikt hö'; *ā ska va fyra på i vä'kkt* Leks. 'det ska vara fyra på en viktenhet (ett kilo)'; *ätt vä'kkt* Leks. 'efter (i förhållande till) vikt'; *skā'k'punnd bru'kktes ful tā vä'kkt på ga'mkrä be'ssman* Äpp. 'skålpund användes väl

som viktenhet på gamla besman'. Jfr hö-. **3.** 'våg att väga med' Älvd. vMora Dju. Jfr skål-. **Syn.:** våg¹, bet. 1.

viktig adj. I *wikkug* Älvd. *väkkug* (bet. 1) ~ *vikktig* (bet. 2) Leks. *väkku* Dju. *vikkti* Mal. *vikktig* ÖVd.; kompar. *viktigär* öMora. **1.** '(förhållandevis) tung' Älvd. Leks. Dju. *i väkkuga höknippa* Dju. 'ett tungt höfång'. **2.** 'som har betydelse; som känner sig betydelsefull; som uppslukas av det man håller på med; noggrann' Älvd. öMora Leks. Mal. Li. *an ä s8 viktig s8 in8n får stö'r-n* Leks. 'han är så uppslukad av sitt arbete så ingen får störa honom'; (substantive-rat:) *ä va-nt i8a vikktiga* Leks. 'det var ingen viktig (person)'. Jfr noga adj., bet. 1–3.

vikt-skål f. I a *wëktskålr* Älvd. 'vågskål'.

vik-tång f. *wajktång* vMora 'tång att vika exv. plåt med' (jfr ÖDB II 123).

vil adj. I *vīl* Bo. Rättv. 'utvilad'; *nū' e ni f8l vīl8* Rättv. 'nu är ni väl utvilade'. **Syn.:** vila, p. pret.

vila f. IV a *wajla* Älvd. Våmh. Bon. *wajla* ~ *wajla* vMora *wö'la* Ve. *vajla* ~ *vö'la* Soll. *wajla* Orsa *vī'la* Bo. Rättv. *gvī'la* Nås Li.; best. *vj'la* Äpp.; best. pl. dat. *°wajlom* Ore. **1.** 'vilostund' Älvd. Bon. vMora Soll. Orsa Ore Nås Äpp. *°it't milå vajlum* Soll. 'tätt mellan vilostunderna'; *mā'tn 8 vj'la jār a'rrbetā* Äpp. 'maten och vilan gör arbetet' (skämtsamt uttr.); *tū⁸baswajl* Älvd. 'tobaksvila, liten vilostund för att röka'. **Syn.:** rast; vilskede, bet. 1. **2.** 'ställe vid allmän väg där kvarter och förtäring erbjöds resande, krog' (jfr ÖDB II 323) Älvd. Våmh. Bon. vMora Ve. Soll. *a⁸ti sājswajlum* Älvd. 'vid vilstället i Säs'. Jfr vilgård. **Syn.:** färd-, vil-ställe, bet. 2, m.fl. **3.** 'husrum, logi' Li. *je o'ndes 8m je sk8ll få lō'n gvīka jä* Li. 'jag undrar om jag skulle kunna få husrum här'. **Syn.:** hus, bet. 5.

vila sv. v. 1. *wīl-* Mora (Vattnäs) *wīla* Orsa 'mangla'; *wīl klādi* Mora (Vattnäs) 'mangla kläder'. **Syn.:** kavla, bet. 1; mangla, bet. 1.

vila sv. v. 3. ~ 1. *wajla* Älvd. Orsa *wajla* vMora *vajl-* öMora *wö'la* ~ *wö'jl* Ve. *vö'la* ~ *vajl(a)* Soll. *wajla* Ore *°vil-* Bo. *vī'la* Rättv. Flo. Mal. Tra. ~ *°vjlr* Jä. *vī'la* Leks. *°vila* Bju. *vīla* Ål *vīla* Ga. Mock. *gvī'la* Nås Li. *vj'la* Äpp.; pres. *vajlār* öMora; pres. 1. pl. *wajlum* Våmh.; pret.

vajlä öMora *wajldä* Orsa *°vil8* Bo. *vī'la* Leks. *gvī'ld(e)* Nås *vīltā* Jä. *vj'lä* Äpp. *vīlld* Mal. Tra. *gvīlld* Li.; sup. *wajlt* Älvd. Orsa *wajlt* ~ *wajla* Våmh. *wölat* Ve. *°vajla-* Soll. *vī'la* ~ *vīlt* Leks. *vī'la* Dju. *gvīlt* Nås *vj'la(a)* Äpp. *vīllt* Mal. Tra. *gvīllt* Li. 'vila'; *ta'ji so fām wajl ārum kīteð* Älvd. 'tig så att vi får vila öronen lite'; *so i'ntt ā uld wajl ā ām so mī'tjīð* Älvd. 'så att hon inte skulle vila (stödja) på den (foten) så mycket'; *wajlum att o fra'mm* Våmh. 'vi ska vila en stund (eg. åter och fram)'; *du få vajl dā du a dājd* öMora 'du får vila då du har dött'; *wö'jl 8'gor* Ve. 'vila ögonen'; *°w8'jl mā'tn* Ve. 'vila efter måltiden'; *w8'jl je'tā* Ve. 'dets.' (jfr middag, bet. 2); *°vi stanom ā vilom fotom līs* Bo. 'vi stannar och vilar fötterna litet'; *ä jör-ā't tā vī'la* Leks. 'det har (god) verkan att vila' (jfr göra åt, bet. 1 a); *°sätt dā 8 vjlr på be'nar ett tag* Jä. 'sätt dig och vila benen en stund'; (eufemistiskt:) *nō' a hann vj'la i tīu ā'r* Äpp. 'nu har han varit död i tio år'. Jfr pusta, bet. 2; rasta m.fl. — **P. pret.:** *wajld* Älvd. Bon. *vajld* Soll. *gvīlld* Li.; n. *wajlt* vMora = vil; *°i kennäs-a⁸t sā wajld sā* Bon. 'jag känner mig så utvilad så'; (bildl.): *°der ä wart wajlt* vMora 'när den (obrukade åkermarken) legat för fåfot (eg. där det vart vilat)'. Se även särsk. förb. — **Ref.:** 'vila sig' Älvd. öMora Ve. Soll. Ore Bo. Rättv. Mock. Flo. Äpp. Li.; (eufemistiskt:) *°an a vajla si jätt elt ā nu* Soll. 'han har varit död ett helt år nu'. — **Dep.:** 'vila sig' Soll. Äpp. *°ä s(k)a vajlas jätt tag* Soll. 'man skall vila sig (eg. det ska vilas) ett tag'. — **Särsk. förb.** (upp; p. pret.): *no mått handa ska vär 8'ppvīlld* Äpp. 'nu måtte den där (mannen) vara utvilad'; (ut; p. pret.): *ū'tvīn* Mal. (Y.) 'utvilad'; (åter:): *s8 je fār vjlr-ā't fö'tta et tā'g* Äpp. 'så att jag får vila fötterna ett tag'; (refl.): 'vila upp sig' Älvd. Ve. *tast du ā wajlt-a'tt dig* Älvd. 'till dess att du har vilat upp dig'; (över:): *°wajl-gvyr* Älvd. 'ligga över ett år i jorden (om korn)' (ansågs öka grobarhet och växtkraft).

vil-bräde, -bräda n. *wīlbrād* Mora (Vattnäs) *wīlbrāda* Orsa (jfr bräde; vila sv. v. 1) 'mangelbräde'. Jfr vil-don, -kavle. **Syn.:** kavel-, mangel-bräde; vilträ m.fl.

vild adj. I *wīld* Älvd. Orsa *vīld* Soll. Rättv. Nås

Mal. ÖVd. *vill* Bju.; n. *willt* Våmh. *villt* Silj.; pl. *willdär* Bon. **1. a.** 'vild, ostyrig, yster' Älvd. Bon. Orsa Rättv. Nås Mal. *me dem a we willdär å mu^ssskär* Bon. 'då de var i sin ungdoms fulla kraft (eg. vilda och morska)'; *unnjin e mēr villd hän tām* Mal. 'ungen är mer vild än tam'. Jfr kåt, bet. 1; morske, bet. 2; ostyrig; otam, bet. 1; otyglad; urglyxt, bet. 2; vidöppen, bet. 2. **b.** 'rasande' Orsa Bju. *ja vart så vill på-n* Bju. 'jag blev så rasande på honom'. **Syn.:** rasande, bet. 1; ursinnig. **2.** (n.; adv.:()) **a.** 'utan att följas av vallhjon' Våmh. Silj. *dēm kat dēm fām rå willt* Våmh. 'de låter dem (kreaturen) gå på bete utan vallhjon'. **b.** 'utan att följa någon väg' Mal. Tra. *an för alldeles vilitt i skōjam* Tra. 'han for fram i skogen utan att alls följa någon väg'. **Syn.:** skogsvilt. **c.** 'utan vidare' Mal. *i to'g alltn vilitt* 'jag tog upp altstämman utan vidare' (mitt under det att en annan sjöng soprastämman). **d.** 'ymnigt; väldeliga' Soll. Orsa; *ä bke'ddā willt* Orsa 'det blödde ymnigt'.

vild-base m. IV *willdbāse* Ore *villdbāss* Mal. 'vildbase; bråkstake'. Jfr rustibus; ulspegel; vild-besman, -djur, bet. 2, -skalle, bet. 2; vilde m.fl. **Syn.:** tyrann; vild-skifting, -svåring, -turk.

vild-besman n. I a *willdbissmok* Bon. 'vild, yster person (särskilt barn)'. Jfr vild-base, -djur, bet. 2; vilding m.fl.

vild-djur n. I a *villjir* Nås *villjör* Jä. **1.** 'vilt djur' allm. Jfr odjur, bet. 1. **2.** 'mycket livligt barn' Jä. Jfr ogagnsdjur; vild-base, -besman, -skalle, bet. 2; vilding m.fl.

vild-duva f. IV a *villdūva* Äpp. 'skogsduva?'. Jfr tusssduva m.fl.

vilde m. III *vildā* Nås *villda* Mal. *villde* ÖVd.; best. *villdā* öMora; pl. *villdar* Leks. 'vild, oregerlig, våldsam person; slagskämpe'. Jfr frisking, bet. 1; vild-base, -skifting, -skalle. **Syn.:** vildgast.

vild-gast m. I a *villdgasst* Ore *villdgasst* Äpp. = föreg.

vild-hö n. V *villdhö* Ve. 'ängshö'. Jfr myrhö.

vilding m. I b *villding* vMora *villding* Ve. Orsa *villding* Bo. *villding* Äpp. 'vild, livlig, våghalsig, olydig person'. Jfr vild-besman, -djur, bet. 2, m.fl.

vild-mynta f. IV a *villdmynta* Bon.; best. *villmynta* Älvd. 'åkermynta, Mentha arvensis'.

vild-don m. I a *vildon* Mora (Vattnäs) *vildön* Orsa (jfr vila sv. v. 1) 'anordning för mangling bestående av kavel och mangelbräde'. Jfr vil-bräde, -kavle. **Syn.:** kavel-, mangel-don; kavelställning; mangel, bet. 1.

vild-pors m. I a *villpäss* ~ *vill(d)päss* Li. 'skvatt-ram, Ledum palustre'. **Syn.:** getblomma; pors, bet. 2, m.fl.

vild-skalle m. III *vill(d)skoll* Älvd. *villskällä* Våmh. **1.** 'tok, stolle' Älvd. **Syn.:** tok m., bet. 1; vidunder, bet. 2, m.fl. **2.** 'vild, oregerlig person; livligt, bråkigt barn' allm. Jfr vild-base, -djur, bet. 2; vilde m.fl.

vild-skifting m. I b *villdstiftij* Mal. *vill(d)stjeftij* Li. = vildbase. Jfr skiftig.

vild-svåring m. I b *villsvåring* Li. = vildbase.

vild-turk m. I b *villdurturk* Bon. *villdurturk* (best. *villdurturk*) Ve. *villturk* Bo.; best. *villturtjän* Nås = vildbase.

vild-gård m. I a *villgard* Våmh. *villgard* öMora 'gård med stall där man kunde få vila under färder såsom forkörning'. Jfr vila f., bet. 2, m.fl.

vild-hälla f. I a *villhella* Ve. *villhälla* Nås *villhälla* Jä. 'stor flat sten vid vilken man vilade under färd till el. från fäbodarna' (jfr ÖDB I 164). **Syn.:** vil-skär, -sten.

vilja m. ~ f. *villre* Älvd. *villrä* Våmh. *villri* vMora *villrä* öMora *villre* ~ *villra* Ve. *villri* Soll. *villre* Bo. *villra* ~ *villre* Rättv. *villra* Leks. *villra* Bju. *villra* ~ *villra* Nås *villra* Jä. *villre* Äpp. *villri* Mal. *villri* ÖVd.; gen. *villräs* Bon.; dat. *villra* Orsa. **1.** 'villighet, lust, energi' allm. *e i iñdjin villrä i anu'm* Våmh. 'det är ingen vilja (energi) i honom'; *um int o få sän viljä fra'mm* öMora 'om inte hon får sin vilja fram'; *villren va klen* Rättv. 'viljan var svag'; *a du villren sē gār ä* Äpp. 'har du (bara) viljan så går det'. Jfr flit, bet. 1; håg, bet. 1; lust; god-. **2.** (i uttr. efter el. till viljes:) 'till viljes' Älvd. Bon. öMora Soll. *du be'le sakt djärå ener et villres* Älvd. 'du kan gärna göra henne till viljes'. **3.** (i uttr. med vilje:) 'avsiktligt, med flit' Älvd. Soll. Orsa Rättv. Leks. Mal. *st'nnid int s fläs-s-*

-so'nd ä mä v̄s'li Mal. 'stå inte och smula sönder det med flit'. **Syn.:** flit, bet. 2.

vilja sv. v. 4. *wi'ra* Älvd. Våmh. ~ *wi'ra* Bon. *wi'ri* vMora *viljā* öMora *wi'ke* ~ *wi'ri* Ve. *vi'ri* Soll. *wi'la* Orsa *wi'lja* Ore *vi'lla* ~ *v̄s'kå* Bo. *v̄s'kå* ~ *v̄s'ka* ~ *vi'lla* Rättv. °*villa* Bju. *vi'lla* Leks. Ål *vi'lla* Dju. Mock. Nås Jä. Äpp. *v̄s'kja* ~ *vi'll* Mal. *v̄s'kja* ÖVd.; pret. *wi'llde* Älvd. *wi'lldä* Våmh. *wi'lld* Ve. Ore *vi'llde* Soll. *wi'ldä* Orsa *vi'llt̄s* Bo. ~ *vi'llt̄s* Rättv. *vi'lla* Leks. Ga. Mock. Flo. *vi'lla* Ål *vi'lle* Nås *vi'lldä* Jä. *vi'lld* ~ *vi'llä* Äpp. *v̄s'ri* ~ *vi'lld* Mal. *vi'lld* ÖVd.; sup. *wi'rað* Älvd. *wi'ra* ~ *wi'ra* Våmh. *wi'lja* ~ *wi'lja* vMora *vilā* ~ *viljā* öMora *wi'ri* ~ *wi'ke* ~ *wi'lja* Ve. *vi'lja* Soll. *wi'lad* Orsa *v̄s'kå* ~ *v̄s'ka* ~ *vi'lla* ~ *vi'llta* Rättv. *vi'lla* Leks. Dju. Mock. Nås Jä. Äpp. *vi'lla* Ål *v̄s'ri* Mal. *v̄s'ri* ÖVd. **1.** 'vilja, föresätta sig, ha avsikt, stråvan, lust m.m.' allm. *s̄m int wi' wi'ljom* Ore 'som inte vi vill'; *ur i' v̄s'ri* Bo. 'hur ni vill'; *jā't, vi'll e'r* Li. 'var så goda och ät (eg. ät, vill ni)'; (med viss futural innebörd:) *wi'kum a'ti by'nn i kwe'lld* Älvd. 'vi ska till Kyrkbyn i kväll'; *wi'kum drikk ka'ffe nu* vMora 'vi ska dricka kaffe nu'; (med indirekt obj.) *vän vild o pojkan* öMora 'vad ville hon (hade hon att göra med) pojken?'; (övergående i bet. 'kunna, förmå'; jfr bet. 2:) *o fikk a'kkt sä hūr o v̄s'ri* Mal. 'hon fick akta sig bäst hon kunde'; *tänk sm du villd klā'-de fe sū'kdöm i år* Li. 'tänk om du kunde klara dig från (eg. för) sjukdom i år'. **2.** 'arta sig på visst sätt, t.ex. lyckas, gå bra, bruka (ske), ha benägenhet att' Älvd. Våmh. Bon. Mora Ve. Soll. Bo. Rättv. Leks. Mal. Li. *idā'g wi'll eð i'ntnoð* Älvd. 'idag misslyckas det på alla vis (eg. vill det inte något)'; *ä ädd fåt gō' ur ä ädd vilā'* öMora 'det fick gå hur som helst (eg. hur det hade velat)'; *ä a vilja vā'js si sō* Soll. 'det har brukat visa sig (vara, bli) så'; *°s b̄sr int v̄s'k väks nā gras dan* Bo. 'det börjar på att inte (vilja) växa något gräs där'; *ä vill ful hä'lvdeš vā'ā s̄s'vok* Mal. 'det brukar väl nästan vara så'; *d̄sm a my'ttsy-ā' v̄s'ri v̄jry hā'v* Mal. 'de har för det mesta visat sig vara (eg. varit) hårda (i hårdaste laget)'. Jfr refl. — **Refl.:** 'arta sig, lyckas, gå på förväntat sätt' Ve. Bo. Ål Tra. *dā ä vi'll se s̄s gā' ä å se s̄'lv* Tra. 'när det vill sig så går det av sig självt'. Jfr vilja, bet. 2; vil-

ja till, bet. 3. — **Särsk. förb.** (till:) **1.** 'vilja (ha lust att) göra något' Älvd. Leks. *an willd int tī'k andā'r* Älvd. 'han ville inte ta itu (med arbetet) den där (mannen)'. **2.** 'trivas, växa till sig' Leks. Nås Jä. Mal. Li. *vi skull āt-o'pp jū'k̄k̄ssä ti ta'kktjitt̄n s̄s fā'ran skull vill-tā'* Leks. 'vi skulle äta upp julkorset i tackkätten för att fåren skulle trivas' (jfr julkors, bet. 3). **3.** 'ske (gå) på visst sätt' Älvd. Bon. Soll. Leks. Mal. *dā ä vi'll-tī'k tji'ller bu'ttjen o* Soll. 'då det vill sig väl föder även bocken killingar'; *män om o'lyka vill-tā' s̄s* Leks. 'men om olyckan inträffar så'. **4.** 'kosta på; sitta långt inne; krävas' Orsa Leks. Nås Mal. Li. *hā vill-tā' inna an gå dīt* Nås 'det sitter långt inne innan han går dit'; *du v̄t, hā v̄s'ri my'ttsy tē' te k̄nn pa'ss tvā kvā'nnā'* Mal. 'du vet, det har kostat på mycket att kunna passa två kvarnar'; (vi d:) 'vilja ha (att göra med), vilja kännas vid, vara begiven på, vara angelägen om; vara benägen till' Älvd. Ve. Soll. Orsa Leks. Nås Jä. Mal. Li. *sā wild-wi'd an nā* Ve. 'som alls ville veta av honom'; *kō'ra villd int v̄e' ka'lvän n̄s män hā'nn vild v̄e' hō'* Jä. 'kon ville inte alls kännas vid kalven, men han ville ty sig till henne'; *ma'ny v̄s'ri-nt v̄e' äda sko'kksarbetā n̄s'* Mal. 'många ville inte alls befatta sig med det där skogsarbetet'; *krā'tja a v̄e'ri-ve mā* Li. 'kreaturen har tyckt om mig'; (å:) *nū'g wil kulur o'-n* öOrsa 'nog är flickorna intresserade av honom'; (å:t) 'vilja (komma) åt' Älvd. Leks. Nås; *di'e w̄i'k-ā'ð isumjā skū'em* Älvd. 'de vill åt den här skogen'.

viljad adj. I *wi'kād* Älvd. *wi'kad̄n* Våmh. Bon. *wi'kjad̄n* vMora Ve. *viljā'd̄n* öMora *vi'kjad̄n* Soll. *wi'lad(̄n)* Orsa °*v̄s'kjen* Äpp. 'villig, ivrig (i arbete)'; *an wa s̄s wi'kjad̄n gā' s̄l'* vMora 'han (hästen) var så villig att gå så'. Jfr idig; vilken adj., bet. 1, m.fl. **Syn.:** godviljad; viljig.

vilje se vilja m. ~ f.

viljig adj. I *wi'kjög* Ore *v̄s'kju* Bo. Äpp. Mal. °*vilju* Bju. *v̄s'kj̄s* Tra.; superl. *v̄s'kj̄snast* Li. = viljad; *du a v̄s'kju hisst* Bo. 'du har arbetsvillig häst'; *v̄s'kj̄snast te ja'ttā* Li. 'ivrigast att äta'.

vilka adj. I *wō'lk* Våmh.; kompar. *wō'lkāra* Våmh. *wi'lkār* vMora °*v̄s'lk̄s* ~ °*vik̄k̄r* Bo. *v̄s'lkār* Leks. *vā'lkār* Bju. ~ *vā'lkār* Dju. *v̄s'lkār* Ål *vā'lkār* Ga. Flo. *vā'lkārā* ~ *vi'lkār* Jä.; superl.

wö'lkäst Våmh. *wi'lkést* vMora *vi'lkäst* öMora *°vø'lkøst* Bo. *vø'lkøst* Rättv. Leks. *vä'lkäst* Dju. Mock. *vä'lkést* Ga. *vä'lkäst* Flo. *vä'lkäst* Jä. (grundform är endast upptecknad i Våmh. och endast i negerad sats) 'bra, duktig'; *an e-nt så wö'lk da'nnda så issn* Våmh. 'den är inte så bra den där som den här'; *°an e lits vø'lkør nu* Bo. 'han är lite bättre nu'; *°hetn gröt ä föll jussum di vä'lkässta før varrk* Dju. 'het gröt är liksom det bästa (att ha som omslag) för (mot) värk'; *vi tär hä vä'lkista brö' vi ä'* Jä. 'vi tar det bästa brödet vi har'. Jfr bra, bet. 2–4; bättre, bet. 1 a; varig¹, bet. 3; vilken adj., bet. 2; villre; villst. — **Ssg:** *°välkästkräda* Dju. 'bästa kläderna'.

vilkas sv. v. dep. *vä'lkäs* Flo. 'bli bättre'. **Syn.:** bättre, refl. och pass.

vil-kavle m. III *wi'lkavel* Mora (Vattnäs) *wi'lkävel* Orsa (jfr vila sv. v. 1) 'träkavel på vilken kläderna lindades vid mangling'. Jfr vil-bräde, -don. **Syn.:** kavel-, mangel-bult; kläd-, mangel-kavle m.fl.

vilken adj. III *wi'ltjin* (kompar. *wi'ltkär*) vMora *wö'lkun* Ve. *vi'ltjin* Soll. *°vø'ltjin* (pl. *vø'ltkør*) Bo. *vø'ltjin* Rättv. Silj. Leks. Dju. (pl. *vø'ltkør* Rättv.; superl. *vø'ltjinøst* Leks.) *°vä'ltjin* Bju. *vä'ltjin* Mock.; superl. *vi'ltjigär* öMora. **1.** 'vil- lig, hågad' Soll. *o va so vi'ltjin så o vi'lld min jät't täl'g* 'hon var så hågad så hon ville (förklara sig villig) genast' (jfr tag, bet. 6). Jfr hågad; viljad m.fl. **2.** '(tämligen) bra, duktig, försigkommen' allm. utom Soll. *°du a-nnt så vø'ltji kor som jä* Bo. 'du har inte så bra korn som jag'; *°så vø'ltjin att an kund fol-bårtø sä* Bo. 'så försigkommen att han kunde skaffa sig uppehålle utanför hemmet' (jfr forda borta). Jfr vilk; villre.

vilken pron. *ü'kin* ~ *ü'tjin* Älvd. *ü'kin* Våmh. *ü'ken* Bon. *u'ken* vMora *äkän* (~ *ükän*) öMora *u'ken* ~ *u'kun* Ve. *u'kän* Soll. *u'ken* ~ *ü'ken* Orsa *u'ken* Ore *°ökøn* (n. *oka* ~ *ka*) Bo. *ö'køn* ~ *køn* Rättv. *ä'kken* ~ *äkøn* (f. *ä'kka* ~ *øka*) Silj. *ø'kkøn* Leks. *økkän* Bju. *ä'kkän* Ål Mock. *äkkän* Dju. Ga. *ø'kkän* Flo. Jä. *hø'kkin* ~ *høkken* ~ *høkk* Mal. *hø'kkin* Li. ~ *hä'kkin* Tra.; f. *høkke* ~ *øke* Äpp.; n. *øket* Äpp. **1.** 'vilken, vem' Älvd. Våmh. Bon. Mora Ve. Soll. Orsa Ore Bo. Rättv. Leks. Ål Flo.

Mal. ÖVd. *°ukumes est ir isn* Älvd. 'vems häst är den där?'; *u'kum ska du djä' e'da* vMora 'vem ska du ge det där?'; *i wēt int ükan däg dem ku'må* öOrsa 'jag vet inte vilken dag de kommer'; *°ökøn tå ustom sku vi tågå* Rättv. 'vilken av ostarna ska vi ta?' (jfr v a d pron., bet. 2; vilken-dera, bet. 1); *°køn äg istn* Rättv. 'vems är hästen?'; *jä visst a'llør økkøn ka'mm* Leks. 'jag kände inte till vem som kom'; *äkän ä ädä'r før ē'na* Ål 'vem är det där för en (kvinna)?'; *du wēt han ä døm a'lldeläs i hø'kko hannd an vill* Mal. 'du förstår att han får dem att göra precis vad som helst (eg. har dem alldeles i vilken hand han vill)'; *°høkkin väjt* Li. 'vem vet?'. **2. a.** 'vad' Flo. *økkän jør gu'mma* 'vad gör gumman?'; *økkän hä' du* 'vad har du?'. **Syn.:** vad, bet. 1 a; vilken, bet. 2 b; vänn. **b.** (n.:) = föreg. Älvd. Bon. Mora Ve. Soll. Bo. Rättv. Leks. Ål Dju. *ö'ka sä'g du* Rättv. 'vad säger du?'; *ö'ka fär (en) kär* Rättv. 'vad för en karl?'; *°økkø dä' før tid* Leks. 'vilken tid då?'; *°økkø dä' før* Leks. 'varför då?' (jfr vilketför); *°äkkä fø-lla* Ål *°äkkä før slag* Dju. 'vad för slag? vad då?' (jfr slag¹, bet. 4). **c.** (i uttr. vilket som är/var:)' i alla fall, i vilket fall som helst; när som helst' Bon. Soll. Flo. *°du fø djära ä üka så wa* Bon. 'du får göra det i alla fall'. Jfr vilkendera, bet. 2 a. **3. a.** (i utropssats:)' (en) sådan' Älvd. Våmh. Bon. Mora Ve. Orsa Ore Rättv. Silj. Leks. Dju. Ål Mock. Jä. Äpp. Mal. ÖVd. *ükä no'gä* Mora 'sådana ena!'; *sī øka re'pa ä a vu'rri på dö'rä* Silj. 'se en sådan repa det har blivit på dörren!'; *økkø lo'rriut i gø'lv* Leks. 'vilket smutsigt (ett) golv!'; *äkä tō'k* Ål 'vilket tokigt prat!'; *hø'kkä täl't* Tra. 'dets.'; *øket jg'r* Äpp. 'ett sådant djur!'. Jfr någon, bet. 8; tocken, bet. 1, m.fl. **b.** (pl.:)' så många' Våmh. *uka gä'nga ig a skü'ri mēn ē'när* 'så många gånger jag har skurit med den (skäran)'. Jfr för prep., bet. 20; slik, bet. 4. **4.** (adverbiellt i utropssats:)' *ükün dū' sir-a'ut* Älvd. 'så du ser ut!'; *sī økkøn an li'gg dan* Leks. 'se så han ligger där!'. Jfr hur, bet. 2; vad adv., bet. 2; vilket adv., bet. 3. **5.** 'hurdan' Älvd. Bon. Bo. Leks. Mal. Li. *fä sjä' ukün du sir-a'ut* Älvd. 'få se hurdan du ser ut!'; *°e du tōku häl ökin e du* Bo. 'är du tokig eller hurdan är du?'. **vilken-dera** pron. *ü'kindi'r* Älvd. *ükendära* ~

ukä'ndör Mora *u''kkändör* ~ *ü''kendör* Soll. *u''kendera* Orsa *u''kendära* Ore *ökänder* Bo. *ö''kändera* Rättv. *s''kkändera* Leks. *s''kktär* Flo. *h''skkendera* (n. *s''kädera*) Äpp. *h''skkidä'* ~ *h''skkidära* Mal.; n. *ü''kaðy'ra* Våmh. *h''skkider* Tra. **1.** 'vilkendera' OvSi. NeSi. Flo. Äpp. Mal. *ü''kaðy'ra skum i ta* Våmh. 'vilketdera ska vi ta'; *u''kkendör gä'rdn e nö'st* Soll. 'vilkendera gård ligger längst åt norr'; *däm v'e't-nt s''kktär ä'* Flo. 'de vet inte vilkendera det är'. Jfr vänn^{der}a. **2.** (n.:) **a.** (i uttr. vilketdera det är:)'i alla fall' Tra. Jfr vilken, bet. 2 c. **b.** 'vilket som helst' Våmh. Jfr vänn^{der}a.

vilket adv. *ü''kað* ~ *u''kkað* Älvd. *ukkt* Våmh. Bon. Soll. *u''ka* vMora *ö''ka* Bo. *ö''ka* ~ *ka* Rättv. *s''kk* Leks. *h''skk* Mal. **1.** (i direkt och indirekt frågesats:) 'hur, vad' allm. *ukkt i'r e tä wä''rå dä'r* Våmh. 'hur är det att vara där?'; *vändi u''kkt ä si''-ä''t* Soll. 'hur det än ser ut'; *ka säg du* Rättv. 'vad säger du?'; *hä' vä ful h''skk ä ks''nn* Mal. 'det var väl hur det kunde (si och så)'; *h''skk e jö'va dä'* Mal. 'hur är jordmånen där?'; (i uttryck för förvåning:) *ükað i ðü' a''t o g'or ikwe'ld* Älvd. 'nej, men är du ute och går ikväll?'. Jfr hur, bet. 1 och 3; vad adv., bet. 1 a. **2.** 'varför' Bo. Rättv. Leks. *oka kri''hger du så dä sö'n* Bo. 'varför skyndar du dig så på det viset?'; *skk* *dä'* Leks. 'varför då?'. **Syn.:** varför; vilketför m.fl. **3.** (i utropssats:) 'så' Leks. *ä'j, skk* *dä'n sir ü't* 'oj, så där ser ut!'. Jfr vilken pron., bet. 4. **Syn.:** hur, bet. 2; vad, bet. 2.

vilket konj. *ukað* Älvd. Våmh. *uka* ~ *uko* ~ *åkä'* Mora *uka* Ve. Orsa *u''ka* Soll. **1.** 'om, huruvida' Älvd. Mora Ve. Orsa; *i w'e't int ukað e wä'r g'nn* Älvd. 'jag vet inte om det var han'; *an spü''rd mig ukað ig uld fä''rå um tū''sdän eld frjäd'dän* Älvd. 'han frågade mig om jag skulle fara på torsdagen eller fredagen'; *int bryr an si u'mm uka wi innum-mi''nn eld intä* vMora 'inte bryr han sig om om vi hinner med eller ej'; *int vet i'g äkä' äd e bra äld i'ntä* öMora 'inte vet jag om det är bra eller inte'; *i ska hör-e'ttär uka i' ska äjt enn dä'mm ska äjt* Ve. 'jag ska höra efter om jag ska ut eller de (ska ut)'; *uka i gsr emat nü eld se* Orsa 'om jag går hem nu eller senare'. Jfr hurtillvida; om konj., bet. 4. **Syn.:** vilketdera, bet. 1. **2.** (inledande direkt frågesats:) *ukað ar e*

wë'' ka'lln eld nogu kw'i''nna Våmh. 'var det mannen eller någon av kvinnorna?'; *åkä' ska dü'g go äld i'g* öMora 'ska du gå eller ska jag?'; *u''ka ska i' kumå-bo''ta d'i' äld ska dü' kumå-bo''ta mi'* Soll. 'ska jag komma till dig eller ska du komma till mig?'. **Syn.:** vilketdera, bet. 2. **3.** 'vare sig' Älvd. Mora Soll. *u''ka du vi'll äld i'nte* Soll. 'vare sig du vill eller inte'; (i icke-negerad sats:) *uka an liv äld e dö'd* Mora 'oavsett om han lever eller är död'. **Syn.:** vare-men, -om; vilketdera, bet. 3.

vilket-dera konj. *ukadör* vMora *s''kkdär* ~ *s''kktär* Flo. *h''skkidär* Li. *h''skkider* Tra. **1.** = föreg., bet. 1, vMora. Li. *h''skkidär ä e ns be'sstje mē' di hä vä'jt dä-nt jē* Li. 'om det är något som verkligen är att lita på det vet då inte jag' (jfr besked, bet. 1). **2.** = föreg., bet. 2, Li. *h''skkidär a dem sä'i-ä' i mä'brong äll* 'har de avslutat säningsarbetet i Malung eller?' (jfr så av). **3.** = föreg., bet. 3, Flo. ÖVd. *s''kktär du vi'll än i'ntä* Flo. 'vare sig du vill eller inte'. **4.** 'antingen' Flo. Li. *et träd kan föstöräs s''kkdär ä h''ggäs, ba'rkäs än brä'nnäs* Flo. 'ett träd kan förstöras antingen det huggs, barkas eller bränns'.

vilket-för adv. *ökafär* Bo. *ökksfär* Leks. 'varför'; *ömän ökksfär kām du sē sent* Leks. 'men varför kommer du så sent?'. **Syn.:** vilket, bet. 2, m.fl.

vilket-något interj., se någon, bet. 8.

vill adj. I *will* Älvd. Bon. *villd* öMora Soll. *willd* Ve. *vill* Bo. Leks. Bju. Ål Dju. Ga. Näs ÖVd. ~ *villd* Rättv. **1. a.** 'desorienterad, vilsen' Älvd. öMora Ve. Soll. Bo. Dju. Li. *i vu'rtum vi'lldär* öMora 'vi kom vilse'; *i vårt vi'lld mäss i vä boti skö'(j)im* Soll. 'jag tappade bort väderstrecken medan jag var i skogen'; *småwill, stuwill* Älvd. 'en aning resp. mycket desorienterad'. Jfr villfarande; dag-, sol-, vecko-. **Syn.:** villad, bet. a; vilse, bet. a; vilsen, bet. a. **b.** (adverbialt:) 'vilse' allm. *jä gek vi'll* Bo. 'jag gick vilse'; *ä e lett te ga vi'll på fjällsm dä ä vä'r-ðo'mba* Tra. 'det är lätt att gå vilse på fjällen när det blir dimma'; (n.:) *go wi'llt* Ve. *go vi'llt* Soll. 'gå vilse'; *jä gek vi'llt* Bo. 'jag gick vilse'; *han ha gått vilt* Ål 'han har gått vilse'; (i förb. med höra:) *är vi'llt* Soll. 'höra fel' (jfr villhörd); *hör villt* Dju. 'uppleva att ljudet kommer från

motsatt håll' (jfr villdöv). Jfr villo-spår, -stråt. **Syn.:** villad, bet. b; vilse, bet. b; vil-sen, bet. b. **2.** 'yr' Soll. Dju. *villd i skå'llam* Soll. 'yr i huvudet'. Jfr huvud-, tryn-. **Syn.:** drucken, bet. 2; svimlande; svimlig; vimlig, bet. 1; vimlom.

villa f. IV a *villa* Älvd. Våmh. Bon. Ve. Ore *villda* Soll. *villa* Bo. Äpp. Mal. *villa* Leks. *villa* Bju.; best. *villa* Nås; best. dat. *villn* Tra.; pl. *villur* öMora *villor* Orsa. **1. a.** 'yrsel, yrande' Älvd. Ore Bju. Nås Tra. *an fär i villun* Älvd. *an fär e villn* Ore 'han yrar (eg. fär i villan)'; *ti filla s villa* Nås 'i fyllan och villan'. Jfr huvud-. **b.** 'synvilla' Ore; *ä e bärä nsgo villa* 'det är bara en synvilla'. **2.** 'svårighet, problem' Älvd. Leks. *ed ir i ygu vill it da'jter* Älvd. 'det är ingen svårighet att hitta dit'. **3.** (vanligen pl.) 'mekanism i polhemslås' Älvd. Våmh. Bon. öMora Soll. Orsa Ore Bo. Äpp. *villur a wurte d'lägå ine isojä läse* Ore 'mekanismen har gått sönder i det här låset'; *träwillur* Älvd. 'mekanism av trä i polhemslås'. Jfr villås (med ill.). **4.** 'vindlingar (i hjärnan)' Mal. *villon i jä'nam* 'vindlingarna i hjärnan'. **5.** 'gästol för barn bestående av en mellan stugans tak och golv fäst stång försedd med tvärträ och vidjebåge' (jfr ill. 807) Ve. **Syn.:** gångstol, bet. 2; kyta; springa^{ll}; trana, bet. 4; vimla m.fl.

villa sv. v. 1. *villa* nVe. Orsa Ore *villd* sVe. *villd(a)* Soll. *vill-* Nås Mal. (Y.) *vill-* Li.; pret. *vill* Tra. **1.** 'förvilla, störa' Soll. Orsa Ore; *kumm int ä villd mi* Soll. 'kom inte och stör mig!'. Jfr villra, bet. 1; för-. **Syn.:** brylla, bet. 1. **2.** 'gå runt, fram och tillbaka, hit och dit m.m.' Ve. Tra. *däm villdär* Ve. 'de (villvarporna) går runt'. — **P. pret.:** se villad. — **Särsk. förb.** (bort:) 'föra vilse' Mal. (Y); (refl.:) 'gå vilse; villa bort sig; ta miste' Nås Mal. (Y). Jfr vill, bet. 1 b; (uti; refl.:) *dem vill-ti se* Li. 'de trasslade in sig (i nätet)'; (åstad:) *vill innt åstä'd mi nū* Ve. 'förvilla mig inte nu'. Jfr villra stad.

villad adj. I *villadn* Orsa *villa* Ore. **a.** 'vilse, förvillad, bortkommen' allm. *e wart villa a dämda m's yg wä gom* Ore 'jag blev förvillad av de där många vägarna'; *e warrt wä'k villa sträst e kām nid ä mö're männ då e add ståt't da s ü'gkra jäna li'lla hä's s wä'rrt e full rät'tfäss*

Ore 'jag blev alldeles vilse strax jag kom ned på myren, men när jag hade stått där och tittat mig omkring en liten stund visste jag var jag befann mig' (jfr rättförs, bet. 1). Jfr dag-, huvud-. **Syn.:** vill, bet. 1 a, m.fl. **b.** (adverbiellt:) *gö villad* Orsa 'gå vilse'. **Syn.:** vill, bet. 1 b, m.fl. **villande**^l adj. I *villänds* ~ *villande* Bo. *villande* Leks. *villande* Dju. 'rent, oblandat, äkta'; *o a villande ullsokkär* Bo. 'hon har strumpor av ren ull'; *o a du villande korbrämmin* Bo. 'har du rent kornbänvin?'; *jä a-nnt sakt äna än villande sänijä* Bo. 'jag har inte sagt annat än rena sanningen'; *villande se'lltje* Leks. 'rent silke'; *villande kamris* Dju. 'äkta kambrik'. Jfr idelig; villande adv., bet. 2.

villande^{ll} adj. I *villande* Nås *villan* Mal. *villande* Mal. (Y.) 'som man kan gå vilse i'; *ti villande sko'jen* Nås *dai villande skojam* Mal. (Y.) 'i villande skogen'; *lajt bstri villan vrä'* Mal. 'långt bort i villande vrå'. Jfr villsam.

villande adv. *villänds* ~ *villande* Bo. *villande* Leks. **1.** 'alldeles, splitter; helt och hållet' Leks. *villande tō'kug* 'alldeles tokig'; *villande nŷ* 'splitter ny'; *villande tjö'rrtklädd* 'helt och hållet kyrkklädd'. Jfr idelig, bet. 2. **Syn.:** spritt m.fl. **2.** 'rent av; till och med' Bo. *o nu kom villande grannasmor* Bo. 'nu kommer rentav grannens hustru'; *o a villänds tjö'rrtklädär på sä* Bo. 'hon har till och med kyrkkläderna på sig'. Jfr ochänheller, bet. 1; tillochmed; villande^l.

vill-banke m. III a *villbank* Ve. (jfr villa v., bet. 2) 'främre svängbar tvärbalk på timmersläde'. Jfr banke^l; villbankslå m.fl.

villbank-slå f. VII a *villbankslå* Ve. 'rörlig slå fäst vid villbanke'.

vill-buske m. III a *villbusskø* Bo. *villbusska* Ål 'ormgran, Picea abies virgata; lågväxande träd' (sades påverka människors förmåga att orientera sig). Jfr villgran.

vill-döv adj. I *villdöv* Mal. 'som hör ljud från annat håll än det varifrån det kommer'; *an va s s villdöv s s i hēl re'nnt pā' s väk-ska'mnom fō'om* Mal. 'han hörde ljudet komma från helt annat håll än det verkligen gjorde så att jag höll alldeles på att bli rädlös för honom'. Jfr vill, bet. 1 a; villhörd; vinddöv.

vill-farande adj. I *wìllfarend* Älvd. *wìllfårånd* Ve. 'vilsen, vilsekommen'; (bildl.): *ā ðu sītt no wìllfarend tǵ'ðer eld* Älvd. 'har du sett något bortkommet tjuder (eller)?'. Jfr *vill*, bet. 1 a, m.fl.

vill-fjucka f. IV a *wìllfjucka* Ve. (jfr *villa* v., bet. 2) 'gunga av växlande konstruktion'. Jfr *dingla* f., bet. 2; *gungfjucka*; *villgunga* m.fl. **Syn.:** *fjucka*¹; *runka*, bet. 1.

vill-gran f. II *wìllgrån* Ore *vìllgrån* Leks. *vìllgrån* Ål 'gran med ovanligt växtsätt, särskilt ormgran, *Picea abies virgata*' (man ansåg att den som vidrörde el. trampade på en sådan gran skulle komma att gå vilse). Jfr *hargran*; *villbuske*.

vill-gro sv. v. 3.; pres. *°villgror* Jä. *vìllgrör* Äpp. 'läka ofullständigt (om sår)'.

vill-gunga f. *wìllgung* Ve. 'karusellgunga'. Jfr *villfjucka*. **Syn.:** *gungfjucka*; *svirvel*, bet. 3, m.fl.

vill-gängad adj. *wìlldjājngað* Älvd. *vìlljājng* Mal. 'felaktig i gängorna (om mutter); fel inskjuten (om exv. nyckel i polhemslås)'.

vill-hampa f. IV a; best. *wìllampā* Älvd. 'ett slags ogräs'. — **Ssg:** *wìllampǵ'ðtār* Älvd. 'vita ogräsrötter i åkerjorden'. Jfr *svintåg*.

vill-hjärna m. III a *wìldjänn(ä)* Ve. *vìlljāna* Mal. (Y.); best. *wìlljennan* ~ *wìlljennen* vMora *°vìldjännan* Soll. *°willjännan* Ore *vìlljärnan* Leks. *vìlljārñ* Flo. 'hilhjärna (på slaktdjur)'.

vill-hörd adj. I *°vìldärd* Soll. *wìllärd* Orsa *°villhörd* Mal. *vìllhärd* Tra. 'som uppfattar fel med hörseln'. Jfr *kvickhörd*; *vill*, bet. 1 a; *villdöv*. **Syn.:** *vindhörd*.

vill-klöver m. I d *vìllkl'övä*r öMora 'vitklöver'. Jfr *klöver*.

vill-kota f. IV a *vìllkōta* Mal. 'utväxt på träd i vilken träfibren går åt flera olika håll'. Jfr *kota*, bet. 2 a.

vill-lås n. I a *wìllās* Älvd. *vìllās* öMora *wìllōs* öOrsa *wìllās* Ore (jfr *villa* f., bet. 3) 'polhemslås' (se ill.). Jfr *utanålås* m.fl. **Syn.:** *polhemslås*.

villor f. pl., se *villa* f., bet. 3.

villo-spår n. II *°vildspor* öMora *vìllspār* Leks. 'villovägar'; *°dām a käme ā vildspor* öMora 'de (kreaturen) har kommit på villovägar'; *an mttt*

ha kummi på vìllspār a lldērs Leks. 'han måtte ha kommit alldeles vilse'. **Syn.:** *villostråt*.

villo-stråt subst. *vìllstråt* Mal. *vìllstrā* ÖVd. = föreg. *je ve'sst ä vā äjn gang ve kamm på vìllstrā* Li. 'jag minns när vi kom på villovägar en gång'.

villra f. IV a *vìllra* Nås Jä. 'virvel i exv. vatten el. hår'. Jfr *svirvel*, bet. 1, m.fl.

villra sv. v. 1. *villar-* Dju. *villär-* Mal.; pres. *°villrä* Jä. **1.** 'förvilla' Mal. Jfr *villa* v., bet. 1. **2.** 'virvla' Jä. *°ä vìllrä ätt äror* 'det virvlar (i vattnet) efter årorna'. Jfr *svirvla*. — **Särsk. förb.** (stad:) *°björn kam ā villra-sta dsm alldeles* Dju. 'björnen kom och ställde till med en riktig oreda'. Jfr *villa* åstad; (ur:) *villar-īr* Dju. 'vricka sig; gå ur led'; *fötlēdn ha villra-īr* Dju. 'fotleden har gått ur led' (jfr *vicka*, refl.); (bildl.): *ā ha alldelās villra-īr fār o* Dju. 'det har alldeles gått ur led för henne, dvs. det blir alldeles galet det hon säger'; (p. pret.)) *°īrvillra* Dju. 'urvrickat'.

villre adj. kompar. *wìllder* Älvd. *wìlldära* Våmh. *°willdära* Bon. *wìlldär* ~ *wìlldär* vMora *vìlldär* ~ *vìlldär* öMora *wìlldär* (~ *wìlldär*) Ve. *vìllder* Soll. *wìlldär* ~ *wìlldär* Orsa *wìlldär* ~ *wìlldärä* Ore *vìllär* ~ *°villdär* Bo. *vìllär* Rättv. ~ *vìllär* Leks. *°villär* Bju. *°viller* Ål *vìllär* Dju. Jä. Äpp. *vìller* Nås *vìllä*^a Mal. *vìller* ÖVd. **1.** 'bättre, dugligare' allm. *skuld int a'nn få vìlldär mǵ'g* öMora 'skulle inte han (kunna) få en bättre måg?'; *nā vìlldär* öMora 'lite förmer'; *an te'ttse dā-nt an vā'k nš vìller ā didā' hä'll* Li. 'han tycker då inte att han blir något bättre av det där heller'; (adverbiellt:) *e djik willdär a-num* Orsa 'det gick bättre för honom'. Jfr *förmer*; *vilk*; *villst*; *ander-*. **Syn.:** *bättre*, bet. 1 a. **2.** 'äldre' Älvd. Ve. Soll. Bo. *mē i wā'r int vìllder eld ā'ndes* Älvd. 'då jag inte var äldre än Anders (är nu)'. Jfr *gammal*.

villrig adj. I *vìlldru* Bo. Mal. *vìllrug* Leks. *°villru* Bju. *vìllru* Nås Jä. Äpp. **1.** 'virrig, villrådig, obetsamt, ombyttlig, nyckfull' Bo. Leks. Bju. Nås Jä. Äpp. Jfr *tullrig*; *vimsig*. **Syn.:** *virrig*. **2.** 'trasslig' Mal. Jfr *syllrig*; *toven*, bet. 1, m.fl.

villsam adj. I *wìllsām* Älvd. *vìllsām* Tra.; n. *vìllsamt* Mal. Li. 'svår att hitta (i)'; *dānd' wē'gen wā so wìllsām* Älvd. 'den där vägen var så svår att hitta'. Jfr *villande*^{II}.

vill-skalle m. III a, se vildskalle.

villst adj. superl. *willdest ~ willdest* Älvd. *willdäst* vMora *willdäst* öMora *willst* Ve. *willdest* Soll. *willdäst* Orsa *willst* Rättv. *villst* Mal. Li. 'bäst'; *i a willsta i a' å jē'g på mä* Ve. 'jag har det bästa jag har och äger på mig'; *ä e willdest k̄ā"t-bl̄ī" do"nnda* Soll. 'det är bäst att låta bli den där (ormen)'; *män sē vā"-n an willsta jā i so"ynn te lä"jka ē'* Li. 'men så var han den bästa här i socknen att spela också'; (adverbiellt:) *uk̄in kwē willdest äv kr̄i"ppum* Älvd. 'vem sjunger bäst av barnen?'. Jfr förmer; vilk; villre. **Syn.:** bäst, bet. 1 a. — **Avl.:** *wildestad* n. best. Älvd. (koll.:') 'det tyngsta kornet'.

vill-sövd adj. I *villsövd* Flo. 'som har svårt att somna'.

vill-tråd m. I a *villtråd* Silj.; pl. *villtrådar* Dju. **1.** 'var och en av de trådar som håller mjårdens ingång utspänd' (jfr ÖDB I 96, 101) Silj. **2.** 'var och en av lingarnstrådarna vid ryssjans andra ingång' Dju.

vill-tråda f. V *villtrudu* Bo. *villtrudu* Leks. Jä. *villtruu* Ål Ga. *villtruu* Flo. 'feltrampning vid vävning; fel i väv åstadkommet genom feltrampning'.

vill-varpor f. IV a pl. *villvarpur ~ villvarpor* Ve. 'roterande varpställning'. Jfr varpor; villa v., bet. 2. **Syn.:** kringel-, kringlig-varpor.

vill-låga f. IV a *villlåga* Bo. *villlåga* Tra. 'invid skogsstig kullfallen trädstam på vilken man kunde vila'. Jfr vilstubble.

vill-äpple n. I d *villäppel* Li. 'hjortsvamp, *Elaphomyces granulatus*'. **Syn.:** bråttom; moss-, skogs-jordäpple m.fl.

vill-öron n. IV pl. *villörur* Ore; best. *villörur* Våmh. vMora *villörur* öMora *villörur* Ve. *villörur* Orsa *villörur* Bo. *villöron* Leks. *villöro* Flo. Äpp. *villajron* ÖVd. 'öronliknande bildningar, en på vardera av hjärtats förmak, hjärtöron'. **Syn.:** vargöron m.fl.

vilse oböjl. adj. *villsä* Jä. Äpp. *vills* Mal. **a.** = vill, bet. 1 a, allm. *fast jä va a'llri sē vā"t tjā"nd sē vart jä villsä* Jä. 'fastän jag kände trakten aldrig så väl blev jag vilsen' (jfr känd). **b.** (adverbiellt:) *gå villsä* Äpp. 'gå vilse'. **Syn.:** vill, bet. 1 b, m.fl.

vilsen adj. III *villsn* Nås *vilsn* Jä. **a.** = vill, bet.

1 a, allm. *dagvilsn* Jä. 'som inte vet vilken dag det är'. Jfr dag-, vecko-. **b.** (adverbiellt:) *gå villsn* Nås 'gå vilse'. **Syn.:** vill, bet. 1 b, m.fl.

vil-sjuk adj. I *wälsjok* Ore 'som gärna vill vila (om häst)'.

vil-sked f. I a *wilstjed* Orsa (jfr vila sv. v. 1) 'skedliknande verktyg använt vid glättning av kvinnohatt'. Jfr glanssked m.fl. **Syn.:** hattsked.

vil-skede n. III *wö"jlstjed ~ wö"lstjed* Ve. *wö"jlstjed ~ wö"jlstjed* Soll. *vö"lskidä* Leks. *vö"lstedä* Bju. *vö"lfidä* Dju. *vö"lfjäd* Flo. *vö"lski* Mal. *vö"skäje* Tra.; pl. *vö"lstedär* Bo.; best. pl. dat. *vö"lfe"m* Äpp. *vö"lskäjsm* Li. **1.** 'vilopaus' Ve. Soll. Bo. Dju. Flo. Mal. *öda stittji tjöd ja opp mä fäm vilfidär* Dju. 'det åkerstycket plöjde jag upp med fem vilopausor för hästen'; *ä tog-te vö"l stä"kkär s stä"kkä" milla vö"lskiöm* Mal. 'det började bli allt kortare och kortare (tid) mellan vilopauserna'. Jfr betskede, bet. 1. **Syn.:** vila, bet. 1. **2.** (i uttr. gå i vilskedena:) 'gå långsamt på grund av flera vilopausor (om tungt arbete)' Ve. Soll. Bo. Dju. Äpp. ÖVd. *ä gör i wö"jlstjedum e"mat* Ve. 'det går långsamt hemåt med många pauser'; *hädä går i vö"lfe"m bä"rrä hä* Äpp. 'det där går bara långsamt med ideliga avbrott'. **3.** 'vägsträcka som tillryggalades mellan två vilopausor' Ve. Leks. Bju. Dju. **Syn.:** betskede, bet. 2; föra, bet. 1.

vil-skär n. II *wä"jlskär* Älvd. 'flat sten utmed (fäbod)väg där man stannade och vilade med kreaturen'. **Syn.:** vil-hälla, -sten.

vil-slätta f. IV a *vilslätta* Bju. 'sovplats för vallhjon och kreatur i skogen'. Jfr fä-, vil(s)-plats; sov-, stann-hol m.fl.

vil(s)-plats m. I a *wö"lplas* Ve. *vö"lplass* Bo. *vö"lplass* Bju. *vö"lplass* Tra. 'plats (utmed vägen el. vid en källa) där man kunde stanna och vila (exv. på en hög sten); plats där vallhjon och kreatur kunde vila (vid middagstid)'. Jfr vil-slätta, -ställe, bet. 1, m.fl. **Syn.:** vilstad.

vil-stad m. II *vilstad* Bi. *vilstä* Tra. = föreg. *jā a vā"r äjn vö"lstä fe"r* Tra. 'här har varit ett vilställe förr'.

vil-sten m. I a *wä"jlsti"e* Våmh. *wö"(j)kstē(n)* Ve. *vö"lsten* Bo. *vö"lstēn* Mock. *vö"lsten* Flo. *vö"lsten* Äpp. *vö"lsten ~ vö"lsten* Mal. *vö"lstajn* Li.

- vīl̥stājn* Tra.; best. *°viksten* Dju. = vilskär (jfr ÖDB I 164).
- vil-stubbe** m. III *°vikstæbbæ* Bo. 'stubbe lämplig att sitta och vila på'. Jfr villåga.
- vil-stuga** f. V *waʹjlstugāʹ* Älvd. *vīl̥stuggu* Mal. *gvīl̥stuggu* Li. 'mindre stuga för rast och vila vid färdväg' (jfr ÖDB I 258; II 323, 324). Jfr kölstuga; ria, bet. 2, m.fl. **Syn.:** starvstuga.
- vil-ställe** n. III *waʹjlstell(ä)* Bon. *vāʹjlstáll(ä)* öMora *wōʹkstel* Ve. *waʹjlstell* Orsa *wāʹjlstállä* Ore *°vikstállæ* Bo. *°vīl̥ställe* Silj. *vīl̥stállä* Leks. *°vikstállä* Bju. *vīl̥stállä* Flo. *gvīl̥ställe* Nås *vīl̥stállä* Äpp. *gvīl̥stáll* Li. **1.** 'plats där man kunde vila under färd' (jfr ÖDB II 324) Silj. Leks. Bju. Flo. Li. Jfr vil(s)plats m.fl. **2.** 'krog vid landsväg; vilställe med stall' Bon. öMora Ve. Orsa Ore. Jfr vilgård. **Syn.:** vila, bet. 2, m.fl.
- vilt** n. I a *willt* Våmh. *villt* Ve. Rättv. Äpp. Mal. ÖVd. 'villebråd'; *°ed wa mitji willt ed ärä* Våmh. 'det var mycket villebråd det året'.
- vil-tapp** m. I a *waʹjltapp* Älvd. *wōʹltapp* Ve. '(liten) höttapp till hästen när den vilade'.
- vil-trä** n. *wīl̥trej* Mora (Vattnäs) *wīl̥traj* Orsa = vilbråde.
- vimla** f. IV a *°vimla* Bo. 'gästol för barn'. **Syn.:** villa, bet. 5, m.fl.
- vimla** sv. v. 1. *°vimla* Bo. Nås *vīmla* Jä.; pres. *veʹmbe-* Tra. 'vimla, snurra, vingla, ragla'; *°ä vimlær ma mä* Bo. 'jag är yr i huvudet' (jfr p. pres.). Jfr snurra, bet. 3; svimla, bet. 1; vegla; vimsa m.fl. — **P. pres.:** *vīmlande* Jä. 'yr i huvudet; lätt berusad'; *je trō(r) endāʹ e vīmlande* 'jag tror han är lite yr i mössan, lite berusad'. Jfr vimlig, bet. 1. — **Särsk. förb.** (av:) *an veʹmbe-ā* Tra. 'den (skadade fisken) vinglar iväg'.
- vimlig** adj. I *wīmlkug* Älvd. *wīmlkun* vMora ~ *wīmlkun* Ve. *veʹmbeæ* Tra. **1.** 'yr, omtöcknad' Älvd. Ve. Tra. *wīmlkug i skoʹllam* Älvd. 'yr i huvudet'; *i fikk mi jen sūp så i waʹt wīmlkun* Ve. 'jag fick mig en sup så att jag blev omtöcknad'. Jfr vimla, p. pret. **Syn.:** vill, bet. 2; vimlom m.fl. **2.** 'ostadig, karaktärlös' vMora. Jfr vimsig.
- vimlom** oböjl. adj. *°vimlom* Bo. *vīmlkom* Rättv. *vīmlkom* Leks. = föreg., bet. 1.
- vimp** m. I a *wīmp* Älvd. slarvig, otillförlitlig mansperson'. Jfr slabbedas. **Syn.:** slarv(er) m.fl.
- vimpa** sv. v. 1.; pret. *wimpeð-* Älvd.; (betydelse ej
- angiven; endast upptecknat i förb. med till:) *an wimpeð-tīʹk ed* 'han slarvade (?) till det' (jfr vimp).
- vimpel** m. I d *wīmpel* Älvd. *vīmpil* Leks. 'vindflöjel' (se ill.). **Syn.:** flagga, bet. 1.
- vimpig** adj. I *wīmpun* vÄlvd. *vīmpu* Mal. 'obetänksam, slarvig; vinglig; föga träffsäker (med yxa, bössa m.m.)'. Jfr slabbig; vindskjuten; vinglig, bet. 1, m.fl.
- vimpla** sv. v. 1. *wīmpel* Älvd. 'vinterfiska på is'.
- vimsa** sv. v. 1. *wīmsa* Våmh. *°wimsa* Bon. *wīmsa* vMora *°wimsa* Ga.; pres. *veʹms* Tra. **1.** 'gå skevt, ojämnt, ostadigt, svaja, vackla, ragla' (jfr ÖDB II 210) Våmh. Bon. vMora Tra. *°kwänni wimsä* vMora 'kvarnen går ojämnt'; *jūʹke veʹms å svāʹndje a eʹms sīʹær* Tra. 'hjulet vickar och svänger (med oregelbundna rörelser) åt ömse sidor'. Jfr vega; vicka, bet. 1; vingla, bet. 1, m.fl. **2.** 'vinka' Ga. **Syn.:** vinka.
- vimsig** adj. I *wīmsøn* Bon. *wīmmsun* Mora 'ombyttlig, ostadig, vacklande'. Jfr ovarig; vapplig, bet. 3; vedrig, bet. 1; veglig, bet. 2; villrig, bet. 1; vimlig, bet. 2.
- vin** n. II ~ I a *wīn* Älvd. Våmh. *wīn* Bon. vMora Ve. Orsa *vīn* öMora Nås Mal. 'vin'. Jfr pikardon, bet. 1.
- vina** f. IV a *weʹjna* vMora 'pipig, gnällig, grinig kvinna'; *justt dūʹ weʹjna* 'just du, gnälliga kvinna!'. Jfr tjåla f., bet. 1; vina v., avl.; vinmål.
- vina** st. v. *wāʹjna* Älvd. *wāʹjna* vMora *vāʹjna* Soll. *waʹjna* Orsa *vīna* Bo. Rättv. Dju. Flo. Nås Mal. *vīna* Leks. *°vina* Ga. *gvīna* Li.; pres. *vājn* öMora *wejn* Ve. *vīn* Silj.; pret. *wīʹen* Älvd. *wēn* Ve. Orsa *vēn* Soll. Bo. Rättv. Leks. Dju. Flo. Nås Mal.; sup. *wīʹnið* Älvd. *wīʹne* Ve. *vīʹni* Soll. *wīʹni* Orsa *°vini* Bo. *vīʹni* Rättv. *vīʹni* Leks. Dju. Mal. *°vini* Nås. **1.** 'vina, susa' Älvd. Ve. Soll. Orsa Bo. Rättv. Flo. Li. *kaʹʹkə wāʹjn* Älvd. 'kulan viner'; *ä veʹn åv kāʹʹkon* Soll. 'det ven av kulan'; *ä blāʹs så ä gvīʹn* Li. 'det blåser så att det viner'; *ä gvīʹn å blāʹs* Li. 'det viner och blåser'; (bildl.) *°kållt så ä väʹjn i stjinnä* Soll. 'kallt så det svider i skinnet'. **Syn.:** gny, bet. 1; svena; via. **2.** 'surra (om mygg)' Älvd. Orsa Bo. Mal. *°miggat vina* Bo. 'myggen surrar'. Jfr tjuta v. **3.** 'tala pipigt, gällt, gnälligt el. sjungande' Ve. Soll. Orsa Bo. Rättv. Silj. Leks. Dju. Flo. Mal.

däm vi'n opi ä'som Bo. 'de talar gällt i Åsbyarna'; *an vē'n å taka sš gra'nnt* Leks. 'han talade så pipigt med sin tunna röst' (jfr grann, adv.). Jfr vinmål. **Syn.:** tjama, bet. a. **4.** 'smågråta, kinka, gnälla, jämra sig' Mora Soll. Orsa Bo. Rättv. Leks. Dju. *du wäljn å je'mrär di vMora* 'du gnäller och jämrar dig'; *vänd gōr du å wäljn ätter* Soll. 'vad går du och kinkar om?'. **Syn.:** gnula; gnöla, bet. 2; tjunka; tjåkla; tjängla, bet. 4 a. **5.** 'skria (om exv. häst, svin); småråma (om ko)' Orsa Ore Bo. Rättv. Dju. Ga. *ø wäjn eter bre'nnskām öOrsa* 'hon (märren) skriar efter hingsten' (jfr vrenske); *känär wäljna* Ore 'korna småråmar (efter foder)'. Jfr dröla¹¹; ura¹¹ m.fl. — **Avl.:** *wäljnus* m. Soll. 'person som gråter el. jämrar sig'. Jfr vina f.; vinspik.

vin-bär n. II *vi'nber* Soll. *vi'nbär* Leks. *vi'nber* Mal. (Y.) 'vinbär'. **Syn.:** ölbär.

vind^I m. I a *winnd* Mora Ve. *winnd* Leks. *°vind* Nås 'vind, luftdrag'; *jenn skarp wi'nnd* Mora (Vattnäs) 'en kraftig vind'; *jä flög ssm en vi'nnd tä y'ttarmo* Leks. 'jag flög som en vind (hade medvind) till Yttermo'; *fö'kvinnnd* Leks. '(lämplig) skördevind'. Jfr blåst; snar-, snes-, troll-. **Syn.:** väder.

vind^{II} m. I a *winnd* Våmh. *winnd* ~ *vinnd* Mora (best. dat. *vi'ndim* öMora) *vinnd* Soll. Bo. Rättv. Ål Dju. Flo. Jä. Äpp. Mal. *winnd* Orsa Ore *vinn* Nås; best. *vi'nndn* ~ *vi'n* Leks. 'övre våning i byggnad'; *på vi'nndäm* Bo. *på vi'n* Ål 'på vinden'; *pi vi'nn* Jä. 'dets. (eg. uppi vinden)'; *ba'°swinnnd* Älvd. 'övervåning i stolpbod' (jfr burshjälle). Jfr träv; härbärges-. **Syn.:** botten, bet. 10.

vind^{III} m. I a *winnd* Våmh. *wind* Ve. *vinnd* Bo. Li. *vinn* Nås; best. *°winndn* Bon. *vinnd* Mal. **1.** 'nystvinda för dragrev' (jfr ÖDB I 72) Ve. **Syn.:** draggrind; vinda^I m.fl. **2. a.** 'hävstång i anordning för upphämtning av vatten ur brunn' (jfr bet. 2 b) Våmh. Bon. Ve. Nås Li. Jfr vindstång; brunn(s)-, bet. 1. **Syn.:** brunnsskid; vinda; vind-fjäder, -tran, -våg, bet. 1, m.fl. **b.** 'anordning för upphämtning av vatten ur brunn, brunnsvind' Bo. **Syn.:** brunn(s)vind, bet. 2; hink-, vind-ställning; vindvåg, bet. 2, m.fl. **3. a.** 'anordning att lyfta dammlucka med' Våmh. **b.** (som senare ssgsled:) 'vindspel,

vevanordning o.d. (även i bildl. användning)' (jfr ÖDB II 101), se bak-, bly-, borr-, järn-tråds-, slip-.

vind^{IV} m. I a *winnd* Älvd. *winnd* Ve. **1.** 'berusning' Ve. *jenn la" gum wi'nnd* 'en lätt berusning'. Jfr sup a v, p. pret. **Syn.:** fyll, bet. 2; fylla f., bet. a; vippa, bet. 7. **2.** 'sup' Älvd. *ig a fa'j mig i'n wi'nnd* 'jag har fått mig en sup'. Jfr tjära v.; tungspene; uppi adv., bet. 3, m.fl. **Syn.:** knaber; pikardon, bet. 2; sup, bet. 1, m.fl.

vind ~ **vinde** m. III a ~ n. I a ~ m. I a *vi'nnde* m. Soll. *winnd* n. Orsa Ore *vinnd* m. Bo. Rättv. Leks. Ål Flo. (best. *°vinndn* Bo. *vi'nndn* Rättv. ~ *vi'n* Leks. *vi'n* Ål *vinn* Flo.) *vinn* Bju.; best. *°vin* Dju. *vi'n* Ga. Jä. *vi'n* Mock.; pl. *vi'nndär* Soll. *°vindär* Dju. **1.** 'efterbörd hos djur' (jfr ÖDB I 279) Orsa Ore Bo. Rättv. Leks. Bju. Ål Dju. Ga. Mock. Flo. Jä. *o ha-nt löst vi'nndn färän idäg* Leks. 'hon har inte befriats från efterbörden förrän idag' (jfr lösa, bet. 4). Jfr efterbörd(a). **Syn.:** hela¹, bet. 1; helda, bet. 1; helna. **2.** 'slemmig slamsa i komjölk' Soll. Dju. *tj'ri a byrt-å mjö'k vi'nnder* Soll. 'kon har börjat mjölka slamsor'. Jfr snorvinde. **Syn.:** sleta, bet. 5 a; slimsa, bet. 1; vingel, bet. 1.

vind adj. I *winnd* Älvd. Våmh. *vinnd* öMora Soll. Bju. Ål Nås Äpp. Mal. Li. *winnd* Orsa; n. *vinnt* Leks. **1.** 'sned, skev' (jfr ÖDB II 141, 164) allm. *ē'rijo a vurti vi'nnd* Soll. 'räfsan har blivit skev'; (om ej rätklugen ved:) *vi'nnt trä'* Silj. 'ved med snedvuxna fibrer' (jfr motved, bet. 1; motvedig); *vi'nnd s kvist s* Li. 'sned i veden och kvistig'; (om vindögdhett) *winnd i öguma* Orsa 'vindögd' (jfr vindögd); (bildl.) *vi'nnd i tjä'ftam* Li. 'som uttrycker sig fyndigt' (jfr vig, bet. 3 (slutet), m.fl.). Jfr avländes, ssg; rätt-, sol-, tryn-, väder-. **Syn.:** gävla, avl., bet. 2; skjål, bet. 1, m.fl. **2.** (n.; adv.(:)) 'snett, skevt' Älvd. Soll. Orsa; *e gō wi'nnt i wē"vim* Älvd. 'vävskeden går snett över väven'; *go vi'nnt å skō'm* Soll. 'trampa snett på skorna' (jfr vinda¹¹); *lli"din gō'r wi'nnt* Orsa 'släden går skevt'.

vinda f. IV a *vi'nnda* Li. = vind^{III}, bet. 2 a (jfr ÖDB I 72).

vinda¹ sv. v. 3. ~ 1. *wi'nnda* Älvd. Våmh. *wi'nnda* ~ *vi'nda* Mora *winnd*- Ve. *vi'nnd(a)* Soll. *wi'nnda*

Orsa ^ovinda Bo. Bju. Äpp. *vi'nnda* Dju. Ga. Nås Mal. Tra. **1.** 'vinda, veva' Mora Soll. Ga. Nås Mal. **2.** 'kasta, slunga' Älvd. Våmh. Mora Orsa Bo. Bju. Ga. *an wi'nnda st^ena* Våmh. 'han kastar sten (eg. stenarna)'. **Syn.:** segla^{III}, bet. 1; sutta, bet. 2, m.fl. — **Särsk. förb.** (bort:) 'kasta bort' Älvd. **Syn.:** vinda^I efter; (efter:) = vinda^I bort Ore; (i:) 'fylla vatten (i ett kärl) med hjälp av brunnsvind' (jfr vind^{III}, bet. 2 b) Älvd. Våmh. Ve. *a du wi'nt-ī kārēd e'nn* Älvd. 'har du fyllt karet med vatten än?'; ^owind-i tunnu Våmh. 'fylla tunnan med vatten'. Jfr lägga i, bet. 1; vinda^I upp; (stad:) ^ovinnd-sta stensn Bo. 'kasta iväg stenen'. **Syn.:** segla^{III} iväg; sjoka stad; slänga iväg, bet. 1; vinda^I till; (till:) *vi'nn(d)-tīr a dö* Soll. 'kasta iväg det'. Jfr vinga. **Syn.:** vinda^I stad; (undan; refl.)) *wi'nd-u'nda dig edā'r* Älvd. 'kasta ifrån dig det där'; (upp:) 'vinda upp' Ve. Jä. Äpp. Mal. *winnd-u'pp wa'tn* Ve. 'vinda upp vatten' (jfr vinda^I i); *dsm vi'nnd-ēpp kvā'nnstēnan ū^o grū'vhēkom* Mal. 'de drog upp kvarnstenarna ur gruvhålen med hjälp av vindspel'; (bildl.)) *te vind-ēp va'ttn at om klē'na* Mal. 'att vinda upp vatten åt den onde' (kallades det att rulla tummarna mot sig själv); (uppå:) *wi'nd-upā'* Våmh. 'kasta upp (hö på stallskulle)'; (ut:) **a.** 'kasta ut' Älvd. Våmh. Bo. Äpp. *du āk wi'nd-a'ut āndā' brā'nndn* Älvd. 'du skall kasta ut det där brinnande vedträet'. **b.** (absolut:) 'i magiskt syfte kasta något (exv. mjölkttänder, badvatten) på visst sätt (exv. över axeln)' Älvd. **Syn.:** hålla sv. v. 1 ~ 3, bet. 3; kasta ut, bet. 3; skvätta, bet. 2; skvätta ut, bet. 2; (å; refl.)) *an wi'nnded-ā' si e'ttu* vMora 'han kastade hastigt på sig mössan'. Jfr slänga på, bet. 1.

vinda^{II} sv. v. 1. ^ovinda- Ore *vi'nnd-* Bo. 'gå snett (på sko)' Bo. *o e svā'r tā vi'nnd skō'nār* 'hon är starkt benägen att gå snett på skorna' (jfr svår, bet. 2). Jfr vind adj., bet. 2; vindskäftad, bet. 4. — **Dep.:** ^ovi'nndās ~ ^ovinndas Soll. 'bli skev'. — **Särsk. förb.** (till:) *o'winda-tīr skona* Ore 'gå snett på skorna'.

vind-brunn m. I a *vi'nndbrānn* Li. *vi'nnbrānn* Tra. (jfr vinda^I, bet. 1) 'brunn med brunnsvind' (jfr vind^{III}, bet. 2 b).

vindbrunns-hus n. I a *vi'nndbrānnshūs* Li. 'över-

byggnad över brunn med brunnsvind' (jfr vind^{III}, bet. 2 b). **Syn.:** trävirke, bet. 2.

vind-bråde n. III *vā'nybrādā* Ore *vi'nybrā* Flo.; pl. ^ovindbrādsr Bo. *vi'nndbrāer* Tra. (jfr vind^I) 'vindskiva på tak'. **Syn.:** vindskiva; vindskiv-, vinkel-, väder-bråde.

vind-butt m. I a *vi'nndbūtt* Li. (jfr vinda^I, bet. 1) 'järnskodd laggad bytta varmed vatten hämtades upp ur brunn med hjälp av brunnsvind' (jfr vind^{III}, bet. 2 b). Jfr hink, bet. 1. **Syn.:** brunnsbytta, bet. 1; brunn(s)hink; vindbytta.

vind-bytta f. IV a *wi'nndbytta* Våmh. Bon. *vi'nndbitta* öMora; best. *vi'nndbytta* Äpp. *vi'nndbötta* Mal. = föreg.

vindbytt-järn n. I a *vi'nndbittjänn* öMora (jfr järn, bet. 2) 'anordning till att fästa vattenbytta på hävstång i brunnsvind' (jfr vind^{III}, bet. 2 b).

vind-döv adj. I *wi'nddöv* Älvd. (jfr vind adj., bet. 1) 'som hör sämre på det ena örat än på det andra'. Jfr villdöv; vill-, vind-hörd.

vinde^I m. III a *vi'nnda* (best. *vi'n*) Äpp. = vind^{III}, bet. 1 (jfr ÖDB I 72).

vinde^{II} m. III a, se vind ~ vinde.

vind-fall n. I a ^owindfall Våmh. Bon. *wi'nndfäll* ~ *vi'nndfäll* Mora *windfäll* Orsa *vi'nndfall* Rättv. *vi'nndfall* Leks. ^owindfall Ga. *vi'nndfäll* Tra.; best. *vi'nndfallä* Ål (jfr vind^I) 'kullblåst(a) träd, vindfälle' (jfr ÖDB I 492). Jfr fall n., bet. 3; vindvål. **Syn.:** vindfälle.

vind-fjäder f. I d *vi'nndfjār* Äpp. = vind^{III}, bet. 2 a.

vind-fång n. I b ^ovinndfang Li. (jfr vind^I) 'ventil på blåsbälg i smedja' (jfr ÖDB II 66).

vindfång-lucka f. V ^ovinndfanglukku Li. 'ventillucka på blåsbälg i smedja'.

vind-fälle n. III *wi'nndfell* Älvd. *wi'nndfäll* Ve. *vi'nndfäll* Soll. Li. *vinndfällä* Nås = vindfall.

vind-god adj. I ^owinndgod Ore *vingōd* Leks. *vi'ngō* Flo. ^ovingo Jä. (jfr vind ~ vinde) 'fri från efterbörden (om ko)' (jfr ÖDB I 280). **Syn.:** vindgådd.

vind-gädd adj. *vi'ngädd* Jä. = föreg.

vind-hål n. II ^owinndu^o Bon. (jfr vind^I) 'vak; yta med svag is inom istäckt område'.

vind-höra sv. v. 3. *wi'nndār* Älvd. 'höra fel' (jfr vind adj.); *nā'j, du a wi'nndārt* 'nej, du har hört fel'. **Syn.:** misshöra.